

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТ 2022 он

Арвайхээр хот

Энэхүү эмхэтгэлийн талаархи саналыг дараах хаягаар ирүүлнэ үү.
Өвөрхангай аймгийн Эрүүл мэндийн газар

Арвайхээр хот, Өлзийтийн 1 дүгээр гудамж, 118 дугаар байр

Факс:

Утас: 99668055

Э-шуудан: [http://www.ov.mohs.gov.mn/
uvurkhangaiemg@gmail.com](http://www.ov.mohs.gov.mn/uvurkhangaiemg@gmail.com)

Хянан тохиолдуулсан:

Я. Жаргал

Эрүүл мэндийн газрын Хяналт, шинжилгээ, үнэлгээ, мэдээллийн хэлтсийн
дарга

Эмхэтгэсэн:

Д. Нацагням

Эрүүл мэндийн газрын Эрүүл мэндийн мэдээ, мэдээллийн асуудал
хариуцсан мэргэжилтэн, Статистикч их эмч

ГАРЧИГ

БҮЛЭГ I. ХҮН АМ ЗҮЙ.....	1-12
БҮЛЭГ II. ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖЛИЙН ЗОРИЛТЫН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД....	13-23
БҮЛЭГ III. ЭХ ХҮҮХДИЙН ЭРҮҮЛ МЭНД.....	24-54
БҮЛЭГ IV. ЭМНЭЛГИЙН ТУСЛАМЖ ҮЙЛЧИЛГЭЭ.....	55-64
БҮЛЭГ V. ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН САЛБАРЫН ХҮНИЙ НӨӨЦ.....	65-67
БҮЛЭГ VI. ХАЛДВАРТ ӨВЧИН.....	67-83
БҮЛЭГ VII. ХАЛДВАРТ БУС ӨВЧИН.....	84-113
БҮЛЭГ VIII. ОСОЛ ГЭМТЭЛ, ГАДНЫ ШАЛТГААНТ ӨВЧЛӨЛ, НАС БАРАЛТ.....	114
БҮЛЭГ IX. ХҮН АМЫН НАС БАРАЛТ.....	115-127

БҮЛЭГ I. ӨВӨРХАНГАЙ АЙМГИЙН ХҮН АМ

Энэ бүлэгт Өвөрхангай аймгийн хүн амын өсөлт, нас, хүйсийн бүтэц, төрөлт, нас баралт, дундаж наслалт зэрэг хүн амын ердийн хөдөлгөөний статистикийн үзүүлэлтийг тусгав. Мэдээллийн үндсэн эх үүсвэр нь Үндэсний статистикийн хорооны 1212.mn мэдээллийн сан, Эрүүл мэндийн хөгжлийн төвөөс эрхлэн гаргадаг Эрүүл мэндийн үзүүлэлт, Өвөрхангай аймгийн Эрүүл мэндийн газрын жилийн эцсийн эргэн мэдээлэл, сарын мэдээ, үйл ажиллагааны үндсэн болон бусад тоон тайлан, Өвөрхангай аймгийн Засаг даргын тамгын газрын статистикийн хэлтсийн тоон тайлан болно.

Хүн амд манай аймгийн нутаг дэвсгэрт оршин суугаа болон гадаадад 6 ба түүнээс дээш сарын хугацаагаар оршин суугаа Өвөрхангай аймгийн харъяат хүн амыг хамруулна.

Өрх гэж нэг орон байранд хамт амьдардаг, нэгдмэл төсөвтэй, хүнс, амьдралын наад захын хэрэгцээгээ хамтран хангадаг нэг буюу хэсэг бүлэг хүмүүсийг ойлгоно. Өрхийн гишүүд нь хоорондоо ураг төрлийн болон гэр бүлийн хамааралтай эсвэл хамааралгүй байж болно. Хөдөөгийн хүн амд сумын төв, хөдөө амьдарч байгаа хүн амыг хамруулна.

Төрөлтийн хүйсийн харьцаа нь төрсөн эрэгтэй хүүхдийн тоог төрсөн эмэгтэй хүүхдийн тоонд харьцуулсан харьцаа юм.

Төрөлтийн ерөнхий коэффициент нь 1 000 хүнд ногдох тухайн жилд амьд төрсөн хүүхдийн тоог илэрхийлдэг бөгөөд түүнийг тооцохдоо амьд төрсөн хүүхдийн тоог хүн амын жилийн дундаж тоонд харьцуулж, промилиор илэрхийлнэ.

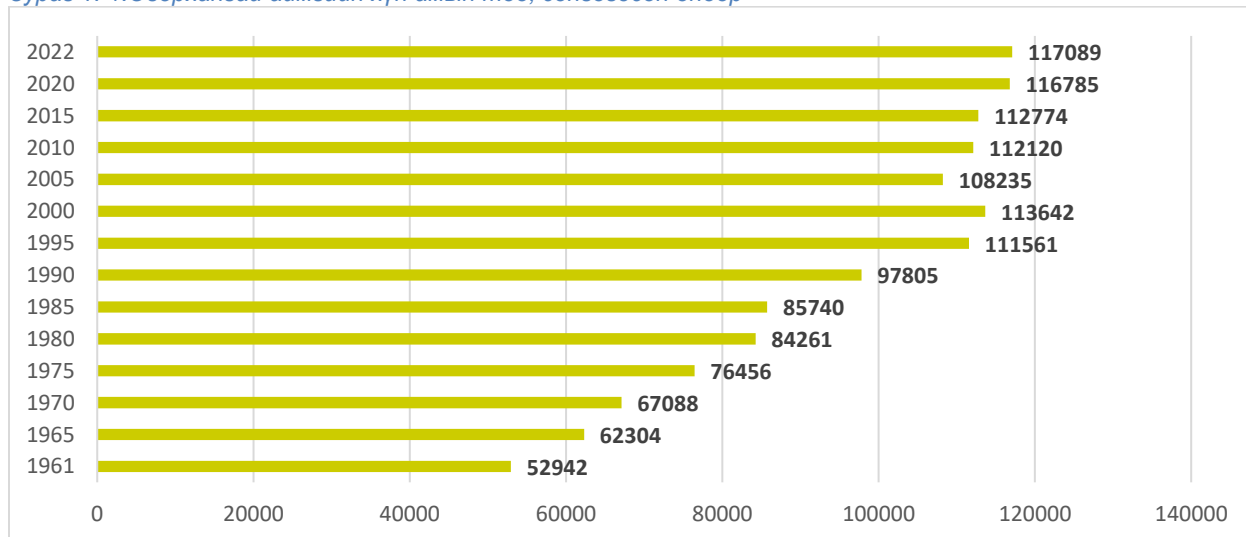
Насны бүлэг дэх төрөлтийн коэффициент нь тухайн насны бүлгийн 1000 эмэгтэйд ногдох амьд төрсөн хүүхдийн тоог илэрхийлэх бөгөөд тухайн насны бүлэг дэх эмэгтэйчүүдийн амьд төрүүлсэн хүүхдийн тоог мөн насны бүлгийн эмэгтэйчүүдийн тоонд харьцуулж, промилиор илэрхийлнэ.

Төрөлтийн нийлбэр коэффициент нь нэг эмэгтэйн нөхөн үржихүйн нас /15-49/-ныхаа туршид төрүүлэх нийт хүүхдийн тоог илэрхийлэх бөгөөд насны бүлэг дэх төрөлтийн коэффициентүүдийн нийлбэрийг насны бүлгийн интервалын уртаар үржүүлж, 1 000-д хувааж тодорхойлно.

ХҮН АМ

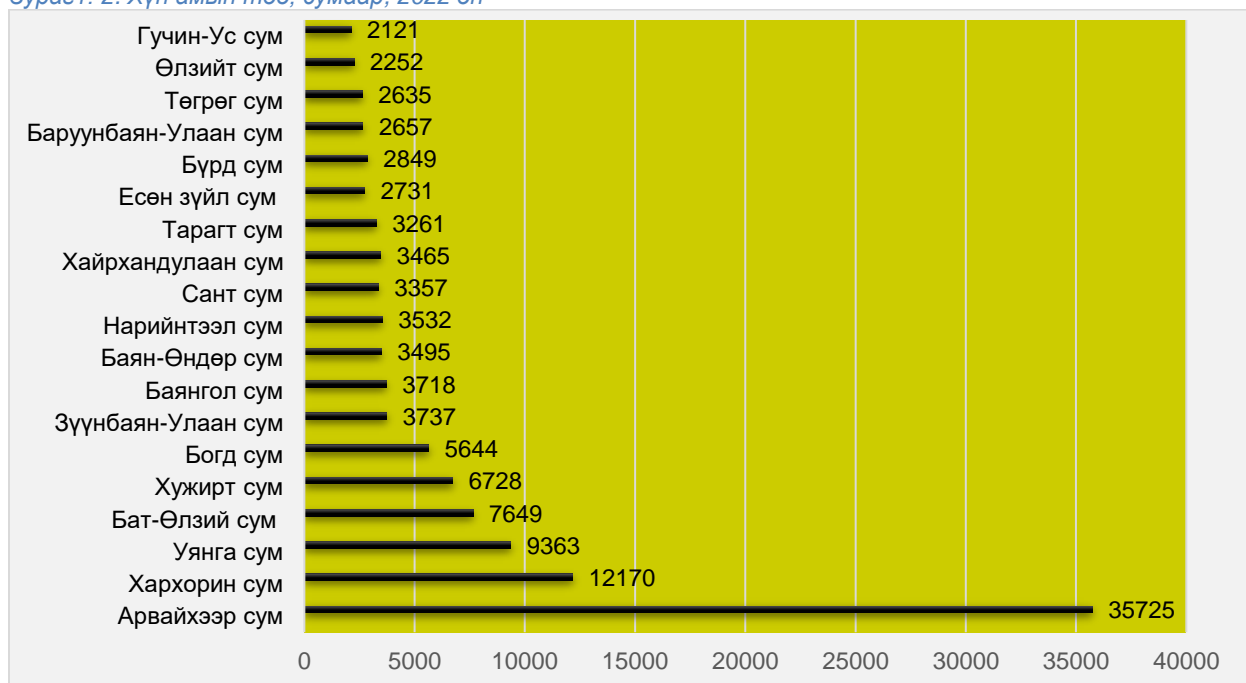
Өвөрхангай аймгийн хүн ам 2022 оны жилийн эцсийн байдлаар 117089 болж өмнөх оныхоос 172 буюу 0.1 хувиар буурсан байна. Арвайхээр суманд 35725 хүн буюу нийт хүн амын 30.5 хувь нь оршин сууж байна. Нийт хүн амын 49.7 хувь нь эрэгтэйчүүд, 50.3 хувь нь эмэгтэйчүүд байгаа ба хүйсийн харьцаа буюу 100 эмэгтэйд ногдох эрэгтэйчүүдийн тоо 99.0 байна.

Зураг 1. 1.Өвөрхангай аймгийн хүн амын тоо, сонгогдсон оноор

Эх үүсвэр: Өвөрхангай аймгийн ЗД-ын дэргэдэх статистикийн хэлтэс

Зураг1. 2. Хүн амын тоо, сумаар, 2022 он

Эх үүсвэр: Өвөрхангай аймгийн ЗД-ын дэргэдэх статистикийн хэлтэс

Зураг 1.3. Хүн, амын тоо, жилийн дундаж өсөлтийн хувь, дундаж наслалт, 2013-2022 он, Өвөрхангай аймаг

Эх үүсвэр: Аймагын статистикийн хэлтсийн хүн амын тооллогын тоонд тулгуурлан үзүүлэлтийг тооцоолон гаргав.

Хүн амын жилийн дундаж өсөлтийн хувь нь өгөгдсөн хугацаан дахь хүн амын тооны бодит өсөлт, бууралтыг хувиар харуулах бөгөөд 2022 оны хүн амын жилийн өсөлтийн хувь өмнөх оноос 0.5 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

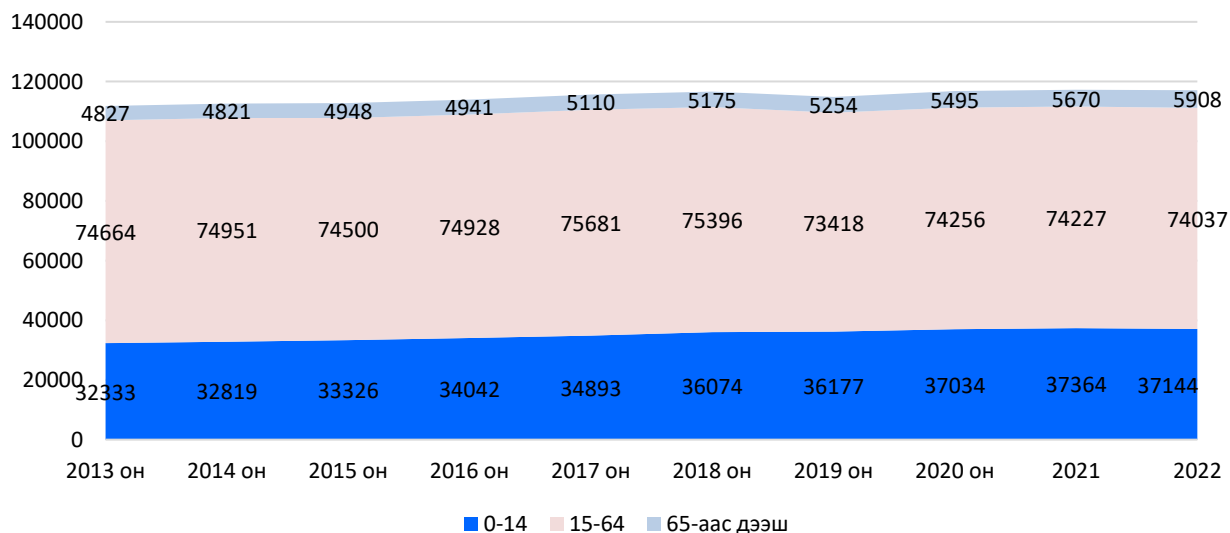
Хүснэгт.1.1 Хүн амын тоо, насны ангиллаар, 2018-2022 он

Насны бүлэг	2018		2019		2020		2021		2022	
	Бүгд	Эм	Бүгд	Эм	Бүгд	Эм	Бүгд	Эм	Бүгд	Эм
н	116645	58096	115737	58138	116785	58654	117261	58932	117089	6136
0-4	13687	6675	13274	6462	13327	6473	13034	6325	12673	6329
5-9	12460	6110	12477	6171	12796	6305	13031	6402	12939	5667
10-14	9927	4833	10426	5037	10911	5296	11299	5488	11532	4310
15-19	9587	4711	9220	4522	8823	4345	8664	4230	8853	4409
20-24	10261	4912	9859	4703	9682	4623	9495	4586	9095	3994
25-29	9475	4631	8966	4328	8806	4208	8648	4122	8520	4218
30-34	9198	4519	9024	4459	9047	4434	8873	4330	8668	4203
35-39	8142	4057	8131	4031	8175	4071	8378	4223	8333	3869
40-44	7896	3990	7779	3935	7791	3930	7805	3877	7759	3746
45-49	6970	3594	7113	3644	7176	3686	7198	3715	7246	3746
50-54	6058	3198	5997	3189	6175	3278	6265	3321	6341	3359
55-59	4746	2549	4960	2650	5026	2684	5258	2799	5314	2816
60-64	3063	1774	3238	1837	3555	2020	3643	2047	3903	2181
65-69	1913	1084	2040	1177	2118	1227	2309	1380	5908	3625
70+	3262	2003	3233	1993	3377	2074	3361	2087	3518	2180

Эх үүсвэр: www.Uvurkhangai.nso.mn 2022 эмхэтгэл

1.1. ХҮН АМ ЗҮЙН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД

Зураг 1. 4. Хүн ам зүйн үзүүлэлт, насны бүлгээр, 2013-2022 он

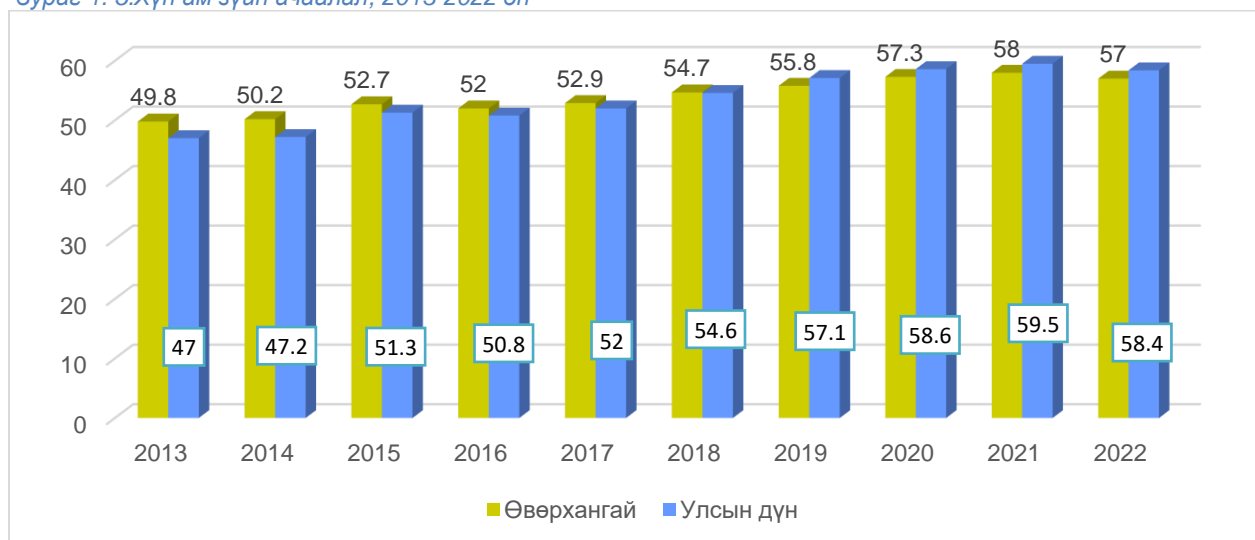

Эх үүсвэр: Хүн амын судалгаа 2012-2021 он, Өвөрхангай аймгийн ЗДТГ-ын статистикийн хэлтэс

2022 оны нийт хүн амыг насны бүлгээр авч үзвэл нийт хүн амын 37144 (31.7%) нь 15 хүртэлх насны хүүхэд, 74037 (63.2%) нь 15-64 насны хүмүүс, 5908 (5.1%) нь 65 ба түүнээс дээш насны өндөр настан байна.

Хүн ам зүйн насны бүтэц нь тухайн хүн амын өсөлт, хүн амын хөгжлийн түвшин, нийгмийн байдал зэргийг тооцоолоход чухал ач холбогдолтой үзүүлэлт юм. Тухайлбал, хөдөлмөрийн насанд байгаа үедээ 15-24 насныхан ихэнхи нь боловсролоо ахиулах, мэргэжил эзэмшихээр суралцдаг учраас тэжээлгэгч байдаг. Мөн хөдөлмөрийн насанд байгаа боловч тухайн үед ажил эрхлээгүй жирэмсэн, бага насны хүүхэд болон өндөр настанг асран хамгаалагч, хөгжлийн бэрхшээлтэй, ажиллах чадваргүй эсвэл ажилгүйчүүд гэх мэт тэжээлгэгчдийн тоо өсдөг.

Зураг 1. 5. Хүн ам зүйн ачаалал, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Статистикийн мэдээллийн сан- 1212.mn

Хүснэгт 1.2. Хүн ам зүйн ачаалал, улс, аймгаар, төрлөөр, 2013-2022 он

Хүн ам зүйн ачаалал		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Нийт	Өвөрхангай	49.8	50.2	52.7	52	52.9	54.7	55.8	57.3	58.0	57.00
	Улсын дүн	47	47.2	51.3	50.8	52	54.6	57.1	58.6	59.5	58.40
Хүүхэд	Өвөрхангай	43.3	43.8	46.1	45.4	46.1	47.8	48.4	49.9	50.9	49.80
	Улсын дүн	41.2	41.3	45.5	45	45.9	48.3	50.4	51.6	52.5	51.50
Хөгшид	Өвөрхангай	6.5	6.4	6.6	6.6	6.8	6.9	6.9	7.4	7.6	7.20
	Улсын дүн	5.8	5.8	5.8	5.8	6.1	6.3	6.7	7	7.3	6.80

Эх үүсвэр: Статистикийн мэдээллийн сан- 1212.mn

Хүн ам зүйн ачаалал нь хөдөлмөрийн насны 100 хүнд ногдох тэжээлгэгчийн тоо (15 хүртлэх, 65 ба түүнээс дээш насны хүн амын тоо) буюу хөдөлмөрийн бус насны хүн амын нийгэмд үзүүлж буй ачааллыг харуулдаг.

Хүснэгт 1.3. Хүн ам зүйн ачаалал, сумдаар, 2013-2022 он

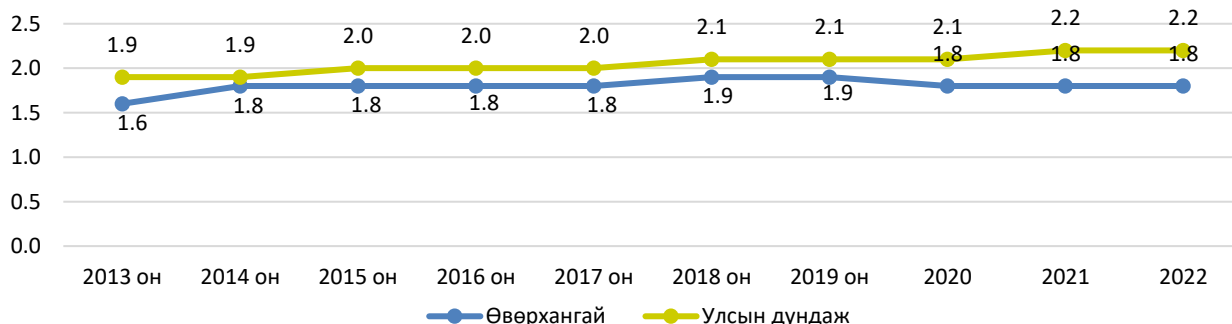
Засаг захиргааны нэгж		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
1	Өвөрхангай	49.8	50.2	52.7	52	52.9	54.7	55.8	57.3	58.0	57.00
2	Арвайхээр	51.8	49	53.4	52.5	54.8	57.6	60	61.9	63.1	63.60
3	Баруунбаян-Улаан	59.5	54.5	55.1	55.1	54.9	57.7	57	58.8	58.9	56.80
4	Бат-Өлзий	57.4	53.1	55.2	54.3	55	55.5	56.1	55.8	56.5	55.30
5	Баянгол	52.4	47.2	47.3	47.4	47.3	48	48.6	49.5	49.3	47.20
6	Баян-Өндөр	58.7	53.9	54.9	54.4	53.6	54.7	55.6	56.6	58.5	56.90
7	Богд	58.7	55.8	56.4	55.9	55.8	57.4	58.7	60.5	61.1	58.40
8	Бүрд	60.1	51.5	54.2	52.9	52.7	56.1	56.3	56.8	56.9	54.30
9	Гучин-Ус	57.3	50.3	52.5	49.9	48.5	50.8	51.2	50.7	51.2	50.60
10	Есөнзүйл	56.7	51.9	53.5	54.9	54.7	56.5	57.6	56.6	55.6	53.70
11	Зүүнбаян-Улаан	51.6	47	49.2	50.1	50.8	51.2	51.9	52.3	52.2	49.50
12	Нарийнтээл	49.2	44.7	46.3	45.7	45.9	48.9	50.4	52.0	52.9	50.80
13	Өлзийт	58.8	54.4	57.8	57.3	56.8	56.8	58.2	57.7	57.6	52.90
14	Сант	58.3	51.1	52.6	50.7	51.3	51.6	51.3	52.4	53.1	50.10
15	Тарагт	52.6	47.1	49.4	49.3	47.6	48.2	49.3	49.8	50.2	49.70
16	Төгрөг	54.4	50.8	51.5	51.2	51.9	52.1	51.5	52.5	51.2	50.50
17	Уянга	55.6	52.2	53.4	52.2	52	52.9	54.1	55.1	54.6	53.10
18	Хайрхандулаан	51.8	46.5	48.3	48.8	49.8	49.4	50.3	52.0	51.1	49.50
19	Хархорин	52	48	50.4	49.6	51.6	54.7	54.5	57.6	59.7	58.70
20	Хужирт	59.6	52.7	56.3	54.7	55.1	56.9	57.2	59.8	61.2	59.80

Эх үүсвэр: Статистикийн мэдээллийн сан- 1212.mn

Өвөрхангай аймгийн хүн ам зүйн ачаалал 2022 онд хөдөлмөрийн насны 100 хүнд тэжээлгэгч 57.0 хүн ногдож байгаа нь 2013 онтой харьцуулахад 7.2-оор нэмэгдсэн үзүүлэлттэй байна.

2022 оны байдлаар Өвөрхангай аймгийн хөдөлмөрийн насны 100 хүнд 0-15 насны 49.8 тэжээлгэгч хүүхэд, 65 ба түүнээс дээш насны 7.2 ахмад настан тус тус ногдож байна.

Зураг 1. 6 Хүн амын нягтрал, улс, аймаар, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Статистикийн мэдээллийн сан- 1212.mn

Хүн амын нягтрал нь нэгж газар нутагт ногдох хүн амын тоог илэрхийлдэг бөгөөд энэхүү үзүүлэлт нь эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ, чанар хүртээмжинд нөлөөлж байдаг. Өвөрхангай аймгийн хүн амын нягтрал 2022 онд 1.8 байгаа нь улсын дунджаас 0.4 пунктээр доогуур үзүүлэлттэй байна.

Зураг 1. 7. Хүн амын нягтрал, сумдаар, 2013-2022 он

Засаг захиргааны нэгж	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Арвайхээр	173.3	174.9	175.3	177.4	179.7	184.5	190.1	195	195	206.5
Баруунбаян-Улаан	0.66	0.67	0.69	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7
Бат-Өлзий	2.76	2.97	2.99	3.04	3.1	3.1	3.1	3.1	3.1	3.2
Баянгол	1.1	1.07	1.08	1.09	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1
Баян-Өндөр	1.21	1.19	1.17	1.17	1.2	1.2	1.1	1.1	1.1	1.1
Богд	0.53	0.53	0.54	0.55	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6
Бүрд	1.14	1.1	1.1	1.13	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1
Гучин-Ус	0.46	0.45	0.45	0.46	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.4
Есөнзүйл	1.41	1.39	1.36	1.39	1.4	1.4	1.3	1.3	1.3	1.2
Зүүнбаян-Улаан	1.57	1.48	1.44	1.49	1.5	1.5	1.4	1.4	1.4	1.4
Нарийнтээл	1.32	1.32	1.33	1.32	1.3	1.4	1.3	1.3	1.3	1.3
Өлзийт	1.23	1.39	1.31	1.35	1.4	1.4	1.3	1.3	1.3	1.3
Сант	1.32	1.44	1.36	1.39	1.4	1.4	1.4	1.4	1.4	1.3
Тарагт	0.89	0.94	0.95	0.98	1	1	0.9	0.9	0.9	1
Төгрөг	0.5	0.49	0.49	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5
Уянга	2.96	2.97	2.99	3.02	3	3	3	3	3	3
Хайрхандулаан	0.81	0.81	0.81	0.84	0.8	0.9	0.8	0.8	0.8	0.8
Хархорин	5.46	5.6	5.37	5.54	5.6	5.6	5.5	5.5	5.5	5.4
Хужирт	3.9	3.8	3.83	3.88	3.9	4	3.9	4	4	3.9

Эх үүсвэр: Статистикийн мэдээллийн сан- 1212.mn

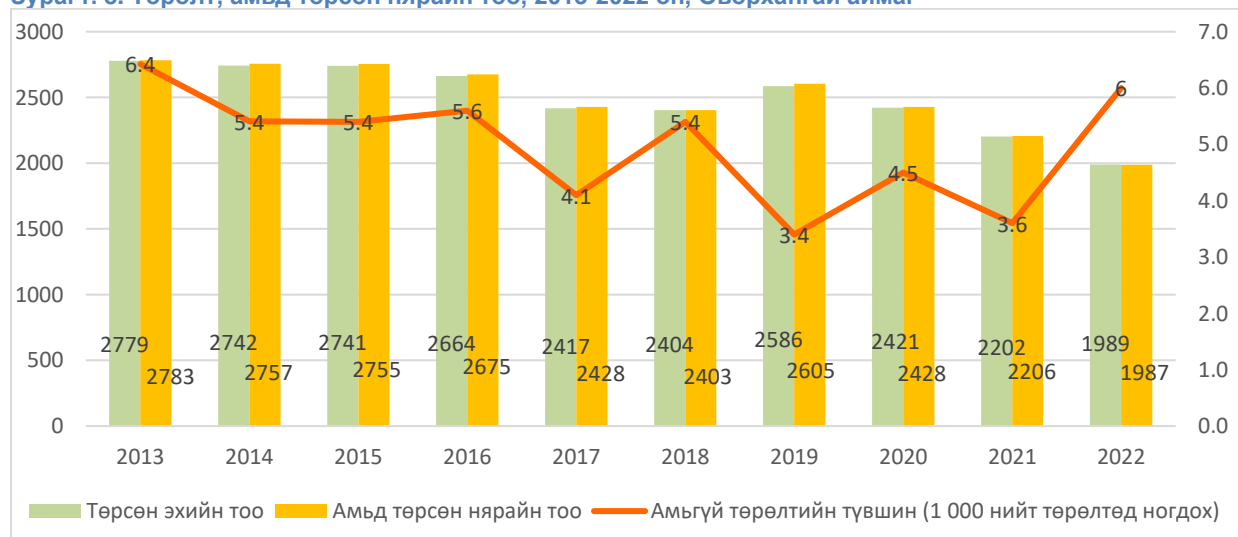
Хүн амын нягтрал 2022 оны байдлаар Арвайхээр суманд хамгийн их буюу 206.5 байгаа бол Төгрөг(0.5), Гучин-ус (0.4) сумдуудад хамгийн бага үзүүлэлттэй байна.

1.2. ТӨРӨЛТ

Төрөлт нь хүн амын өсөлт болон насны бүтцийн өөрчлөлтийн гол бүрэлдэхүүн хэсэг юм. Эмэгтэйчүүдийн амьд төрүүлсэн хүүхдийн тоогоор хэмжигдэнэ.

2022 онд нийт 1989 эх төрсөн байгаа нь 10 жилийн өмнөхөөс 28.4 хувиар, өмнөх оныхоос 9.7 хувиар тус тус буурсан байна.

Зураг1. 8. Төрөлт, амьд төрсөн нярайн тоо, 2013-2022 он, Өвөрхангай аймаг

Эх үүсвэр: Өвөрхангай аймгийн үйл ажиллагааны үндсэн тайлан, 2013-2022 он

Өвөрхангай аймгийн сүүлийн 10 жилийн байдлаарх нийт төрөлтийг харвал 2013 онд 2779 болж хамгийн их хүүхэд төрсөн байна.

Зураг1. 9. Төрөлтийн ерөнхий коэффициент, 2013-2022 он, улс, аймгаар

Эх үүсвэр: Статистикийн мэдээллийн сан- 1212.mn

Төрөлтийн ерөнхий коэффициент нь тухайн жилийн 1000 хүн тутамд ногдох амьд төрсөн хүүхдийн тоог илэрхийлнэ.

Өвөрхангай аймгийн 2022 оны байдлаарх төрөлтийн ерөнхий коэффициент 20.3 байгаа нь 2022 оны улсын дунджаас 0.3 пунктээр их, 10 жилийн өмнөх аймгийн дунджаас 9 пунктээр буурсан үзүүлэлттэй байна.

Зураг 1.10. Төрөлтийн тусгай коэффициент, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Статистикийн мэдээллийн сан- 1212.mn

Төрөлтийн тусгай коэффициент нь тухайн жилийн төрөх насны (15-49) 1 000 эмэгтэйд ногдох амьд төрсөн хүүхдийн тоог илэрхийлнэ. Энэ үзүүлэлт нь насны бүтцээс үл хамаарч, тухайн жилийн төрөлтийн дундаж түвшинг харуулдаг.

Өвөрхангай аймгийн 2022 оны байдлаарх төрөлтийн тусгай коэффициент 68 байгаа нь улсын дунджаас 12 пунктээр доогуур, 10 жилийн өмнөх аймгийн дунджаас 20 пунктээр буурсан үзүүлэлттэй байна.

Зураг1. 11. Төрөлтийн нийлбэр коэффициент, 2015-2022 он

Эх үүсвэр: Статистикийн мэдээллийн сан- 1212.mn, Health-info3 мэдээллийн сан

ТНК нь нэг эмэгтэйн (нөхөн үржихүйн амьдралын хугацаагаа дуустал нас барахгүй ба тухайн жилийн тухайн насны бүлэг дэх төрөлтийн түвшин хадгалагдана гэж үзвэл нөхөн үржихүйн амьдралынхаа сүүл үе гэхэд төрүүлсэн байх нийт хүүхдийн тоог илэрхийлнэ.

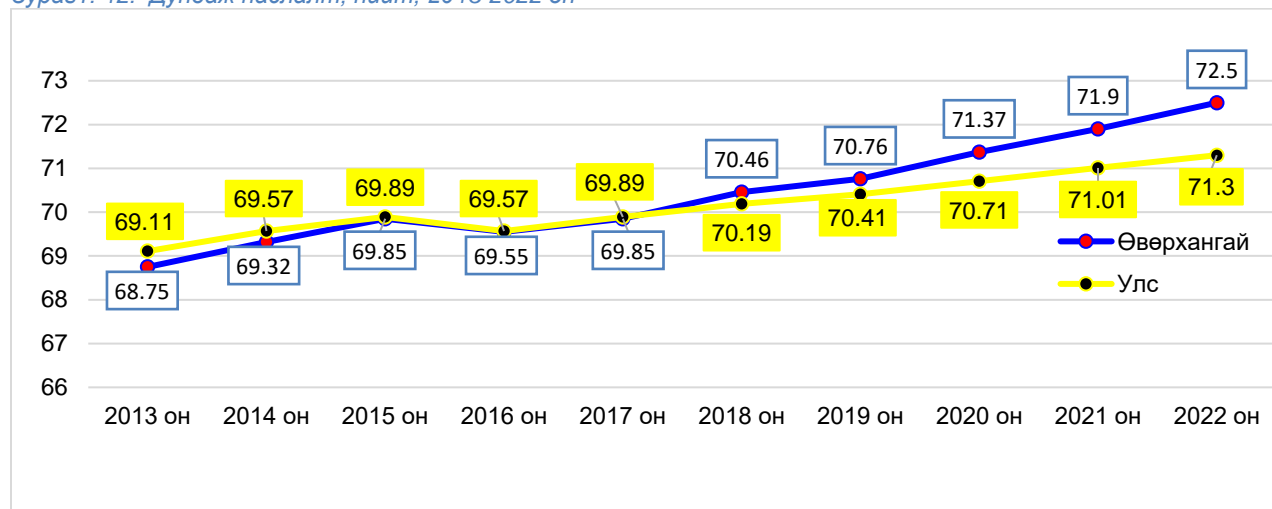
ТНК-оор одоогийн төрөлт хүн ам тооны хувьд эргэн нөхөгдөх түвшингээ хангаж чадаж байгаа эсэхийг дүгнэж болдог. Төрөлт эргэн нөхөгдөх түвшинд байна гэдэг нь хүн ам дунджаар өөрсдийгөө “эргэн нөхөх” тооны хүүхэдтэй байхыг хэлэх бөгөөд энэ энэ түвшинг ТНК=2.1 үед хангагдана гэж үздэг. Хэрэв төрүүлсэн хүүхдийн тоо буюу ТНК дунджаар 2.0 байвал тэдгээр хүүхдүүд нөхөн үржихүйн насанд хүртлээ нас барахгүй байх үед эцэг, эхийгээ хоёуланг нь “нөхөж” чадна. Гэтэл амьдрал дээр төрсөн бүх хүүхдүүдээс зарим нь нөхөн үржихүйн насанд хүрэхээсээ өмнө нас бардаг, мөн шинээр төрж байгаа эмэгтэй хүүхдүүдийн тоо эрэгтэйгээсээ арай цөөн байдаг учраас ТНК нь 2.0-оос арай өндөр түвшинд буюу ойролцоогоор 2.1 байх үед хүн ам тооны хувьд эргэн нөхөгдсөөр байх боломжтой юм.

Өвөрхангай аймгийн хувьд 2015-2018 онуудад ТНК нь 2.1-ээс доогуур буюу хүн ам тооны хувьд эргэн нөхөгдөхгүй түвшинд байсан бол 2019-2022 онуудад ТНК 2.1-ээс их буюу хүн ам тооны хувьд эргэн нөхөгдөх хэмжээнд хүрсэн байна.

1.3. ДУНДАЖ НАСЛАЛТ

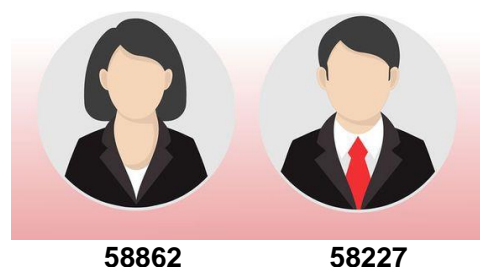
Хүний амьдрах хугацааг тодорхойлох гол хэмжүүр нь "ДУНДАЖ НАСЛАЛТ" юм. Дэлхийн хүн амын төрөлтөөс тооцсон дундаж наслалтын 2000 оноос хойшхи өсөлт нь өнгөрсөн зууны туршид гарсан үзүүлэлтийн хамгийн сайн буюу дундаж түвшинг давсан үзүүлэлт байсан байна.

Зураг1. 12. Дундаж наслалт, нийт, 2013-2022 он

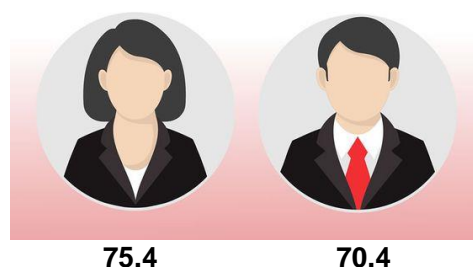

Эх үүсвэр: Статистикийн мэдээллийн сан- 1212.mn

Хүн амын тоо-2022 он

Дундаж наслалт-2022 он

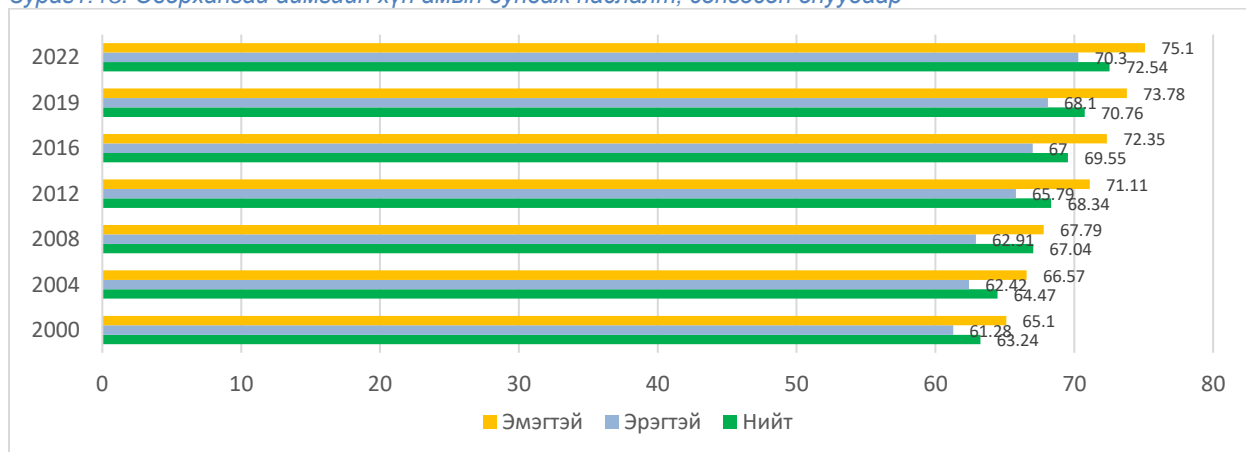

Өвөрхангай аймгийн төрөлтөөс тооцсон дундаж наслалт 2012-2017 онуудад улсын дунджаас доогуур үзүүлэлттэй байсан бол 2018-2022 онуудад улсын дунджаас дээгүүр үзүүлэлттэй байна. 2022 онд 72.5 болж өмнөх оноос 0.6 пунктээр өссөн бөгөөд эмэгтэйчүүдийн дундаж наслалт 75.4, эрэгтэйчүүдийнх 70.4 болсон байна.

Дундаж наслалт нь таамаглах хэмжигдэхүүн бөгөөд насны бүлэг дэх нас баралтын коэффициентийг үндэслэн тооцсон тухайн хүний цаашид амьдрах дундаж хугацаагаар тодорхойлогддог.

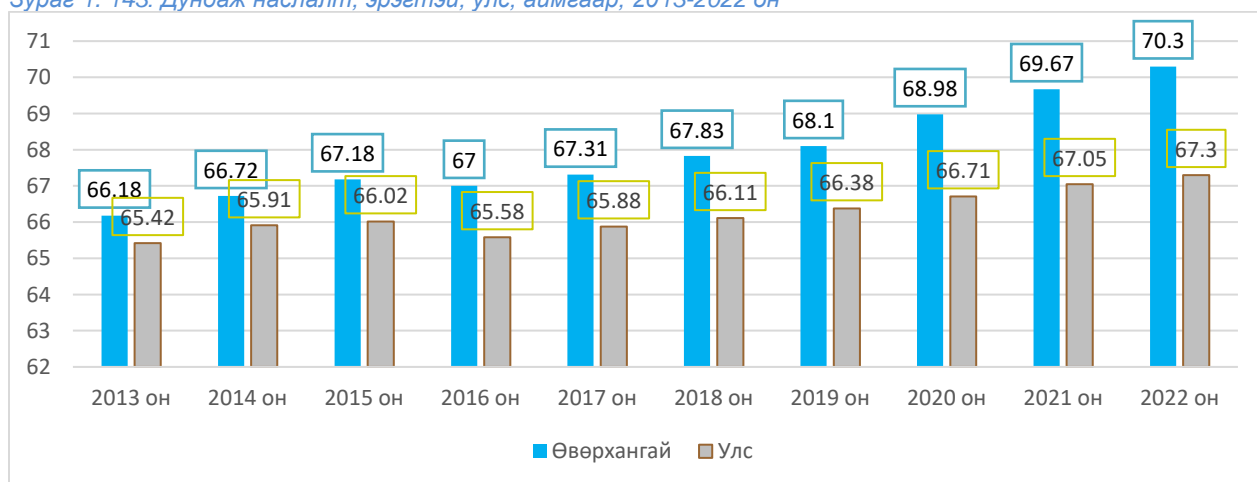
Тухайн улсын хүн амын дундаж наслалтыг төрөлтөөс тооцсон дундаж наслалтаар тодорхойлдог. Дундаж наслалт нь хүйс, одоогийн нас, амьдралын хэв маяг зэргээс шалтгаалан ялгаатай байдаг.

Зураг1.13. Өвөрхангай аймгийн хүн амын дундаж наслалт, сонгосон онуудаар

Эх үүсвэр: Статистикийн мэдээллийн сан- 1212.mn

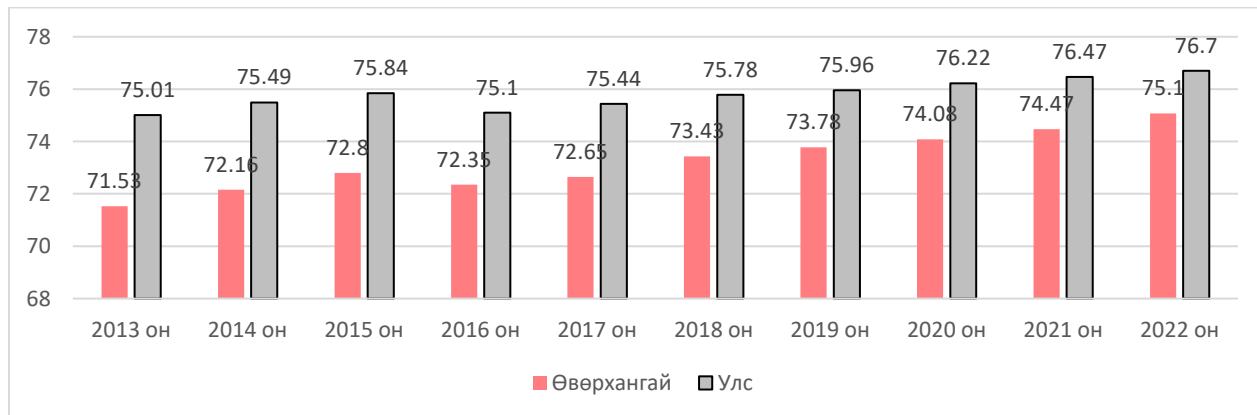
Зураг 1. 143. Дундаж наслалт, эрэгтэй, улс, аймгаар, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Статистикийн мэдээллийн сан- 1212.mn

Өвөрхангай аймгийн 2022 оны байдлаарх эрэгтэйчүүдийн дундаж наслалт 70.3 байгаа нь улсын дундажтай харьцуулахад 3 насаар их, 10 жилийн өмнөх аймгийн дундаж наслалттай харьцуулахад 4.1 насаар их үзүүлэлттэй байна.

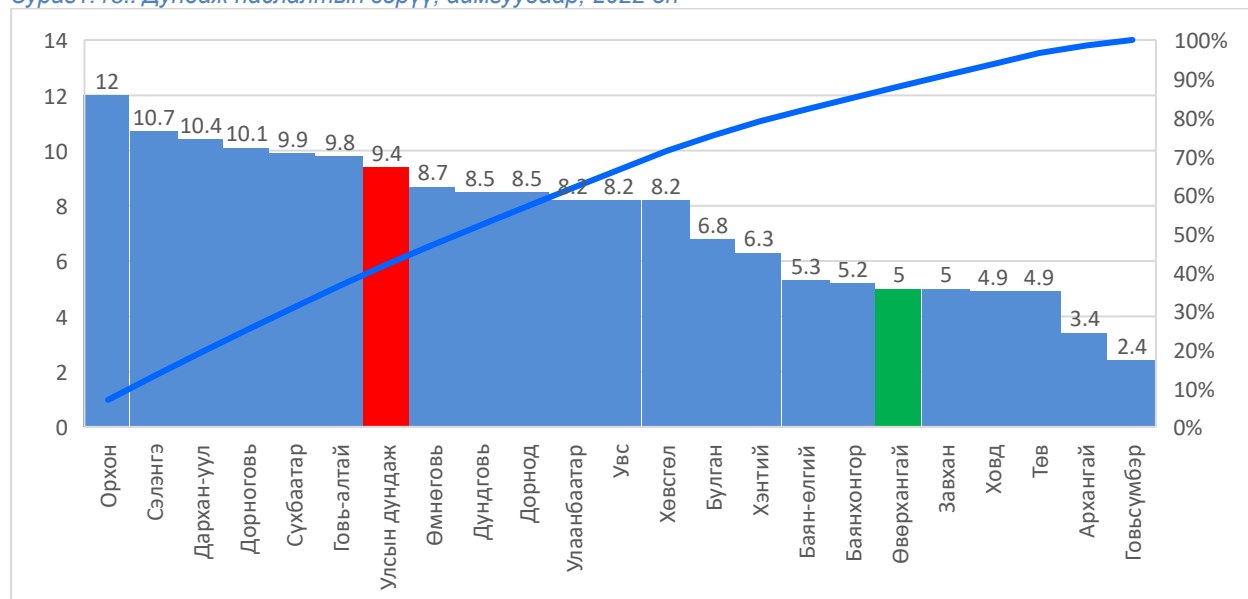
Зураг1.15. Дундаж наслалт, эмэгтэй, улс, аймгаар, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Статистикийн мэдээллийн сан- 1212.mn

Өвөрхангай аймгийн 2022 оны байдлаарх эмэгтэйчүүдийн дундаж наслалт 75.1 байгаа нь улсын дундажтай харьцуулахад 1.6 насаар бага, 10 жилийн өмнөх аймгийн дундаж наслалттай харьцуулахад 3.57 насаар их үзүүлэлттэй байна.

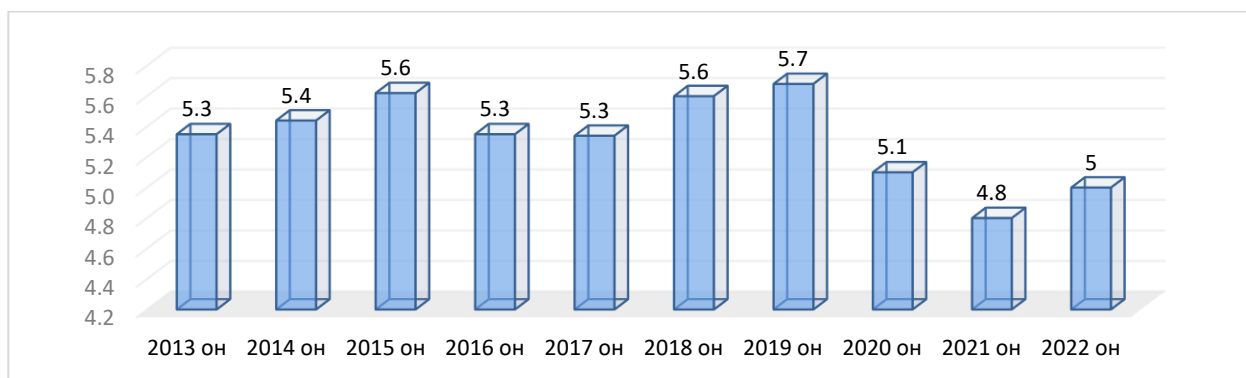
Зураг1.16.. Дундаж наслалтын зөрүү, аймгуудаар, 2022 он

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт-2022 он, ЭМХТөв

Өвөрхангай аймгийн 2022 оны байдлаарх эрэгтэй, эмэгтэй хүмүүсийн дундаж наслалтын зөрүү 5.0 байгаа нь улсын дунджаас 4.4-оор бага буюу дундаж наслалтын зөрүү багатай аймгийн тоонд орж байна.

Зураг1.17. Өвөрхангай аймгийн дундаж наслалтын зөрүү, 2013-2022 он

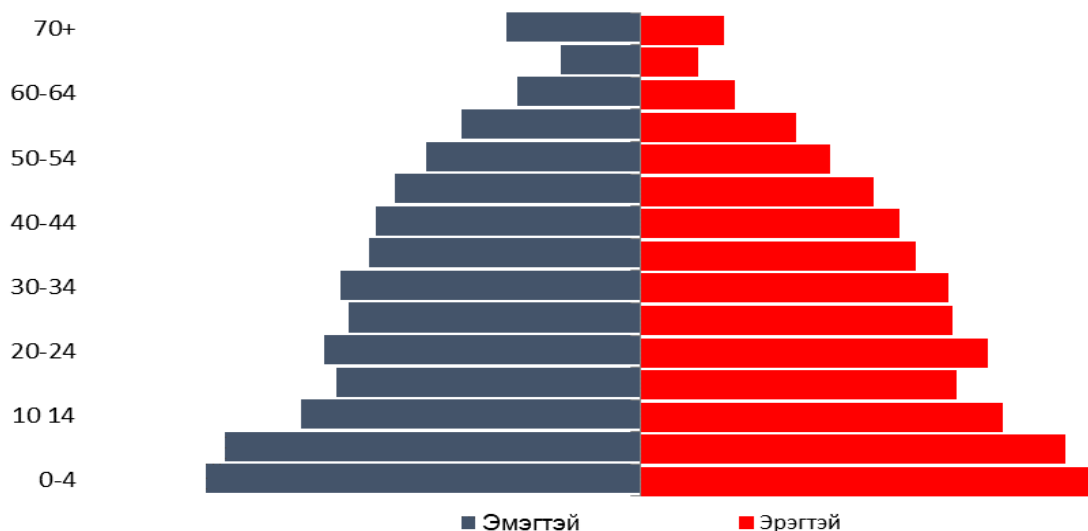

Эх үүсвэр: Статистикийн мэдээллийн сангаас үзүүлэлтийг тооцоолон гаргаав.

Эмэгтэйчүүд эрэгтэйчүүдээс илүү урт наслах хандлага аль ч улсад байсаар ирсэн бөгөөд энэ нь эрүүл мэнд, нас баралт, нийгэм, эдийн засаг, тэгш бус байдал, эрүүл мэндийн систем, улс төр, байгаль орчин, газарзүйн байршил зэрэг олон хүчин зүйл нөлөөлдөг байна. Дундаж наслалтын хувьд хүйсийн ялгаа нь аль ч улсад байдаг ба эмэгтэйчүүд эрэгтэйчүүдээс дунджаар 4 насаар илүү амьдардаг байна.

Сүүлийн 10 жилийн хугацаанд Өвөрхангай аймгийн дундаж наслалтын зөрүү 2021 онд хамгийн бага буюу 4.8 байсан бол 2019 онд хамгийн их буюу 5.7 байна.

1.4. ХҮН АМЫН НАС ХҮЙСИЙН БҮТЭЦ

Хүн амын нас, хүйсийн бүтэц гэдэг нь тухайн нас, хүйсийн бүлэг дэх хүн амын тоо хэмжээний тархалтыг хэлдэг. Нас, хүйсийн бүтцийн судалгаа нь тухайн хүн амын өнөөгийн байдал, түүнээс гарч болох үр дагавар, ирээдүйн төлвийг тодорхойлоод зогсохгүй цаашид баримтлах бодлого, төлөвлөлтийн үндэс суурь болдог байна.

Ингэснээрээ хүн амын нас, хүйсийн бүтцийн өөрчлөлтийн чиг хандлагыг харгалзан улс орныхоо нийгэм, эдийн засгийн урт, богино хугацааны бодлого хөтөлбөр боловсруулах үндэслэл болдог. Хүн амын хэдэн хувь нь хүүхэд залуучууд, идэр насныхан, эсвэл хөгшчүүд байгаагаас хамааран үе үеийн нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн хандлагад нөлөөлдөг.

Өвөрхангай аймгийн хүн амын нас, хүйсийн суваргаас харахад, дунд хэсгээрээ аажмаар өргөсч байгаа нь хүн амын насны бүтэц идэрших хандлагатай байгааг харуулж байна. Харин 15-19 насны бүлгийн хүн амын хэсгээр нарийссан байгаа нь 1995 оноос хойш төрөлтийн түвшин буурч байсныг харуулж байна.

Нийт хүн амд хөдөлмөрийн насныхны эзлэх хувь өндөр байх үеийг “Хүн ам зүйн цонх” гэдэг. Энэ үед улс орон нутгийн нийгэм, эдийн засгийн хөгжилд хүн ам зүйн хүчин зүйл эерэгээр нөлөөлдөг. Хүн ам зүйн цонх нээгдсэн үед хүүхэд, залуучуудын боловсролын түвшинг дээшлүүлэх, мэргэжилтэй боловсон хүчнийг бэлтгэх урт хугацааны бодлого хөтөлбөрийг боловсруулж хэрэгжүүлэн, хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлж, ажлын байрыг нэмэгдүүлсэн нөхцөлд ажиллах хүчний нөөц хүрэлцэхүйц байх нөхцөл бүрэлдсэн гэж ойлгож болох юм.

БҮЛЭГ 2. ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖЛИЙН ЗОРИЛТЫН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД

Тогтвортой Хөгжлийн Зорилтууд (ТХЗ) нь олон улсын хөгжлийн талаар ирээдүйд биелүүлэхээр санал болгон дэвшүүлж буй багц зорилтууд юм.

Тогтвортой Хөгжлийн Зорилтууд нь олон улсын хөгжлийн талаар ирээдүйд биелүүлэхээр санал болгон дэвшүүлж буй багц зорилтууд юм. 2015 онд хэрэгжилтийн хугацаа нь дуусгавар болж буй Мянганы хөгжлийн зорилтуудын үргэлжлэл бөгөөд 2015 оны 9-р сард НҮБ-ын дээд хэмжээний 70 дугаар чуулганаар 2030 он хүртэлх Тогтвортой хөгжлийн 17 зорилго, 169 зорилтыг баталсан. Монгол Улсын ИХ Хурлын 2016 оны 02 дугаар сарын 05-ны өдрийн 19 дүгээр тогтоолоор “Монгол Улсын тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал-2030”-ыг батлан гаргасан байна. Монгол Улсын урт хугацааны тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлалыг 2016-2020, 2020-2025, 2025-2030 он гэсэн гурван үе шаттайгаар хэрэгжүүлэх юм. Тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлалыг хэрэгжүүлснээр 2030 он гэхэд Монгол Улс ядуурлын бүх төрлийг эцэс болгож, монгол хүний эрүүл, урт удаан амьдрах нөхцөлийг ханган дундаж наслалтыг 78-д хүргэнэ, хүний хөгжлийн өндөр үзүүлэлт бүхий улс орнуудын эгнээнд багтаж, эхний 70 орны нэг болно гэж тооцсон байна. Тогтвортой хөгжлийн 17 зорилгын 3 дахь зорилго нь “Эрүүл амьдралыг хангах” буюу бүх түвшинд эрүүл амьдралыг хангаж, сайн сайхан аж байдлыг хөхүүлэн дэмжих зорилго тавьсан байна.

Тогтвортой хөгжлийн 17 зорилго

ТХЗ - 1 (7, 11) Ядуурлын бүх хэлбэрийг эцэс болгох	ТХЗ - 7 (5, 10) Тогтвортой, сэргээгдэх, орчин үеийн эрчим хүчээр хангах	ТХЗ - 13 (5, 8) Уур амьсгалын өөрчлөлттэй тэмцэх
ТХЗ - 2 (8, 12) Өлсгөлөнг эцэс болгож, хүнсний аюулгүй байдлыг хангах, тогтвортой ХАА-г хөгжүүлэх	ТХЗ - 8 (12, 22) Тогтвортой эдийн засгийг дэмжих, ажлын байрыг бий болгох	ТХЗ - 14 (10, 20) Далай, тэнгисийг тогтвортой хөгжлийн зорилгоор ашиглах
ТХЗ - 3 (13, 26) Эрүүл амьдралыг хангах	ТХЗ - 9 (8, 22) Тогтвортой дэд бүтэц, шинэ технологи, үйлдвэржилтийг дэмжих	ТХЗ - 15 (12, 24) Экосистемийг хадгалах, цөлжилттэй тэмцэх, бэлчээрийн даацыг зөв зохистой ашиглах
ТХЗ - 4 (10, 15) Бүх нийтийн боловсролыг хөгжүүлэх, насан туршийн боловсролыг дэмжих	ТХЗ - 10 (10, 17) Улс орнуудын ялгаатай байдлыг бууруулах	ТХЗ - 16 (12, 21) Тогтвортой, бүх нийтийн оролцоог хангасан нийгмийг цогцлоох, шударга ёсыг дээдэлсэн нийгмийг хөгжүүлэх
ТХЗ - 5 (9, 23) Жендэрийн тэгш байдлыг хангах, охид эмэгтэйчүүдийг чадавхжуулах	ТХЗ - 11 (10, 20) Тогтвортой, аюулгүй хот сууринг бий болгох	ТХЗ - 17 (19, 38) Тогтвортой хөгжлийн төлөөх сайн түншлэлийг хөгжүүлэх
ТХЗ - 6 (8, 12) Ус болон ахуйн ариун цэврийн хэрэглээг хангах	ТХЗ - 12 (11, 21) Тогтвортой, зөв хэрэглээг бий болгох	<i>Шар: нийгмийн, Жөх: эдийн засгийн, Ногоон: байгалийн хөрөнгө, Ягаан: институцийн хөгжилд чиглэгдсэн болно.</i>

Зорилт 1. Урьдчилан сэргийлэх үндэсний тогтолцоог бүрдүүлэн, оношилгоо үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлж, хүн амын дундаж наслалтыг уртасгана. Эрүүл мэндийн даатгалын тогтолцоог шинэчилж, урьдчилан сэргийлэх, зонхилон тохиолдох өвчнийг эрт илрүүлэх, хариу арга хэмжээг чанартай, хүртээмжтэй зохион байгуулах, тандалт, эрт илрүүлэлтийн тогтолцоо, лавлагаа лабораторийг бэхжүүлж, хүн амын дундаж наслалтыг 2025 онд 74, 2030 он гэхэд 78-д хүргэнэ гэж заасан байна.

Зорилт 2. Нөхөн үржихүйн тусламж, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг дэмжих замаар сэргийлж болох эх, хүүхдийн эндэгдэлд нөлөөлөх хүчин зүйлийг багасгаж, эх, хүүхдийн эндэгдэл, хоол тэжээлийн дутагдлыг тогтвортой бууруулна. 2025 онд Эхийн эндэгдлийн түвшинг 100 000 амьд төрөлтөд 20, тав хүртэлх насны хүүхдийн эндэгдлийн түвшинг 1000 амьд төрөлтөд 12, нялхсын эндэгдлийн түвшинг 1000 амьд төрөлтөд 11 болгож бууруулах. 2030 онд сэргийлж болох эх, хүүхдийн эндэгдэлд нөлөөлөх хүчин зүйлийг багасгаж, эхийн эндэгдлийн түвшинг 100 000 амьд төрөлтөд 15, тав хүртэлх насны хүүхдийн эндэгдлийн түвшинг 1000 амьд төрөлтөд 9, нялхсын эндэгдлийн түвшинг 1000 амьд төрөлтөд 8 болгож бууруулах зорилтыг дэвшүүлсэн байна.

Зорилт 3. Зонхилон тохиолдох халдварт бус өвчин, тэдгээрийн эрсдэлт хүчин зүйлийн тархалт болон сэргийлж болох нас баралтыг хувь хүн, гэр бүл, хамт олон, байгууллагын идэвхтэй, оролцоотой нэгдмэл үйл ажиллагаанд тулгуурлан бууруулна. 2025 онд эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулж, 10 000 хүн амд ногдох зүрх, судасны өвчлөлөөс шалтгаалсан нас баралтыг 16, хорт хавдраас шалтгаалсан нас баралтыг 9 хүртэл бууруулах. 2030 онд 10 000 хүн амд ногдох зүрх, судасны өвчлөлөөс шалтгаалсан нас баралтыг 14, хорт хавдраас шалтгаалсан нас баралтыг 8 хүртэл бууруулах зорилтыг дэвшүүлсэн.

Зорилт 4. Халдварт өвчний тандалт, сэргийлэлт, бэлэн байдлыг хангах, хариу арга хэмжээг уян хатан, шуурхай зохион байгуулах чадавхийг тогтвортой бэхжүүлж, нэн шаардлагатай вакцинийг хүн бүрт хүртээмжтэй болгож, зонхилон тохиолдох халдварт өвчний тархалтыг бууруулна.

2025 онд товлолт дархлаажуулалтын хамралтын хувийг 99, 10 000 хүн амд вирүст гепатитын өвчлөлийг 2.5, сүрьеэгийн тохиолдлыг 14 болгон бууруулах. 2030 онд Товлолт

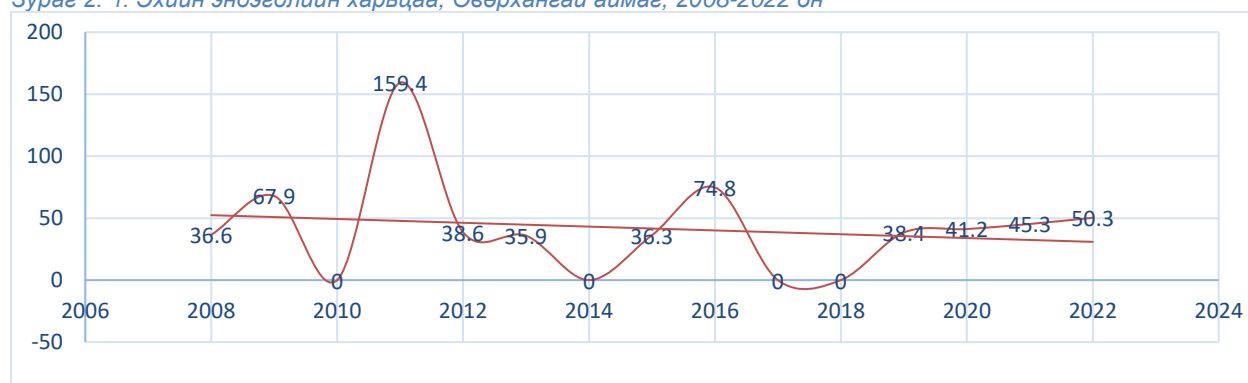
дархлаажуулалтын хамралтын хувийг 99.8, 10 000 хүн амд вирүст хепатитын өвчлөлийг 2, сүрьеэгийн тохиолдлыг 13 болгон бууруулах зорилтыг дэвшүүлсэн байна.

ТХЗ 3.1.1. ЭХИЙН ЭНДЭГДЛИЙН ХАРЬЦАА /100 000 АМЬД ТӨРӨЛТӨД/

Монгол Улсын Засгийн газраас баталсан "Эх, хүүхэд, нөхөн үржихүйн эрүүл мэнд" үндэсний хөтөлбөр (2017-2021)-ийн шалгуур үзүүлэлтэд эх, хүүхэд, нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийг сайжруулах нийгэм, эдийн засгийн таатай орчинг бүрдүүлж, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх, үйл ажиллагааны санхүүгийн тогтвортой байдлыг бэхжүүлж, иргэдийн болон иргэний нийгмийн оролцоог хангах замаар эрүүл мэндийн хүртээмжтэй, чанартай тусламж, үйлчилгээг бүх нийтэд тэгш хүргэснээр эхийн эндэгдлийн харьцааг 2025 онд 20 болгож, бууруулахаар зорьсон.

Өвөрхангай аймгийн Засаг даргын 2021-2024 оны үйл ажиллагааны мөрийн хөтөлбөрт 100 000 амьд төрөлтөнд ногдох эхийн эндэгдлийг тэглэх зорилт тавин ажиллаж байна.

Зураг 2. 1. Эхийн эндэгдлийн харьцаа, Өвөрхангай аймаг, 2008-2022 он

Эх үүсвэр: Үйл ажиллагааны үндсэн тоон тайлан-2008-2022 он, ЭМГазар

Өвөрхангай аймгийн хэмжээнд 100 000 амьд төрөлтөнд ногдох эхийн эндэгдлийн харьцаа сүүлийн 5 жилийн дунджаар 35.04 байгаа нь 5 жилийн улсын дунджаас 7.02 пунктээр бага түвшинд байна.

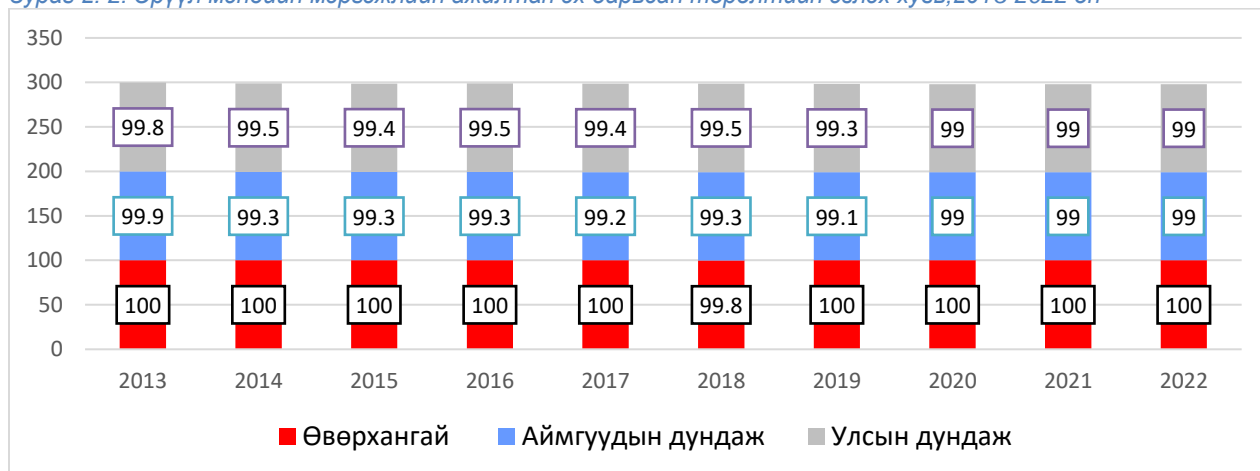
ТХЗ 3.1.2 ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН МЭРГЭЖЛИЙН АЖИЛТАН ЭХ БАРЬСАН ТӨРӨЛТИЙН ЭЗЛЭХ ХУВЬ

Эсэн мэнд амаржихад хамгийн чухал үүрэгтэй гол нөхцөл бол төрөлт бүрийг эх барихуйн ур чадвартай эмнэлгийн мэргэжилтэн эх барьж, яаралтай тусламж шаардлагатай үед зохих шатны эх барихуйн тусламж үйлчилгээ үзүүлэх тогтолцоо бүрдсэн байх явдал юм. Эмнэлгийн мэргэжилтний эх барьсан төрөлтийн эзлэх хувь нь эхийн эндэгдлийг бууруулах гол шалгуур үзүүлэлт юм.

Эмнэлгийн төрөлтийн хувийн жинг нэмэгдүүлэх нь эх, нярайн эрүүл мэндийн эрсдэлийг бууруулах нэг гол хүчин зүйл болдог. Төрөх үеийн эмнэлгийн тусламж, тоног төхөөрөмж, эрүүл ахуйн орчин нь эх, нярайн өвчлөл, нас баралтын шалтгаан, халдварын эрсдэлийг бууруулдаг.

Өвөрхангай аймагт 2022 оны жилийн эцсийн байдлаар 1989 эх төрснөөс гэрийн төрөлт 3 бүртгэгдэж нийт төрөлтийн 0.1 хувийг эзэлж байгаа нь улсын дунджаас 0.2 пунктээр бага түвшинд байна. Эмнэлгийн мэргэжилтэн эх барьсан төрөлт 100 хувьтай байгаа бөгөөд энэ үзүүлэлт сүүлийн 10 жилийн хугацаанд тогтвортой байна.

Зураг 2. 2. Эрүүл мэндийн мэргэжлийн ажилтан эх барьсан төрөлтийн эзлэх хувь, 2013-2022 он

Эх сурвалж: Жилийн эцсийн үйл ажиллагааны тайлан-2013-2022 он /ЭМГ/, Эрүүл мэндийн үзүүлэлт-2022 он /ЭМХТ/

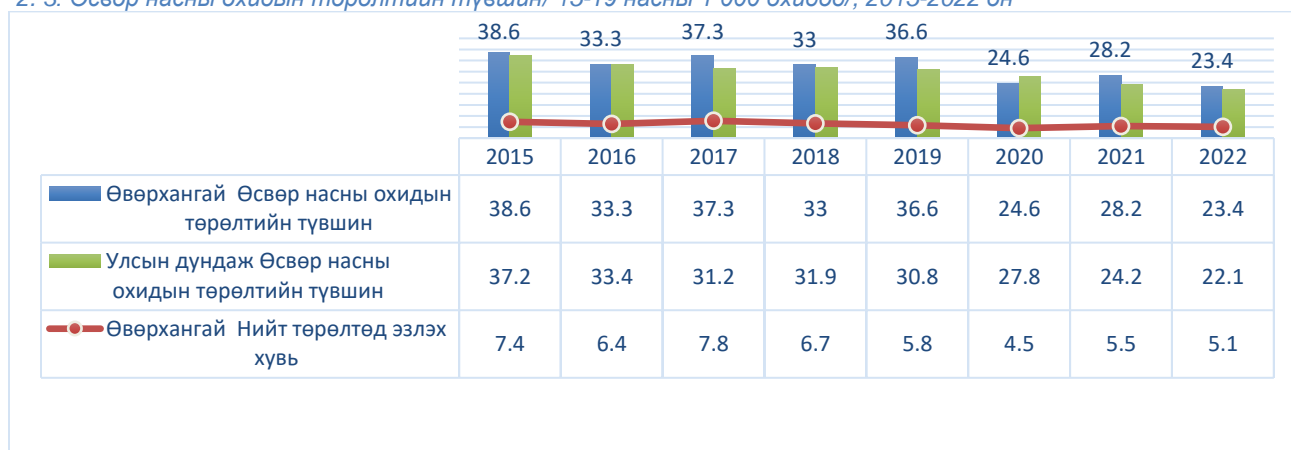
ТХЗ 3.7.2. ӨСВӨР НАСНЫ ОХИДЫН ТӨРӨЛТИЙН ТҮВШИН /15-19 НАСНЫ ЭМЭГТЭЙД/

Насны бүлэг дэх төрөлтийн коэффициент (НБТК) нь тухайн насны эмэгтэйчүүдэд ногдох төрөлтийн түвшин бөгөөд 15-19 насаар тооцсон үзүүлэлт нь ТХЗ-ын нэг шалгуур болох өсвөр насны охидын төрөлтийн түвшинг илтгэдэг.

Өсвөр насандаа хүүхэд төрүүлэх нь охидын хувьд нийгэм, эдийн засгийн сөрөг үр дагаврыг авчрах нь олонтой. Нийгэм дэх байр сууриа тодорхойлж, ирээдүйн амьдралынхаа эхлэлийг тавих насандаа хүүхэд төрүүлэх нь тэдний сурч боловсрох боломжийг багасгаж, улмаар нийгмээс тусгаарлагдмал, ядуурал болон хүчирхийлэлд өртөх магадлалыг нэмэгдүүлдэг байна. Хамгийн эрсдэлтэй зүйл нь өсвөр насны эхээс төрсөн хүүхэд өвчлөх, улмаар эндэх магадлал өндөр байдаг бол эх өөрөө жирэмсэн үедээ хүндрэлд өртөх, түүнийг даван туулах туршлага, бэлтгэл дутмаг байдгаасаа болоод нас барах тохиолдол ч түгээмэл гардаг.

Өвөрхангай аймгийн хэмжээнд 2022 оны байдлаар өсвөр насны охидын төрөлтийн түвшин тухайн насны 1000 эмэгтэйд харьцуулахад 23.4 байгаа нь 2015 онтой харьцуулахад 15.2-оор бага, сүүлийн 8 жилийн дундажтай харьцуулахад 8.5-аар тус тус буурснаас үзэхэд өсвөр насныхны эрүүл мэндийн боловсрол дээшилсэн нь харагдаж байна. 2022 оны улсын дундажтай харьцуулахад 1.3 пунктээр их байна.

2. 3. Өсвөр насны охидын төрөлтийн түвшин/ 15-19 насны 1 000 охидод/, 2015-2022 он

Эх сурвалж: Үйл ажиллагааны үндсэн тоон тайлан-2013-2022 он /ЭМГ/, Эрүүл мэндийн үзүүлэлт-2022 он /ЭМХТ/

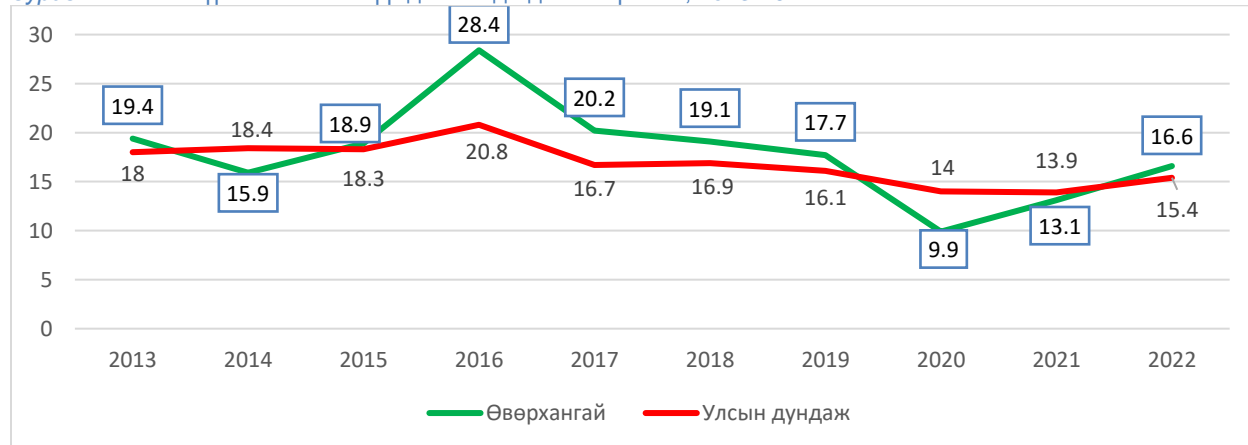
ТХЗ 3.2.1. ТАВ ХҮРТЭЛХ НАСНЫ ХҮҮХДИЙН ЭНДЭГДЛИЙН ТҮВШИН

Тогтвортой хөгжлийн зорилтод хүүхдийн эндэгдэл буюу нярай болон 5 хүртэлх насны хүүхдийн сэргийлж болох эндэгдлийг зогсоохын тулд олон улсын хамтын нийгэмлэг цогц зорилтыг дэвшүүлсэн хэвээр байна. Нярайн эндэгдлийг 1 000 амьд төрөлт тутамд 12, тав хүртэлх насны хүүхдийн эндэгдлийг 1 000 амьд төрөлт тутамд наад зах нь 25 хүртэл бууруулах уриалгыг дэлхийн хэмжээнд гаргасан бөгөөд эдгээр зорилтууд бүх улс орны үндэсний хөтөлбөр, үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний нэгэн чухал зорилт байсаар байна.

Өвөрхангай аймаг нь 2024 гэхэд нялхсын эндэгдлийн түвшинг 1000 амьд төрөлтөд 11.3 болгож бууруулах зорилтыг дэвшүүлсэн ба 2022 оны байдлаар нялхсын эндэгдлийн түвшин 14.6 байна.

5 хүртэлх насны хүүхдийн эндэгдлийн 54.5 хувь нь нярай, 33 хувь нь 29 хоногтойгоос 1 хүртэлх настайдаа, 12.2 хувь нь 1-5 хүртэлх настайдаа эндсэн байна. Перинаталь эндэгдлийн 27 тохиолдол бүртгэгдэж, 1000 нийт төрөлтөд 13.5 ногдож байгаа нь өмнөх оны мөн үеэс 7 тохиолдлоор буюу 4.5 пунктээр өссөн байна.

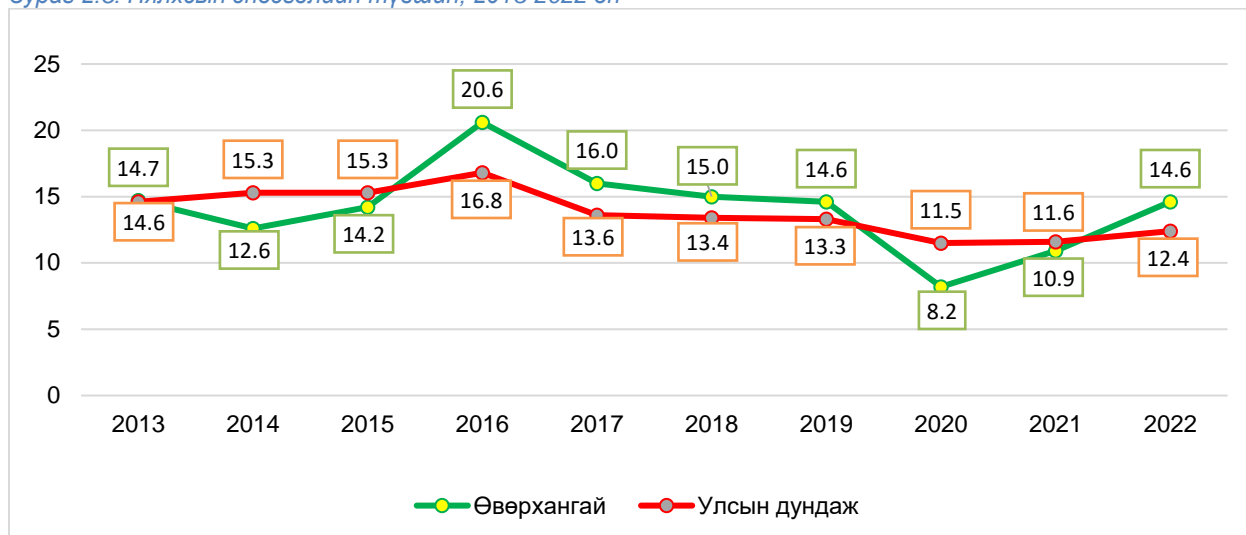
Зураг 2.4. Тав хүртэлх насны хүүхдийн эндэгдлийн түвшин, 2013-2022 он

Эх сурвалж: Сар тутмын мэдээ 2013-2022 он /ЭМХТ, ЭМГ/

2022 онд Өвөрхангай аймгийн хэмжээнд нялхсын эндэгдлийн 29 тохиолдол бүртгэгдэж 1000 амьд төрөлтөд ногдох эндэгдэл 14.6 болсон нь 2013 онтой харьцуулахад 0.1 пунктээр буурч, 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 0.5 пунктээр нэмэгдсэн байна. 2022 оны байдлаар нялхсын эндэгдлийн 24.1 хувь нь гэртээ, 75.9 хувь нь эмнэлэгт нас барсан ба үүнээс 36.4 хувь нь хоног болоогүй нас баралт эзэлж байна.

Зураг 2.5. Нялхсын эндэгдлийн түвшин, 2013-2022 он

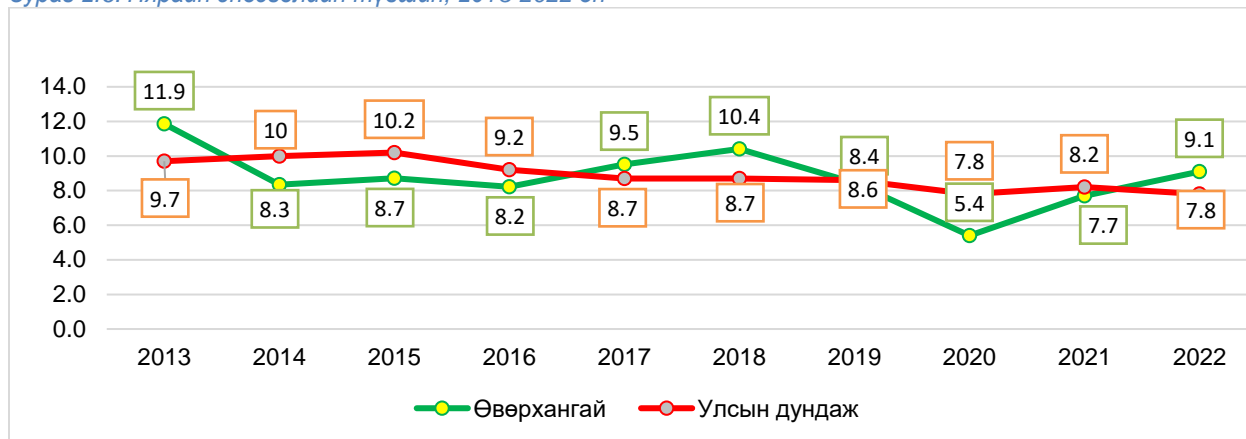

Эх сурвалж: Сар тутмын мэдээ 2013-2022 он /ЭМХТ, ЭМГ/

ТХЗ 3.2.2а НЯРАЙН ЭНДЭГДЛИЙН ТҮВШИН

2022 онд Өвөрхангай аймгийн хэмжээнд нярайн эндэгдлийн 18 тохиолдол бүртгэгдэж 1000 амьд төрөлтөд ногдох эндэгдэл 9.1 болсон нь 2013 онтой харьцуулахад 2.8 пунктээр буурч, 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 0.3 пунктээр өссөн үзүүлэлттэй байна. 2022 онд бүртгэгдсэн нярайн эндэгдэл нь 100.0 хувь эмнэлэгт эндсэн ба үүнээс 44.4 хувь нь хоног болоогүй нас барсан байна.

Зураг 2.6. Нярайн эндэгдлийн түвшин, 2013-2022 он

Эх сурвалж: Жилийн эцсийн сарын мэдээ 2013-2022 он /ЭМХТ, ЭМГ/

Зураг 2.7. Амьгүй төрөлт, перинаталь эндэгдэл, 1 000 нийт төрөлтөд, 2013-2022 он, Өвөрхангай аймаг

Эх сурвалж: Жилийн эцсийн сарын мэдээ 2013-2022 он /ЭМХТ, ЭМГ/

2022 онд Өвөрхангай аймгийн хэмжээнд перинаталь эндэгдлийн 27 тохиолдол бүртгэгдэж 1000 амьд төрөлтөд ногдох эндэгдэл 13.5 байгаа нь 2013 онтой харьцуулахад 0.6 пунктээр, 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 2.3 пунктээр тус тус өссөн байна.

2022 онд аймгийн хэмжээнд амьгүй төрөлтийн 12 тохиолдол бүртгэгдэж 1000 нийт төрөлтөд 6.0 ногдож байгаа нь 2013 онтой харьцуулахад 0.4 пунктээр буурч, 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 1.0 пунктээр өссөн үзүүлэлттэй байна.

ТХЗ 3.3.1. ХДХВ-ИЙН ХАЛДВАРЛААГУЙ 1000 ХҮН АМД НООГДОХ ХДХВ-ИЙН ШИНЭ ТОХИОЛДЛЫН ТОО

1992 онд Монгол Улсад ХДХВ/ДОХ-ын анхны тохиолдол бүртгэгдсэнээс хойш 2022 оны жилийн эцсийн байдлаар ХДХВ/ДОХ-ын нийт 346 тохиолдол бүртгэгдэж 51 нь нас барсан байна. Нийт бүртгэгдсэн тохиолдлын 19 тохиолдол нь 2022 онд шинээр бүртгэгдсэн байна. Өвөрхангай аймгийн хэмжээнд ХДХВ-ийн өвчлөл, нас баралт бүртгэгдээгүй байна.

ТХЗ 3.3.2. СҮРЬЕЭ ӨВЧНИЙ ТОХИОЛДЛЫН ТҮВШИН

Монгол улс нь сүрьеэгийн халдварын тархалт өндөрт тооцогддог ба сүүлийн 10 жилийн дунджаар 3500 тохиолдол бүртгэгдэж, 2022 оны байдлаар 72.2% нь уушгины сүрьеэ эзэлж байна. 15 хүртэлх насны хүүхдүүдийн дунд сүүлийн 10 жилийн дунджаар 368 сүрьеэгийн тохиолдол бүртгэгдсэн байна. Монгол улсын хүн амын дундах сүрьеэгийн өвчлөлийн түвшин 2020 оны ДЭМБ-ын тооцооллоор номхон далайн баруун эргийн бүсийн орнуудтай харьцуулахад тархалтын түвшингээр дөрөвдүгээрт орж байгаа ба 100 000 хүн амд ногдох сүрьеэгийн өвчлөлийн түвшин 437 байгаа нь дэлхийн дундаж (127)-аас 310, бүсийн дундаж (93)-аас 344-оор тус тус өндөр байна.

Зураг 2.8. Сүрьеэгийн өвчлөлийн түвшин, 2013-2022 он

Эх сурвалж: Жилийн эцсийн сарын мэдээ 2013-2022 он /ЭМХТ, ЭМГ/

Аймгийн хэмжээнд 2022 онд шинээр бүртгэгдсэн 34 тохиолдлын 21 (61.8%) нь уушгины сүрьеэ, 13 (38.2%) нь уушгины бус эрхтний сүрьеэ байгаа ба 2021 онтой харьцуулбал уушгины сүрьеэ 5 тохиолдлоор нэмэгдэж, уушгины бус эрхтний сүрьеэ 8 тохиолдлоор буурсан ба уушгины сүрьеэгийн эзлэх хувь 18.5%-р нэмэгдэж, уушгины бус эрхтний сүрьеэгийн эзлэх хувь 18.5%-аар буурсан байна.

2022 онд аймгийн хэмжээнд 0-18 насны 1 хүүхэд шинэ сүрьеэгээр өвчилж нийт сүрьеэгийн 2.9 хувийг эзэлж байгаа нь өмнөх онтой харьцуулахад 5.1 пунктээр буурсан үзүүлэлттэй байна.

ТХЗ 3.3.4. В ВИРУСТ ХЕПАТИТ ӨВЧНИЙ ТОХИОЛДЛЫН ТҮВШИН

Халдварт өвчний тандалт, сэргийлэлт, бэлэн байдлыг хангах, хариу арга хэмжээг уян хатан, шуурхай зохион байгуулах чадавхийг тогтвортой бэхжүүлж, нэн шаардлагатай вакцинийг хүн бүрт хүртээмжтэй болгож, зонхилон тохиолдох халдварт өвчний тархалтыг бууруулахаар зорилт тавин ажиллаж байна.

Өвөрхангай аймагт 2022 оны байдлаар гепатитийн вирусийн цочмог халдварын 9 тохиолдол бүртгэгдсэнээс 44.4 хувийг гепатитийн В вирусийн халдвар, 55.6 хувийг гепатитийн бусад вирусийн халдвар тус тус эзэлж байна.

Зураг 2.9. Вируст гепатитын өвчлөлийн түвшин, 2013-2022 он

Эх сурвалж: Жилийн эцсийн сарын мэдээ 2013-2022 он /ЭМХТ, ЭМГ/

ТХЗ 3.4.1. ЗҮРХ СУДАСНЫ ӨВЧИН, ХАВДАР,ЧИХРИЙН ШИЖИН АМЬСГАЛЫН ЗАМЫН АРХАГ ӨВЧНӨӨС ШАЛТГААНТ НАС БАРАЛТЫН ТҮВШИН /30-70 НАСНЫ 10 000 ХҮН АМД/

2016 онд дэлхийн хэмжээнд нас баралтын шалтгааны 71 хувь нь халдварт бус өвчнөөр, түүнээс 15 сая буюу 85 хувь 30-70 насны хүн амын нас баралт эзэлж байсан.

Дэлхий даяар 2016 онд 30-аас 70 насны хүн амын халдварт бус өвчний үндсэн 4 шалтгаан болох зүрх судасны өвчин, хорт хавдар, чихрийн шижин, амьсгалын замын архаг өвчнөөр нас барах магадлал 2000 онд 22 хувь байсан бөгөөд 2010 онд 19 хувь, 2021 онд 21 хувь болж буурчээ. Өвөрхангай аймгийн хувьд нийт 30-70 насныхны нас баралт 2022 оны нийт нас баралтын 57.9 хувийг эзэлж байна.

Зураг.3. 1. 30-70 насны хүн амын зүрх судасны өвчний шалтгаант нас баралт, тухайн насны 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

Эх сурвалж: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт-2022 он /ЭМХТ/, Health-info-3 мэдээллийн сан

Зураг.3. 2. 30-70 насны хүн амын хорт хавдрын шалтгаант нас баралт, тухайн насны 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

Эх сурвалж: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт-2022 он /ЭМХТ/, Health-info-3 мэдээллийн сан

Зураг.3.3. 30-70 насны хүн амын чихрийн шижин өвчний шалтгаант нас баралт, тухайн насны 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

Эх сурвалж: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт-2022 он /ЭМХТ/, Health-info-3 мэдээллийн сан

2022 онд зүрх судасны өвчин, хавдар, чихрийн шижин, амьсгалын замын архаг өвчний шалтгаант 30-70 насны шалтгаант нас баралтын 243 тохиолдол бүртгэгдсэн нь нийт нас баралтын 41.5 хувийг эзэлж улсын үзүүлэлтээс 6.1 пунктээр өндөр байна. Халдварт бус өвчний шалтгаант нас баралтын дараах 4 өвчлөл 30-70 насныханд тухайн насны 10 000 хүн амд харьцуулахад зүрх судасны өвчлөлийн шалтгаант нас баралт аймгийн дундаж 30.4 ба улсын дунджаас 9.0 пунктээр их, аймгийн хэмжээнд хорт хавдрын шалтгаант нас баралт 16.1 ногдож улсын дунджаас 2.3 пунктээр бага, аймгийн хэмжээнд амьсгалын замын архаг өвчний шалтгаант нас баралт 1.4 ногдож улсын дунджаас 0.2 пунктээр бага, чихрийн шижин 0.6 ногдож улсын дунджаас 0.9 пунктээр бага түвшинд байна. 2013-2022 оны мэдээллээс харахад зүрх судасны өвчний шалтгаант нас баралт буурах хандлагатай харагдаж байгаа бол хавдар, чихрийн шижингийн нас баралт нэмэгдэх хандлагатай байна.

Эдгээр өвчлөлийн шалтгаант нас баралтын түвшин 30-70 насны эрэгтэйчүүдийн дунд эмэгтэйчүүдээс харьцангуй өндөр байгаа ба тухайн насны 10 000 хүн амд харьцуулахад өндөр байна.

ТХЗ 3.4.2 АМИА ХОРЛОЖ НАС БАРСАН ТОХИОЛДЛЫН ТҮВШИН (100,000 ХҮН АМД)

Амиа хорлолт нь дэлхийн нийтийн эрүүл мэндийн ноцтой асуудал болж байгаа бөгөөд дэлхий даяар нас баралтын тэргүүлэх хорин шалтгаанд багтаж, хумхаа, хөхний хорт хавдар, дайн байлдаан болон хүчирхийллийн шалтгаанаас илүү тохиолдол бүртгэгдэж байна. Жил бүр 800,000 орчим хүн амиа хорлож нас барж байгаа ба энэ шалтгааныг бууруулах асуудлыг Дэлхийн Эрүүл Мэндийн Байгууллага (ДЭМБ) дэлхий нийтийн зорилт болгосон төдийгүй Тогтвортой хөгжлийн зорилтын 3.4 зорилт болгон дэвшүүлээд байна.

Аймгийн хэмжээнд сүүлийн 10 жилийн хугацаанд жилд дунджаар 606 орчим хүн нас барснаас 2.5 орчим хувь нь амиа хорлон нас барсан байна. Аймгийн хэмжээнд амиа хорлолтыг хүйсээр авч үзвэл: 2013-2022 оны дунджаар амиа хорлогчдын 88.2 хувь нь эрэгтэйчүүд байна.

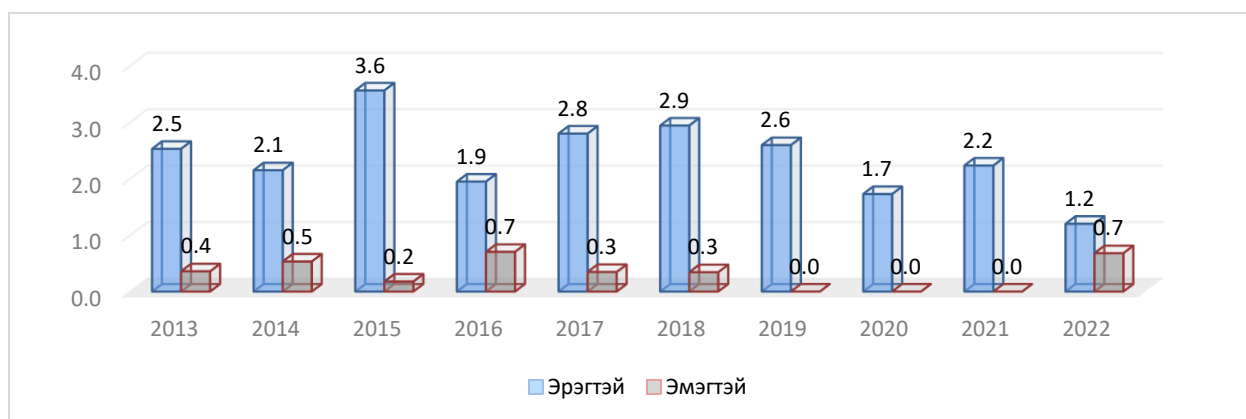
Зураг 3. 4. Амиа хорлож нас барсан тохиолдол, 100 000 хүн амд, 2013-2022 он

Эх сурвалж: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт-2022 он /ЭМХТ/, Health-info-3 мэдээллийн сан

Амиа хорлогчдын тоо 2022 онд 11 байгаа нь нийт нас баралтын 1.9 хувийг эзэлж байна.

Зураг 3. 5. Амиа хорлож нас барсан тохиолдол, 10 000 хүн амд, хүйсээр, Өвөрхөнгөй аймаг, 2013-2022 он

Эх сурвалж: Жилийн эцсийн сарын мэдээ, 2013-2022 он, ЭМГ

ТХЗ 3.6.1 ЗАМ ТЭЭВРИЙН ОСЛЫН ШАЛТГААНТ НАС БАРАЛТЫН ТҮВШИН (100 000 ХҮН АМД)

Зураг 3. 6. Зам тээврийн ослын шалтгаант нас баралт, 100 000 хүн амд, 2013-2022 он

Аймгийн хэмжээнд сүүлийн 10 жилийн хугацаанд осол гэмтэл, гадны шалтгаант нас баралтын 758 тохиолдол бүртгэгдсэн ба 33.5 хувийг зам тээврийн осол эзэлж байна. Өвөрхангай аймагт сүүлийн 10 жилийн дунджаар жилд 25 хүн нас барсан байна. 2022 онд 22 хүн зам тээврийн ослоор нас барсан нь сүүлийн 10 жилийн дундажаас 3 тохиолдлоор бага, өмнөх онтой адил байна. Сүүлийн 10 жилийн дунджаар эрэгтэйчүүдийн зам тээврийн осолд өртөж амь насаа алдах явдал эмэгтэйчүүдээс 5.5 дахин их байна.

Зураг3. 7. Зам тээврийн ослын шалтгаант нас баралт, 100 000 хүн амд, Өвөрхангай аймаг, хүйсээр, 2013-2022 он

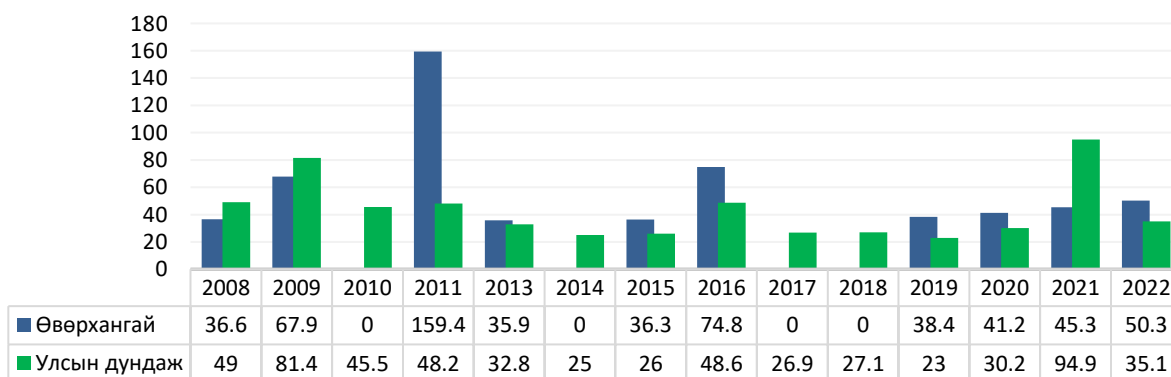

БҮЛЭГ 3

3.1. ЭХИЙН ЭРҮҮЛ МЭНД

Монгол Улсын Эрүүл Мэндийн сайдын 2021 оны 12 дугаар сарын 09-ний өдрийн А/760 дугаар тушаалаар “Эх, хүүхэд, нөхөн үржихүйн эрүүл мэнд” арга хэмжээний төлөвлөгөөг баталсан. Төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх 2021-2024 онуудад Эх, хүүхэд, нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийг дэмжих, тусламж үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулах замаар эх, хүүхдийн өвчлөл, эндэгдлийг тогтвортой бууруулах зорилго тавьсан.

Зураг3.8. Эхийн эндэгдэл 100 000 амьд төрөлтөд, улс, аймгаар, 2008-2022 он

Эх сурвалж: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт-2022 он /ЭМХТ/, Health-info-3 мэдээллийн сан

2022 онд эхийн эндэгдлийн 1 тохиолдол бүртгэгдэж 100 000 амьд төрөлтөд ногдох эндэгдэл 50.3 болж улсын дундажаас 15.2 пунктээр өндөр үзүүлэлттэй байна.

3.2. ЖИРЭМСНИЙ ХЯНАЛТ БА ТӨРӨХИЙН ӨМНӨХ ҮЕИЙН ЭМНЭЛГИЙН ТУСЛАМЖ ҮЙЛЧИЛГЭЭ

Жирэмсэн үеийн хяналт нь эх, ургийн эрүүл мэндэд учирч болох эрсдэлт хүчин зүйлүүдийг цаг алдалгүй илрүүлэх, хүндрэлээс урьдчилан сэргийлэх, эсэн мэнд амаржуулах, төрсний дараах үед тусламжийг цаг алдалгүй үзүүлэхэд чиглэгддэг нэн чухал тусламж үйлчилгээ юм.

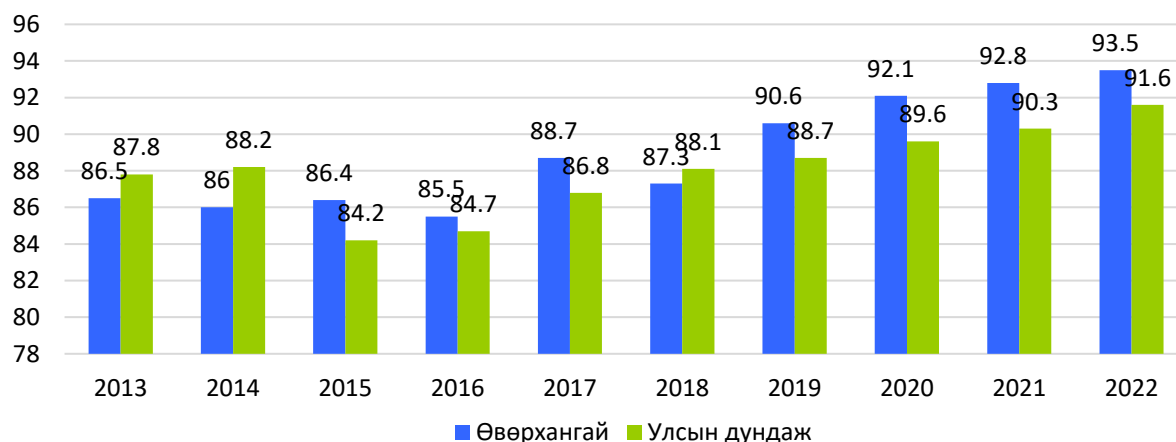
ДЭМБ-аас жирэмсэн үеийн хяналтад наад зах нь найман удаа хамрагдсан байхыг зөвлөмж болгосон ба цусны даралт хэмжих, шээсэнд бактери, уураг илрүүлэх шинжилгээ, тэмбүү болон хүнд хэлбэрийн цус багадалтыг илрүүлэх цусны шинжилгээ, жин/өндрийн хэмжилт зэрэг тусгайлсан үйлчилгээг зөвлөмж болгодог. Жирэмсний хяналтад аль болох эрт орох нь илүү ач холбогдолтой бөгөөд жирэмсний эхний гурван сартайдаа хяналтад орсноор эх, хүүхдийн аль алиных нь эрүүл мэндэд нөлөөлж болзошгүй эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх боломжтой. Жирэмсний хяналт нь жирэмсний нийт хугацааны турш үргэлжилнэ.

Түүнчлэн, жирэмсний хяналтын үеэр нялхас эсэн мэнд төрж, өсөхөд нөлөө үзүүлдэг хүчин зүйл болох төрөлт хоорондын зайн талаар мэдлэг мэдээллийг олгодог. Дархлаажуулалт нь эх хүүхэд эсэн мэнд амаржихад чухал ач холбогдолтой. Жирэмсэн эмэгтэйчүүдийг жирэмсэн үеийн цус багадалтыг эрт илрүүлж эмчилснээр эхийн эрүүл мэнд сайжирч, нялхас эсэн мэнд мэндэлнэ.

Цаашлаад эхийн хоол тэжээлийн байдлыг дээшлүүлэх, БЗДХ болон бусад халдвараар өвчлөхөөс зайлсхийх зэргээр бага жинтэй хүүхэд төрөхөөс урьдчилан сэргийлэх хосолсон арга хэмжээ авах нөхцөл бүрддэг. Мөн сүүлийн үед ХДХВ эхээс хүүхдэд дамжин халдварлахаас сэргийлэхийн тулд жирэмсний хяналтын үеийн үйлчилгээ, хүртээмжийг нэмэгдүүлэхэд ихээхэн анхаарах боллоо.

Манай улсад хэвийн явцтай жирэмсэн эмэгтэйг 6 удаа, өндөр эрсдэлтэй жирэмсэн эмэгтэйг 8 удаа үзүүлэхийг зөвлөдөг бөгөөд эх жирэмсэн болсноо мэдмэгц 12 долоо хоногоос дотогш хугацаанд эхний үзлэгт хамрагдахыг шаарддаг.

Зураг 3.9. Жирэмсний эрт үеийн хяналтын хувь, 2013-2022 он

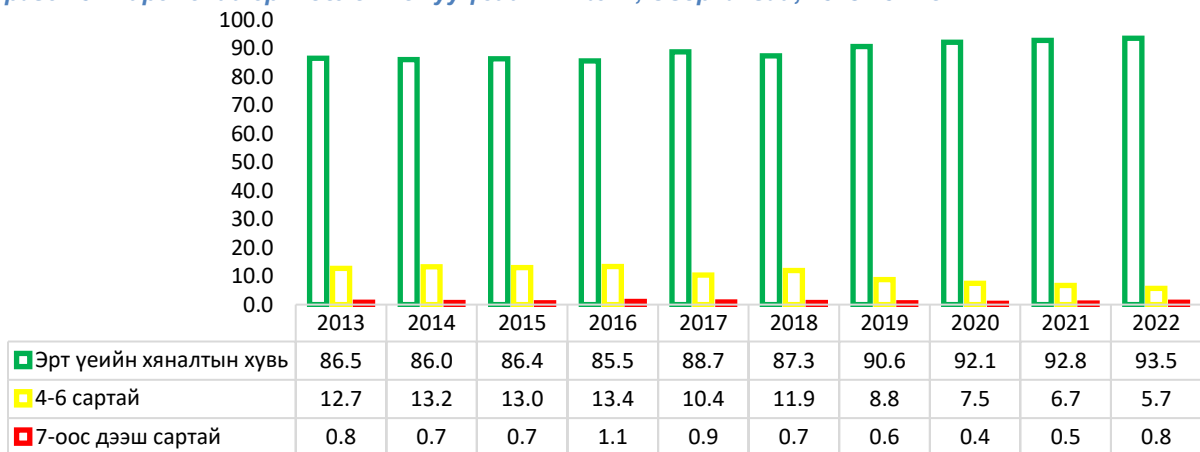
Эх сурвалж: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт-2022 он /ЭМХТ/, Health-info-3 мэдээллийн сан

Аймгийн хэмжээнд 2022 оны байдлаар аймгийн хэмжээнд 2218 жирэмсэн эмэгтэйчүүд шинээр хяналтад хамрагдсан бөгөөд 93.5 хувь нь жирэмсний эрт үедээ хамрагдсан нь улсын дунджаас 1.9 хувиар их байна.

Өвөрхангай аймгийн жирэмсний эрт үеийн хяналтын хувь сүүлийн 10 жилийн дунджаар 88.4 байгаа нь улсын дунджаас 0.4 пунктээр их байна.

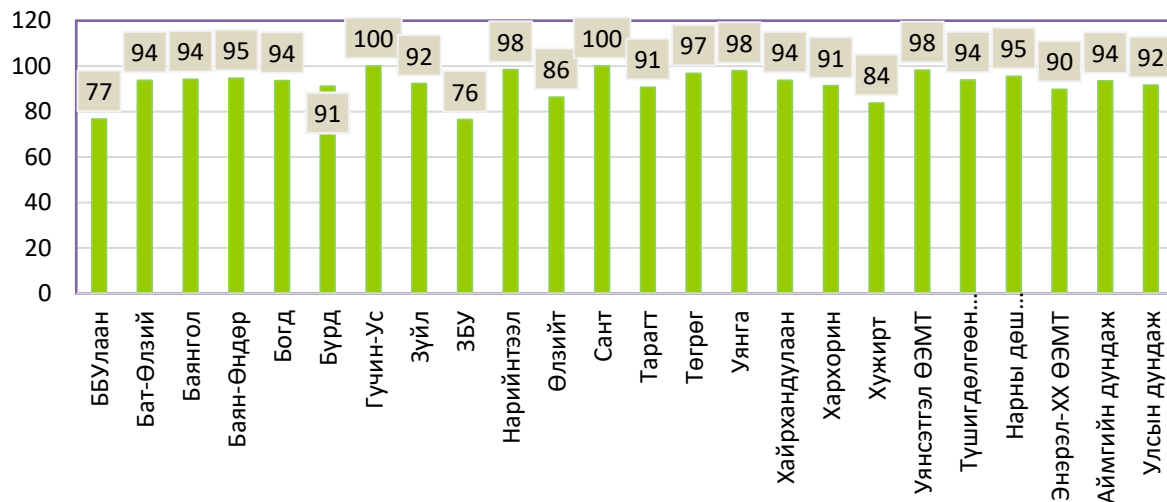
Шинээр хяналтад орсон нийт жирэмсэн эхчүүдийн 96.5 хувь нь цусны ерөнхий шинжилгээнд хамрагдсанаас 1.9 хувь нь цус багадалттай байна.

Зураг3.10..Жирэмсний эрт болон хожуу үеийн хяналт, Өвөрхангай, 2013-2022 он

2022 оны байдлаар жирэмсэн эхчүүдийн 93.5 хувь эхний 3 сартайдаа нь хамрагдсан нь 2013 онтой харьцуулахад 8.5 пунктээр, сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 5.1 пунктээр тус тус дээгүүр үзүүлэлттэй байна. Жирэмсний хяналтын 5.7 хувь нь 4-6 сартайдаа, 0.8 хувь нь хожуу буюу 7 ба түүнээс дээш сартайдаа хяналтад хамрагджээ.

Зураг3.11. Жирэмсний эрт үеийн хяналтын хувь, сумдаар, 2022 он

Шинээр хяналтад хамрагдсан жирэмсэн эмэгтэйчүүдийн дунд тэмбүү илрүүлэх ийлдэс судлалын шинжилгээнд 96.8 хувь хамрагдсанаас 1.4 хувьд нь тэмбүү өвчин илэрсэн байна.

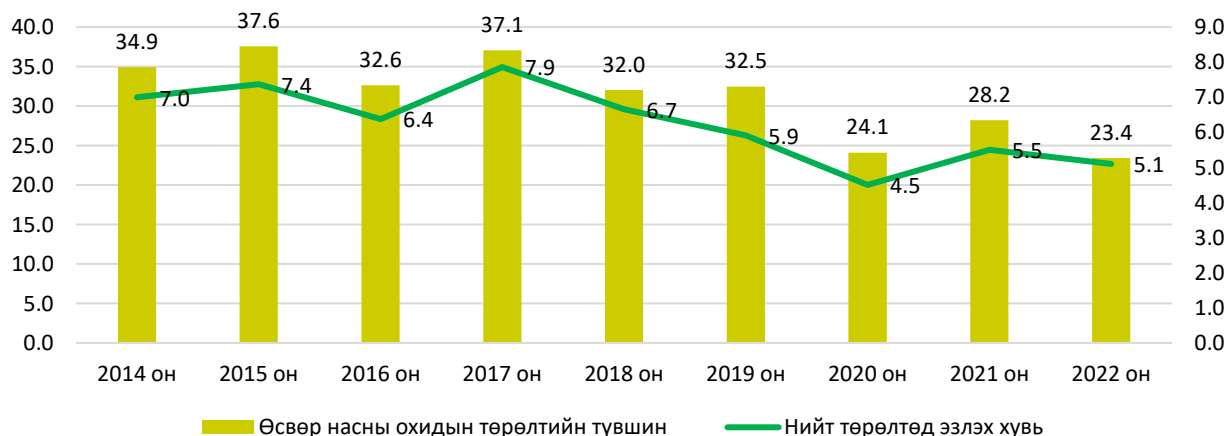
Заг хүйтэн илрүүлэх шинжилгээнд жирэмсэн эмэгтэйчүүдийн 80.6 хувь нь хамрагдсан. Шинжилгээнд хамрагдсан жирэмсэн эмэгтэйчүүдэд заг хүйтэн өвчин илрээгүй байна.

Трихомониаз илрүүлэх шинжилгээнд жирэмсэн эмэгтэйчүүдийн 80.6 хувь нь хамрагдсан. Шинжилгээнд хамрагдсан жирэмсэн эмэгтэйчүүдэд трихомониаз өвчин илрээгүй байна.

2022 оны байдлаар эхчүүдийн амрах байр 17 байгаагаас 29.4 хувь нь зориулалтын байранд байгаа ба 37 ортой ба 3577 ор хоног ашигласан байна. 2022 онд 1 байранд засвар хийж, 3 байранд тохижилт хийсэн байна. 2022 онд аймгийн хэмжээнд амарвал зохих эх 748 байснаас 590 буюу 78.9 хувь нь амрах байраар үйлчлүүлсэн нь улсын дунджаас 6.9 пунктээр өндөр үзүүлэлттэй байна.

2022 оны байдлаар аймгийн хэмжээнд нийт 1989 эх төрснөөс 1453 эх 6 ба түүнээс дээш удаа хяналтанд хамрагдаж 73.1 хувийг эзэлж байна. Нийт 13 суманд жирэмсэн эхийг 6 ба түүнээс дээш удаагийн хяналтанд бүрэн хамруулсан байна.

Зураг.3.12. 15-19 насны өсвөр насны охидын төрөлтийн түвшин, тухайн насны 1000 эмэгтэйд, Өвөрхангай аймаг, 2014-2022

Эх сурвалж: Health-info-3 мэдээллийн сан

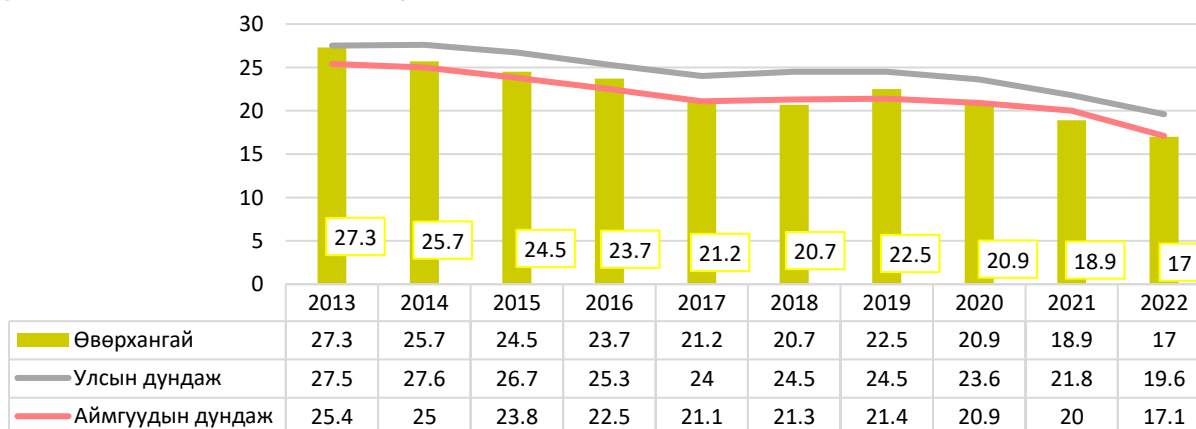
3.3. ТӨРӨЛТ, ТӨРӨХ ҮЕИЙН ЭМНЭЛГИЙН ТУСЛАМЖ ҮЙЛЧИЛГЭЭ

Сүүлийн 10 жилд аймгийн хэмжээнд нийт 25062 эх амаржиж, 25153 хүүхэд төрүүлсний 25027 нь амьд төрөлт, 126 нь амьгүй төрөлт байна.

Сүүлийн 5 жилийн дунджаар амьд төрөлт 2325 байгаа нь өмнөх 5 жилийн дундажтай харьцуулахад 354-р буюу 13.2 хувиар буурсан байна. Сүүлийн 5 жилийн дунджаар нийт төрөлтийн 0.5 хувийг амьгүй төрөлт эзэлж, өмнөх 5 жилийн дундажтай ижил түвшинд байна.

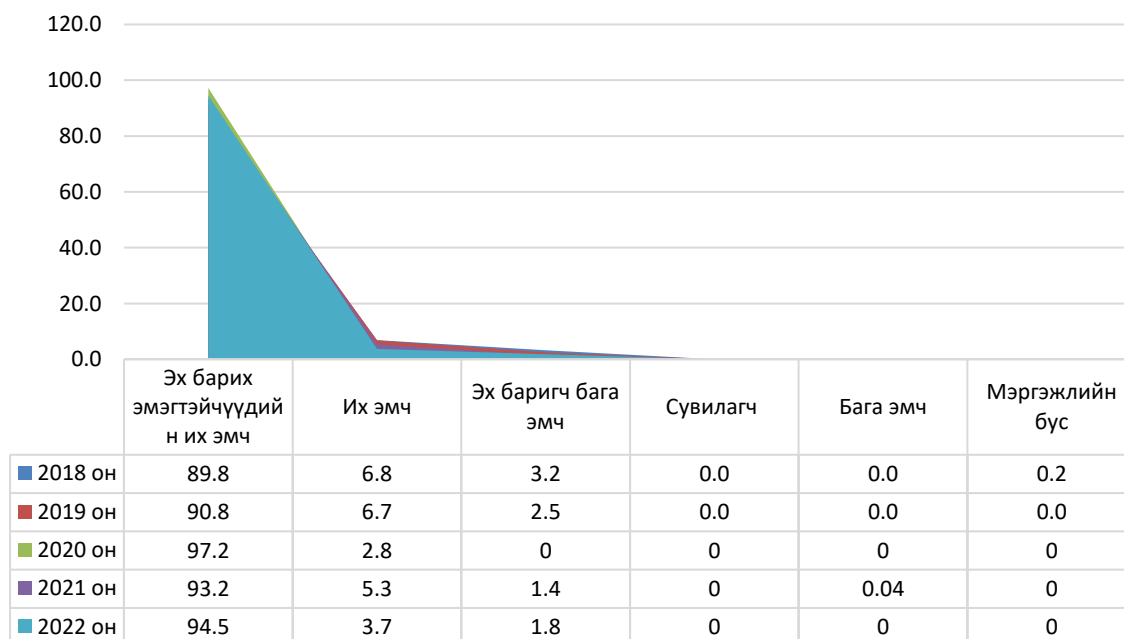
Аймгийн хэмжээнд 1 000 нийт төрөлтөд ногдох амьгүй төрөлтийн түвшинг сүүлийн 5 жилийн дунджаар авч үзвэл 4.6 болж 2013-2017 оны дунджаас 0.6-аар буурсан байна.

Зураг.3.13. 1 000 хүн амд ногдох төрөлтийн түвшин, 2013-2022 он

Эх сурвалж: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт-2022 он /ЭМХТ/, Health-info-3 мэдээллийн сан

Зураг 3.14. Төрөлтийг удирдсан эмч,сувилагч төрлөөр, 2018-2022 он

2022 оны байдлаар эх барих эмэгтэйчүүдийн их эмч төрөлт удирдсан хувь 94.5 хувьтай байгаа нь 2018 онтой харьцуулахад 4.7 пунктээр нэмэгдсэн бол их эмч удирдсан хувь 3.7 хувийг эзэлж, 2018 онтой харьцуулахад 3.1 пунктээр буурсан байна.

Зураг3.15. Төрөлтийн дараалал, Өвөрхангай аймаг, 2018-2022 он

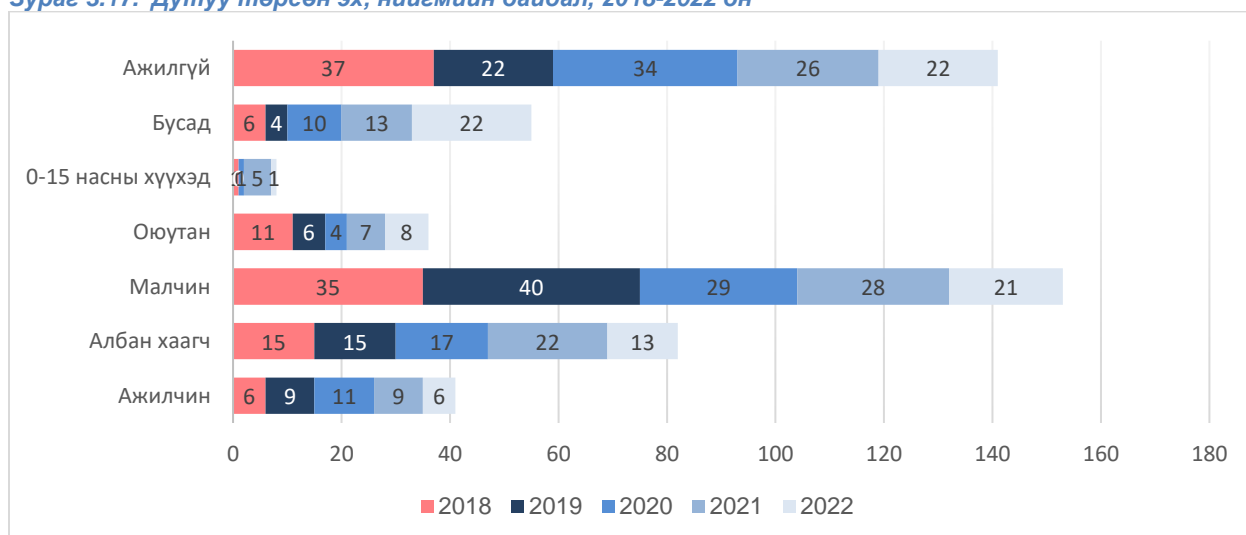
2022 оны байдлаар нийт төрөлтөөс анх удаагаа төрсөн эхчүүдийн эзлэх хувь хамгийн их буюу 25.4 байгаа нь сүүлийн 5 жилийн дунджаас 0.5 пунктээр, 2018 онтой харьцуулахад 0.1 пунктээр тус тус өндөр үзүүлэлттэй байна.

Зураг 3.16. Дутуу төрсөн эх тохиолдлын тоо, харьяаллаар, 2015-2022 он

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Баруунбаян-Улаан	3	3	4	4	3	2	6	2
Бат-Өлзий	6	11	8	3	5	4	7	10
Баянгол	6	2	3	3	2	1	2	2
Баян-өндөр	5	2	2	2	1	1	3	1
Богд	2	7	3	5	6	6	8	4
Бүрд	1	4		1	1	5	2	2
Гучин-ус	1	2	3	3	3	1	1	1
Есөнзүйл	4	3	1	3	1	1	2	1
Зүүнбаян-Улаан	3	3	3	6	3	1	4	5
Нарийнтээл	4	4	4	3	3	3	1	4
Өлзийт	2	2	2	1	2	5	1	2
Сант	1	0	1	4	2	3	3	3
Тарагт	5	4		4	2	1	1	2
Төгрөг	6	4	4	1	5	6	3	2
Уянга	10	10	6	10	6	5	5	4
Хайрхандулаан	1	3		3	10	4	1	8
Хархорин	1	2	3	2	3	3	4	3
Хужирт	6	6	5	5	1	7	4	6
Уянсэтгэл	8	8	13	14	6	14	13	6
Түшиндөлгөөн	12	9	9	11	9	13	6	8
Нарны дөш	10	10	8	9	10	14	15	12
Энэрэл-Хархорин	4	8	4	3	7	2	8	4
Харьяаллын бус	9	7	6	11	5	4	10	3
Аймгийн дүн	110	114	92	111	96	106	110	95

2022 оны байдлаар 1989 эх төрснөөс 95 тохиолдол буюу 4.8 хувь нь 37-оос доош долоо хоногтойдоо төрж өмнөх оноос 0.2 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.

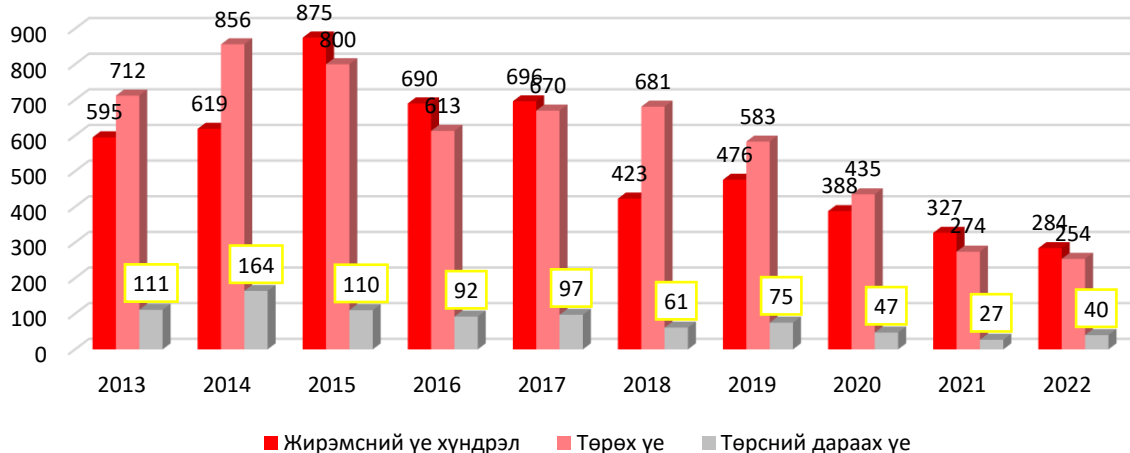
Зураг 3.17. Дутуу төрсөн эх, нийгмийн байдал, 2018-2022 он

2022 оны байдлаар дутуу төрөлтийн 95 тохиолдол бүртгэгдэж сүүлийн 5 жилийн дунджаас 9 тохиолдлоор буурсан байна.

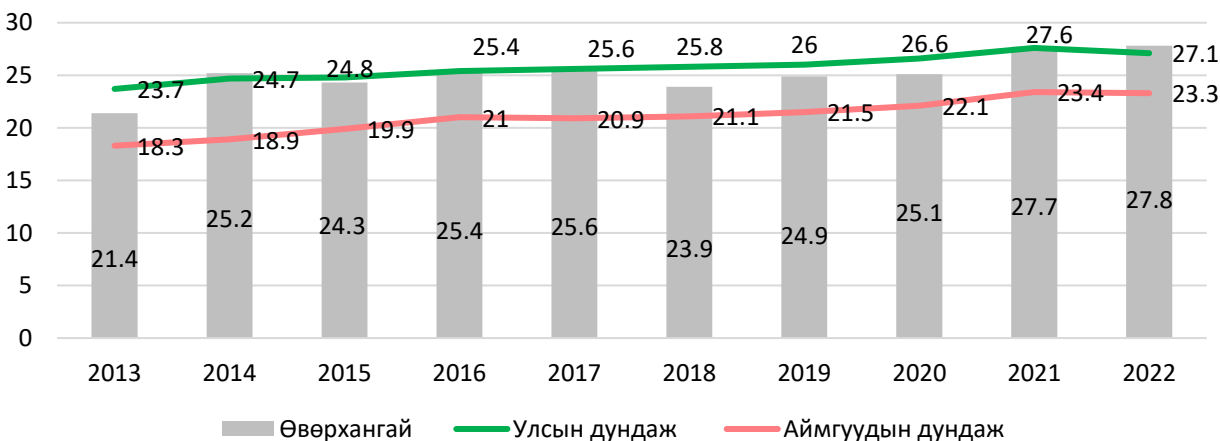
Сүүлийн 5 жилийн дунджаар дутуу төрсөн эхчүүдийг нийгмийн байдлаар авч үзвэл ажилгүй 24.3%, малчин эмэгтэйчүүд 25.7%, албан хаагч 17.6%, ажилчин 11%, оюутан 7.90%, бусад 8.8%, 0-15 насны хүүхэд 5.4 хувийг тус тус экэлж байна.

Зураг3.18. Жирэмсэн, төрөх, төрсний дараах үеийн хүндрэл, бодит тоогоор, Өвөрхангай, 2013-2022он

2022 оны байдлаар жирэмсэн, төрөлттэй холбоотой хүндрэлийн 49.1 хувийг жирэмсний үеийн хүндрэл, 43.9 хувийг төрөх үеийн хүндрэл, 7.0 хувийг төрсний дараах үеийн хүндрэл эзэлж байна.

Зураг3.19. Мэс заслын аргаар төрсөн эхийн хувь, улс, аймгаар, 2013-2022 он

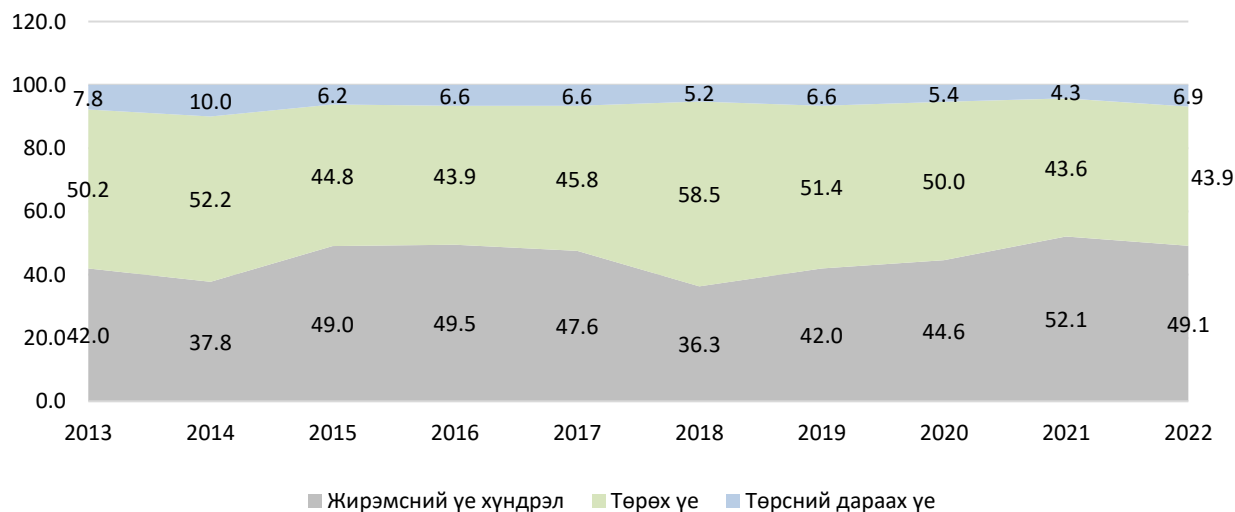

Эх үүсвэр: Hinfo-3 программ, Эрүүл мэндийн үзүүлэлт 2019-2021 он

ДЭМБ-ын зөвлөснөөр нийт төрөлтийн 5-15 хувь нь мэс заслын аргаар төрүүлж болно гэж үздэг. Манай аймгийн хувьд 2022 оны байдлаар харьцангуй өндөр буюу 27.8 хувь нь мэс заслын аргаар хүүхдээ төрүүлж улсын дунджаас 0.7 пунктээр өндөр байна.

2022 оны байдлаар мэс заслын аргаар төрөлгийг шийдсэн хувийг эмнэлгийн төрлөөр авч үзвэл 85.0 хувь нь Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төвд, 13.6 хувь нь Хархорин нэгдсэн эмнэлэгт, 1.4 хувь нь Баруунбаян-улаан, Батэлзий, Богд, Бүрд сумын эрүүл мэндийн төвүүдэд тус тус хийгдсэн байна.

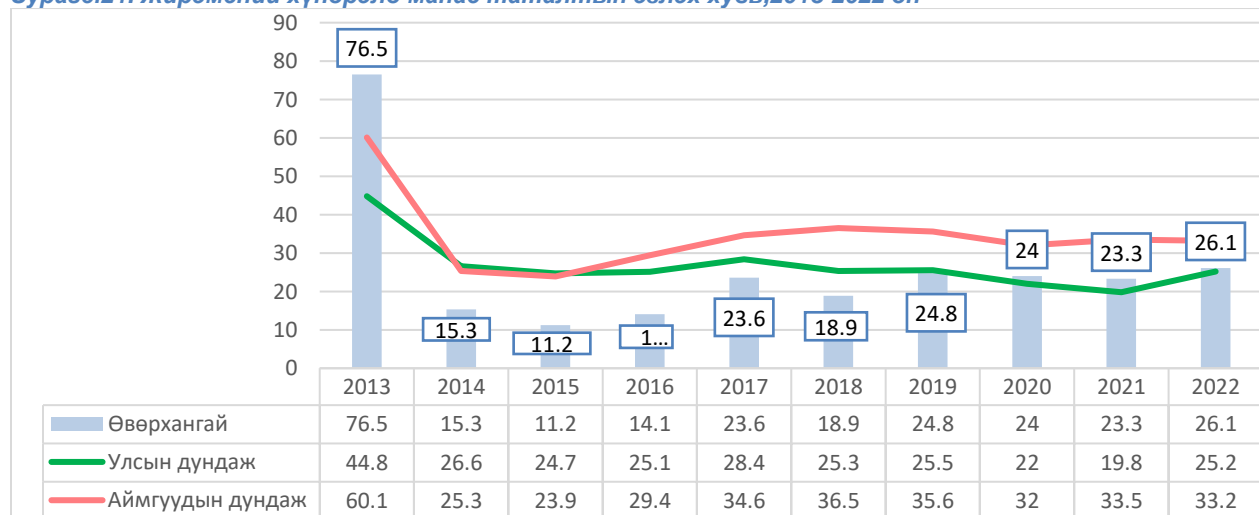
Зураг3.20. Жирэмсэн, төрөх, төрсний дараах үеийн хүндрэл, эзлэх хувиар, Өвөрхангай аймаг, 2013-2022 он

Өвөрхангай аймагт 2022 оны байдлаар жирэмсэн үеийн, төрөх болон төрсний дараах үеийн нийт 578 хүндрэл бүртгэгдэж нийт төрөлтийн 29.1 хувийг эзэлж байна. 2022 онд хүндрэлтэй төрсөн эхчүүдийг сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 629 тохиолдлоор буурсан үзүүлэлттэй байна.

2022 оны хүндрэлтэй төрсөн эхчүүдийг эмнэлгийн төрлөөр авч үзвэл 88.9 хувь нь Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төвд, 11.1 хувь нь Хархорин нэгдсэн эмнэлэгт, сумын эрүүл мэндийн төвүүдэд бүртгэгдсэн байна.

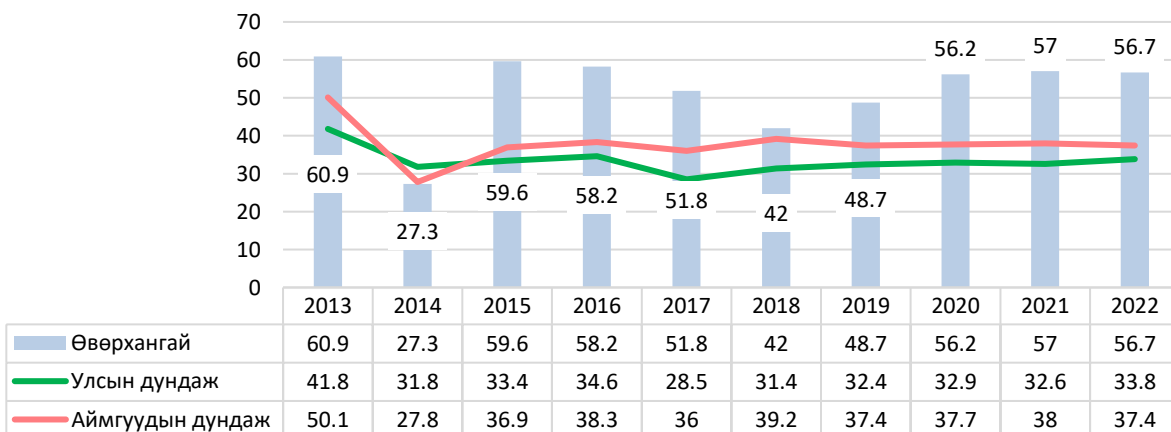
Зураг3.21. Жирэмсний хүндрэлд манас таталтын эзлэх хувь,2013-2022 он

Эх үүсвэр: <http://hdc.gov.mn/media/files/2022.pdf>, Health-info-3.0мэдээллийн сан

Өвөрхангай аймагт 2022 оны байдлаар жирэмсний хүндрэлд манас таталт 26.1 хувийг эзэлж байгаа нь 2013 онтой харьцуулахад 50.4 пунктээр буурсан хэдий ч сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 0.3 пунктээр өссөн байна.

Зураг3.22. Төрөх үеийн хүндрэлд төрөх хүчний сулралын эзлэх хувь, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: <http://hdc.gov.mn/media/files/2022.pdf>, Health-info-3.0мэдээллийн сан

Өвөрхангай аймагт 2022 оны байдлаар төрөх үеийн хүндрэлд төрөх хүчний сулрал 56.7 хувийг эзэлж байгаа нь 2013 онтой харьцуулахад 4.2 пунктээр буурсан, сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 4.9 пунктээр өссөн үзүүлэлттэй байна.

3.4. ТӨРСНИЙ ДАРААХ ТУСЛАМЖ ҮЙЛЧИЛГЭЭ

Төрөх болон төрсний дараах богинохон үе бол эх, хүүхдийн эрүүл мэнд, амь насанд онцгой нөлөөтэй мөч байдаг. Дэлхий дээр жил бүр ойролцоогоор 3 сая хүүхэд төрсний дараах сарын хугацаанд эндэж, эндэгдлийн дийлэнх нь эхний 1-2 хоногт тохиолдож байна.

Аймгийн хэмжээнд 2022 оны байдлаар жирэмсэн, төрөх, төрсний дараах үеийн хүндрэлийн 578 тохиолдол бүртгэгдэж, 1000 амьд төрөлтөд 291.0 ногдож улсын дунджаас 370 пунктээр доогуур үзүүлэлттэй байна. Нийт хүндрэл дотор:

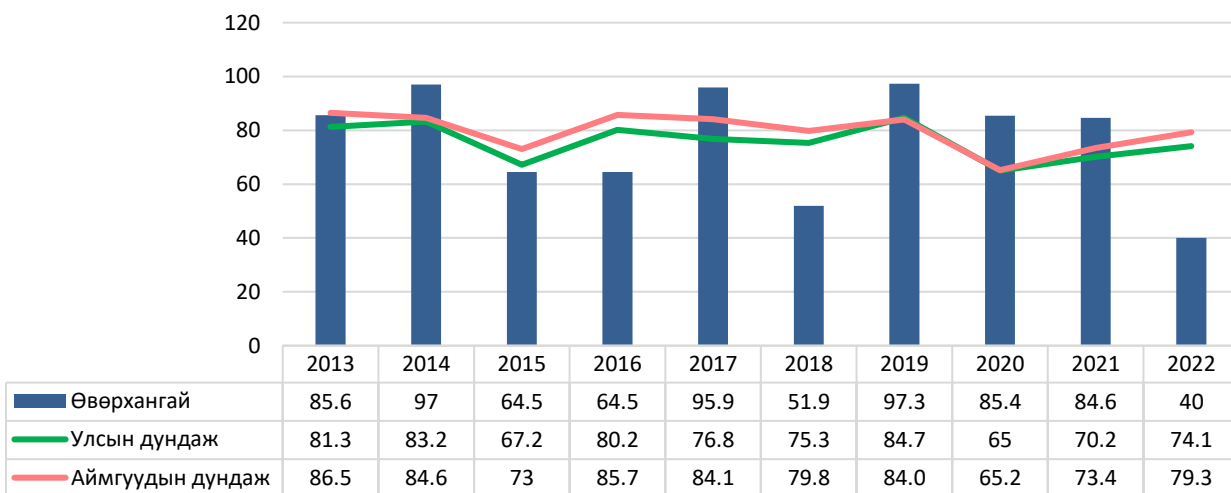
- Жирэмсэн үеийн хүндрэл- 49.1 хувь (улсын дундаж- 41.2 хувь)
- Төрөх үеийн хүндрэл- 43.9 хувь (улсын дундаж- 48.4 хувь)
- Төрсний дараах үеийн хүндрэл- 6.9 хувь (улсын дундаж-2.8 хувь)-г тус тус эзэлж байна.

Зураг3.4. 1. Жирэмсэн, төрөх, төрсний дараах үеийн хүндрэлийн хувь, эрүүл мэндийн байгууллагаар, Өвөрхангай, 2022 он

Аймгийн хэмжээнд 2022 онд бүртгэгдсэн жирэмсний хүндрэлийн 88.9 хувь нь БОЭТ-д, 11.1 хувь нь ХХНЭ-т бүртгэгдсэн байна.

Зураг3.4. 2. Төрсний дараах хүндрэлд цус алдалтын эзлэх хувь, улс, аймгаар, 2013-2022 он

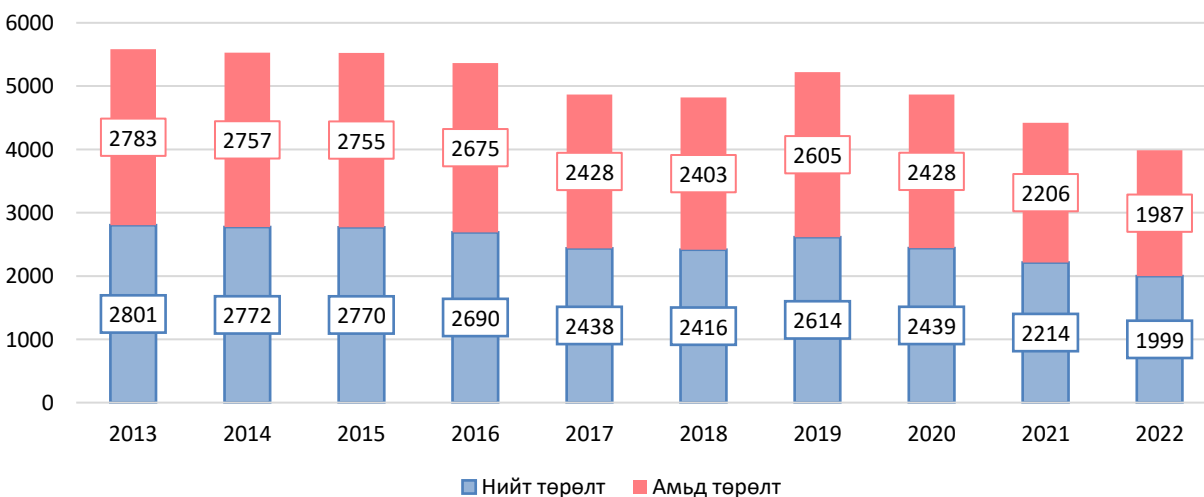
Эх үүсвэр: <http://hdc.gov.mn/media/files/2022.pdf>, Health-info-3.0 мэдээллийн сан

2022 оны байдлаар төрсний дараах хүндрэлд цус алдалтын эзлэх хувь 40.0 байгаа нь улсын дунджаас 34.1 пунктээр, аймгуудын дунджаас 39.3 пунктээр тус тус буурсан үзүүлэлттэй буюу цус алдалтын шалтгаант хүндрэл бага байна. 2022 оны аймгийн үзүүлэлтийг өмнөх онтой харьцуулбал 44.6 пунктээр, сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 36.7 пунктээр тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна.

3.5. ТӨРСӨН НЯРАЙН МЭДЭЭЛЭЛ

Сүүлийн 10 жилийн байдлаар нийт төрөлтийг харвал 2013 онд 2801 болж хамгийн их хүүхэд төрсөн байна. 2022 онд нийт 1999 хүүхэд төрж 10 жилийн өмнөхөөс 28.6 хувиар, сүүлийн 5 жилийн дунджаас 14.4 хувиар тус тус буурсан байна. Өмнөх оноос 9.7 хувиар буурчээ.

Зураг3.5. 1 Төрсөн хүүхдийн тоо, Өвөрхангай, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Health-info-3.0 мэдээллийн сан

Сүүлийн 10 жилийн хугацаанд хамгийн олон төрөлт 2013 онд бүртгэгдэж 2783 хүүхэд төрсөн бол, 2022 онд төрөлт хамгийн бага буюу 1987 хүүхэд мэндэлсэн байна.

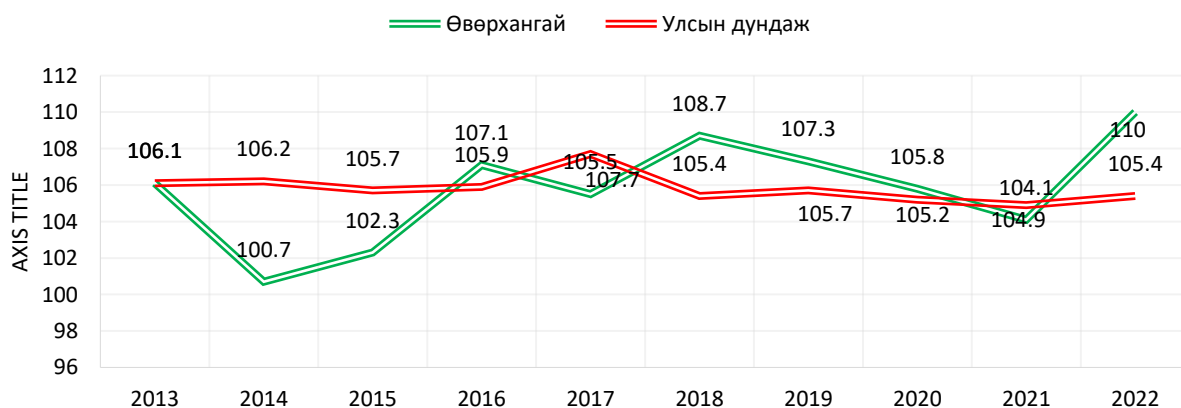
Зураг 3.5. 2. Төрөлтийн тоо, эрүүл мэндийн байгууллагаар, сумдаар, 2015-2022 он

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Баруун-БаянУлаан	11	6	6	5	5	5	5	3
Бат-Өлзий	84	66	65	62	26	29	30	46
Баянгол	11	9	7	9	4	0	2	3
Баян-Өндөр	5	11	7	3	4	9	1	6
Богд	39	53	35	44	59	42	51	49
Бүрд	18	27	14	15	15	9	9	10
Гучин-Ус	3	7	13	8	5	2	1	2
Зүйл	14	14	21	7	11	7	4	4
ЗБУ	21	16	9	2	10	6	3	2
Нарийнтээл	15	17	10	6	11	3	7	5
Өлзийт	7	11	4	7	3	4	1	1
Сант	26	10	8	8	9	2	1	4
Тарагт	3	9	2	1	3	0	3	1
Төгрөг	8	6	7	5	2	3	0	1
Уянга	107	81	96	81	50	41	37	18
Хайрхан-дулаан	11	35	21	21	10	7	2	4
Хархорин	296	283	279	255	297	277	322	239
Хужирт	90	67	42	88	52	47	21	8
Уянсэтгэл	0	1	0	0	0			
Түшигдөлгөөн	0	0	0	1	0			
Нарны дөш	0	0	0	0	0			
Энэрэл-Хархорин	0	0	0	0	0			
Асар хайрхан	15	13	5	4	0			
БОЭТ	1957	1922	1766	1772	2010	1928	1702	1583
Нийт	2741	2664	2417	2404	2586	2421	2202	1989

Эх үүсвэр: Health-info-3.0 мэдээллийн сан

Аймгийн хэмжээнд 2022 оны байдлаар төрсөн эхийн 79.6 хувь нь, 2021 онд 77.3 хувь нь, 2020 онд 79.6 хувь нь, 2019 онд 77.7 хувь нь, 2018 онд 73.7 хувь нь тус тус Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төвд төржээ. Сүүлийн жилүүдэд Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төвд төрсөн эхийн эзлэх хувь нэмэгдсэн бөгөөд сумын эрүүл мэндийн төвүүдэд нарийн мэргэжлийн эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийг нэмэгдүүлэх, чадавхжуулах шаардлагатай байгаа нь харагдаж байна.

Зураг3.5.3. Төрөх үеийн хүйсийн харьцаа, улс, аймаг, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: <http://hdc.gov.mn/media/files/2022.pdf>, Health-info-3.0 мэдээллийн сан

Төрөх үеийн хүйсийн харьцаа нь тухайн жилийн амьд төрсөн 100 эмэгтэй хүүхэд тутамд ногдох амьд төрсөн эрэгтэй хүүхдийн тоог илэрхийлнэ.

Манай аймагт хүн амын төрөх үеийн хүйсийн харьцаа 2022 онд 100 охинд ойролцоогоор 110.0 хөвгүүн ногдож улсын дунджаас 4.6-аар их байна.

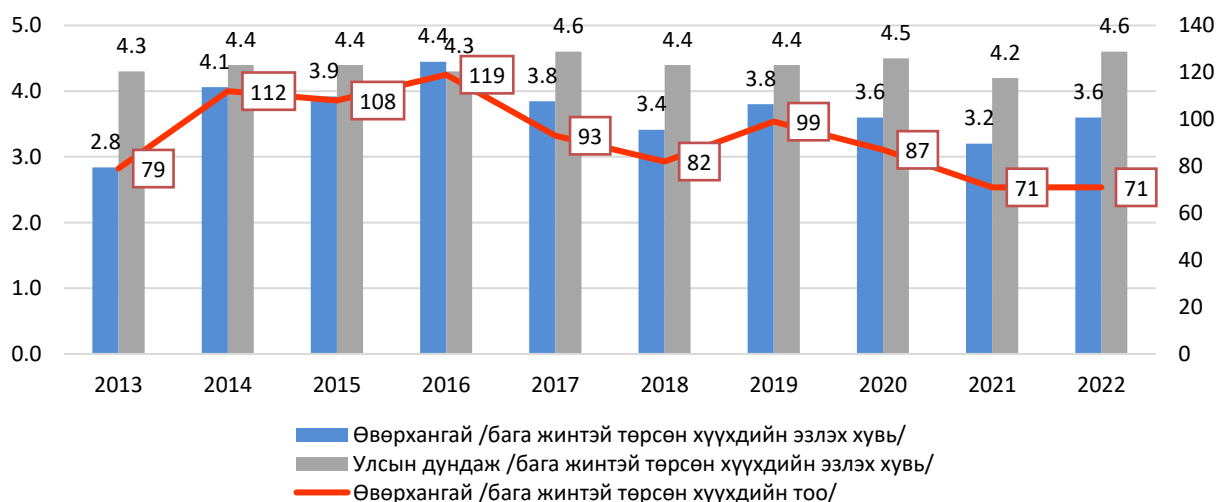
Зураг3.5.4.Төрөх үеийн хүйсийн харьцаа, сумдаар, 2013-2022 он

Сумын нэр	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Арвайхээр	97.1	96.5	96.5	116.7	95.5	113.5	106.8	110	108	111.8
Баруунбаян-Улаан	103.3	84.9	84.9	84	125	63.4	108.1	111	85.7	
Бат-Өлзий	100	153.3	153.3	100	135.5	104.3	96.7	149	127	70.4
Баянгол	70.2	100	100	114	80.9	102.4	92.3	98	66	200
Баян-Өндөр	109.3	184.8	184.8	93.6	104.8	184.6	135	116	89.7	100
Богд	104.5	94.4	94.4	156.7	93.9	90.8	114.1	97.8	119	206.3
Бүрд	80	100	100	88.9	125	117.1	89.5	111	58.3	233.3
Гучин-Ус	92.9	84.4	84.4	92.6	114.3	107.4	186.4	109	115	
Есөнзүйл	110.8	116.7	116.7	128.6	110	100	77.1	82.9	147	100
Зүүнбаян-Улаан	123.5	78.7	78.7	135.4	104.9	150	131.8	85.1	109	
Нарийнтээл	79.6	111.6	111.6	116.7	134.3	125.7	92.2	74.1	105	150
Өлзийт	181.8	109.3	109.3	71.4	90.9	86.5	114.8	64.3	133	
Сант	114.3	93.9	93.9	119.4	102.9	100	118.6	69	78.4	300
Тарагт	129.6	78.3	78.3	110	82.8	148.5	120	100	82.1	
Төгрөг	121.9	109.1	109.1	65.2	68.6	147.8	109.7	171	81.8	
Уянга	128.3	96.3	96.3	109.9	119.4	98.4	102.3	103	102	200
Хайрхандулаан	95	112.8	112.8	80	102.3	87.2	135.9	105	86.7	33.3
Хархорин	120.4	101.4	101.4	98.7	107.7	116.8	89.5	102	119	86.6
Хужирт	106.7	120	120	91.5	137	93.4	125.8	130	109	166.7

Эх үүсвэр: [Статистикийн мэдээллийн нэгдсэн сан \(1212.mn\)](http://1212.mn)

2022 оны төрөх үеийн хүйсийн харьцааг сумаар авч үзвэл Бүрд суманд хамгийн их зөрүүтэй буюу 100 охинд 233 хөвгүүн ногдож байгаа бол Хайрхандулаан суманд 100 охинд 33.3 хөвгүүн ногдож байна. 2013 оны төрөх үеийн хүйсийн харьцааг сумаар авч үзвэл Өлзийт суманд хамгийн их зөрүүтэй буюу 100 охинд 181.8 хөвгүүн ногдож байсан бол Баянгол суманд 100 охинд 70.2 хөвгүүн ногдож байна. 2022 онд Өвөрхангай аймгийн төрөлтийн түвшин 1000 хүн амд 16.9 байгаа нь улсын дунджаас 3.1-р бага байна.

Зураг3.5.5. Бага жинтэй /2500гр-аас доош/ төрсөн хүүхдийн тоо, хувь, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: <http://hdc.gov.mn/media/files/2022.pdf>, Health-info-3.0 мэдээллийн сан

Аймгийн хэмжээнд 2022 оны байдлаар амьд төрсөн хүүхдийн 3.6 хувь нь 2500 грамаас доош жинтэй төрж, улсын дунджаас 1.0 хувиар, Өвөрхангай аймгийн сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 0.1 хувиар бага байна.

Зураг3.5.6. Хүүхдийн жин, байгууллагын төрлөөр, 2022 он

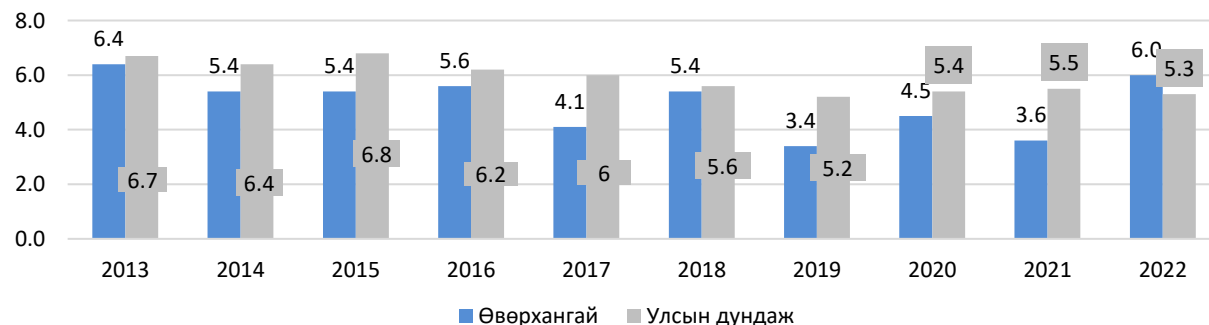
Эрүүл мэндийн байгууллагын төрөл	Амьд төрсөн эсэх	Хүйс	Бүгд	2500грамм-аас доош жинтэй	2500-2999 грамм	3000-3499 грамм	3500-3999 грамм	4000грамм-аас дээш жинтэй
Бүсийн эмчилгээ, оношлогооны төв	Амьд төрсөн	Эр	836	32	89	330	301	84
		Эм	748	28	120	331	227	42
	Амьгүй төрсөн	Эр	2	1	1	0	0	0
		Эм	7	5	0	0	1	1
Сумын эмнэлэг	Амьд төрсөн	Эр	151	4	25	75	63	38
		Эм	129	7	32	89	49	21
	Амьгүй төрсөн	Эр	0	1	1	0	0	0
		Эм	0	0	1	0	0	0
Нийт дүн	Амьд төрсөн	Эр	1362	36	114	405	364	122
		Эм	1243	35	152	420	267	63
	Амьгүй төрсөн	Эр	6	2	2	0	0	0
		Эм	3	5	1	0	1	1

Эх үүсвэр: ЭМБ-ын үйл ажиллагааны үндсэн тайлан-2022 он, ЭМГ

Аймгийн хэмжээнд 2022 онд амьд төрсөн нярайн жинг хүйсээр харьцуулан харвал: төрсөн эрэгтэй нярайн 3.6 хувь нь 2500 гр-аас бага жинтэй, 11.1 хувь нь 2500-2999 гр жинтэй, дийлэнх нь буюу 73.6 хувь нь 3000-3999 гр жинтэй, 11.7 хувь нь 4000 гр-аас дээш жинтэй төрсөн байна. Харин эмэгтэй нярайн 4.2 хувь нь 2500 гр-аас бага жинтэй, 16.1 хувь нь 2500-2999 гр жинтэй, 73.0 орчим хувь нь 3000-3999 гр жинтэй, 6.7 хувь нь 4000 гр-аас дээш жинтэй төрсөн байна.

3.6. Амьгүй төрөлт

Зураг3.6.1. Амьгүй төрөлтийн түвшин, улс, аймгаар, 2013-2022 он

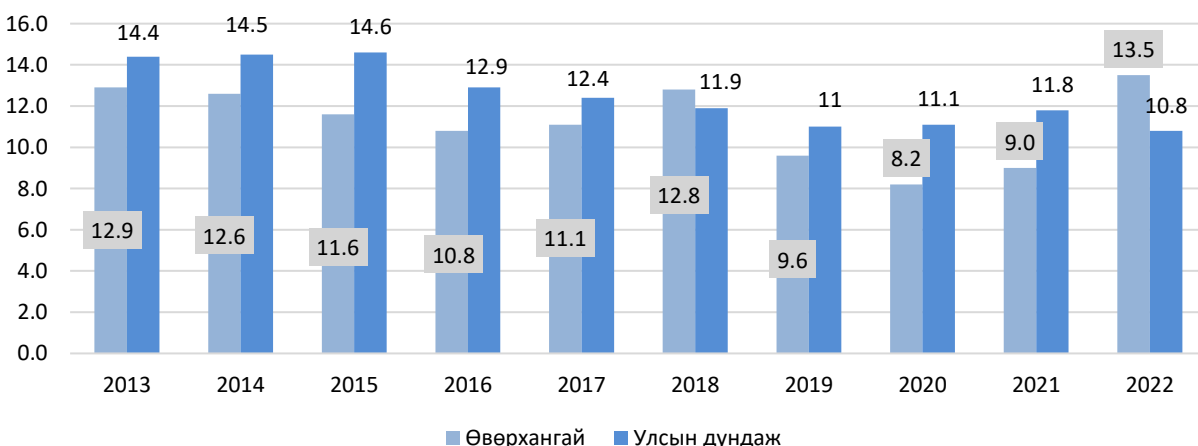
Эх үүсвэр: <http://hdc.gov.mn/media/files/2022.pdf>, [2022-12-last-ЭРГЭН-МЭДЭЭЛЭЛ.pdf \(greensoft.mn\)](#)

2022 оны байдлаар 1000 нийт төрөлтөнд ногдох амьгүй төрөлтийн түвшин манай аймагт 6.0 байгаа нь улсын дунджаас 0.7 пунктээр өндөр үзүүлэлттэй байна. Манай аймгийн 2022 оны амьгүй төрөлтийн түвшинг 2013 онтой харьцуулахад 0.4 пунктээр буурсан үзүүлэлттэй байна.

Зураг3.6.2. 1 000 нийт төрөлтөнд амьгүй төрөлтийн түвшин, сумаар, 2020-2022 он

	2020	2021	2022
Баруунбаян-Улаан			
Бат-өлзий			18.3
Баянгол	13.5		16.0
Баян-өндөр			
Богд			
Бүрд			
Гучин-ус			
Есөнзүйл	26.3	40.0	
Зүүнбаян-Улаан			18.0
Нарийнтээл	12.5		
Өлзийт			
Сант	19.2		
Тарагт			
Төгрөг			
Уянга			6.2
Хайрхандулаан	14.9		
Хархорин			17.5
Хужирт	8.3	9.5	
Уянсэтгэл		4.4	5.4
Түшигдөлгөөн	9.3		5.7
Нарны дөш	6.5	3.2	3.7
Энэрэл-хархорин	8.5		10.0
Харъяаллын бус			6.9
Аймгийн дундаж	4.5	3.6	6.0

Зураг3.6.3.Перинаталь эндэгдэл, 1 000 нийт төрөлтөд, улс, аймгаар, 2013-2022 он

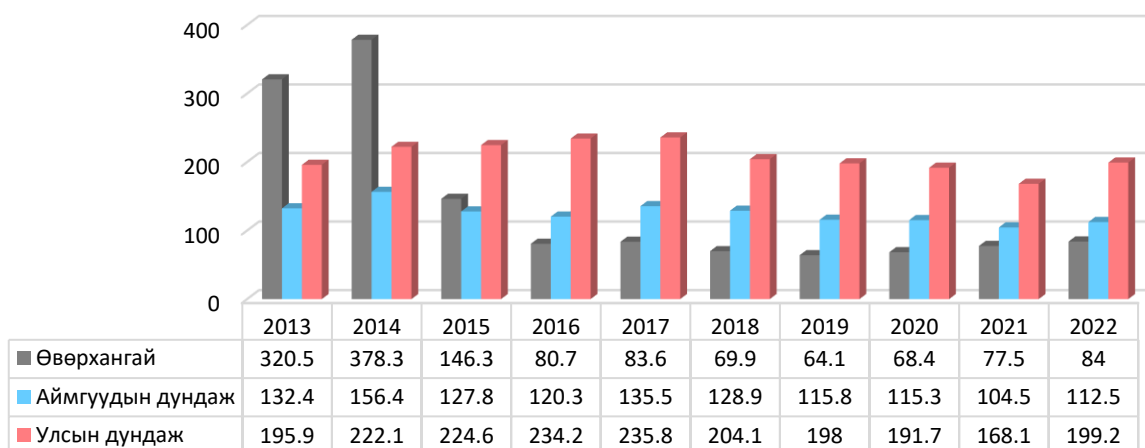
Эх үүсвэр: <http://hdc.gov.mn/media/files/2022.pdf>, Жилийн эцсийн сарын мэдээ-2013-2022 он, ЭМГ

2022 оны байдлаар 1000 нийт төрөлтөнд ногдох перинаталь эндэгдлийн түвшин манай аймагт 13.5 байгаа нь улсын дунджаас 2.7 пунктээр их үзүүлэлттэй байна. Манай аймгийн 2022 оны амьгүй төрөлтийн түвшинг 2013 онтой харьцуулахад 0.6 пунктээр өссөн үзүүлэлттэй байна.

3.7.ҮР ХӨНДӨЛТ

Монгол Улс 1989 онд үр хөндөлтийг хуулиар хүлээн зөвшөөрсөн улсуудын эгнээнд багтсан юм. Ихэнхи эмэгтэйчүүд хүсээгүй үедээ жирэмслэсэнээс үр хөндүүлдэг. Хөгжиж буй орнуудад хүсээгүй жирэмслэлтийн 84.0 хувийг орчин үеийн ЖСАХ-ийн хангагдаагүй хэрэгцээтэй эмэгтэйчүүд эзэлдэг. Иймд үр хөндөлтийн хувь хэмжээ нь гэр бүл төлөвлөлтийн хөтөлбөрүүдийн үр ашгийг харуулах чухал үзүүлэлт болдог. Үр хөндөлтийн харьцаа нь үр хөндөлтийн тоог тухайн хугацаан дахь амьд төрөлтийн тоонд харьцуулан 1000 амьд төрөлтөд ногдохоор илэрхийлдэг үзүүлэлт юм.

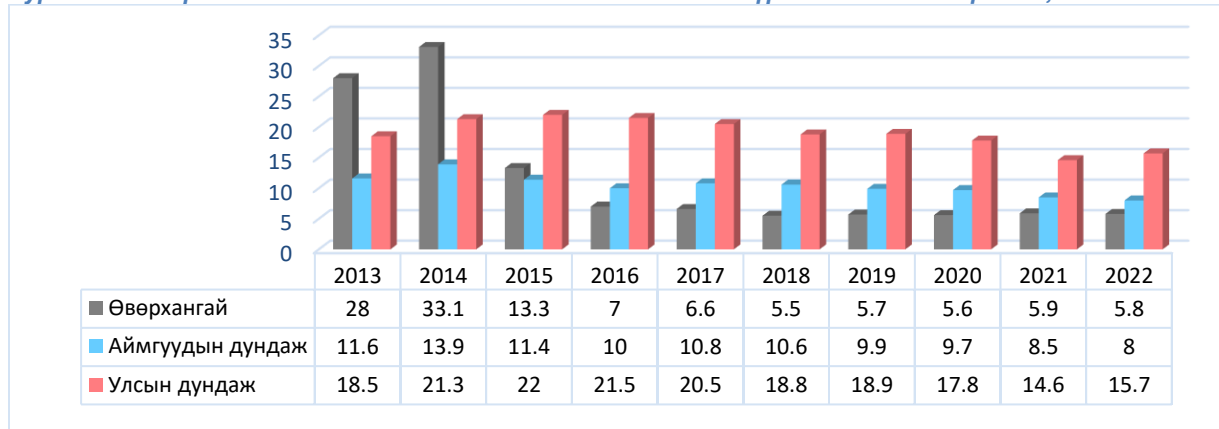
Зураг3.7.1. 1 000 амьд төрөлтөд ногдох үр хөндөлтийн түвшин, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: <http://hdc.gov.mn/media/files/2022.pdf>, Жилийн эцсийн сарын мэдээ-2013-2022 он, ЭМГ

Аймгийн хэмжээнд 2022 оны байдлаар үр хөндөлтийн түвшин 84.0 байгаа нь өмнөх оны мөн үеэс 6.5 пунктэр их, улсын дунджаас 115.2 пунктээр бага үзүүлэлттэй байна.

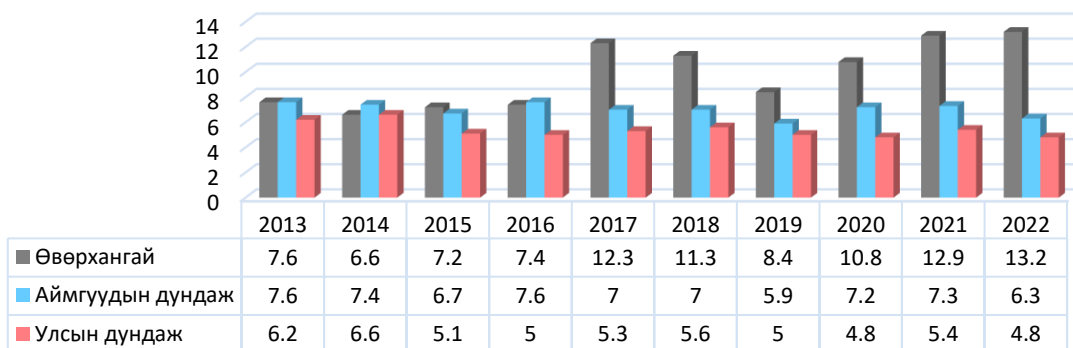
Зураг3.7. 2. Төрөх насны 15-49 насны 1 000 эмэгтэйд ногдох үр хөндөлтийн түвшин,2013-2022 он

Эх үүсвэр: <http://hdc.gov.mn/media/files/2022.pdf>, Жилийн эцсийн сарын мэдээ-2013-2022 он, ЭМГ

Аймгийн хэмжээнд 2022 оны байдлаар 15-49 насны эмэгтэйчүүдийн үр хөндөлтийн түвшин 5.8 байгаа нь өмнөх оны мөн үеэс 0.1 пунктээр, улсын дунджаас 9.9 пунктээр тус тус бага түвшинд байна.

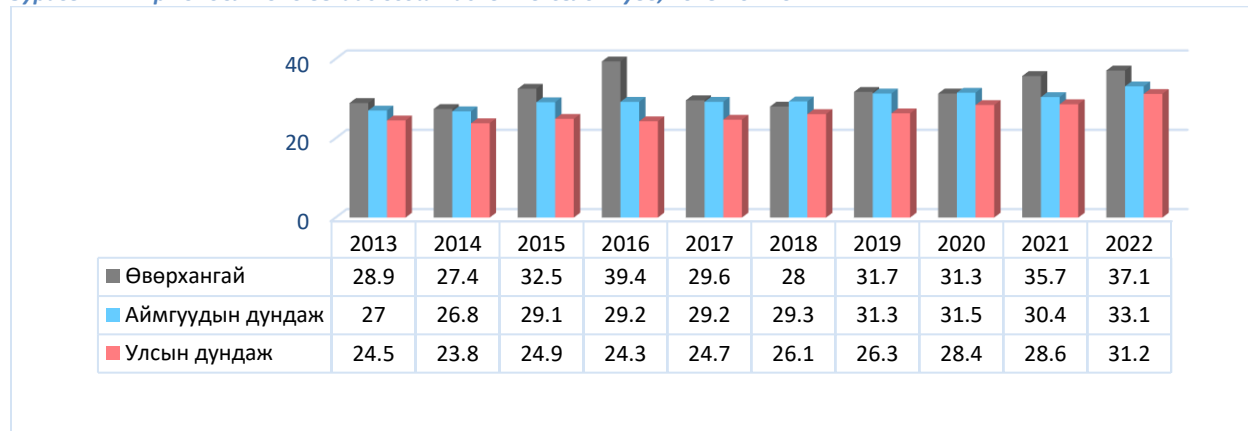
Зураг3.7. 3. Үр хөндөлтөнд 20 хүртэлх насныхны эзлэх хувь, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: <http://hdc.gov.mn/media/files/2022.pdf>, Жилийн эцсийн сарын мэдээ-2013-2022 он, ЭМГ

Үр хөндөлтөнд өсвөр насны охидын үр хөндөлтийн эзлэх хувь 2022 оны байдлаар 13.2 байгаа нь өмнөх оноос 0.3 пунктээр, аймгийн сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 3.4 пунктээр тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна. 2022 оны улс, аймгуудын дундажтай харьцуулбал улсын дунджаас 8.4 пунктээр, аймгуудын дунджаас 6.6 пунктээр тус тус өндөр үзүүлэлттэй байна.

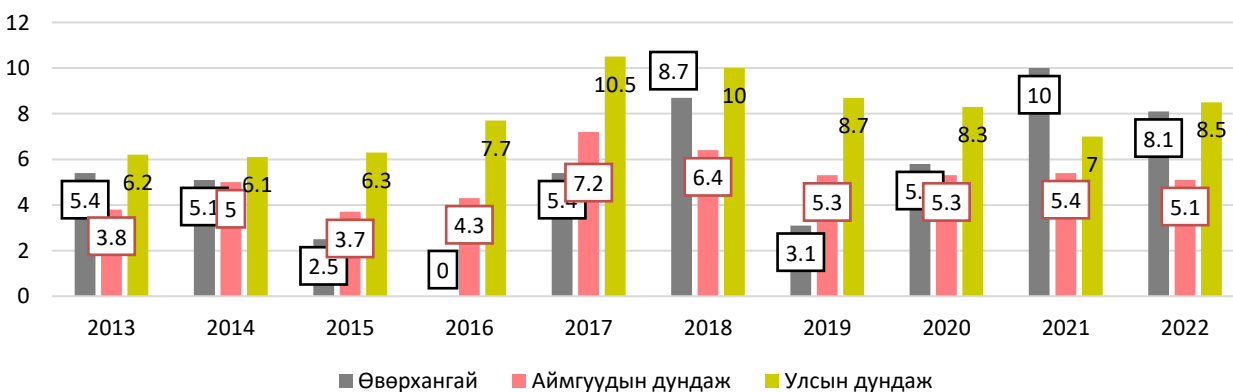
Зураг3.7. 4. Үр хөндөлтөнд 35-аас дээш насныхны эзлэх хувь, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: <http://hdc.gov.mn/media/files/2022.pdf>, Health-info-3.0 мэдээллийн сан

Аймгийн хэмжээнд бүртгэгдсэн үр хөндөлтөөс 35-аас дээш насныхны эзлэх хувь 37.1 байгаа нь өмнөх оноос 1.4 пунктээр, 10 жилийн дунджаас 4.9 пунктээр, 2022 оны улсын дунджаас 5.9 пунктээр тус тус өндөр үзүүлэлттэй байна.

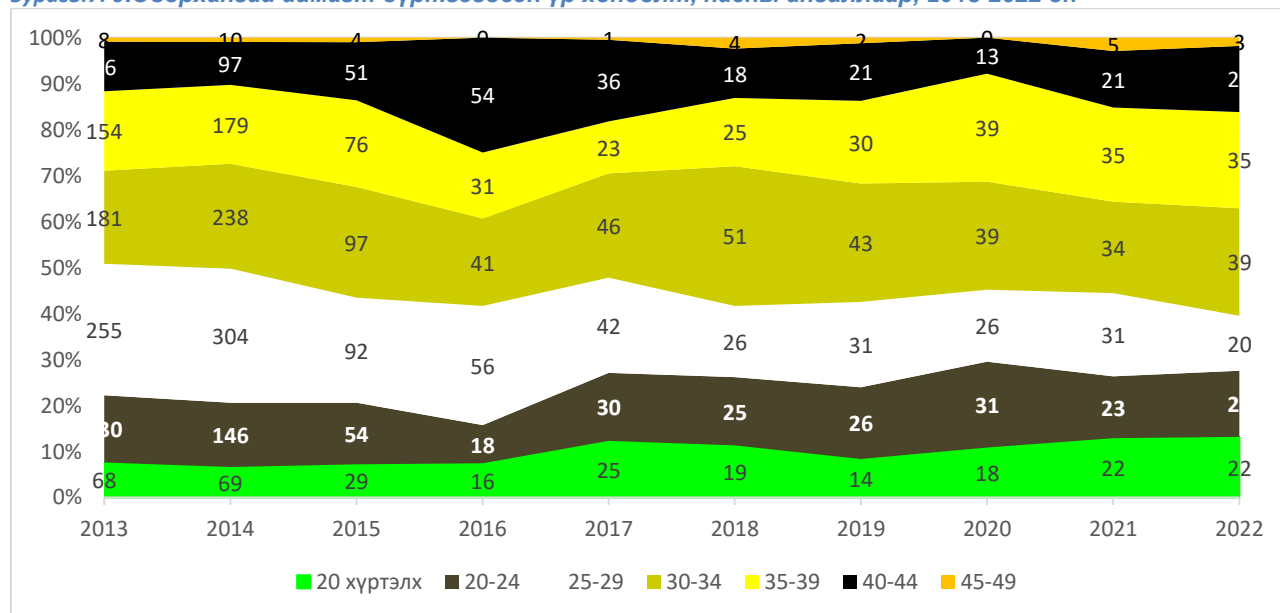
Зураг3.7. 5. Хожуу үр хөндөлт, 1 000 амьд төрөлтөнд, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: <http://hdc.gov.mn/media/files/2022.pdf>, Health-info-3.0 мэдээллийн сан

Аймгийн хэмжээнд 2022 оны байдлаар 1 000 амьд төрөлтөнд ногдох хожуу үр хөндөлт 8.1 байгаа нь өмнөх оноос 1.9 пунктээр их, аймгийн 10 жилийн дунджаас 2.7 пунктээр их, 2022 оны улсын дунджаас 0.4 пунктээр бага байгаа бол аймгуудын дунджаас 3.0 пунктээр их үзүүлэлттэй байна.

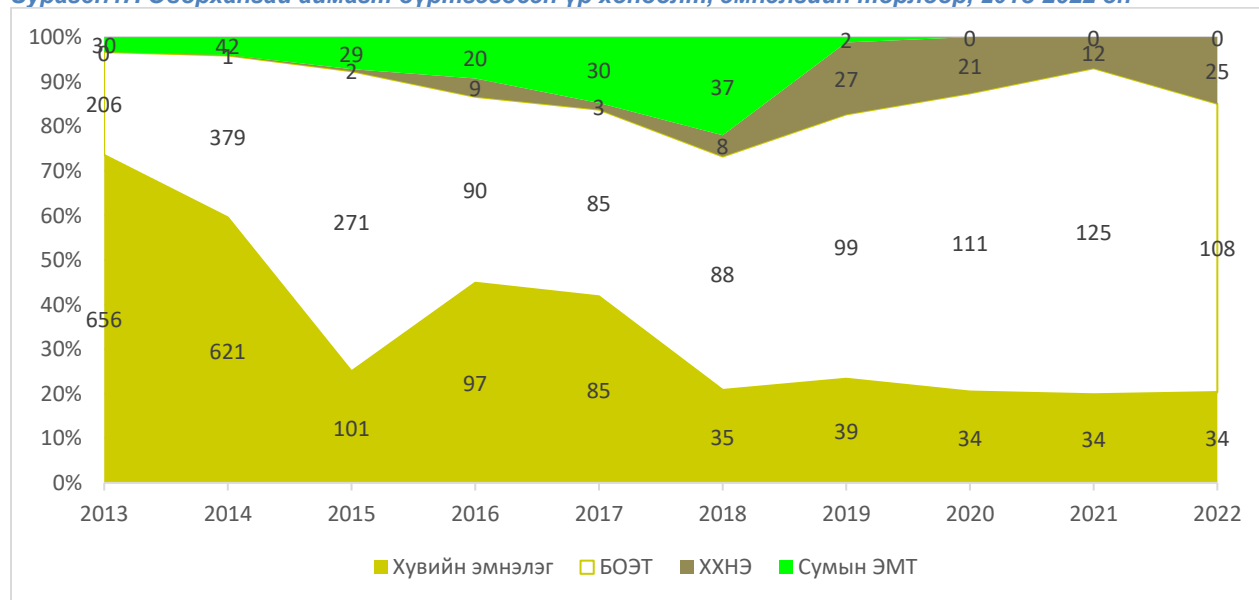
Зураг3.7. 6.Өвөрхангай аймагт бүртгэгдсэн үр хөндөлт, насны ангиллаар, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Жилийн эцсийн сарын мэдээ 2013-2022 он, ЭМГ

2022 оны байдлаар үр хөндөлтийн 167 тохиолдол бүртгэгдснийг насны ангиллаар авч үзвэл 20 хүртэлх насныхан 13.1 хувийг, 20-24 насныхан 14.4 хувийг, 25-29 насныхан 12.0 хувийг, 30-34 насныхан 23.4 хувийг, 35-39 насныхан 21 хувийг, 40-44 насныхан 14.4 хувийг тус тус эзэлж байна.

Зураг3.7.7. Өвөрхангай аймагт бүртгэгдсэн үр хөндөлт, эмнэлгийн төрлөөр, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Жилийн эцсийн сарын мэдээ 2013-2022 он, ЭМГ

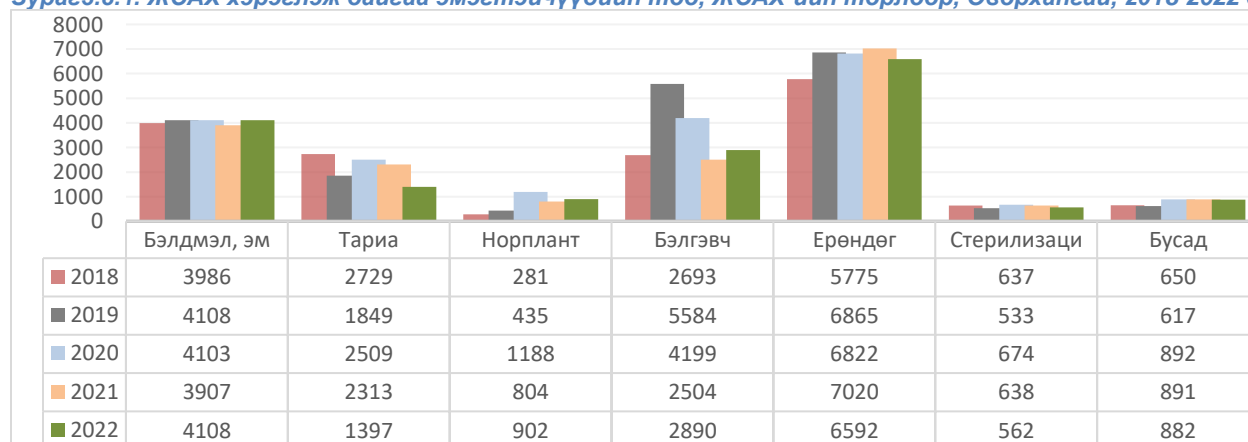
2013-2017 онуудад 2757 үр хөндөлт бүртгэгдснээс 49.0 хувь нь хувийн хэвшлийн эмнэлэгт хийгдэж дийлэнх хувийг эзэлж байсан бол 2018-2022 онуудад 839 үр хөндөлт бүртгэгдснээс 63.3 хувь нь БОЭТ-д хийгдсэн байна.

3.8.ЖИРЭМСЛЭХЭЭС СЭРГИЙЛЭХ ОРЧИН ҮЕИЙН АРГЫН ХЭРЭГЛЭЭ /ЖСАХ/

Жирэмслэхээс сэргийлэх арга, хэрэгслийг зөв зохистой хэрэглэх нь хэт эрт, хожуу жирэмслэхээс сэргийлэх, хэт ойрхон төрөхгүй, төрөлт хоорондын зайг төлөвлөх, нийт хүүхдийн тоог хязгаарлах зэрэг боломжийг олгодог учир эмэгтэйчүүд, хүүхдийн эрүүл мэндэд нэн чухал юм. ЖСАХ-ийг дотор нь орчин үеийн болон уламжлалт гэж ангилдаг ба орчин үеийн аргад умайн гуурсан хоолой эрэгтэй үрийн суваг боох, ерөндөг, тариа, суулгац, эм, бэлгэвч, диафрагм, лаа, царцмаг болон яаралтай ууж хамгаалах эмийг уух аргууд хамаардаг.

Өвөрхангай аймагт 2022 оны байдлаар жирэмслэлтээс сэргийлэх аргын хэрэглээг 17333 эмэгтэй хэрэглэсэн бөгөөд төрлөөр нь авч үзэхэд бэлгэвч 16.7 (улсын дундаж 25.2), ерөндөг 38.0 (улсын дундаж 27.4), бэлдмэл /эм/ 23.7 (улсын дундаж 19.1), тариа 8.1 (улсын дундаж 9.2), бусад 5.1 (улсын дундаж 12.0), суулгац/норплант/ 4.2 (улсын дундаж 4.0), стерилизаци 3.2 (улсын дундаж 2.2) хувийг тус тус эзэлж байна.

Зураг3.8.1. ЖСАХ хэрэглэж байгаа эмэгтэйчүүдийн тоо, ЖСАХ-ийн төрлөөр, Өвөрхангай, 2018-2022 он

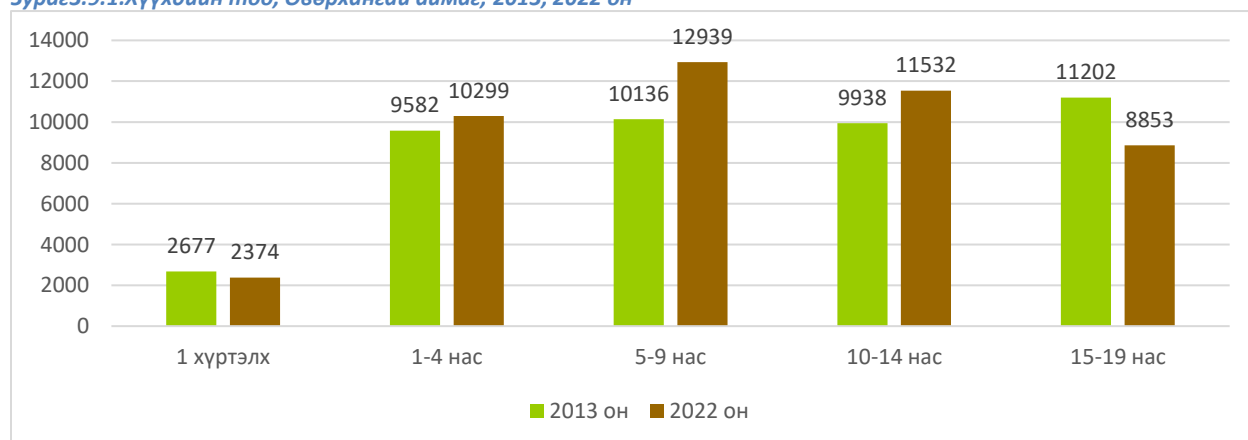

Эх үүсвэр: Жилийн эцсийн сарын мэдээ 2013-2022 он, ЭМГ

3.9.ХҮҮХЭД, ӨСВӨР НАСНЫХНЫ ЭРҮҮЛ МЭНД

Өвөрхангай аймагт 2022 оны жилийн эцсийн байдлаар 45997 хүүхэд, өсвөр насныхан байгаа бөгөөд нийт хүн амын 39.3 хувийг эзэлж байна. Үүнээс 1 хүртэлх насны хүүхэд 5.2 хувь, 1-4 насныхан 22.4 хувь, 5-9 насны 28.1 хувь, 10-14 насны 25.1 хувь, 15-19 насныхан 19.2 хувийг тус тус эзэлж байна.

Зураг 3.9.1. Хүүхдийн тоо, Өвөрхангай аймаг, 2013, 2022 он

Эх үүсвэр: [МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДЭСНИЙ СТАТИСТИКИЙН ХОРОО \(nso.mn\)](http://mns.gov.mn)

Аймгийн хэмжээнд 2022 оны байдлаар 0-19 насны нийт 45997 хүүхэд, өсвөр насныхан байгаа нь 2013 онтой харьцуулахад 5.7 хувиар өссөн байна.

3.10. ХҮҮХДИЙН ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ТУСЛАМЖ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ҮЗҮҮЛЭЛТ

Манай аймгийн хувьд 2022 оны байдлаар нийт 298 их эмч ажиллаж байгаагаас хүүхдийн эмч 28 байгаа ба үүнээс нярай хүүхдийн эмч 3, хүүхдийн мэс заслын эмч 2, хүүхдийн мэдээгүйжүүлгийн эмч 1, хүүхдийн эрчимт эмчилгээний эмч 3, хүүхдийн яаралтай тусламжийн эмч 1 байна. Хүүхдийн эмчийн тоо жил дараалан нэмэгдэж байгаа хэдий ч нэг эмчид ногдох хүүхдийн тоо өндөр хэвээр байна.

3.11. ИДЭВХТЭЙ ХЯНАЛТЫН МЭДЭЭЛЭЛ

Өрх, сумын эрүүл мэндийн төвийн бүтэц үйл ажиллагааны стандарт болон Эрүүл мэндийн сайдын тушаалаар нэг хүртэлх насны хүүхэд бүрийн идэвхтэй хяналтад хамруулж, тусламж үйлчилгээг байнгын үзүүлж байхыг заасан байдаг.

Эрүүл мэндийн статистик мэдээгээр 2022 онд тав хүртэлх насны хүүхдийн өсөлт хөгжлийн хяналтад хамрагдсан 52319 хүүхдүүдийн 0.2 хувь нь туранхай, 0.1 хувь нь тураалтай, 0.1 хувь нь өсөлтийн хоцрогдолтой байна.

Тогтвортой хөгжлийн зорилтын хүрээнд 2012-2025 онуудад улсын хэмжээнд 5 хүртэлх насны, өсөлт хоцрогдолтой хүүхдийн хувийг 40 хувиар, туранхай хүүхдийн хувийг 5-аас бага болтол бууруулж, илүүдэл жинтэй хүүхдийн хувийг нэмэгдүүлэхгүй байх зорилт дэвшүүлсэн.

Хоол тэжээлийн дутлын тархалтыг бууруулснаар урьдчилан сэргийлэх боломжтой нярай, хүүхдийн эндэгдлийг тэглэх зэрэг дэлхий нийтээр дэвшүүлсэн бусад олон чухал зорилтын хэрэгжилтэд хувь нэмэр оруулах боломжтой.

Биеийн жин, насны харьцаа нь 5 хүртэлх насны хүүхдийн голч үзүүлэлтээс 2 стандарт хазайлтаас доогуур байвал дунд эсвэл хүнд зэргийн тураалтай, харин 3 СХ-аас доогуур байвал хүнд хэлбэрийн тураалтай гэж үнэлдэг. Биеийн өндрийг насанд харьцуулсан үзүүлэлт нь хүүхдийн өсөлтийг илэрхийлэх хэмжигдэхүүн юм. Хоол тэжээлийн архаг дуталд хүүхэд өртвөл хүүхдийн өсөлт удааширч үеийнхнээсээ намхан болдог.

Өсөлт хоцролт нь хүүхэд насандаа байвал зохих өндөрт хүрэхгүй буюу намхан байгааг харуулах бөгөөд энэ нь хоол тэжээлийн архаг дутлын илэрхийлэл болдог. Өсөлт хоцролт нь урт

удаан хугацааны туршид хангалтгүй хооллож байсан, архаг өвчтэй болсон, олон дахин өвчилсөн зэргээс шалтгаалж үүсдэг.

Биеийн жинг өндөрт харьцуулсан үзүүлэлт нь туранхай болон илүүдэл жинтэй байдлыг илэрхийлдэг. 5 хүртэлх насны жишиг хүн амын голчоос 2 СХ доогуур байвал дунд эсвэл хүнд зэргийн туранхай, харин 3 СХ доогуур байвал хүнд хэлбэрийн туранхай гэж үнэлдэг. Хүүхэд туранхай байх нь хоол тэжээлийн хурц дутлын илэрхийлэл болно. Энэ нь ихэвчлэн улирлын байдлаас шалтгаалсан хоол хүнсний хомсдол, өвчлөлтэй холбоотой. Харин жишиг хүн амын 2 СХ дээгүүр байвал дунд болон хүнд зэргийн илүүдэл жинтэй хүүхдийг илэрхийлдэг.

3.12. ХҮҮХДИЙН ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛ

Хүн амын эрүүл мэндийн зайлшгүй тулгамдсан асуудлын нэг болох төрөлхийн болон олдмол хөгжлийн бэрхшээлийг эрт илрүүлж, хөгжлийн дэмжлэг, сэргээн засах, оролцоо, боловсролын үйлчилгээнд аль болох эрт хамруулах нь чухал юм.

2022 оны байдлаар аймгийн хэмжээнд 5 хүртэлх насны нийт хүүхдийн 0.6 хувь нь хөгжлийн бэрхшээлтэй, 5-9 насны хүүхдийн 1.0 хувь нь, 10- 14 насны хүүхдийн 1.5 хувь нь, 15-19 насныхны 2.2 хувь нь ямар нэгэн үйл ажиллагааны бэрхшээлтэй байна.

Зураг3.12.1.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд, өсвөр насныхны тоо, тухайн насны 1 000 хүүхдэд эзлэх хувь, төрлөөр, 2015-2022 он

Хөгжлийн бэрхшээлийн төрөл	Тайлант он	0-5 хүртэлх			5-9 нас			10-14 нас			15-19 нас		
		Тоо	Хувь	Тухайн насны 1000 хүүхдэд	Тоо	Хувь	Тухайн насны 1000 хүүхдэд	Тоо	Хувь	Тухайн насны 1000 хүүхдэд	Тоо	Хувь	Тухайн насны 1000 хүүхдэд
Харааны	2015	10	10.0	0.8	16	9.9	1.5	19	11.0	2.0	30	14.6	2.8
	2016	6	6.3	0.5	28	18.1	2.4	24	15.0	2.6	26	12.9	2.4
	2017	8	8.4	0.6	30	20.5	2.5	25	17.0	2.7	30	15.5	2.9
	2018	11	10.2	0.8	25	18.1	2.0	25	15.2	2.6	34	17.1	3.4
	2019	10	11.8	0.7	20	16.5	1.6	22	15.7	2.2	39	23.5	4.1
	2020	9	10.2	0.7	18	14.3	1.4	30	19.0	2.8	34	19.3	3.8
	2021	7	9.0	0.5	17	12.8	1.3	26	17.9	2.3	41	21.8	4.7
	2022	8	10.5	0.6	14	10.4	1.1	30	17.5	2.6	48	24.6	5.5
Сонсголын	2015	9	9.0	0.7	14	8.6	1.3	15	8.7	1.6	11	5.3	1.0
	2016	7	7.4	0.5	10	6.5	0.9	14	8.8	1.5	13	6.4	1.2
	2017	6	6.3	0.4	10	6.8	0.8	15	10.2	1.6	8	4.1	0.8
	2018	6	5.6	0.4	8	5.8	0.7	17	10.3	1.8	10	5.0	1.0
	2019	4	4.7	0.3	5	4.1	0.4	14	10.0	1.4	15	9.0	1.6
	2020	4	4.5	0.3	7	5.6	0.6	13	8.2	1.2	17	9.7	1.9
	2021	2	2.6	0.2	6	4.5	0.5	14	9.7	1.3	18	9.6	2.1
	2022	3	3.9	0.2	8	5.9	0.6	13	7.6	1.1	19	9.7	2.2

Хөгжлийн бэрхшээлийн төрөл	Тайлант он	0-5 хүртэлх		5-9 нас		10-14 нас		15-19 нас					
		Тоо	Хувь	Тухайн насны 1000 хүүхдэд	Тоо	Хувь	Тухайн насны 1000 хүүхдэд	Тоо	Хувь	Тухайн насны 1000 хүүхдэд			
Ярианы	2015	4	4.0	0.3	10	6.2	0.9	22	12.7	2.3	23	11.2	2.1
	2016	7	7.4	0.5	10	6.5	0.9	17	10.6	1.9	22	10.9	2.1
	2017	5	5.3	0.4	13	8.9	1.1	14	9.5	1.5	19	9.8	1.8
	2018	6	5.6	0.4	12	8.7	1.0	14	8.5	1.5	17	8.5	1.7
	2019	6	7.1	0.4	11	9.1	0.9	13	9.3	1.3	11	6.6	1.2
	2020	6	6.8	0.5	8	6.3	0.6	8	5.1	0.7	12	6.8	1.3
	2021	2	2.6	0.2	14	10.5	1.1	5	3.4	0.5	11	5.9	1.3
	2022	5	6.6	0.4	13	9.6	1.0	6	3.5	0.5	13	6.7	1.5
Хөдөлгөөний	2015	23	23.0	1.8	40	24.7	3.7	41	23.7	4.4	39	18.9	3.6
	2016	25	26.3	1.9	25	16.1	2.2	28	17.5	3.1	36	17.8	3.4
	2017	25	26.3	1.9	24	16.4	2.0	28	19.0	3.1	32	16.5	3.1
	2018	27	25.0	2.0	29	21.0	2.4	30	18.2	3.1	30	15.1	3.0
	2019	15	17.6	1.1	27	22.3	2.2	27	19.3	2.7	36	21.7	3.8
	2020	11	12.5	0.8	28	22.2	2.2	27	17.1	2.5	34	19.3	3.8
	2021	11	14.1	0.8	29	21.8	2.2	22	15.2	2.0	36	19.1	4.1
	2022	10	13.2	0.8	31	23.0	2.4	23	13.5	2.0	34	17.4	3.9
Сэтгэцийн	2015	22	22.0	1.7	30	18.5	2.8	32	18.5	3.4	39	18.9	3.6
	2016	14	14.7	1.1	30	19.4	2.6	36	22.5	4.0	48	23.8	4.5
	2017	15	15.8	1.1	32	21.9	2.7	38	25.9	4.1	46	23.7	4.4
	2018	19	17.6	1.4	27	19.6	2.2	42	25.5	4.4	49	24.6	5.0
	2019	15	17.6	1.1	23	19.0	1.8	30	21.4	2.9	34	20.5	3.6
	2020	15	17.0	1.1	27	21.4	2.1	39	24.7	3.7	46	26.1	5.1
	2021	12	15.4	0.9	23	17.3	1.8	32	22.1	2.9	50	26.6	5.7
	2022	10	13.2	0.8	24	17.8	1.8	36	21.1	3.2	46	23.6	5.3
Хавсарсан	2015	9	9.0	0.7	20	12.3	1.8	19	11.0	2.0	30	14.6	2.8
	2016	8	8.4	0.6	16	10.3	1.4	18	11.3	2.0	19	9.4	1.8
	2017	10	10.5	0.7	17	11.6	1.4	11	7.5	1.2	19	9.8	1.8
	2018	12	11.1	0.9	18	13.0	1.5	14	8.5	1.5	19	9.5	1.9
	2019	8	9.4	0.6	9	7.4	0.7	10	7.1	1.0	6	3.6	0.6
	2020	12	13.6	0.9	10	7.9	0.8	10	6.3	0.9	8	4.5	0.9
	2021	10	12.8	0.8	10	7.5	0.8	11	7.6	1.0	10	5.3	1.1
	2022	9	11.8	0.7	6	4.4	0.5	15	8.8	1.3	5	2.6	0.6

Бусад	2015	23	23.0	1.8	32	19.8	2.9	25	14.5	2.7	34	16.5	3.1
	2016	28	29.5	2.1	36	23.2	3.1	23	14.4	2.5	38	18.8	3.6
	2017	26	27.4	1.9	20	13.7	1.7	16	10.9	1.7	40	20.6	3.9
	2018	27	25.0	2.0	19	13.8	1.5	23	13.9	2.4	40	20.1	4.1
	2019	27	31.8	2.0	26	21.5	2.1	24	17.1	2.4	25	15.1	2.7
	2020	31	35.2	2.3	28	22.2	2.2	31	19.6	2.9	25	14.2	2.8
	2021	34	43.6	2.6	34	25.6	2.6	35	24.1	3.2	22	11.7	2.5
	2022	31	40.8	2.4	39	28.9	3.0	48	28.1	4.2	30	15.4	3.4
Нийт	2015	100		7.8	162		14.9	173		18.4	206		19.0
	2016	95		7.2	155		13.5	160		17.6	202		19.0
	2017	95		7.1	146		12.2	147		16.0	194		18.8
	2018	108		8.0	138		11.2	165		17.1	199		20.2
	2019	85		6.3	121		9.7	140		14.2	166		17.7
	2020	88		6.6	126		10.0	158		13.6	176		19.5
	2021	78		5.9	133		10.3	145		12.3	188		21.5
	2022	76		5.9	135		10.4	171		14.0	195		22.3

Эх үүсвэр: Жилийн эцсийн сарын мэдээ 2013-2022 он, ЭМГ

Аймгийн хэмжээнд 2022 оны байдлаар 0-19 насны хөгжлийн бэрхшээлтэй 577 хүүхэд бүртгэгдэж өмнөх онтой харьцуулахад 33 тоогоор буюу 6.1 хувиар өссөн байна.

2022 оны хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд, өсвөр насныхны тоо, эзлэх хувь, төрлөөр:

- Харааны бэрхшээл - 100 (17.3 хувь)
- Сонсголын бэрхшээл - 43 (7.5 хувь)
- Ярианы бэрхшээл – 37 (6.4 хувь)
- Хөдөлгөөний бэрхшээл – 98 (17.0 хувь)
- Сэтгэцийн – 116 (20.1 хувь)
- Хавсарсан – 35 (6.1 хувь)
- Бусад – 148 (25.6 хувь) тус тус эзэлж байна.

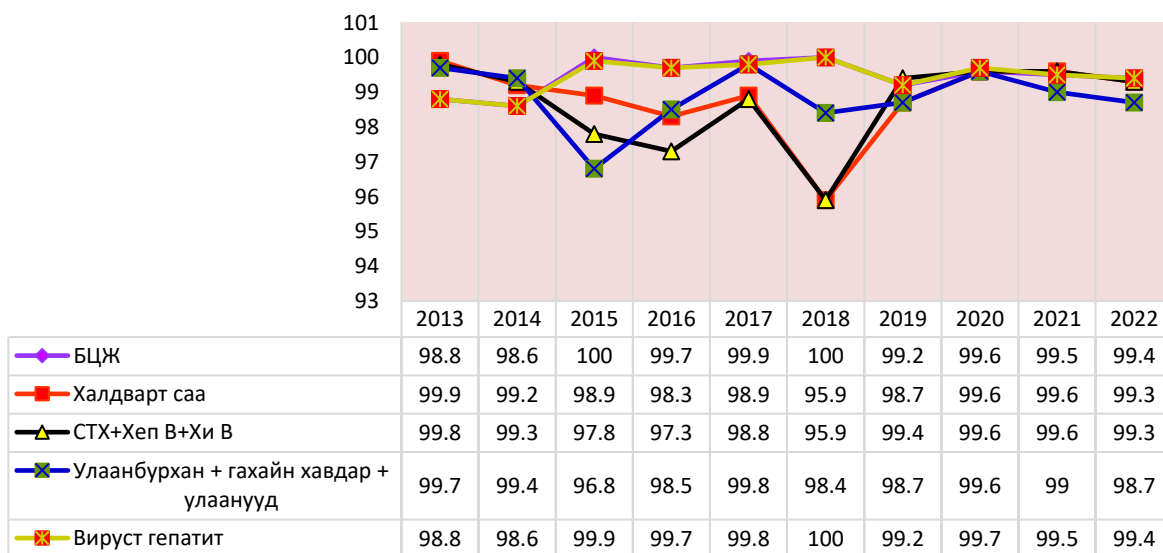
3.13. ДАРХЛААЖУУЛАЛТЫН ХАМРАЛТ

Дархлаажуулалт нь амь насанд аюултай халдварт өвчнийг хянах, устгахад чиглэсэн шалгарсан арга бөгөөд жил бүр 2-3 сая хүний амь насыг авардаг гэсэн тооцоо бий. Энэ нь өртөг зардгал хамгийн багатай эрүүл мэндийн хөрөнгө оруулалтын нэг бөгөөд хүрэхэд хамгийн хүндрэлтэй, эмзэг бүлгийн хүн амд хүртээмжтэй хүрч чаддаг хамгийн үр дүнтэй хэрэгсэл юм. ДЭМБ-ын Хүүхдийн Дархлаажуулалтын Товлолын талаарх Зөвлөмжид бүх хүүхдийг сүрьеэ, сахуу, татран, хөхүүл ханиад, саа, улаан бурхан, гепатит В, хемофилюс инфлюэнза В, пневмококийн нян, ротавирус, улаануудын эсрэг зэрэг вакцинд хамруулахыг зөвлөмж болгосон.

Манай Улсад 2005 оноос өмнө хүүхдийг сүрьеэ, сахуу, хөхүүл ханиад, татрангийн гуравт, улаан бурхан, гепатит В-гийн болон улаан бурханы вакцинаар дархлаажуулж байсан. 2005 оноос хойш сахуу, хөхүүл ханиад, татран, В вируст гепатит, Хиб-ийн таван вакциныг нэгтгэсэн нэг вакциныг үе шаттайгаар нэвтрүүлж, 2009 оноос улаанбурхан, гахайн хавдар, улаануудын эсрэг нийлсэн нэг вакциныг "Заавал хийх дархлаажуулалтын үндэсний товлал"-д шинээр

оруулсан. Харин 2011 оноос А вирус гепатитийн эсрэг вакциныг "Заавал хийх дархлаажуулалтын үндэсний товлол"-д шинээр оруулсан.

Зураг.3.13. 1.Дархлаажуулалтын хамралтын хувь, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Өвөрхангай аймгийн заавал хийх дархлаажуулалтын хамралтын мэдээ, 2013-2022 он

Аймгийн хэмжээнд нэг хүртэлх насны хүүхдийн дарлаажуулалтыг 2022 оны байдлаар сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулан харахад төрсний дараа 24 цагийн дотор хийдэг сүрьеэгийн эсрэг (БЦЖ) вакцины хамралт 0.1 пунктээр буурсан, халдварт саагийн эсрэг вакциных 0.5 пунктээр нэмэгдсэн, гепатит В-ийн эсрэг вакцины хамралт 0.1 пунктээр буурсан байна. Хүүхдэд 2 сартайгаас эхэлж 3 тун хийдэг тавт вакцины (сахуу, хөхүүл ханиад, татран, гепатит В, хемофилюс инфлюенз В өвчний эсрэг вакцины хамралт 0.6 пунктээр нэмэгдсэн, 9 сартай хийдэг УГУ (улаанбурхан, гахайн хавдар, улаануудын хавсарсан вакцин)-ын эсрэг вакцины хамралт 0.2 пунктээр буурсан байна.

Амьдралын эхний 2-4 сартай нярай хүүхдэд саагийн эсрэг вакцинжуулалтын хамрах хүрээ 99.3% -д, тавт вакцин 99.3%-д тус тус хүрчээ.

3.14. ХҮҮХЭД, ӨСВӨР НАСНЫХНЫ ӨВЧЛӨЛ

5 хүртэлх насны хүүхдийн өвчлөлийн тэргүүлэх шалтгаан нь амьсгалын тогтолцооны өвчин, хоол боловсруулах тогтолцооны өвчин тэргүүлсээр байна.

Тав хүртэлх насны хүүхдийн амьсгалын тогтолцооны өвчлөлийн тохиолдол 2022 онд 7501 болж, 2015-2022 онуудын дундажаас 1424 пунктээр буюу 1.6 дахин, өмнөх оноос 2879 пунктээр буюу 4.3 дахин тус тус нэмэгдсэн байна. Тав хүртэлх насны хүүхдийн амьсгалын тогтолцооны өвчний 10000 хүүхдэд ногдох түвшин 2022 онд 5918.9 болж, улсын дунджаас 257.8 пунктээр бага, өмнөх оноос 4581.6 пунктээр тус тус нэмэгджээ.

Хоол боловсруулах тогтолцооны өвчнөөс халдварт бус суулгалт, шүдний цоорол, шүдний дайврын эмгэгүүд тэргүүлж байна.

2022 оны байдлаар харахад хүүхдийн өвчлөлд 1-14 насны хүүхдэд амьсгалын тогтолцооны өвчин, 15-19 насанд хоол боловсруулах тогтолцооны өвчин тэргүүлж байна. 2022 оны байдлаар харахад хүүхдийн дийлэнх өвчлөл насны бүлэг тус бүрдээ өмнөх онуудаас нэмэгдэх хандлагатай байна.

Хүснэгт.3.14.1. Нялхсын өвчлөлийн шалтгаан, тохиолдлын тоогоор, 2015-2022 он

Өвчлөлийн төрөл	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Амьсгалын тогтолцооны өвчин	1120	1409	1705	1811	2272	1546	701	1942
Хоол боловсруулах тогтолцооны өвчин	229	277	371	281	495	421	273	362
Перинаталь үед үүссэн зарим эмгэг	24	22	26	48	89	117	122	168
Гэмтэл хордлого ба гадны шалтгаант бусад тодорхой эмгэг	26	25	24	29	24	23	23	27
Халдварт ба шимэгчит зарим өвчин	41	332	27					
Арьс ба арьсан доорх эслэгийн өвчин	205	282	303	213	360	310	168	282
Нүд ба түүний дайвар, Чих ба хөхлөг сэртэнгийн өвчин	261	226	299	316	311	325	145	229
Мэдрэлийн тогтолцооны өвчин	112	146	165	79	155	141	179	239
Шээс бэлгийн тогтолцооны өвчин	20	23	12	19	16	20	21	20
Бусад өвчлөл	139	145	177	140	143	135	185	355
Нийт халдварт бус өвчлөл	2136	2555	3082	2936	3865	3038	1817	3624

Эх үүсвэр: Health-info-3.0 мэдээллийн сан

Хүснэгт.3.14.2. 1-5 хүртэлх насны хүүхдийн өвчлөлийн шалтгаан, тохиолдлын тоогоор, 2015-2022 он

Өвчлөлийн төрөл	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Амьсгалын тогтолцооны өвчин	1856	2529	3374	3540	4436	2382	1042	5559
Хоол боловсруулах тогтолцооны өвчин	896	887	1233	1055	1395	995	809	1473
Перинаталь үед үүссэн зарим эмгэг								
Гэмтэл хордлого ба гадны шалтгаант бусад тодорхой эмгэг	210	145	143	157	123	193	169	193
Халдварт ба шимэгчит зарим өвчин	103	307	274					
Арьс ба арьсан доорх эслэгийн өвчин	416	522	579	540	719	585	317	445
Нүд ба түүний дайвар, Чих ба хөхлөг сэртэнгийн өвчин	374	409	529	524	587	390	193	494
Мэдрэлийн тогтолцооны өвчин	101	63	134	105	79	48	56	129
Шээс бэлгийн тогтолцооны өвчин	91	85	168	144	164	127	73	158
Бусад өвчлөл	114	145	200	179	152	142	108	201
Нийт халдварт бус өвчлөл	4058	4785	6360	6244	7655	4862	2767	8652

Эх үүсвэр: Health-info-3.0 мэдээллийн сан

Хүснэгт.3.14.3. 5-9 хүртэлх насны хүүхдийн өвчлөлийн шалтгаан, тохиолдлын тоогоор, 2015-2022 он

Өвчлөлийн төрөл	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Амьсгалын тогтолцооны өвчин	726	1029	1335	1254	1917	1144	554	2405
Хоол боловсруулах тогтолцооны өвчин	1571	1352	2030	2267	2537	1629	1180	2221
Перинаталь үед үүссэн зарим эмгэг	20	16	25	14	25	19	21	36
Гэмтэл хордлого ба гадны шалтгаант бусад тодорхой эмгэг	181	118	155	131	134	151	127	185
Халдварт ба шимэгчит зарим өвчин	81	198	166					
Арьс ба арьсан доорх эслэгийн өвчин	327	366	419	425	637	524	223	346
Нүд ба түүний дайвар, Чих ба хөхлөг сэртэнгийн өвчин	305	338	439	480	550	482	290	622
Мэдрэлийн тогтолцооны өвчин	109	66	146	114	158	73	68	159
Шээс бэлгийн тогтолцооны өвчин	82	113	171	194	226	159	133	236
Бусад өвчлөл	158	1387	131	122	152	131	101	208
Нийт халдварт бус өвчлөл	3479	4785	4851	5001	6336	4312	2697	6418

Эх үүсвэр: Health-info-3.0 мэдээллийн сан

Хүснэгт.3.14. 4. 10-19 насны хүүхэд, өсвөр үеийнхний өвчлөлийн тэргүүлэх шалтгаан, 2015-2022 он

Өвчлөлийн төрөл	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Амьсгалын тогтолцооны өвчин	845	944	1154	903	1406	1115	525	1589
Хоол боловсруулах тогтолцооны өвчин	1839	1634	2140	1948	2270	1816	1462	2156
Перинаталь үед үүссэн зарим эмгэг	57	82	81	53	39	48	44	74
Гэмтэл хордлого ба гадны шалтгаант бусад тодорхой эмгэг	476	316	321	319	279	357	446	431
Халдварт ба шимэгчит зарим өвчин	149	402	133					
Арьс ба арьсан доорх эслэгийн өвчин	748	696	723	826	1010	932	520	832
Нүд ба түүний дайвар, Чих ба хөхлөг сэртэнгийн өвчин	711	544	638	602	701	646	450	874
Мэдрэлийн тогтолцооны өвчин	290	262	399	368	230	244	229	257
Шээс бэлгийн тогтолцооны өвчин	504	499	563	534	644	573	417	453
Бусад өвчлөл	389	421	552	477	442	314	149	467
Нийт халдварт бус өвчлөл	5859	5398	6571	6030	7021	6045	4242	7133

Эх үүсвэр: Health-info-3.0 мэдээллийн сан

3.15. ХҮҮХДИЙН ЭНДЭГДЭЛ

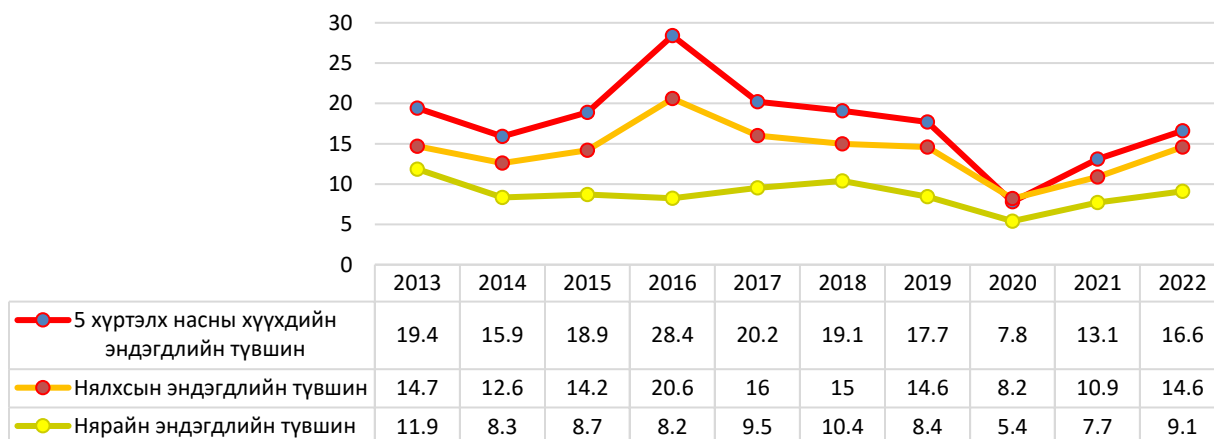
Аймгийн хэмжээнд 2022 онд 0-5 хүртэлх насны хүүхдийн 33 тохиолдол бүртгэгдэж сүүлийн 10 жилийн дунджаас 12.3 тохиолдлоор, нялхсын эндэгдлийн 29 тохиолдол бүртгэгдэж сүүлийн 10 жилийн дунджаас 6.6 тохиолдлоор, 0-28 хоногтой нярайн эндэгдлийн 18 тохиолдол бүртгэгдэж 10 жилийн дунджаас 3 тохиолдлоор тус тус буурсан байна.

Зураг.15.1. Хүүхдийн эндэгдэл, бодит тоогоор, Өвөрхангай, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Health-info-3.0 мэдээллийн сан

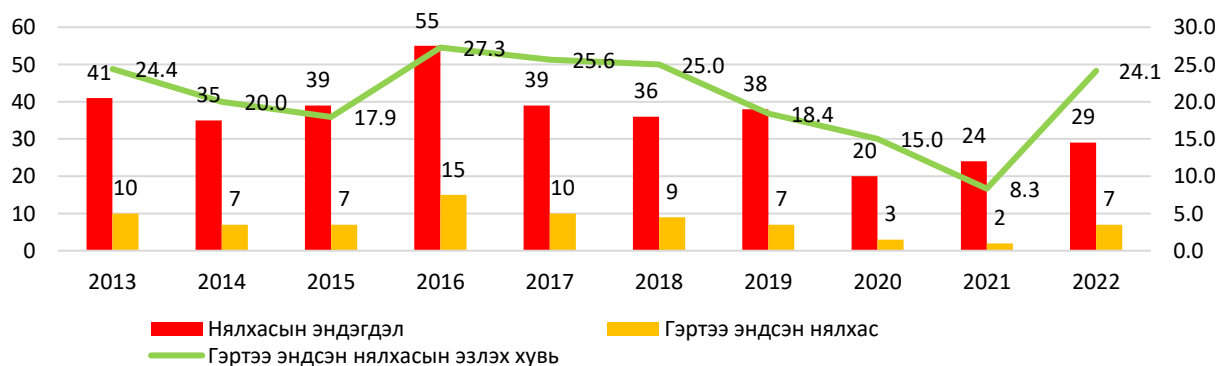
Зураг.15. 2. 1000 амьд төрөлтөнд ногдох хүүхдийн эндэгдлийн түвшин, Өвөрхангай аймаг, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Жилийн эцсийн эргэн мэдээлэл, 2013-2022 он

Аймгийн хэмжээнд 2022 онд 1 000 амьд төрөлтөнд ногдох 0-5 хүртэлх насны хүүхдийн эндэгдлийн түвшин 16.6, нялхсын эндэгдлийн түвшин 14.6, 0-28 хоногтой нярайн эндэгдлийн түвшин 9.1 байна.

Зураг.15. 3. Нялхсын эндэгдэл, гэрийн эндэгдэл, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Health-info-3.0 мэдээллийн сан

Аймгийн хэмжээнд 2022 онд эндсэн нялхсаас 24.1 хувь нь гэртээ эндсэн нь өмнөх оноос 15.8 пунктээр, сүүлийн 10 жилийн дунджаас 3.5 пунктээр тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна.

3.16. ХҮҮХДИЙН ЭНДЭГДЛИЙН ШАЛТГААН

Нярайн эндэгдлийн эндэгдлийн шалтгаанаар авч үзвэл: Нярайн тархины хямрал 2014 онд (66.7%), 2015 онд (57.1%), 2016 онд (82.4%), 2017 онд (46.7%), 2019 онд (47.1%), 2020 онд (46.2%), 2021 онд (35.3%)-ийг тус тус эзэлж байсан бол нярайн амьсгал гачаал 2018 онд (50.0%), 2022 онд 44.5%-ийг тус тус эзэлж нярай хүүхдийн нас баралтын тэргүүлэх шалтгаан болж байна.

Зураг.3.16. 1. Нярайн үеийн эндэгдлийн тэргүүлэх шалтгаан, Өвөрхангай, тохиолдлын тоогоор 2014-2022 он

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Нярайн амьсгал гачаал(P22)	амьсгал	10	8	14	7	6	5	0	5	8
Нярайн тархины бусад хямрал(P91)	бусад	3	2	1	5	4	8	6	6	1
Төрөх үеийн бүтэлт, асфикси (P21)	бүтэлт,	2	2	2	1	4	2	2	0	4
Дутуу тээлт болон ураг бага жинтэй төрснөөс улбаалсан өөр бүлэгт ангилаагүй эмгэг (P07)	ураг бага жинтэй төрснөөс улбаалсан өөр бүлэгт ангилаагүй эмгэг (P07)	1	2	1	2	1	1	3	2	0
Төрөлх пневмони (P23)		1	2	0	0	0	3	0	0	0
Нярайн бактерт үжил (P36)		0	0	1	1	1	0	0	0	0

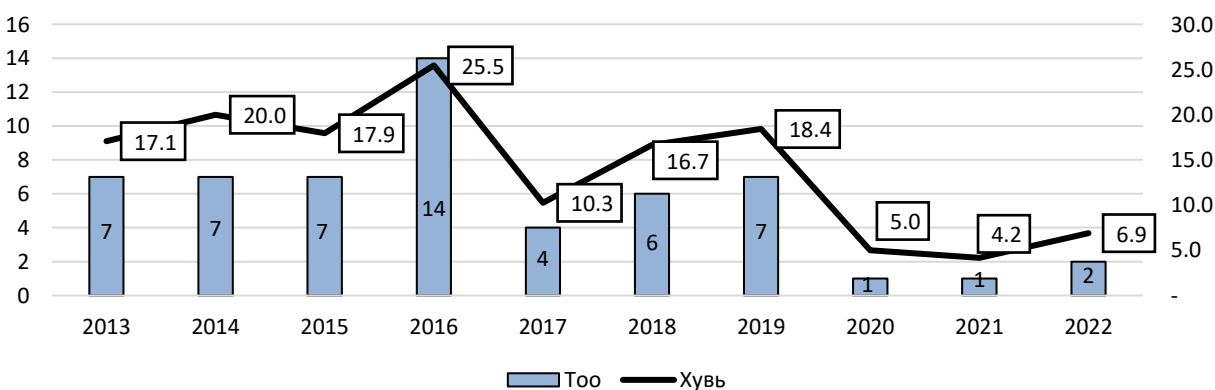
Эх үүсвэр: Health-info-3.0 мэдээллийн сан

Зураг.3.16. 2. Тав хүртэлх насны хүүхдийн эндэгдлийн тэргүүлэх 6 шалтгаан, тохиолдлын тоогоор,2014-2022 он

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Нярайн амьсгал гачаал(P22)		10	8	8	7	7	5	0	5	8
Үүсгэгч тодорхойгүй пневмони (J18)		7	9	9	6	4	8	1	1	1
Нярайн тархины бусад хямрал(P91)		3	3	3	6	4	8	7	6	1
Амьсгал боох аюултай бусад осол (W75-W84)		3	5	5	5	5	1	1	2	4
Дутуу тээлт болон ураг бага жинтэй төрснөөс улбаалсан өөр бүлэгт ангилаагүй эмгэг (P07)		1	2	2	2	1	1	3	2	0
Зам тээврийн осол (V00-V99)		0	2	2	3	0	1	3	0	1

Эх үүсвэр: Health-info-3.0 мэдээллийн сан

Зураг.3.16. 3. Нялхсын эндэгдэлд амьсгалын тогтолцооны эмгэгийн шалтгаант эндэгдэл, Өвөрхангай аймаг, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Health-info-3.0 мэдээллийн сан

Амьсгалын тогтолцооны өвчлөлийн шалтгаант нас баралт 2022 онд нялхсын эндэгдлийн 6.9 хувийг эзэлж байгаа ба сүүлийн 10 жилийн хугацаанд хамгийн ихдээ 2016 онд 25.5 хувийг, хамгийн багадаа 2021 онд 4.2 хувийг тус тус эзэлж байсан байна.

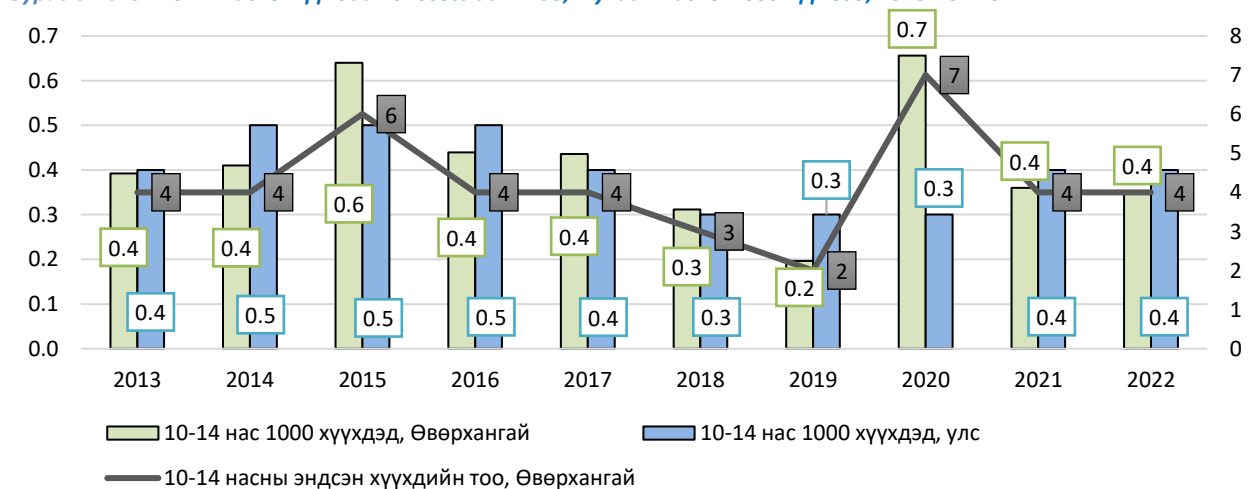
Зураг.3.16. 4. 5-9 насны хүүхдийн эндэгдлийн тоо, тухайн насны 1000 хүүхдэд, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Health-info-3.0 мэдээллийн сан

2022 оны байдлаар манай аймагт 5-9 насны хүүхдийн эндэгдлийн 5 тохиолдол бүртгэгдэж тухайн насны 1000 хүүхдэд ногдох эндэгдлийн түвшин 0.4 байгаа нь улсын дунджаас 0.1 пунктээр бага байна. Аймагийн 2022 оны үзүүлэлтийг сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулбал 0.1 пунктээр их байна.

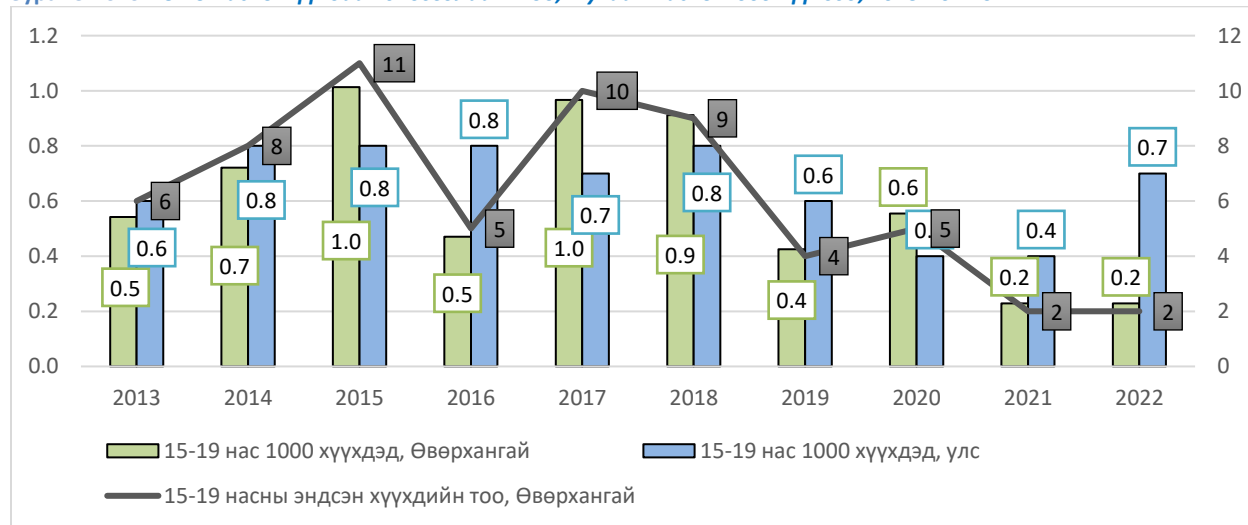
Зураг.3.16. 5. 10-14 насны хүүхдийн эндэгдлийн тоо, тухайн насны 1000 хүүхдэд, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Health-info-3.0 мэдээллийн сан

2022 оны байдлаар манай аймагт 10-14 насны хүүхдийн эндэгдлийн 4 тохиолдол бүртгэгдэж тухайн насны 1000 хүүхдэд ногдох эндэгдлийн түвшин 0.4 байгаа нь улсын дундажтай ижил түвшинд байна. Аймагийн үзүүлэлтийг сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулбал мөн ижил түвшинд байна.

Зураг.3.16. 6. 15-19 насны хүүхдийн эндэгдлийн тоо, тухайн насны 1000 хүүхдэд, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Health-info-3.0 мэдээллийн сан

2022 оны байдлаар манай аймагт 15-19 насны хүүхдийн эндэгдлийн 2 тохиолдол бүртгэгдэж тухайн насны 1000 хүүхдэд ногдох эндэгдлийн түвшин 0.2 байгаа нь улсын дунджаас 0.5 пунктээр бага байна. Аймгийн үзүүлэлтийг өмнөх онтой харьцуулбал ижил түвшинд, сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулбал 4.2 пунктээр буурсан үзүүлэлттэй байна.

БҮЛЭГ 4. ЭМНЭЛГИЙН ТУСЛАМЖ ҮЙЛЧИЛГЭЭ

Эрүүл мэндийн байгууллагын тогтолцоо нь нийгмийн эрүүл мэндийн, эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний, эм хангамжийн, анагаах ухааны боловсрол, эрдэм шинжилгээ, сургалтын үйл ажиллагаа хариуцсан төрийн, хувийн хэвшлийн, холимог өмчийн эрүүл мэндийн байгууллагаас бүрдэнэ.

Эмнэлгийн тусламж үйлчилгээ нь төрийн онцгой ивээлд нэгдсэн зохицуулалттай байж, тусламж үйлчилгээг үзүүлэхдээ төр, иргэн, хуулийн этгээдийн үйл ажиллагааг харилцан ашигтай, шударга, үйлчлүүлэгчээ дээдэлсэн тэгш хүртээмжтэй байхад чиглэнэ.

Энэхүү бүлэгт эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний албан ёсны статистик мэдээллийг Эрүүл мэндийн байгууллагуудын бүтэц үйл ажиллагааны стандарттай харьцуулан дүгнэхийг хичээсэн.

Эмнэлгийн тусламж үйлчилгээ нь төрийн онцгой ивээлд нэгдсэн зохицуулалттай байж, тусламж үйлчилгээг үзүүлэхдээ төр, иргэн, хуулийн этгээдийн үйл ажиллагааг харилцан ашигтай, шударга, үйлчлүүлэгчээ дээдэлсэн тэгш хүртээмжтэй байхад чиглэнэ.

Энэхүү бүлэгт эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний албан ёсны статистик мэдээллийг Эрүүл мэндийн байгууллагуудын бүтэц үйл ажиллагааны стандарттай харьцуулан дүгнэхийг хичээсэн бөгөөд манай улс нь эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний 3 шатлалт тогтолцоотой бөгөөд эмнэлгийн тусламж үйлчилгээнд баримтлах зарчим нь үйлчилгээг хүн бүрт жигд, хүртээмжтэй чанартай үзүүлэх явдал юм.

Өвөрхангай аймгийн хүн амд Өрхийн эрүүл мэндийн төв, Сумын эрүүл мэндийн төв, Нэгдсэн эмнэлэг, Сувилал, Бүсийн оношлогоо, эмчилгээний төв, Зооноз өвчин судлалын төв, Хувийн ортой эмнэлэг, Хувийн клиник эмнэлгүүд эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг үзүүлж байна.

2022 оны байдлаар Өвөрхангай аймгийн хэмжээнд нийт 124 эрүүл мэндийн байгууллага, эмийн сан үйл ажиллагаа явуулж байгаа ба Эрүүл мэндийн газар-1, тусгай мэргэжлийн төв 1, бүсийн оношлогоо эмчилгээний төв 1, нэгдсэн эмнэлэг 1, сумын эрүүл мэндийн төв 17, өрхийн эрүүл мэндийн төв 4, хувийн ортой эмнэлэг 7, хувийн клиник 19, сувилал 7, эм ханган 1, эм ханган нийлүүлэх байгууллага 3, эмийн сан 51 тус тус үйл ажиллагаа явуулж байна.

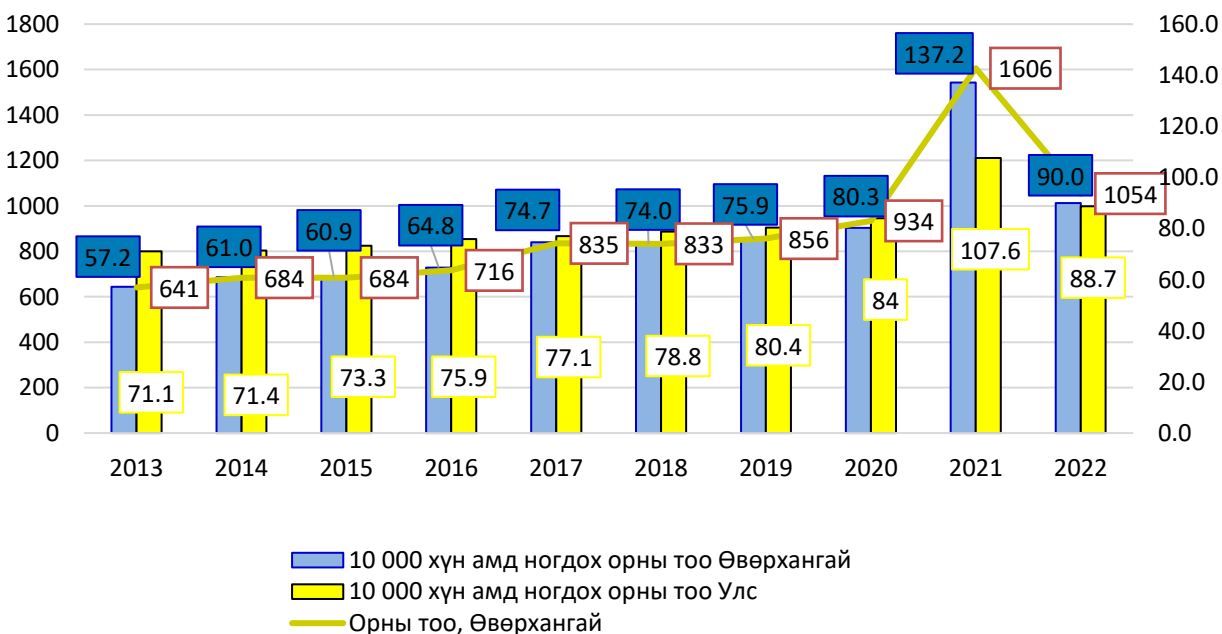
Хүснэгт.4. 1. Эрүүл мэндийн байгууллагын тоо, 2022 он

Байгууллагын төрөл		Байгууллагын тоо
Багийн эмчийн салбар		1
Өрхийн эрүүл мэндийн төв		4
Сумын эрүүл мэндийн төв	А зэрэглэл	4
	Б зэрэглэл	3
	В зэрэглэл	10
Хөдөөгийн нэгдсэн эмнэлэг		1
Бүсийн оношлогоо эмчилгээний төв		1
Тусгай мэргэжлийн төв		1
Клиник /хувийн/		29
Ортой хувийн эмнэлэг		7
Сувилал		7
Эрүүл мэндийн газар (аймаг, нийслэл)		1
Эм ханган нийлүүлэх байгууллага		3
Эмийн сан		51
Бусад		1
Нийт		124

Эх үүсвэр: ЭМБ-ын үйл ажиллагааны үндсэн тоон тайлан 2013-2022 он, ЭМГ

2022 онд аймгийн хэмжээнд 1054 эмнэлгийн ор ашигласан бөгөөд төрийн өмчит эрүүл мэндийн байгууллагуудад 779 ор ашиглаж нийт орны 73.9 хувийг, хувийн хэвшлийн эмнэлэгт 275 ор ашиглаж 26.1 хувийг тус тус эзэлж байна. 2013-2022 оны хооронд аймгийн хэмжээнд эмнэлгийн орны тоо 35.6 хувиар нэмэгдсэн байна. 10000 хүн амд ногдох орны тоог улсын дундажтай харьцуулахад 1.3 пунктээр өндөр байна.

Зураг4.1. Эрүүл мэндийн байгууллагын орны тоо, 2013-2022 он

2022 онд аймгийн хэмжээнд нийт 1054 ор ашиглаж 10 000 хүн амд 90.0 ор ноогдож байгаа бол 2021 онд коронавируст халдвар(COVID-19)-ын үеийн нэмэлтээр ор дэлгэж 10 000 хүн амд ногдох ор 137.2-т хүрсэн байна. Аймгийн үзүүлэлтийг 2013 онтой харьцуулахад дэлгэсэн орны тоо 413-аар буюу 10 000 хүн амд ногдох ор 32.8 пунктээр нэмэгдсэн байна.

Хүснэгт.4. 2. Эрүүл мэндийн байгууллагын эмч, ажилчдын тоо, 2022 оны байдлаар

Эрүүл мэндийн байгууллагууд	Их эмч								Сувилагч				Нийт ажиллагчид			
	Бүгд	Хүний их эмч	Уламжлалт анагаахын	Шүдний их эмч	Эх баригч	Бага эмч	Багийн бага эмч	Бүртгэл мэдээллийн	Бүгд	Баклавын	Дипломын	Туслах	Удирдах ажилтан	Бүгд	Эмэгтэй	
Багийн эмчийн салбар	1	0	1	0	1	0	0	0	3	1	2	0	0	11	10	
Өрхийн эрүүл мэндийн төв	22	14	8	0	1	3	0	0	29	10	19	0	2	77	68	
Тосгоны эрүүл мэндийн төв	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Сумын эрүүл мэндийн төв	А зэрэглэл	26	21	5	0	6	16	11	1	32	16	16	0	0	132	110
	Б зэрэглэл	12	10	1	1	3	14	10	0	13	4	9	0	0	70	59
	В зэрэглэл	23	17	6	0	9	36	29	5	44	13	31	0	1	206	177
Хөдөөгийн нэгдсэн эмнэлэг	28	22	4	2	6	3	3	1	24	16	8	0	1	106	86	
Аймгийн нэгдсэн эмнэлэг	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Дүүргийн нэгдсэн эмнэлэг	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Аймгийн нийгмийн эрүүл мэндийн төв	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Дүүргийн нийгмийн эрүүл мэндийн төв, НЭМҮТ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Бүсийн оношлогоо эмчилгээний төв	107	94	6	7	19	12	0	3	173	94	58	21	2	469	393	
Клиник /хувийн/	19	8	3	8	2	0	0	0	0	0	0	0	3	29	29	
Ортой хувийн эмнэлэг	37	15	19	3	3	1	0	6	33	9	20	4	3	160	119	
Сувилал	23	10	13	0	0	1	0	5	38	11	11	16	14	197	142	
Эрүүл мэндийн газар (аймаг, нийслэл)	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	5	37	26	
Эм ханган нийлүүлэх байгууллага	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	38	34	
Эмийн сан	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	81	75	
Бусад	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	18	11	
Эрүүл мэндийн салбарын байгууллагын ажиллагчид бүгд	298	211	66	21	50	88	53	21	389	174	174	41	34	1631	1339	

Эх үүсвэр: ЭМБ-ын хүний нөөцийн тайлан, 2022 он, ЭМГ

2022 оны байдлаар эрүүл мэндийн салбарт нийт 1631 эмч, эмнэлгийн ажилчид ажиллаж байгаагаас их эмч 298 буюу 18.3 хувийг, сувилагч 389 буюу 23.9 хувийг, эх баригч 50 буюу 3.1 хувийг тус тус эзэлж байна.

Хүснэгт 4.3. Их эмчийн тоо, сумдаар, 2013-2022 он

Их эмчийн тоо, сумаар	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Улсын дүн	8,911	9,300	9,623	10,000	10,576	11,169	11,788	12431	12970	13983
Өвөрхангай	213	218	248	255	258	265	285	296	293	305
Арвайхээр	133	158	159	163	167	171	193	203	201	216
Баруунбаян-Улаан	2	3	3	2	3	4	2	3	1	1
Бат-Өлзий	7	6	8	7	7	5	8	8	8	6
Баянгол	3	2	2	3	3	3	3	2	4	4
Баян-Өндөр	2	2	3	3	2	3	3	2	3	3
Богд	4	4	4	5	6	6	6	3	6	6
Бүрд	3	3	3	3	3	3	2	3	2	1
Гучин-Ус	2	2	3	2	2	3	3	3	2	3
Есөн зүйл	5	6	5	6	5	5	6	3	3	4
Зүүнбаян-Улаан	2	2	3	3	4	4	3	3	3	2
Нарийнтээл	3	4	5	4	3	4	3	5	4	4
Өлзийт	2	2	2	2	2	2	2	3	1	1
Сант	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3
Тарагт	2	2	3	3	2	3	2	2	4	3
Төгрөг	3	3	2	3	2	3	1	1	2	2
Уянга	7	7	9	7	6	8	10	11	11	9
Хайрхандулаан	3	3	3	3	3	2	3	2	4	2
Хархорин	21	0	22	26	27	27	25	30	26	28
Хужирт	6	6	6	7	8	6	7	6	6	7

Эх үүсвэр: [Статистикийн мэдээллийн нэгдсэн сан \(1212.mn\)](#)

4.1. ӨРХИЙН ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ТӨВИЙН ЭМНЭЛГИЙН ТУСЛАМЖ, ҮЙЛЧИЛГЭЭ

Эмнэлгийн тусламж үйлчилгээ нь бүх иргэдэд үнэ төлбөргүй байдаг бөгөөд Эрүүл мэндийн тухай хуульд заасны дагуу улсын нэгдсэн төсвийн орлогоос санхүүждэг.

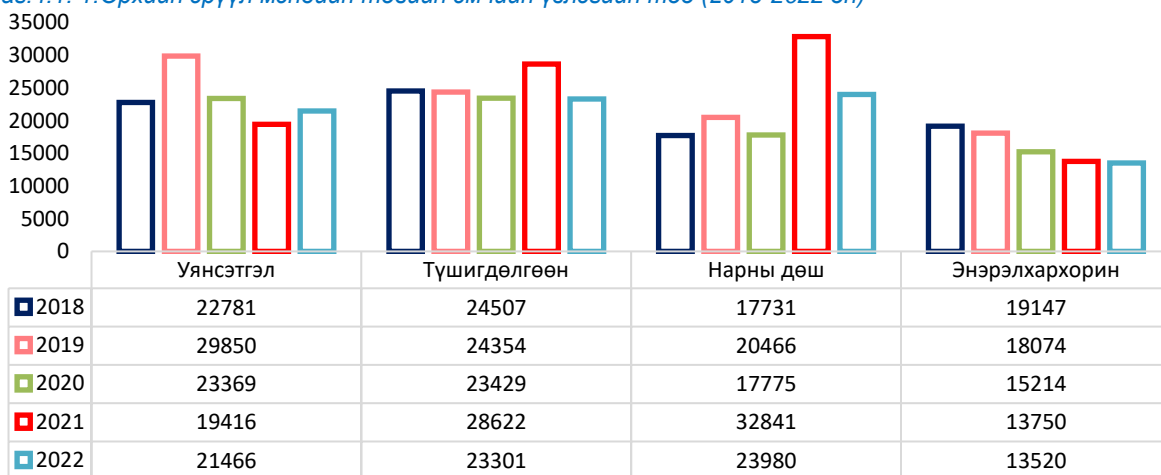
Манай аймгийн өрх, сумын эрүүл мэндийн төвүүд нь харъяаллын хүн амд чиг үүргийн дагуу тав хүртэлх насны хүүхдийн дархлаажуулалт, жирэмсэн эмэгтэйчүүдийн хяналт, эх, хүүхдийн гэрийн эргэлт зэрэг 8 төрлийн тусламж үйлчилгээг үзүүлэн ажилладаг. Монгол орны цаг уурын эрс тэс уур амьсгалын улмаас өвөл, хаврын улиралд амьсгалын замын өвчлөл нэмэгддэг нь өрхийн эрүүл мэндийн төвүүдийн ажлын ачааллыг нэмэгдүүлдэг байна.

Өрхийн эрүүл мэндийн төвүүд нь харъяаллын хүн амд эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж үйлчилгээ, тодруулбал, амбулаторийн үзлэг, урьдчилан сэргийлэх үзлэг, зарим лабораторийн шинжилгээ, дархлаажуулалт, гэрийн үзлэг, эмчилгээг хийж байна.

2022 оны байдлаар 4 өрхийн эрүүл мэндийн төв үйл ажиллагаа явуулж байгаагаас Уянсэтгэл өрхийн эмнэлэг нь 9906 хүн амд, Түшигдөлгөөн өрхийн эмнэлэг нь 10 955 хүн амд, Нарны-дөш өрхийн эмнэлэг нь 14 864 хүн амд, Энэрэл-Хархорин өрхийн эмнэлэг нь 8206 хүн

амд тус тус эмнэлгийн тусламж үйлчилгээг үзүүлж байна. 2022 онд аймгийн хэмжээнд нийт 1631 эрүүл мэндийн салбарын ажилчид байгаагаас 77 ажилчин өрхийн эрүүл мэндийн төвд ажиллаж 4.7 хувийг эзэлж байна.

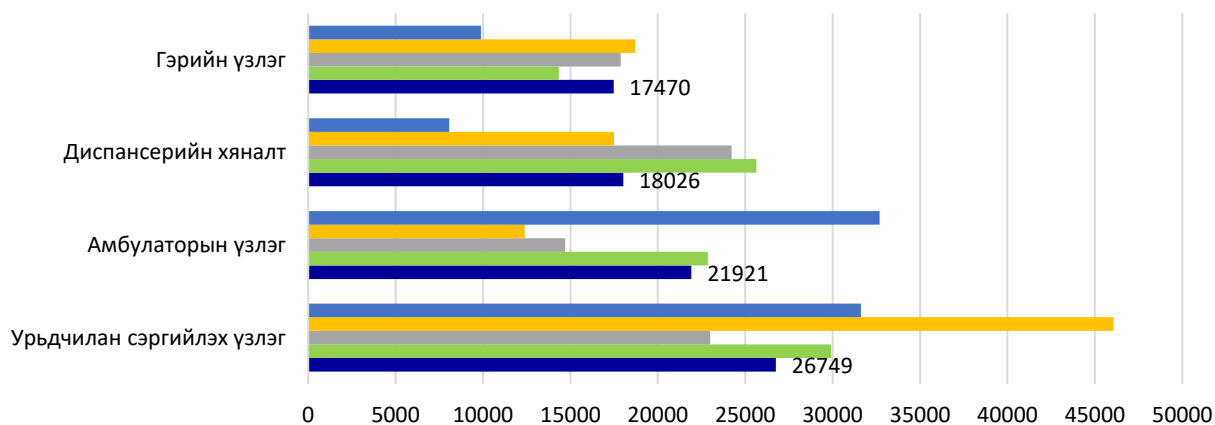
Зураг.4.1. 1.Өрхийн эрүүл мэндийн төвийн эмчийн үзлэгийн тоо (2018-2022 он)

Эх үүсвэр: ЭМБ-ын жилийн эцсийн үйл ажиллагааны үндсэн тоон тайлан, 2018-2022 он

2022 оны байдлаар Өрхийн эрүүл мэндийн төвүүдэд нийт 82267 үзлэг хийгдснээс 26.1 хувь нь Уянсэтгэл ӨЭМТөвд, 28.3 хувь нь Түшигдөлгөөн ӨЭМТөвд, 29.1 хувь нь Нарны дөш ӨЭМТөвд, 16.5 хувь нь Хархорин сум дахь Энэрэл-Хархорин ӨЭМТ-д тус тус үйлчлүүлсэн байна.

Зураг.4.1. 2.Өрхийн эрүүл мэндийн төвийн үзлэг, үзлэгийн төрлөөр (2018-2022 он)

	Урьдчилан сэргийлэх үзлэг	Амбулаторын үзлэг	Диспансерийн хяналт	Гэрийн үзлэг
2022 он	31621	32692	8072	9882
2021 он	46063	12387	17488	18691
2020 он	22995	14708	24217	17867
2019 он	29916	22857	25639	14332
2018 он	26749	21921	18026	17470

Эх үүсвэр: ЭМБ-ын жилийн эцсийн үйл ажиллагааны үндсэн тоон тайлан, 2018-2022 он

2022 онд өрхийн эмнэлгүүдэд хийгдсэн нийт үзлэгийн 38.4 хувь нь урьдчилан сэргийлэх үзлэг, 39.7 хувь нь амбулаторын үзлэг, 9.8 хувь нь диспансерийн хяналтын үзлэг, 12.0 хувь нь гэрийн үзлэг байна.

Хүснэгт.4.1.3. .Жирэмсний эрт үеийн хяналтын хувь 2013-2022 он

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Уянсэтгэл	77	78.4	81.4	76.2	82.8	80.2	89.1	94	93.9	98.2
Түшигдөлгөөн	87.9	84.7	85.2	84.6	91.4	88.3	91.9	93.9	93.7	93.8
Нарны дөш	76.1	79.2	82.8	81.2	80.8	85.2	90.1	94.8	90.8	95.5
Энэрэлхархорин	92.2	90.4	89.3	85.9	90.6	88.5	85.4	90	88.1	89.8
Өрхийн дундаж-Өв	83.3	83.2	84.7	82.0	86.4	85.6	89.1	93.2	91.6	94.3
Аймгийн дундаж	86.5	86.0	86.4	85.5	88.7	87.3	90.6	92.1	92.8	93.5

Эх үүсвэр: ЭМБ-ын жилийн эцсийн үйл ажиллагааны үндсэн тоон тайлан, 2018-2022 он

2022 оны байдлаар аймгийн өрхийн эрүүл мэндийн төвүүдийн жирэмсний эрт үеийн хяналтын хувь 94.3 байгаа нь аймгийн дунджаас 0.8 пунктээр, өрхийн сүүлийн 10 жилийн дунджаас 7.0 пунктээр, өмнөх оноос 2.7 пунктээр тус тус өндөр үзүүлэлттэй байна.

Зураг.4.1.4.. Өрхийн жирэмсний эрт үеийн хяналт, улс, аймаг /нийт, өрх/, 2013-2022 он

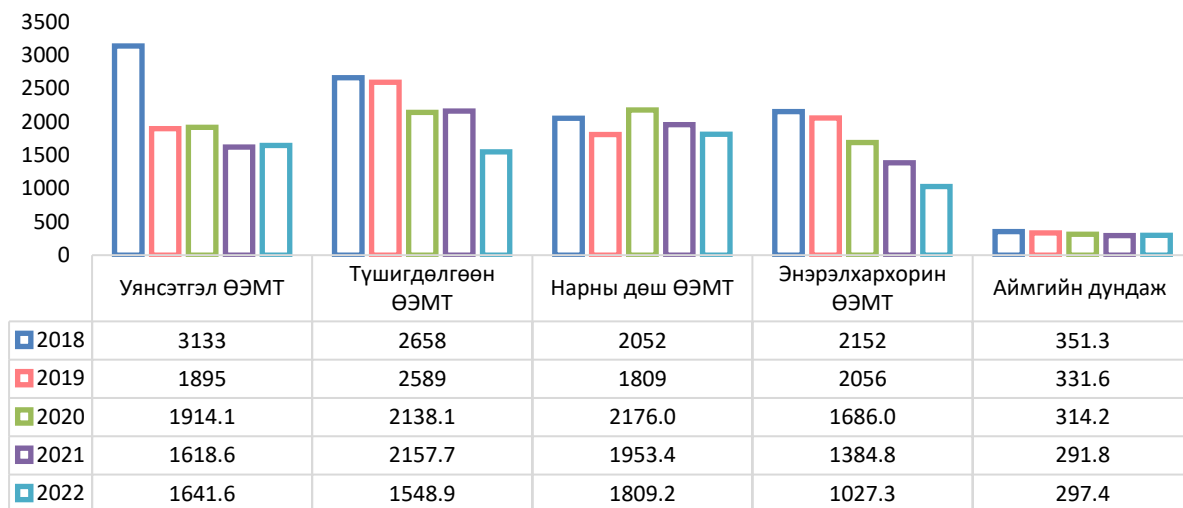

Эх үүсвэр: ЭМБ-ын жилийн эцсийн үйл ажиллагааны үндсэн тоон тайлан, 2018-2022 он

2022 оны байдлаар аймгийн нийт өрхийн эрүүл мэндийн төвүүдийн жирэмсний эрт үеийн хяналтын дундаж хувь 94.3 байгаа нь аймгийн нийт дунджаас 0.8 пунктээр их байна.

Өрхийн эрүүл мэндийн төвд их эмч 22, сувилагч 29 болон бусад 26 эмнэлгийн ажилчид нийтдээ 77 эмч, ажилчид хүн амд эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээг үзүүлж байна. Өрхийн эрүүл мэндийн төвийн бүтэц үйл ажиллагааны стандартад 1800-2000 хүн тутамд 1 их эмч ажиллана гэж заасан ба 2022 оны байдлаар аймгийн хэмжээнд хэмжээнд 1 өрхийн эмчид 1997 хүн ногдож байна.

4.1.5. Нэг сувилагчид ноогдох хүн амын тоо, 2018-2022 он

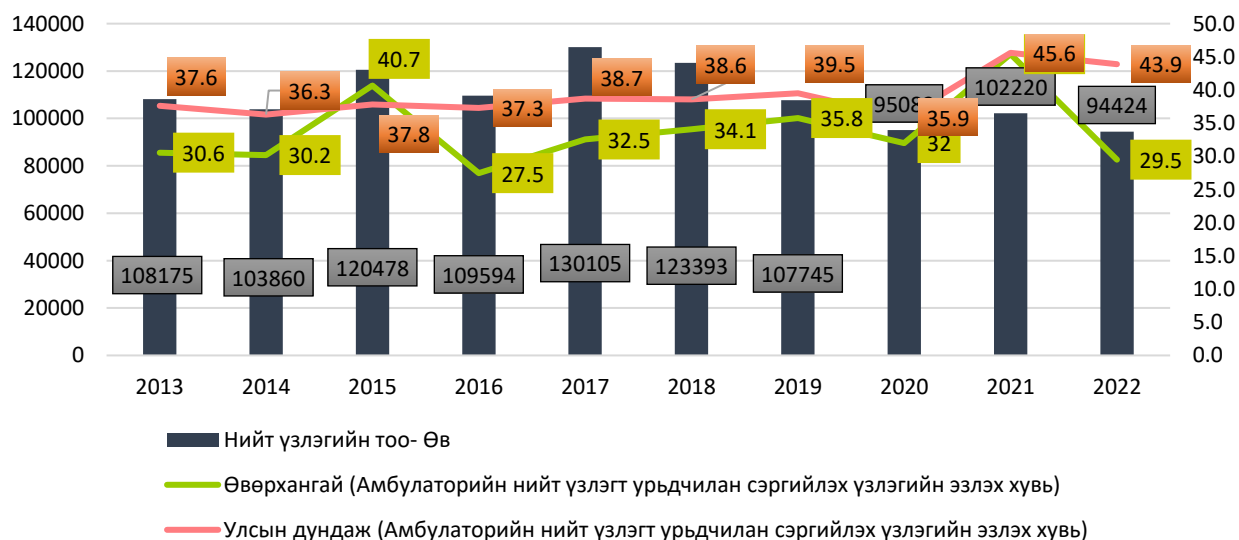
Эх үүсвэр: ЭМБ-ын жилийн эцсийн хүний нөөцийн тайлан, 2018-2022 он

“Өрхийн эрүүл мэндийн төвийн бүтэц, үйл ажиллагааны стандарт”-д гэрийн идэвхтэй эргэлтийн хувь 30 хувиас доошгүй байна гэж заасан хэдий ч 2022 оны байдлаар 12.0 байна.

4.2. СУМЫН ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ТӨВИЙН БОЛОН СУМ ДУНДЫН ЭМНЭЛГИЙН ТУСЛАМЖ, ҮЙЛЧИЛГЭЭ

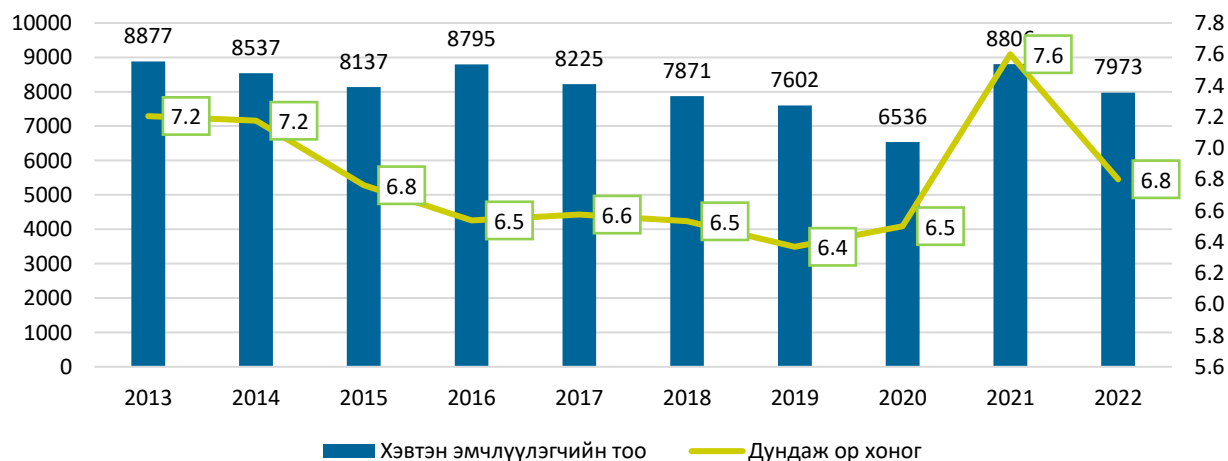
Сум, тосгоны эрүүл мэндийн төв нь харьяа нутаг дэвсгэрийнхээ хүн амд эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг орчин үеийн болон уламжлалт анагаах ухааны аргаар үзүүлэх бөгөөд сумын эрүүл мэндийн төв нь тухайн сумын хүн амын тоо, байршлаас хамааран багийн эмчийн салбартай байж болно. Сум дундын эмнэлэг нь хүн амын суурьшил, нягтралаас хамааран харьяалалын болон зэргэлдээ сумын хүн амд эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг үзүүлнэ. 2013 онд батлагдсан “Сум, тосгоны эрүүл мэндийн төв, сум дундын эмнэлгийн бүтэц үйл ажиллагааны стандарт”-аар сумын эрүүл мэндийн төвүүд нь аймгийн төвөөс алслагдсан байдал, хүн амын тоо, аймгийн төв хүртэлх зорчих хугацаанаас хамааран 3 зэрэглэлд ангилна. Нэгдүгээр зэрэглэлийн сумын эрүүл мэндийн төв нь аймгийн төвөөс 50 км-ийн дотор үйлчлэх хүрээний хүн ам 3000 хүртэл, хоёрдугаар зэрэглэлийн сумын эрүүл мэндийн төв нь аймгийн төвөөс 50-99 км-ийн дотор болон 1-2 цаг хүртэлх хугацаанд зорчих сумын эрүүл мэндийн төв, гуравдугаар зэрэглэлийн сумын эрүүл мэндийн төв нь аймгийн төвөөс 100км-ээс алс, сумын эрүүл мэндийн төв болон сум дундын эмнэлэг хамаарна гэж заасан. Гэвч сумын эрүүл мэндийн төв нь аймгийн төвөөс 50 км-ээс дотогш боловч үйлчлэх хүрээний хүн амын тоо 3 000-аас дээш, хүн амын 70-аас дээш хувь нь сумын төвөөс алслагдсан бол хоёрдугаар зэрэглэлд, 100 км-ээс дотогш боловч хүн амын тоо 8000-аас дээш бол гуравдугаар зэрэглэлд хамааруулна гэж заасны дагуу доорх хүснэгтэд сумын эрүүл мэндийн төвийн зэрэглэлийг тогтоосон.

Зураг.4.2.1. Сумын эрүүл мэндийн төвийн эмчийн үзлэг, 2013-2022 он, Өвөрхангай аймаг

Эх үүсвэр: [2022.pdf \(hdc.gov.mn\)](https://hdc.gov.mn/2022.pdf), ЭМБ-ын жилийн эцсийн үйл ажиллагааны үндсэн тоон тайлан, 2013-2022 он

Зураг.4.2.2. Сумын эрүүл мэндийн төвийн стационарын тусламж үйлчилгээний үзүүлэлт, 2013-2022 он

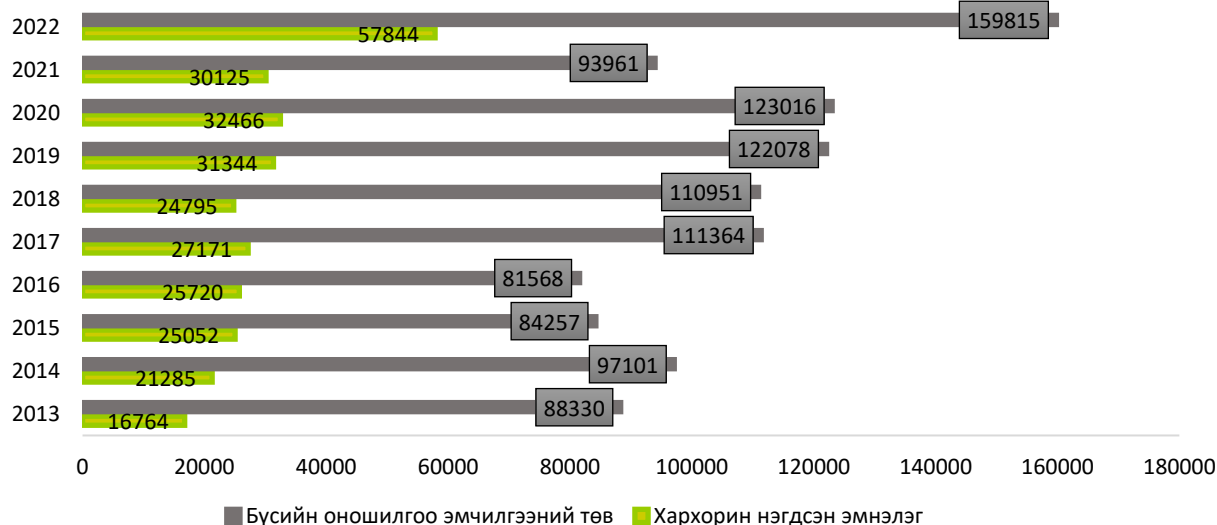

Эх үүсвэр: ЭМБ-ын жилийн эцсийн үйл ажиллагааны үндсэн тоон тайлан, 2013-2022 он

4.3 БҮСИЙН ОНОШИЛГОО, ЭМЧИЛГЭЭНИЙ ТӨВ, ХАРХОРИН НЭГДСЭН ЭМНЭЛГИЙН ТУСЛАМЖ, ҮЙЛЧИЛГЭЭ

Нэгдсэн эмнэлэг нь хүн амд 7-оос доошгүй чиглэл /дотор, хүүхэд, эх барих, эмэгтэйчүүд, ерөнхий мэс засал, шүд, мэдрэл, халдварт/-ээр эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээг амбулатори болон хэвтүүлэн эмчлэх хэлбэрээр үзүүлэх бөгөөд хүн амын байршил, эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний эрэлт хэрэгцээг үндэслэн салбар амбулаторитой байж болно.

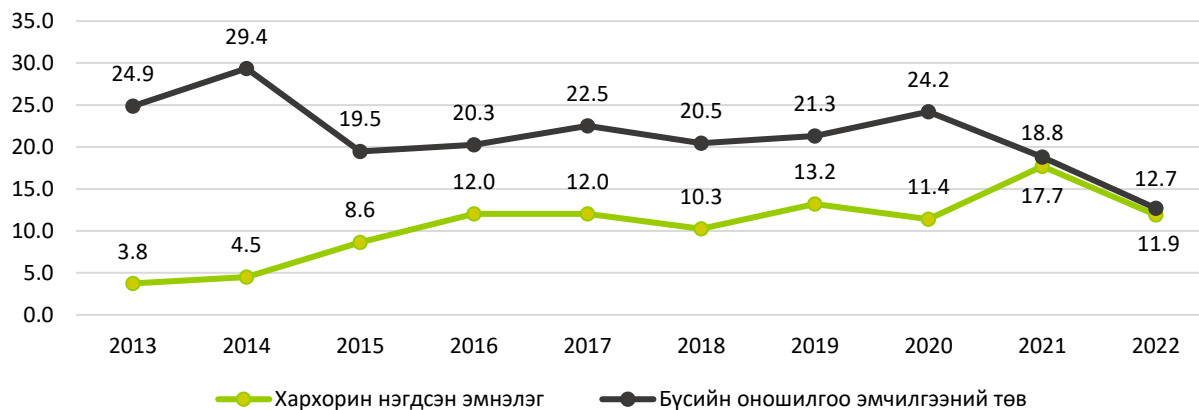
Зураг.4.3. 1. Амбулаториор үйлчлүүлсэн хүний тоо, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: ЭМБ-ын жилийн эцсийн үйл ажиллагааны үндсэн тоон тайлан, 2013-2022 он

2022 оны байдлаар Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төвд болон Хархорин сумын Нэгдсэн эмнэлэгт нийт 217659 үзлэг хийгдэж нийт үзлэгийн 51.0 хувийг эзэлж байна.

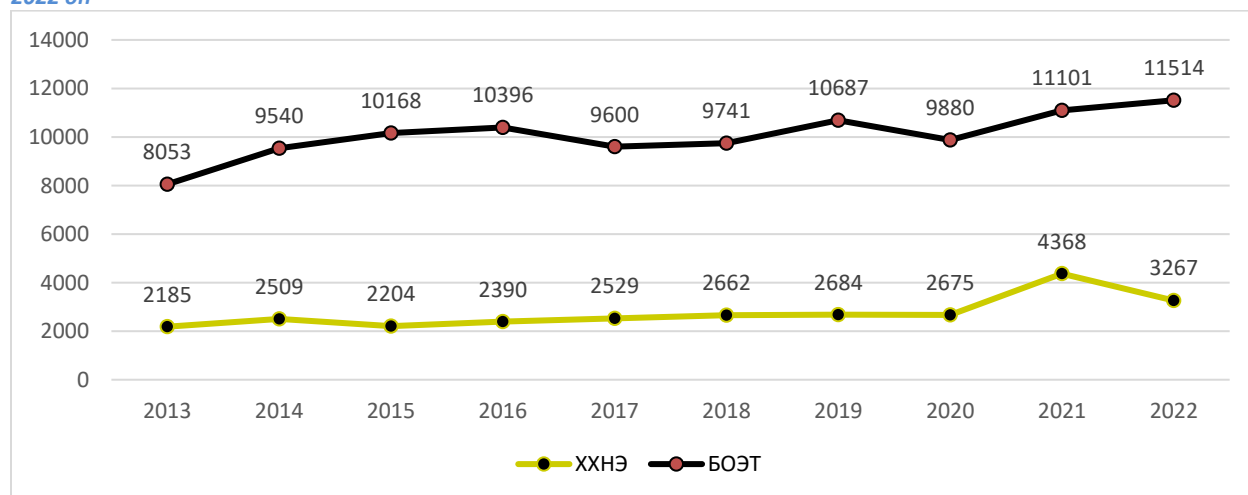
Зураг.4.3. 2. Урьдчилан сэргийлэх үзлэгийн хувь, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: ЭМБ-ын жилийн эцсийн үйл ажиллагааны үндсэн тоон тайлан, 2013-2022 он

2022 оны байдлаар Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төвийн үзлэгийн 12.7 хувийг урьдчилан сэргийлэх үзлэг эзэлж байгаа нь өмнөх оноос 6.1 пунктээр, сүүлийн 10 жилийн дунджаас 8.7 пунктээр тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна. Хархорин сумын Нэгдсэн эмнэлэгт хийгдсэн үзлэгийн 11.9 хувийг хувийг урьдчилан сэргийлэх үзлэг эзэлж байгаа нь өмнөх оноос 5.8 пунктээр буурч, сүүлийн 10 жилийн дунджаас 1.4 пунктээр нэмэгдсэн үзүүлэлттэй байна.

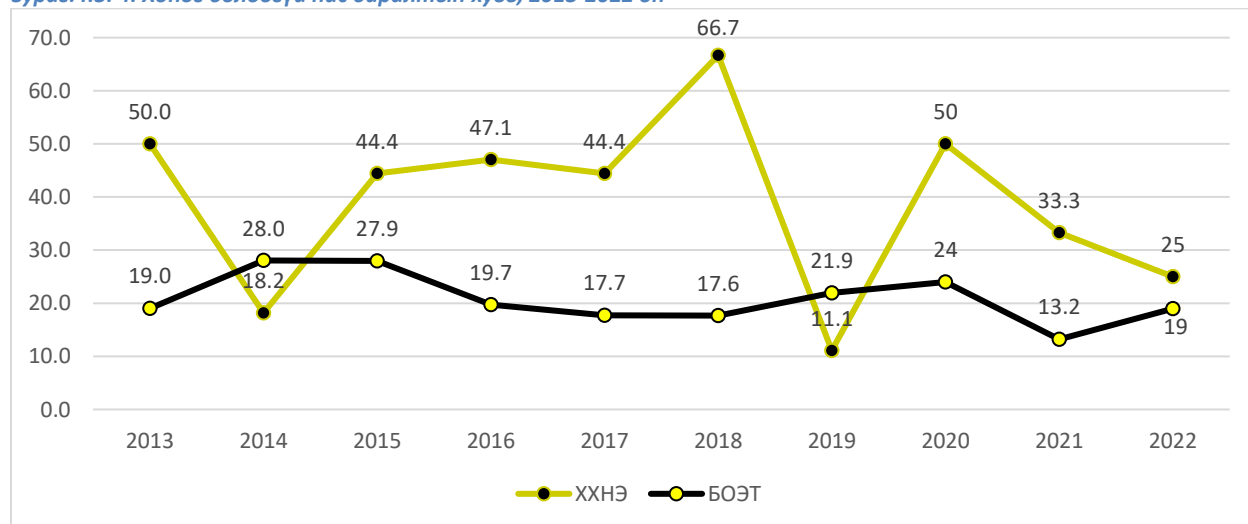
Зураг.4.3. 3. БОЭТ, Нэгдсэн эмнэлгийн стационарын тусламж үйлчилгээний үзүүлэлт/ хэвтэн эмчлүүлэгч ийн тоо/, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: ЭМБ-ын жилийн эцсийн үйл ажиллагааны үндсэн тоон тайлан, 2013-2022 он

2022 онд Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төвд 11514 хүн хэвтэн эмчлүүлж нийт стационараар үйлчлүүлэгчдийн 40.9 хувийг, ХХНЭ-т 3267 хүн хэвтэж эмчлүүлж 11.6 хувийг тус тус эзэлж байна.

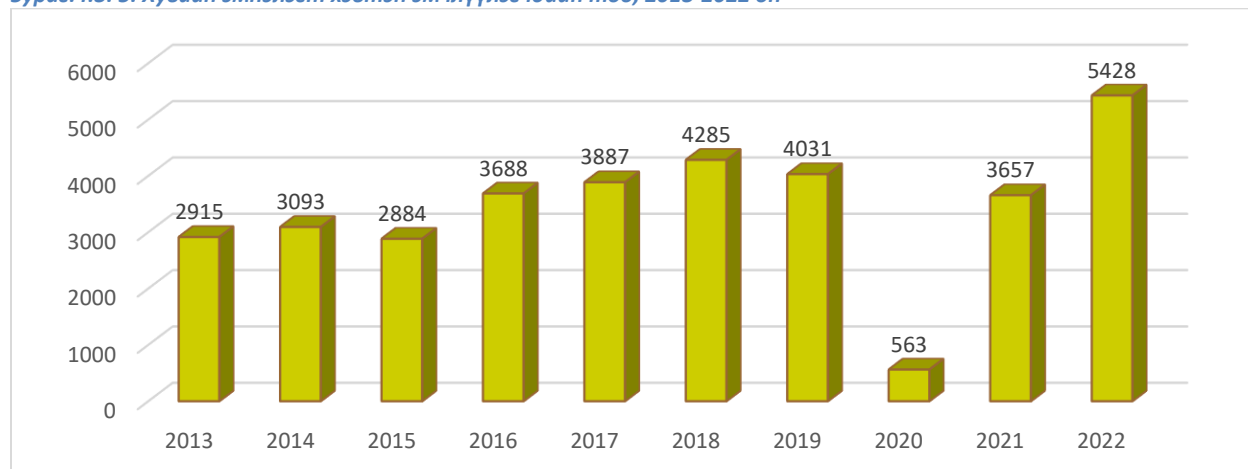
Зураг.4.3. 4. Хоног болоогүй нас баралтын хувь, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: ЭМБ-ын жилийн эцсийн эргэн мэдээлэл, 2013-2022 он

2022 оны байдлаар Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төвд нас барсан тохиолдлын 19.0 хувь нь хоног болоогүй нас барсан ба өмнөх онтой харьцуулахад 5.8 пунктээр өсч, сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 1.8 пунктээр буурсан үзүүлэлттэй байна. Хархорин сумын нэгдсэн эмнэлэгт нас барсан тохиолдлын 25.0 хувь нь хоног болоогүй нас барсан ба өмнөх онтой харьцуулахад 8.3 пунктээр, сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 14 пунктээр тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна.

Зураг.4.3. 5. Хувийн эмнэлэгт хэвтэн эмчлүүлэгчдийн тоо, 2013-2022 он

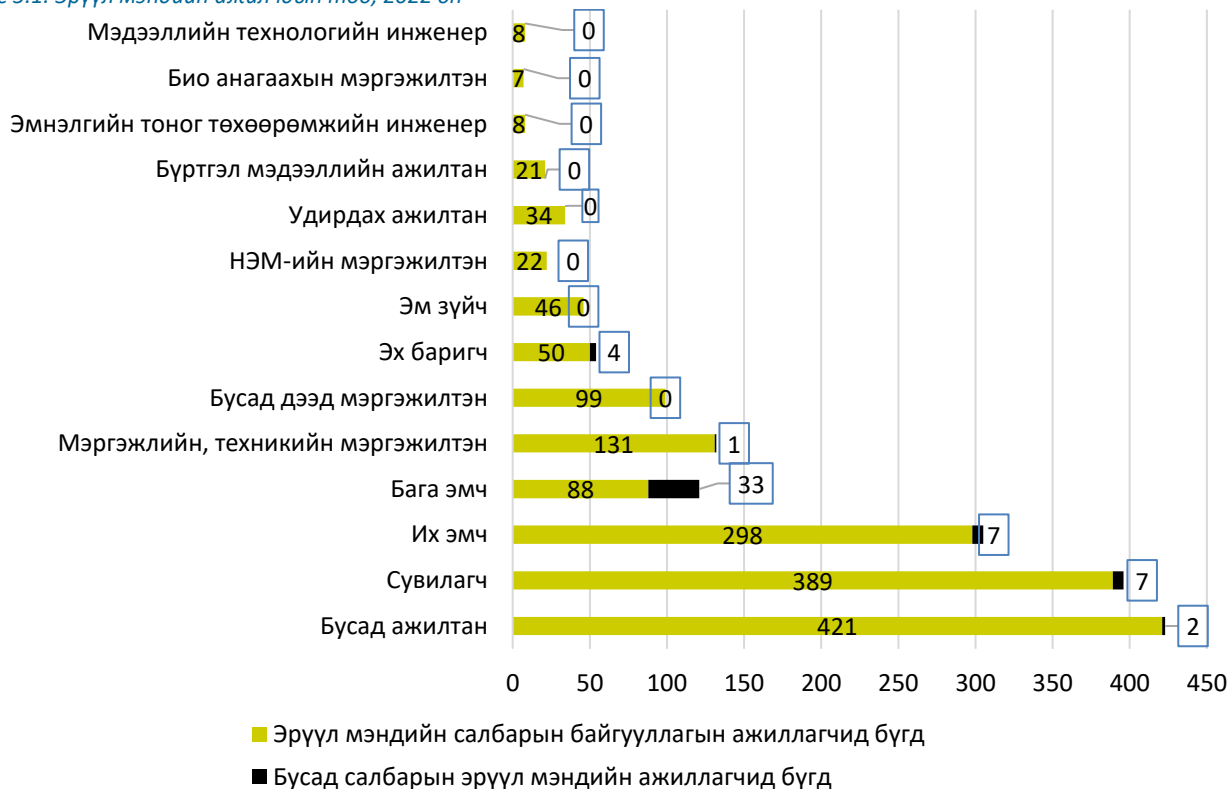
Эх үүсвэр: ЭМБ-ын үйл ажиллагааны үндсэн тоон тайлан, 2013-2022 он

2022 оны байдлаар Хувийн ортой 7 эмнэлэг үйл ажиллагаа явуулж нийт 5428 иргэн хэвтэн эмчлүүлсэн байна. Хэвтэн эмчлүүлэгчдийг өмнөх онтой харьцуулахад 1771-ээр, сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 1985-аар тус тус нэмэгдсэн байна.

БҮЛЭГ 5. ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН САЛБАРЫН ХҮНИЙ НӨӨЦ

Өвөрхангай аймгийн эрүүл мэндийн салбарт 2022 онд өмчийн бүх хэлбэрийн эрүүл мэндийн байгууллагууд болон бусад салбарын эрүүл мэндийн ажиллагчид нийт 1685 байгаа нь өмнөх онтой харьцуулахад 1.9 хувиар өссөн байна.

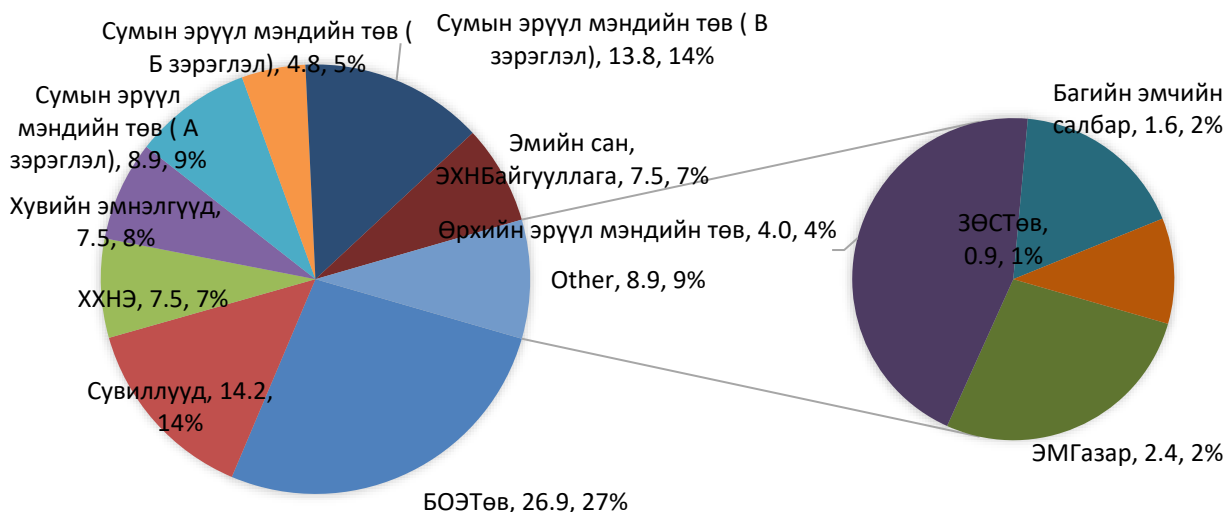
Зураг 5.1. Эрүүл мэндийн ажилчдын тоо, 2022 он

Эх үүсвэр: ЭМБ-ын жилийн эцсийн хүний нөөцийн тайлан, 2022 он

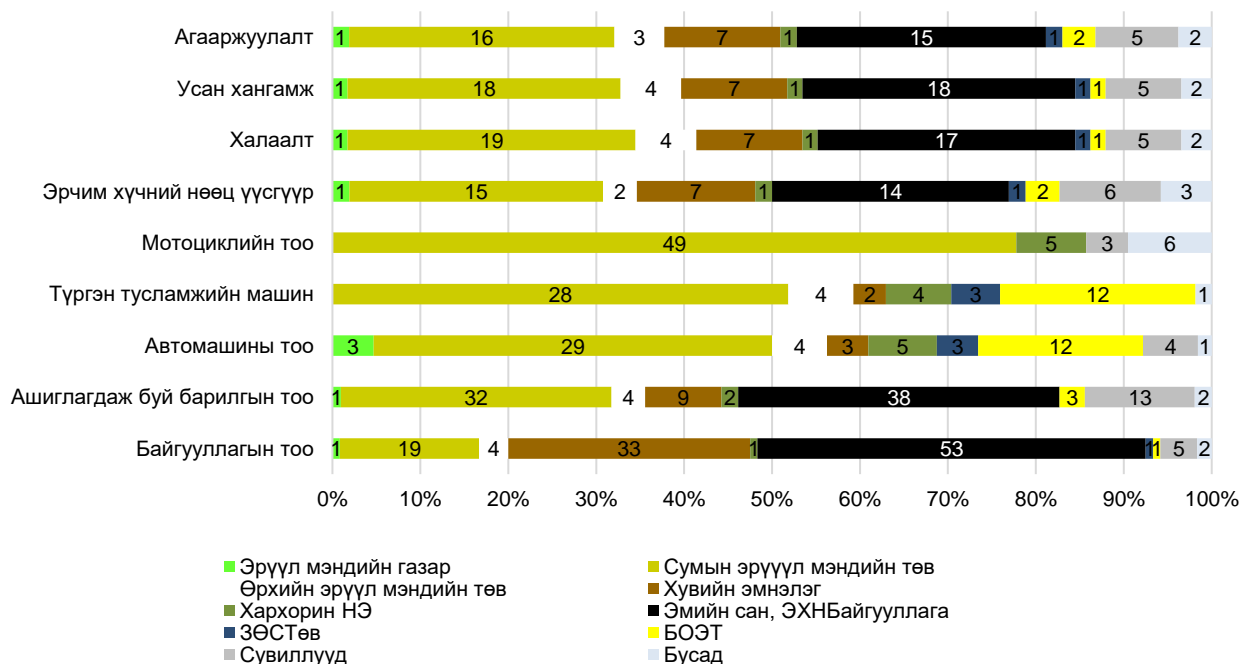
Нийт ажиллагчдаас 96.8 хувь нь эрүүл мэндийн салбарын, 3.2 хувь нь бусад салбарын ажиллагчид эзэлж байна. Эрүүл мэндийн салбарын байгууллагын ажиллагчдын 28.8 хувь нь Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төвд, 25.7 хувь нь сумын эрүүл мэндийн төвд, 4.7 хувь нь өрхийн эрүүл мэндийн төвүүдэд, 12.1 хувь нь сувиллуудад, 9.8 хувь нь хувийн ортой эмнэлэгт ажиллаж байна.

Зураг.5. 2. Үйл ажиллагаа явуулж эрүүл мэндийн байгууллагууд, эзлэх хувиар, 2022 он

Эх үүсвэр: ЭМБ-ын жилийн эцсийн хүний нөөцийн тайлан, 2022 он

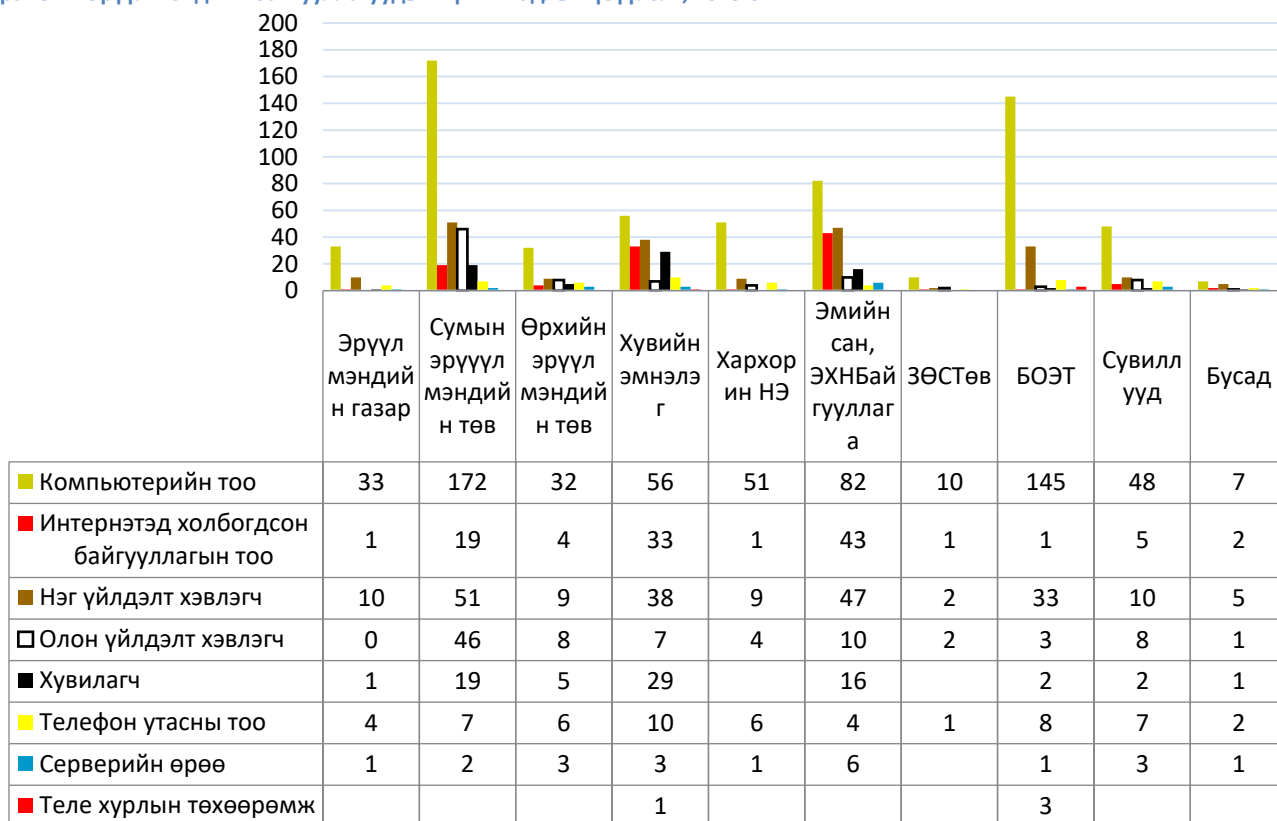
Зураг.5. 3. Эрүүл мэндийн салбарын дэд бүтэц, хүчин чадал, 2019 он

Эх үүсвэр: ЭМБ-ын жилийн эцсийн хүний нөөцийн тайлан, 2022 он

Өвөрхангай аймгийн хэмжээнд 2019 оны байдлаар 120 байгууллага үйл ажиллагаа явуулж байна. Жилээс жилд халаалт, усан хангамж, агааржуулалт зэрэг дэд бүтцийн асуудлыг шийдвэрлэсэн эмнэлгийн тоо нэмэгдэж байна.

Зураг.5. 4. Эрүүл мэндийн байгууллагуудын хүчин чадлын үзүүлэлт, 2019 он

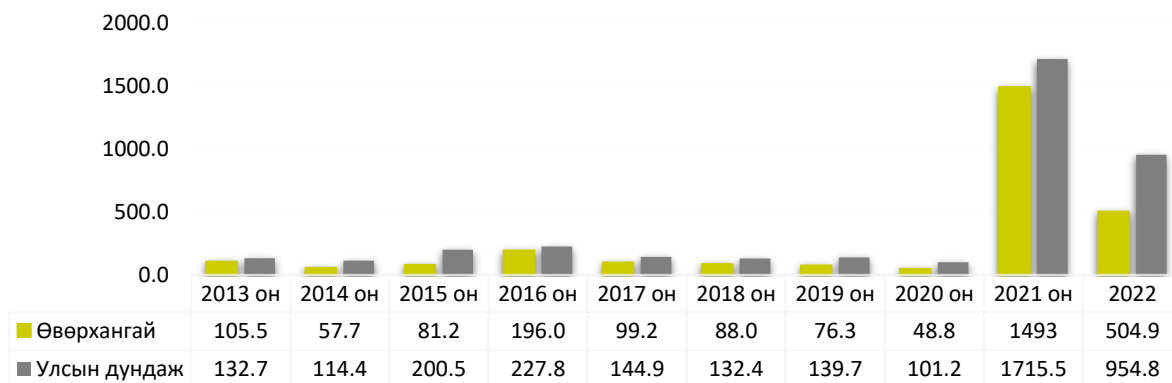
Эх үүсвэр: ЭМБ-ын жилийн эцсийн хүний нөөц, хүчин чадлын тайлан, 2018-2022 он

БҮЛЭГ VI. ХАЛДВАРТ ӨВЧИН

Монгол Улсын Засгийн газрын 2017 оны 11 дүгээр тогтоолоор халдварт өвчнийг тандах, сэргийлэх, дэгдэлтийн үеийн хариу арга хэмжээг уян хатан, чанартай, хүртээмжтэй, шуурхай зохион байгуулах чадавхийг бэхжүүлэхэд бусад салбарын оролцоог нэмэгдүүлэх, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны санхүүгийн тогтвортой байдлыг хангах замаар халдварт өвчний тархалтыг бууруулах зорилгоор “Халдварт өвчнөөс сэргийлэх, хянах” үндэсний хөтөлбөрийг баталсан. Эрүүл мэндийн сайдын 2022 оны А/528 дугаар тушаалаар “Халдварт өвчинтэй тэмцэх, сэргийлэх арга хэмжээний үзүүлэлтэнд 2022 онд цусан суулга өвчнийг 10000 хүн амд 10, сүрьеэгийн бүртгэгдсэн тохиолдлыг 100 000 хүн амд 100, төрөлхийн тэмбүүтэй төрсөн нярайн тоо (100 000 амьд төрөлтөд) 50-с бага, жирэмсэн эмэгтэйчүүдийн дундах тэмбүү өвчний халдварын тархалтыг 1.5 хувиас бага болгох зорилт тавьсан байна.

Манай аймгийн хувьд энэхүү зорилтыг 2022 оны байдлаар 10 000 хүн амд цусан суулга 3.9, 100 000 хүн амд сүрьеэгийн өвчлөл 27.3, төрөлхийн тэмбүүтэй төрсөн нярайн тоо (100 000 амьд төрөлтөд) 50.8, жирэмсэн эмэгтэйчүүдийн дундах тэмбүү өвчний халдварын тархалт 0.8 байна.

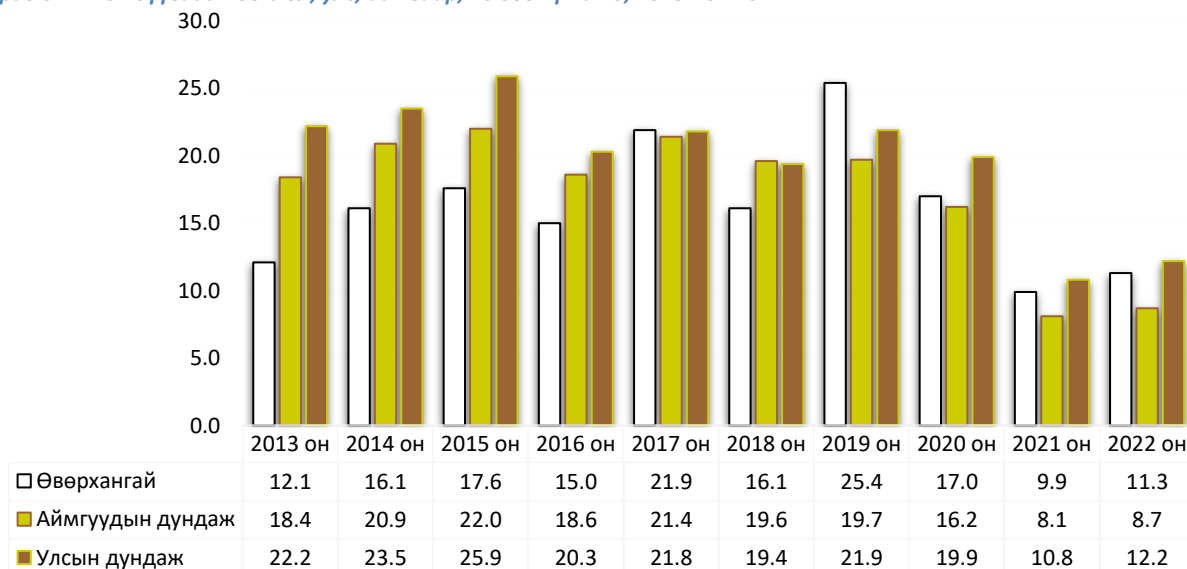
Зураг.6. 1. Нийт халдварт өвчин, улс,аймгаар, 10 000 хүн амд ногдох өвчлөл, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн эргэн мэдээлэл, 2013-2022 он

2022 оны байдлаар аймгийн хэмжээнд 5844 халдварт өвчин бүртгэгдэж 10 000 хүн амд 504.34 ногдож байгаа нь улсын дунджаас 449.9 пунктээр бага байна. Аймгийн үзүүлэлтийг өмнөх онтой харьцуулахад 988.1 пунктээр буурч, сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 275.1 пунктээр өссөн үзүүлэлттэй байна.

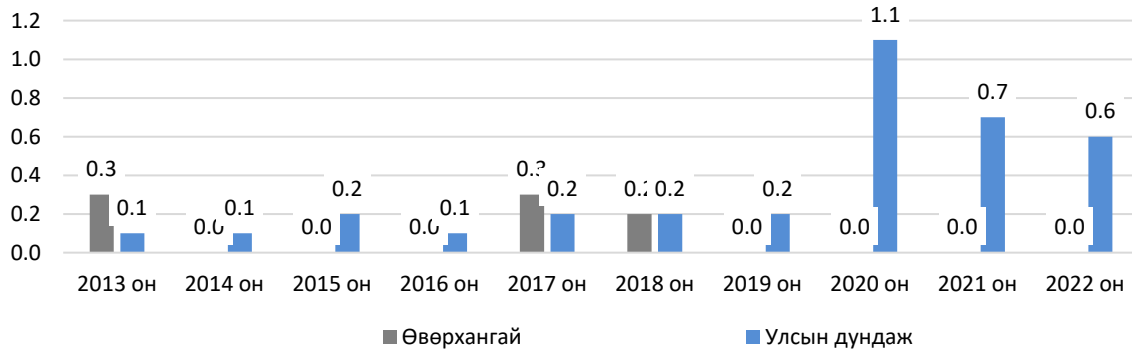
Зураг.6. 2. Тэмбүүгийн өвчлөл, улс, аймгаар, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Сар тутмын “Эрүүл мэндийн статистикийн мэдээлэл” - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Сарын статистик мэдээ (mohs.gov.mn)

2022 оны байдлаар аймгийн хэмжээнд 133 тэмбүүгийн өвчлөл бүртгэгдэж нийт халдварт өвчний 2.3 хувийг эзэлж 10 000 хүн амд 11.3 ногдож байгаа нь аймгуудын дунджаас 2.6 пунктээр их, улсын дунджаас 0.9 пунктээр бага үзүүлэлттэй байна. Аймгийн үзүүлэлтийг өмнөх онтой харьцуулахад 1.4 пунктээр нэмэгдсэн, сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 4.9 пунктээр буурсан үзүүлэлттэй байна.

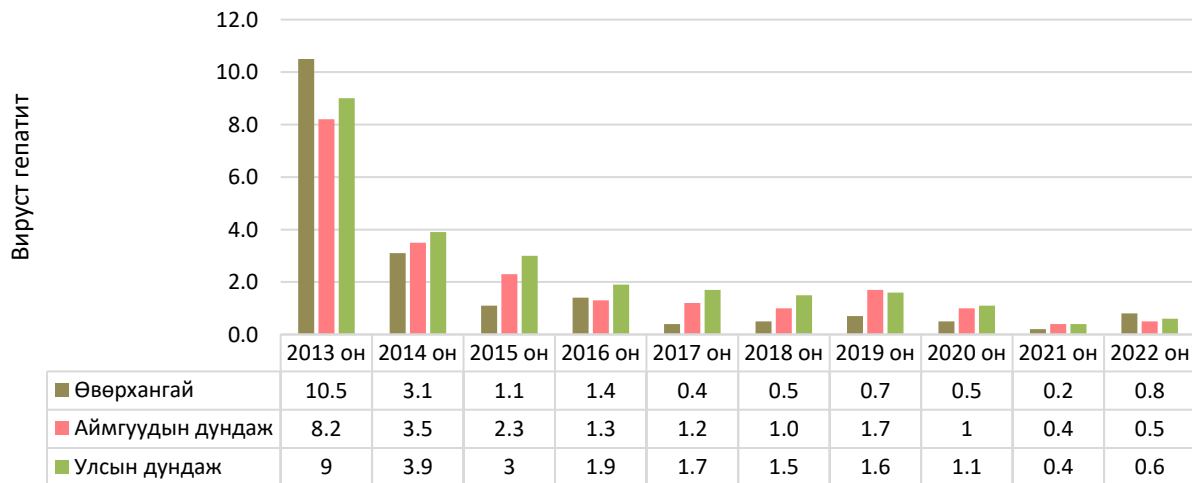
Зураг.6. 3. Төрөлхийн тэмбүү, 100 000 хүн амд, Өвөрхангай аймаг, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Сар тутмын “Эрүүл мэндийн статистикийн мэдээлэл” - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn),
Сарын статистик мэдээ (mohs.gov.mn)

2022 онд аймгийн хэмжээнд төрөлхийн тэмбүүгийн өвчлөл бүртгэгдээгүй байна.

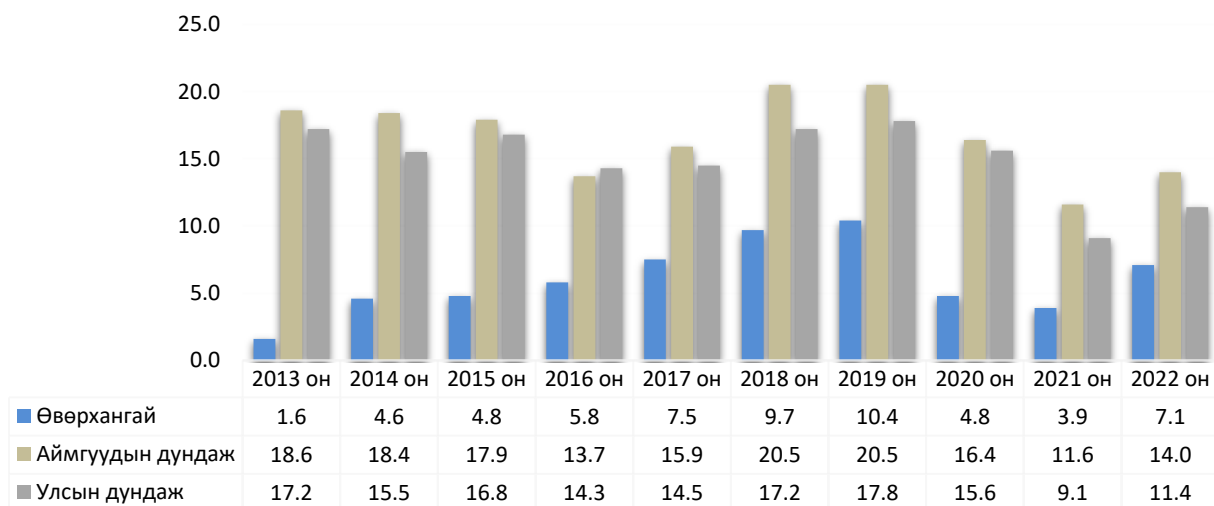
Зураг.6. 4. Вируст гепатит /B17-B19/-ын өвчлөл, 10 000 хүн амд, улс, аймгаар, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Сар тутмын “Эрүүл мэндийн статистикийн мэдээлэл” - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn),
Сарын статистик мэдээ (mohs.gov.mn)

2022 онд аймгийн хэмжээнд вируст гепатитын 9 тохиолдол бүртгэгдэж 10000 хүн амд 0.8 ногдож байгаа нь аймгуудын дунджаас 0.3 пунктээр, улсын дунджаас 0.2 пунктээр тус тус өндөр үзүүлэлттэй байна. Аймгийн үзүүлэлтийг өмнөх онтой харьцуулахад 0.6 пунктээр нэмэгдэж, сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 1.1 пунктээр буурсан үзүүлэлттэй байна.

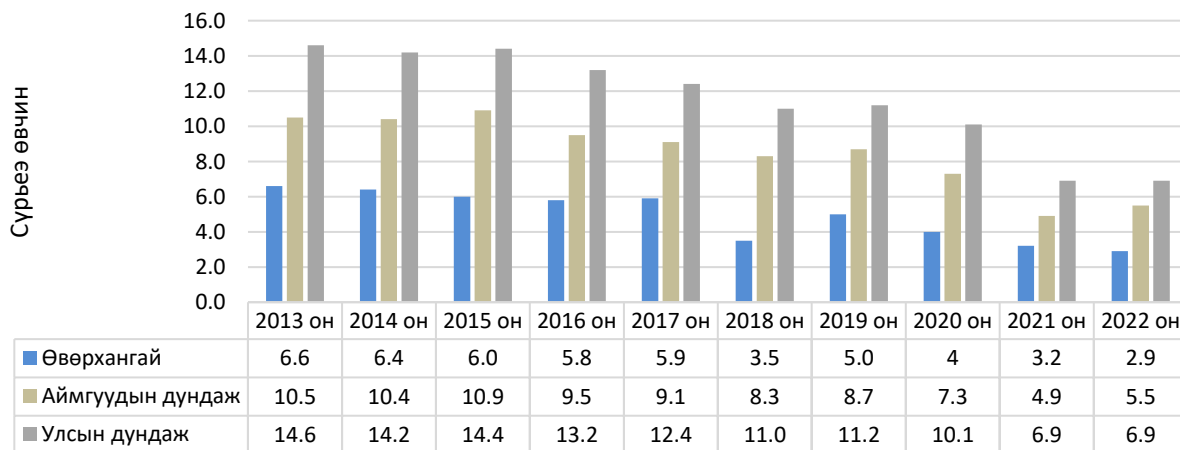
Зураг.6. 5.Гонококкт халдвар, 10 000 хүн амд, улс, аймгаар, Өвөрхангай аймаг, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Сар тутмын “Эрүүл мэндийн статистикийн мэдээлэл” - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Сарын статистик мэдээ (mohs.gov.mn)

2022 оны байдлаар аймгийн хэмжээнд гонококкт халдварын өвчлөлийн 82 тохиолдол бүртгэгдэж нийт халдварт өвчний 1.4 хувийг эзэлж, 10000 хүн амд 7.1 ногдож байгаа нь аймгуудын дунджаас 6.9 пунктээр, улсын дунджаас 4.3 пунктээр тус тус доогуур үзүүлэлттэй байна. Аймгийн үзүүлэлтийг өмнөх онтой харьцуулахад 3.2 пунктээр, сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 1.1 пунктээр тус тус нэмэгдсэн байна.

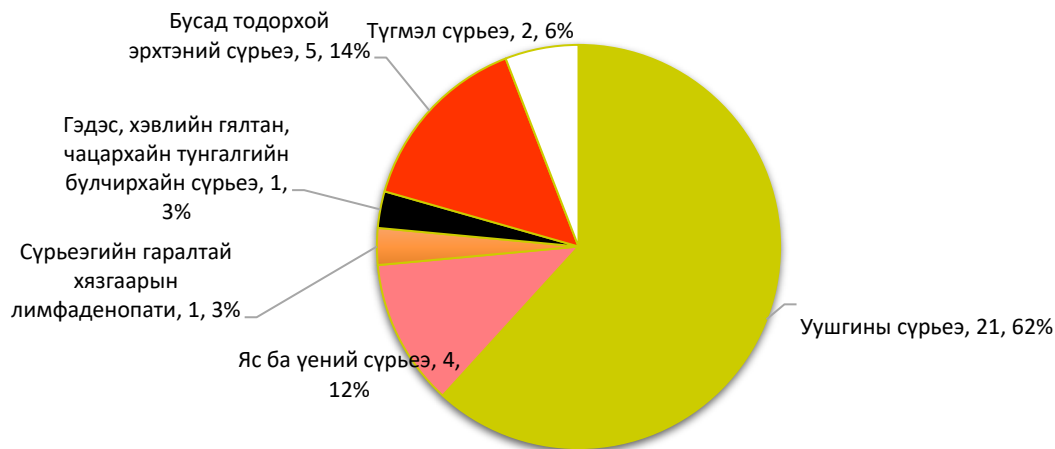
Зураг.6. 6.Сүрьеэгийн өвчлөл, 10 000 хүн амд, улс, аймгаар, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Сар тутмын “Эрүүл мэндийн статистикийн мэдээлэл” - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Сарын статистик мэдээ (mohs.gov.mn)

2022 оны байдлаар аймгийн хэмжээнд сүрьеэгийн өвчлөлийн 34 тохиолдол бүртгэгдэж 10000 хүн амд 2.9 ногдож байгаа нь аймгуудын дунджаас 2.6 пунктээр, улсын дунджаас 4.0 пунктээр тус тус доогуур үзүүлэлттэй байна. Аймгийн үзүүлэлтийг өмнөх онтой харьцуулахад 0.3 пунктээр, сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 2.0 пунктээр тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна.

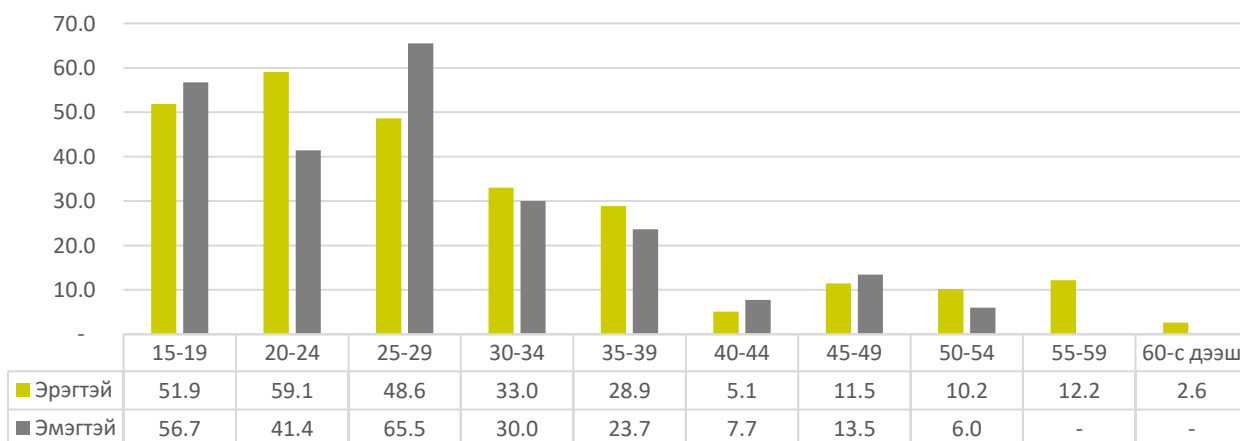
Зураг.6. 7. Сүрьеэгийн өвчлөл, өвчний төрлөөр, дүнд эзлэх хувиар, 2022 он

Эх үүсвэр: Health-info-3.0 мэдээллийн сан

2022 оны байдлаар аймгийн хэмжээнд сүрьеэгийн өвчлөлийн 34 тохиолдол бүртгэгдэж нийт халдварт өвчний 0.6 хувийг эзэлж байгаа ба сүрьеэгийн өвчлөлийн дийлэнх хувийг уушгины сүрьеэ (62%) эзэлж байна.

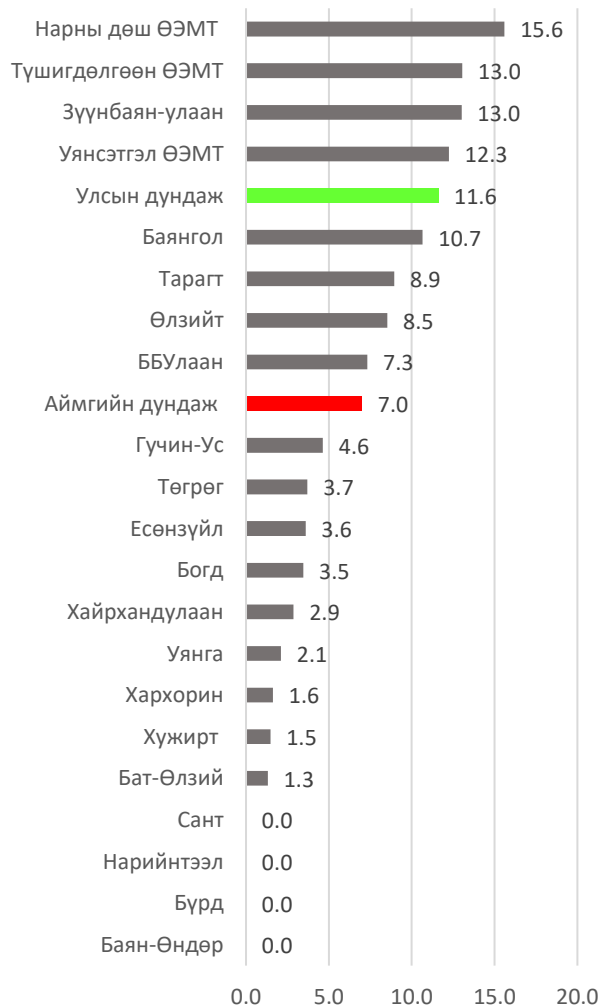
Зураг.6. 8. Бэлгийн замаар дамжих алдвар, тухайн насны 10 000 хүн амд, 2022 он

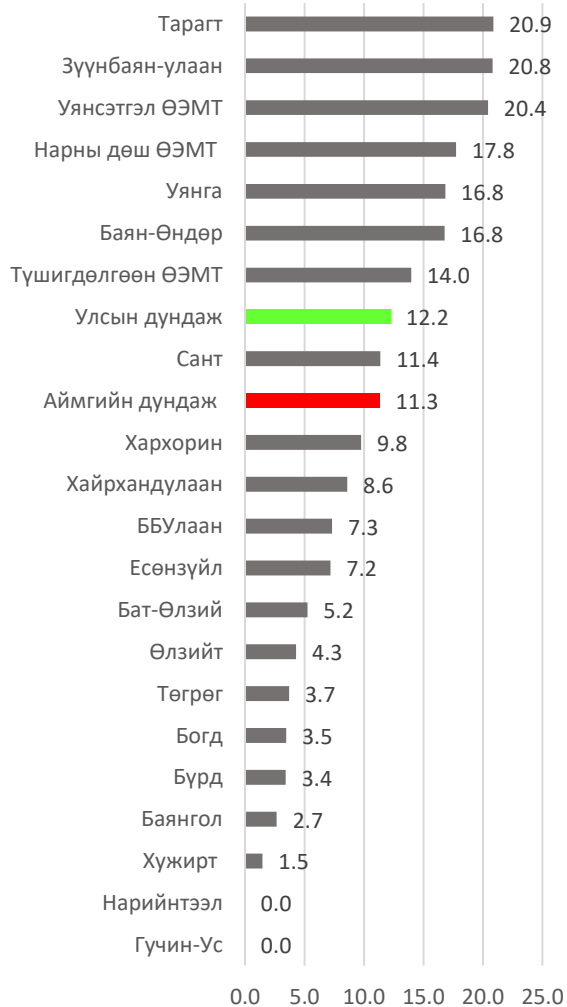
Эх үүсвэр: Health-info-3.0 мэдээллийн сан

Бэлгийн замын халдварт өвчин нь эрэгтэйчүүдийн 20-24 насныхны дунд, эмэгтэйчүүдийн 25-29 насанд халдварын тархалт хамгийн их байна.

Зураг.6. 9. Заг хүйтэн, 10 000 хүн амд, 2022 он

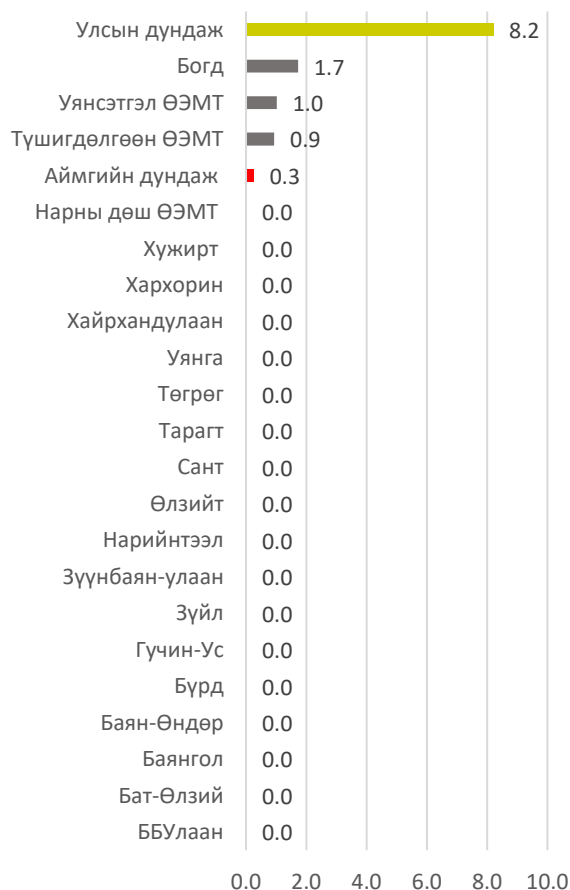

Зураг.6. 10. Тэмбүүгийн халдвар, харьяаллаар

Эх үүсвэр: Health-info-3.0 мэдээллийн сан

Зураг.6. 11. Трихомониазын халдвар,харьяаллаар, 10 000 хүн амд, 2022 он

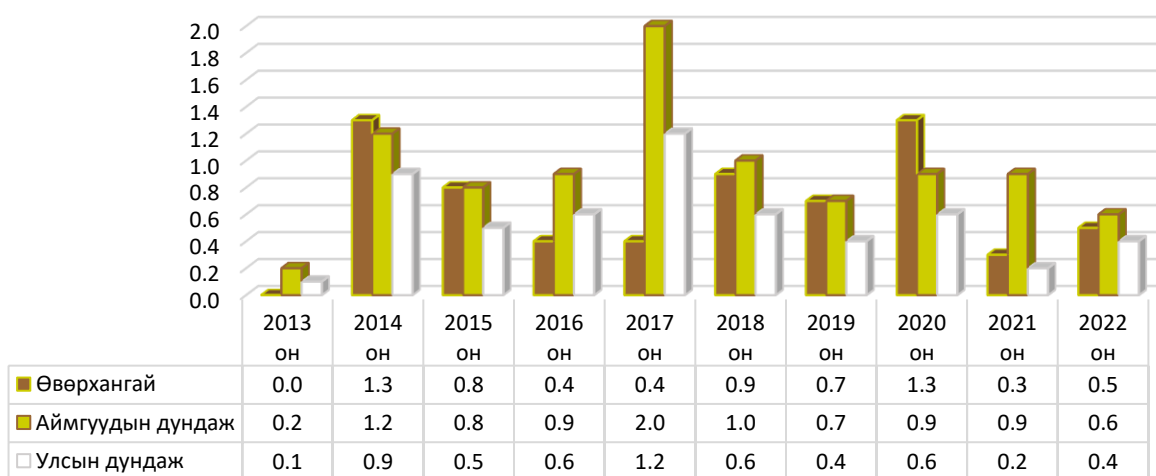
2022 оны байдлаар заг хүйтний халдвар Арвайхээр, Зүүнбаян-улаан сумдуудад хамгийн их тархалттай байна.

10 000 хүн амд ноогдох тэмбүүгийн халдварын тархалт Тарагт, Зүүнбаян-улаан сумдуудад аймгийн дунджаас 9.5-9.6 пунктээр их байна.

2022 оны байдлаар 10 000 хүн амд ногдох Трихиомониазын халдварын түвшин аймгийн дунджаар 0.3 байгаа бол Богд (3.8), Уян-сэтгэл ӨЭМТ(1.0)-д хамгийн их тархалттай байна.

Эх үүсвэр: Health-info-3.0 мэдээллийн сан

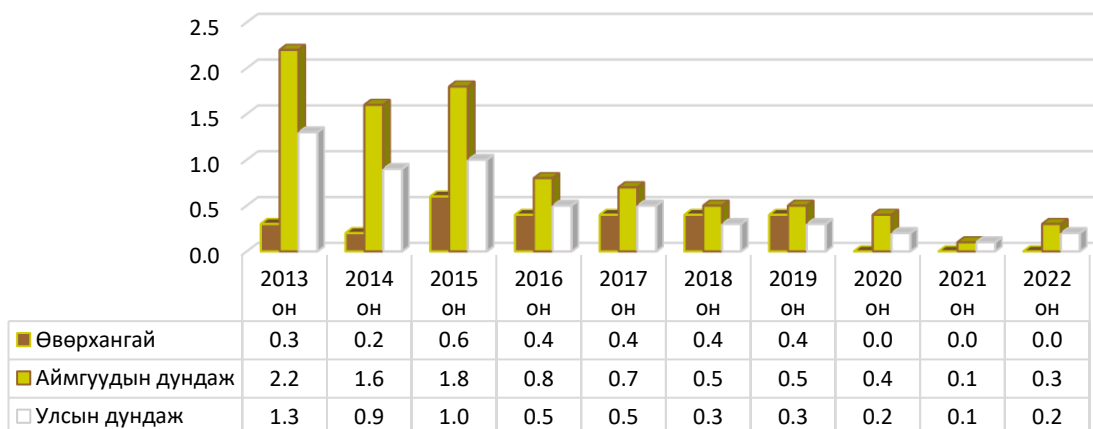
Зураг.6. 12. Хачигт рекиттиозын халдвар, улс, аймгаар, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Сарын статистик мэдээ (mohs.gov.mn)

2022 оны байдлаар аймгийн хэмжээнд хачигт рекиттиокын 6 тохиолдол бүртгэгдэж 10000 хүн амд 0.5 ногдож байгаа нь аймгуудын дунджаас 0.1 пунктээр бага, улсын дунджаас 0.1 пунктээр өндөр үзүүлэлттэй байна. Аймгийн үзүүлэлтийг өмнөх онтой харьцуулахад 0.2 пунктээр нэмэгдэж, сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 0.2 пунктээр буурсан үзүүлэлттэй байна.

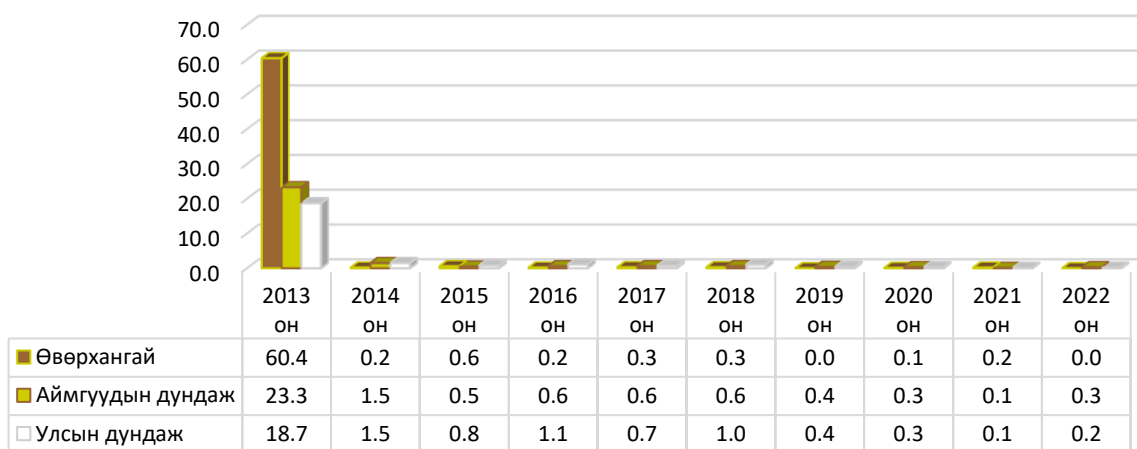
Зураг.6. 13. Бруцеллиозын халдвар, улс, аймгаар, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Сарын статистик мэдээ (mohs.gov.mn)

2022 онд аймгийн хэмжээнд бруцеллиоз өвчний 2 тохиолдол бүртгэгдэж нийт халдварт өвчний 0.03 хувийг эзэлж, 10 000 хүн амд 0.0 ногдож байгаа нь аймгуудын дунджаас 0.3 пунктээр, улсын дунджаас 0.2 пунктээр тус тус доогуур үзүүлэлттэй байна. Аймгийн үзүүлэлтийг өмнөх онтой харьцуулахад ижил түвшинд, сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 0.3 пунктээр буурсан үзүүлэлттэй байна.

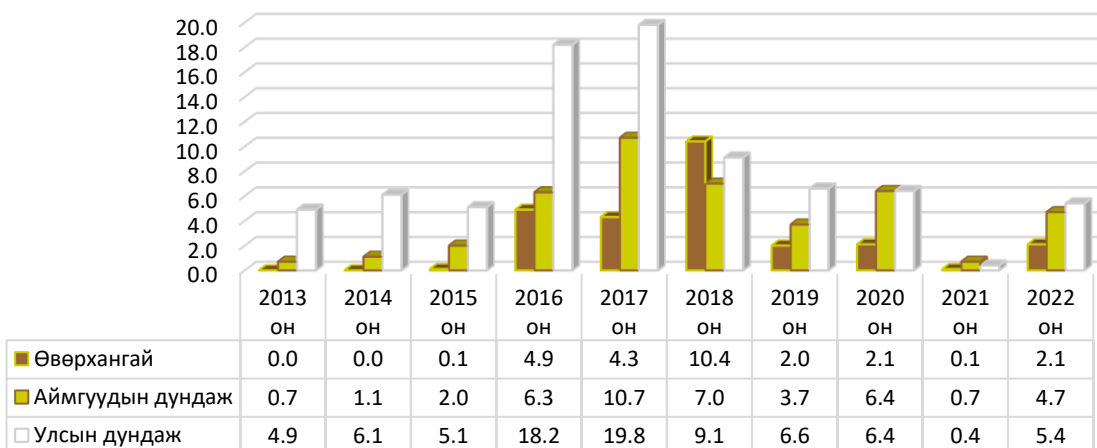
Зураг.6. 14. Гахай хавдар, улс, аймгаар, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Сарын статистик мэдээ (mohs.gov.mn)

2022 онд аймгийн хэмжээнд гахай хавдар өвчний тохиолдол бүртгэгдээгүй байна.

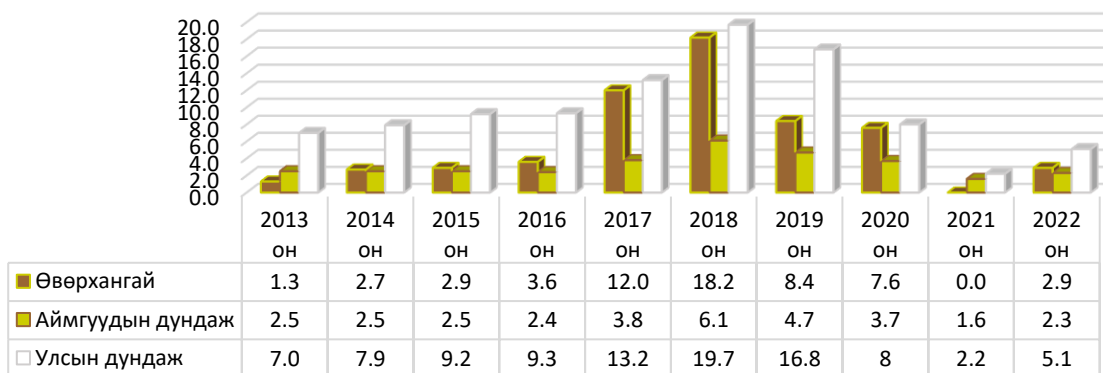
Зураг.6. 15. Гар, хөл, амны өвчин, улс, аймгаар, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Сарын статистик мэдээ (mohs.gov.mn)

2022 оны байдлаар аймгийн хэмжээнд гар, хөл, амны өвчний 25 тохиолдол бүртгэгдэж нийт халдварт өвчний 0.4 хувийг эзэлж, 10000 хүн амд 2.1 ногдож байгаа нь аймгуудын дунджаас 2.6 пунктээр, улсын дунджаас 3.3 пунктээр тус тус доогуур үзүүлэлттэй байна. Аймгийн үзүүлэлтийг өмнөх онтой харьцуулахад 2.0 пунктээр өсч, сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 0.5 пунктээр буурсан үзүүлэлттэй байна.

Зураг.6. 16. Цусан суулга, улс, аймгаар, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

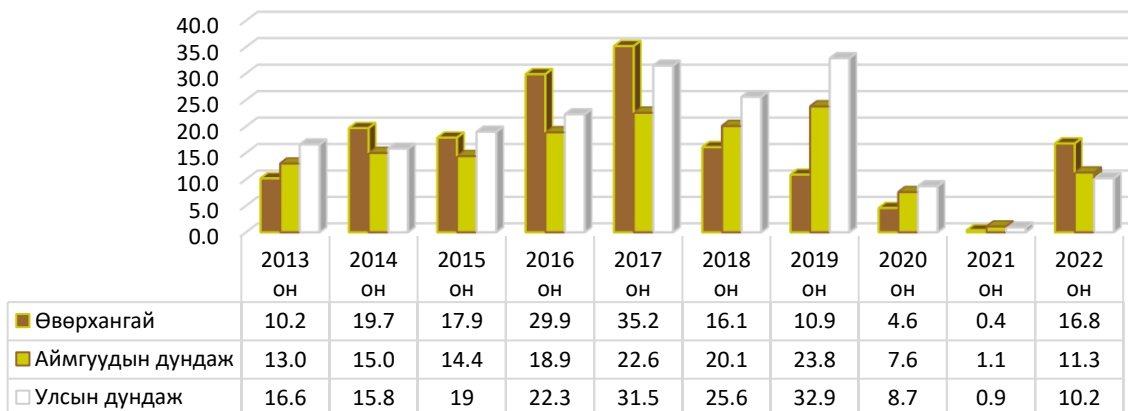
Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Сарын статистик мэдээ (mohs.gov.mn)

2022 оны байдлаар аймгийн хэмжээнд цусан суулга өвчний 34 тохиолдол бүртгэгдэж нийт халдварт өвчний 0.6 хувийг эзэлж, 10000 хүн амд 2.9 ногдож байгаа нь аймгуудын дунджаас 0.6 пунктээр их, улсын дунджаас 2.2 пунктээр доогуур үзүүлэлттэй байна. Аймгийн үзүүлэлтийг сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 3.1 пунктээр буурсан үзүүлэлттэй байна.

2022 оны байдлаар аймгийн хэмжээнд салхинцэцэг өвчний 197 тохиолдол бүртгэгдэж нийт халдварт өвчний 3.4 хувийг эзэлж, 10000 хүн амд 16.8 ногдож байгаа нь аймгуудын дунджаас 5.5 пунктээр, улсын дунджаас 6.6 пунктээр тус тус өндөр үзүүлэлттэй байна. Аймгийн

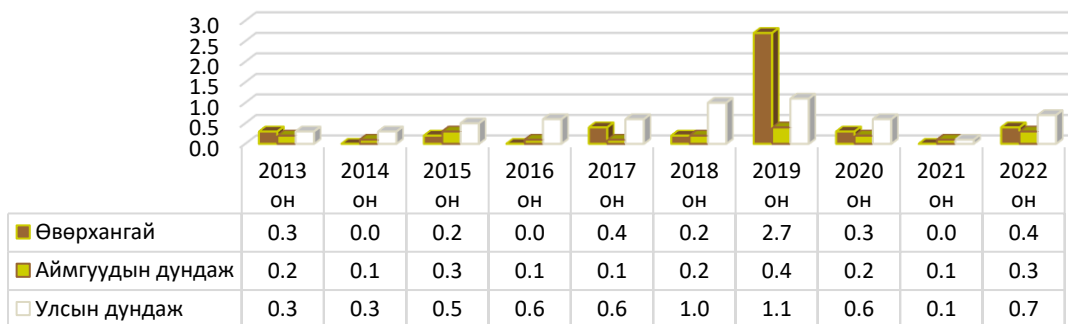
үзүүлэлтийг өмнөх онтой харьцуулахад 16.4 пунктээр, сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 0.6 пунктээр тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна.

Зураг.6. 17. Салхинцэгэ, улс, аймгаар, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Сарын статистик мэдээ (mohs.gov.mn)

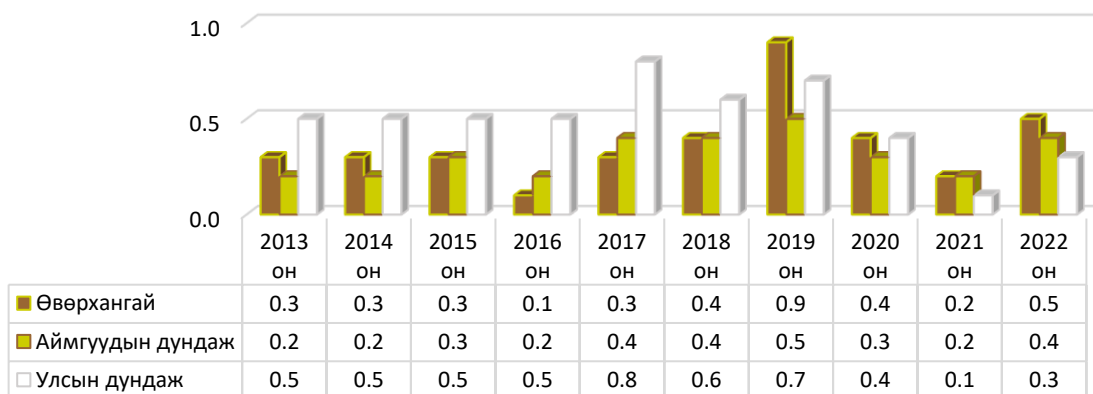
Зураг.6. 18. Сальмонеллёзын халдвар, улс, аймгаар, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Сарын статистик мэдээ (mohs.gov.mn)

2022 оны байдлаар аймгийн хэмжээнд сальмонеллёзын халдварын 5 тохиолдол бүртгэгдэж 10000 хүн амд 0.4 ногдож байгаа нь аймгуудын дунджаас 0.1 пунктээр их, улсын дунджаас 0.3 пунктээр доогуур үзүүлэлттэй байна. Аймгийн үзүүлэлтийг сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 0.1 буурсан үзүүлэлттэй байна.

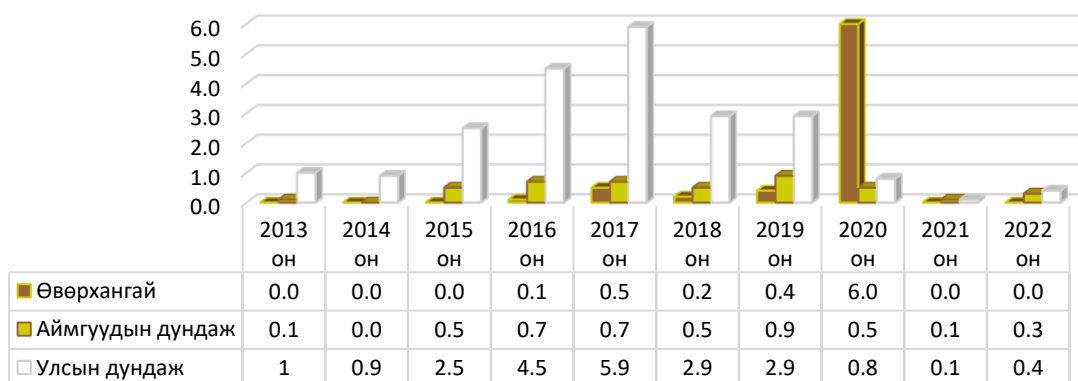
Зураг.6. 19. Ёлом, улс, аймгаар, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Сарын статистик мэдээ (mohs.gov.mn)

2022 оны байдлаар аймгийн хэмжээнд Ёлом халдварт өвчний 6 тохиолдол бүртгэгдэж 10000 хүн амд 0.5 ногдож байгаа нь аймгуудын дунджаас 0.1 пунктээр, улсын дунджаас 0.2 пунктээр тус тус дээгүүр үзүүлэлттэй байна. Аймгийн үзүүлэлтийг өмнөх онтой харьцуулахад 0.3 пунктээр, сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулахад мөн 0.1 пунктээр тус тус нэмэгдсэн үзүүлэлттэй байна.

Зураг.6. 20. Улаан эсэргэнэ, улс, аймгаар, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

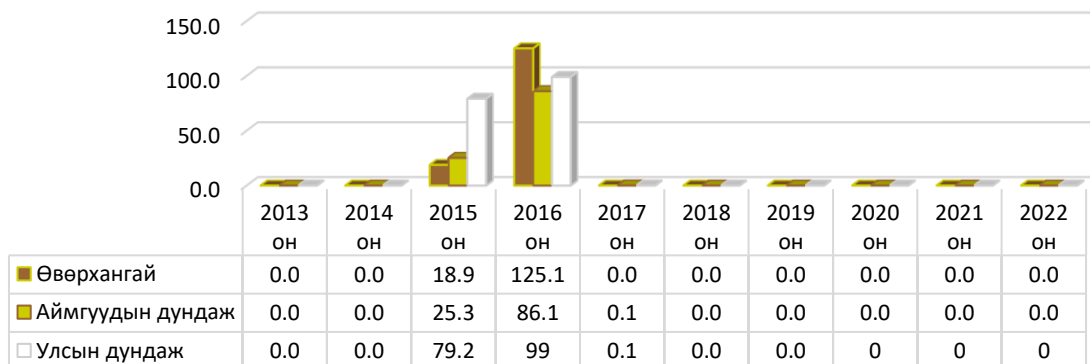

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Сарын статистик мэдээ (mohs.gov.mn)

2022 оны байдлаар аймгийн хэмжээнд улаан эсэргэнэ өвчний тохиолдол бүртгэгдээгүй байна

2017-2022 онуудад улаан бурхан өвчний тохиолдол бүртгэгдээгүй бөгөөд 2015-2016 онуудад улсын хэмжээнд улаан бурхан өвчний дэгдэлт гарч 10000 хүн амд ногдох өвчлөл 2016 онд манай аймагт 125.1, улсын дундаж 99.0-д хүрч өссөн байна.

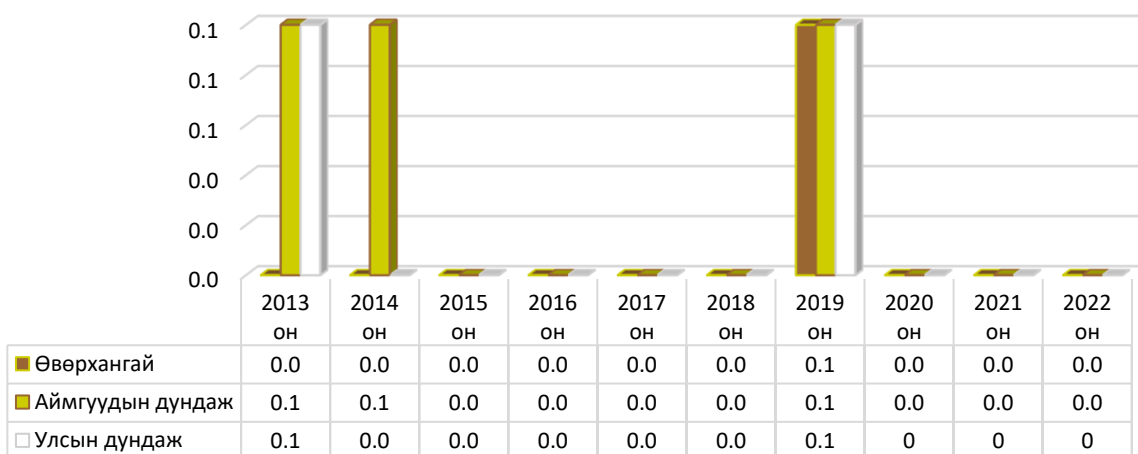
Зураг.6. 21. Улаан бурхан, улс, аймгаар, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Сарын статистик мэдээ (mohs.gov.mn)

Менингококкт халдварын тохиолдол аймгийн хэмжээнд 2012-2018, 2020-2022 онуудад бүртгэгдээгүй байна.

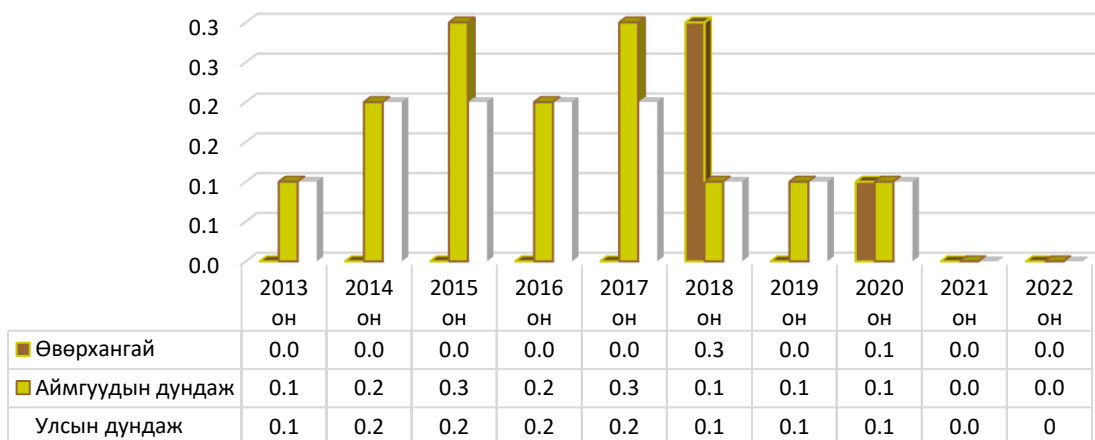
Зураг.6. 22. Менингококкт халдвар, улс, аймгаар, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Сарын статистик мэдээ (mohs.gov.mn)

2022 оны байдлаар аймгийн хэмжээнд хачигт энцефалитын 6 тохиолдол бүртгэгдсэн бол 2010-2017 онуудад тус халдварт өвчний тохиолдол бүртгэгдээгүй байна.

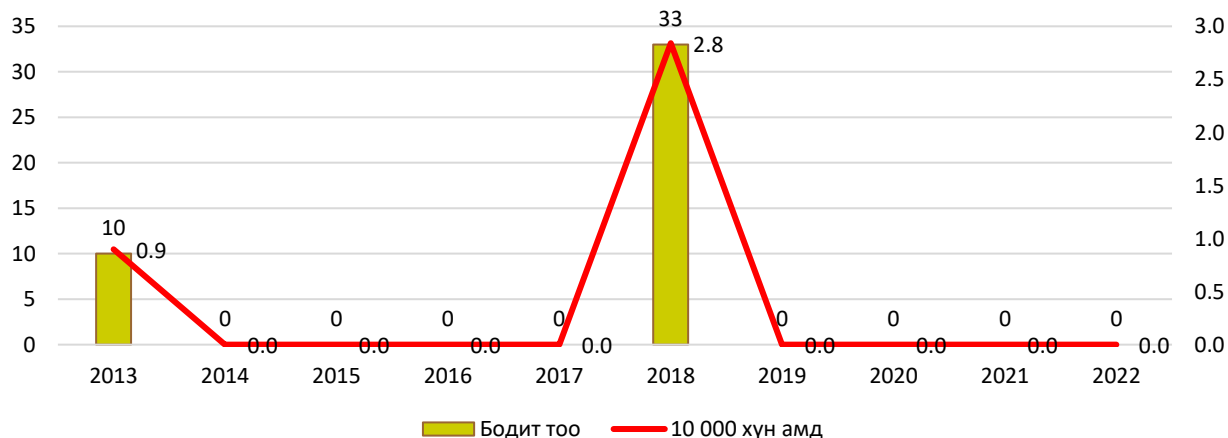
Зураг.6. 23. Хачигт энцефалит, улс, аймгаар, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Сарын статистик мэдээ (mohs.gov.mn)

Манай аймагт хоолны хордлогот халдвар 2013,2018 онуудад бүртгэгдсэн ба сүүлийн 10 жилийн хугацаанд хамгийн ихдээ 2018 онд 33 тохиолдол бүртгэгдэж 10 000 хүн амд ногдох өвчлөлийн түвшин 2.8-д хүрсэн байна.

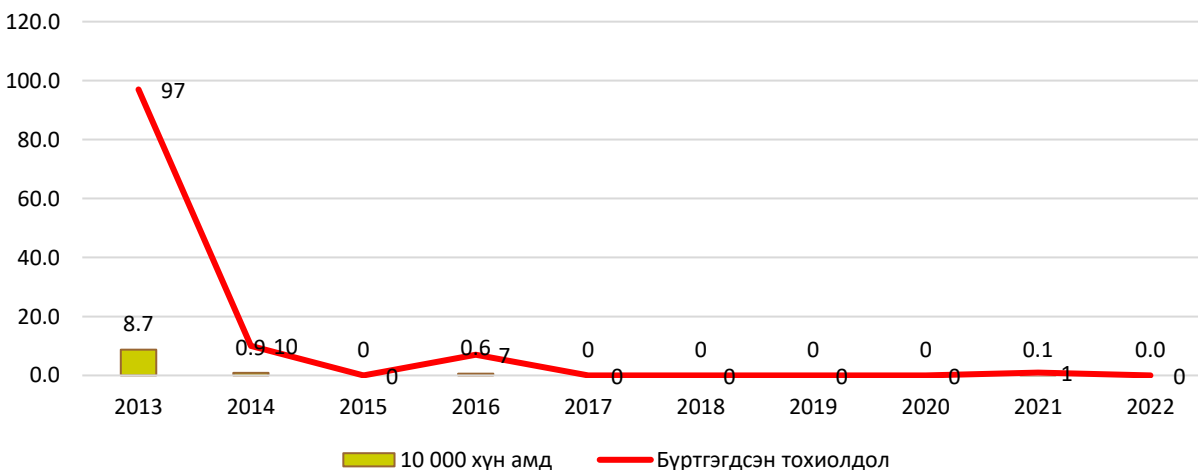
Зураг.6. 24. Хоолны хордлогот халдвар, улс, аймгаар, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Сарын статистик мэдээ (mohs.gov.mn)

Гепатитын А вирус халдвар 2015, 2017-2020, 2022 онуудад бүртгэгдээгүй ба сүүлийн 10 жилийн хугацаанд хамгийн ихдээ 2013 онд 97 бүртгэгдэж 10 000 хүн амд 8.7 ноогдож байсан бол 2011 онд 681 тохиолдол бүртгэгдэж 10 000 хүн амд ногдох өвчлөлийн түвшин 60.7-д хүрч байжээ.

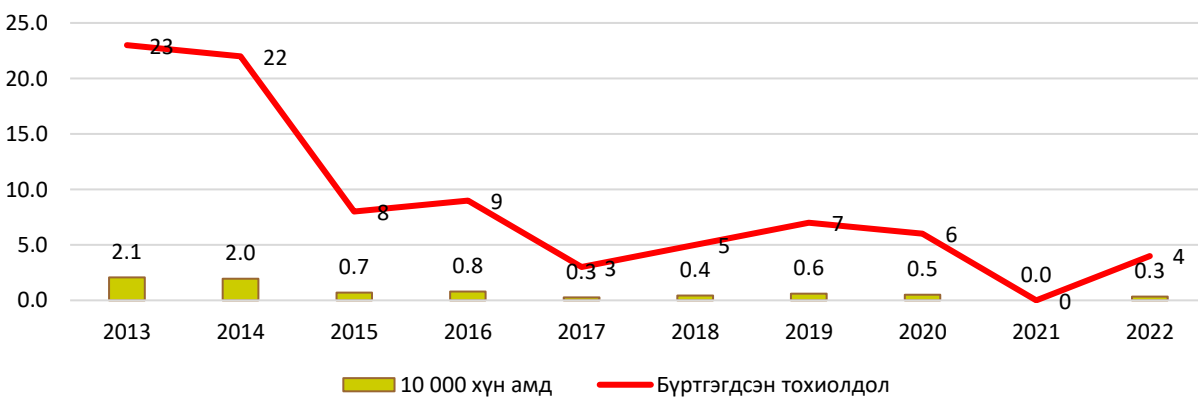
Зураг.6. 25. Гепатитийн А вирусийн халдвар, тохиолдол, 10 000 хүн амд ногдох түвшин, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Сарын статистик мэдээ (mohs.gov.mn)

2022 оны байдлаар вирус В гепатитын 4 тохиолдол бүртгэгдэж 10 000 хүн амд 0.3 ногдож байгаа бол өмнөх онд тус өвчлөл бүртгэгдээгүй байна. 10 000 хүн амд ногдох өвчлөлийн түвшинг сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулбал 0.5 пунктээр буурсан үзүүлэлттэй байна.

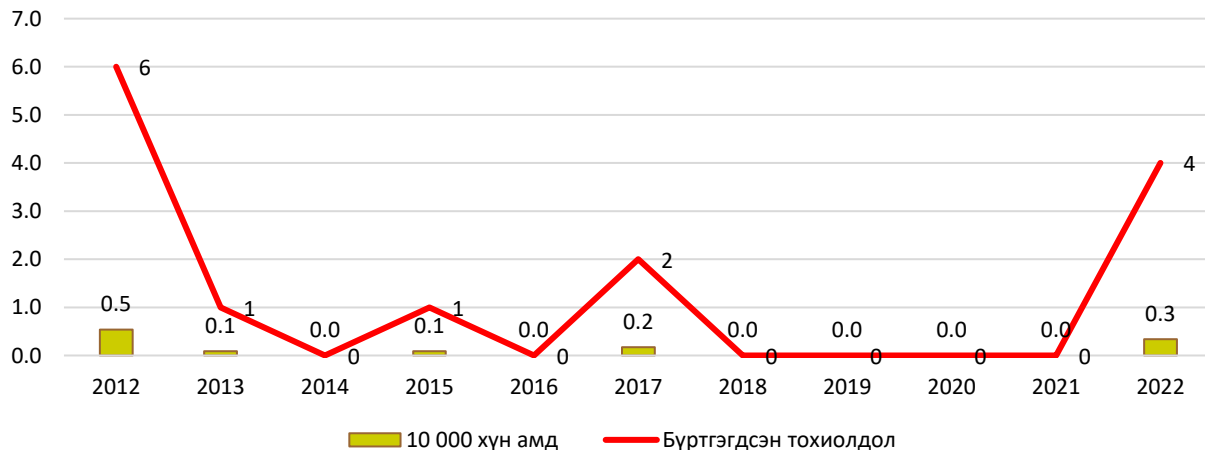
Зураг.6. 26. Гепатитийн В вирусийн халдварын тохиолдол, 10 000 хүн амд ногдох түвшин, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Сарын статистик мэдээ (mohs.gov.mn)

2022 онд вирус С гепатитын 4 тохиолдол бүртгэгдсэн бол 2018-2021 онуудад өвчлөлийн тохиолдол бүртгэгдээгүй байна.

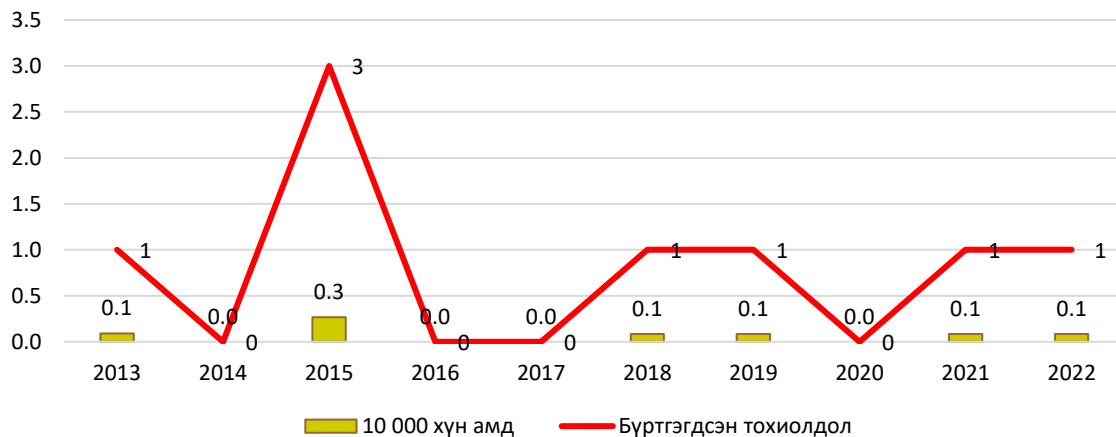
Зураг.6. 27. Гепатитийн С вирусийн халдварын тохиолдол, 10 000 хүн амд ногдох түвшин, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Сарын статистик мэдээ (mohs.gov.mn)

ГЕПАТИТИЙН БУСАД ВИРУСИЙН ХАЛДВАР

Зураг.6. 28. Гепатитийн Дельта вирусийн халдварын тохиолдол, 10 000 хүн амд ногдох түвшин, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: [Сарын статистик мэдээ \(mohs.gov.mn\)](http://mohs.gov.mn)

2022 онд вирус Д гепатитын 1 тохиолдол бүртгэгдэж 10 000 хүн амд 0.1 ногдож байгаа нь өмнөх он болон сүүлийн 10 жилийн дундажтай ижил түвшинд байна.

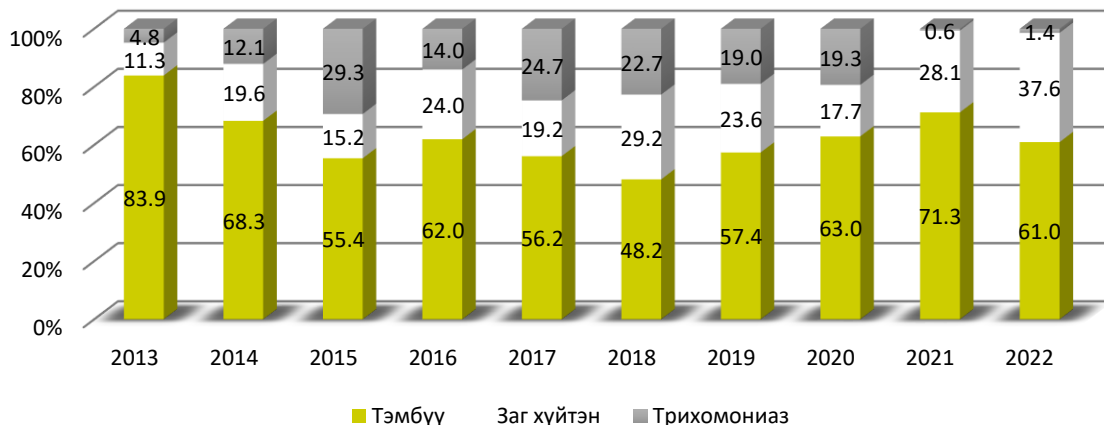
Зураг.6. 29. БЗДХ тохиолдол, 10 000 хүн амд ногдох түвшин, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: [Сарын статистик мэдээ \(mohs.gov.mn\)](http://mohs.gov.mn)

2022 оны байдлаар БЗДХ-ын нийт 218 тохиолдол бүртгэгдэж 10 000 хүн амд 18.6 ногдож байгаа нь өмнөх оноос 58 тохиолдлоор буюу 4.9 пунктээр нэмэгдсэн үзүүлэлттэй байна. 10 000 хүн амд ногдох өвчлөлийн түвшинг сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулбал 18.0 пунктээр буурсан үзүүлэлттэй байна.

Зураг.6. 30.Бэлгийн замын халдварт өвчин, төрлөөр, дүнд эзлэх хувиар, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: [Сарын статистик мэдээ \(mohs.gov.mn\)](http://mohs.gov.mn)

Бэлгийн замаар дамжих халдварын дийлэнх хувийг тэмбүүгийн халдвар эзэлж байна. 2022 оны байдлаар тэмбүүгийн өвчлөл 61.0 хувийг, сүүлийн 10 жилийн дунджаар 62.7 хувийг тус тус эзэлж байна.

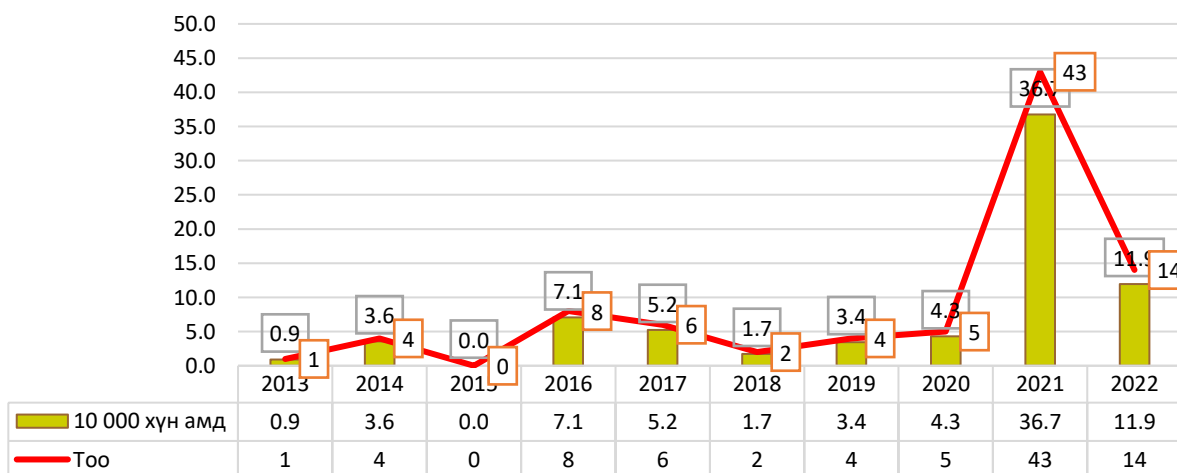
Зураг.6. 31. Төрөлхийн тэмбүүгийн халдвар, 100 000 хүн амд ногдох өвчлөлийн түвшин, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: [Сарын статистик мэдээ \(mohs.gov.mn\)](http://mohs.gov.mn)

2019-2022 онуудад төрөлхийн тэмбүүгийн халдвар бүртгэгдэгүй байна.

Зураг.6. 32. Халдварт өвчний шалтгаант нас баралт, Өвөрхангай аймаг, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: [Сарын статистик мэдээ \(mohs.gov.mn\)](http://mohs.gov.mn)

2022 оны байдлаар халдварт өвчний шалтгаант нас баралтын 14 тохиолдол бүртгэгдэж 10 000 хүн амд 11.9 ногдож байна. Сүүлийн 10 жилийн хугацаанд 2015 онд халдварын шалтгаант нас баралт бүртгэгдээгүй бол 2021 онд хамгийн их буюу нас баралтын 43 тохиолдол бүртгэгдэж 10 000 хүн амд 36.7 ногдож байсан байна.

БҮЛЭГ VII. ХАЛДВАРТ БУС ӨВЧИН

Тогтвортой хөгжлийн зорилтын 3.4-т 2030 он гэхэд халдварт бус өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, түүнийг эмчлэх замаар халдварт бус өвчнөөс үүдэлтэй цаг бусаар нас барах явдлыг гуравны нэгээр бууруулах, 3.8-д хүн бүрт эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээг хүртээмжтэй болгох, эрүүл мэндтэй холбоотой санхүүгийн эрсдэлээс хамгаалж, нэн шаардлагатай, чанартай эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээг аюулгүй, үр дүнтэй, чанартай, боломжийн үнэтэй зайлшгүй шаадлагатай эм, вакцинаар хангах гэж тусгасан байдаг. Дэлхийн улс орнуудад бүх насны хүмүүс халдварт бус өвчинд өртөж байгаа бөгөөд зөв төлөвлөөгүй хотжилт, эрүүл бус амьдралын хэв маяг, тамхины хэрэглээ, эрүүл бус хоололт, бие махбодийн идэвхигүй байдал, архины хортой хэрэглээ зэрэг хүчин зүйлүүд нь 2030 он хүртэлх тогтвортой хөгжлийн үзүүлэлтийн хүрэх үр дүнд шууд нөлөөлөхөөр байна.

Эх үүсвэр: <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/noncommunicable-diseases>

Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллагын тооцоолсноор орчноос хамааралтай халдварт бус өвчлөлийн тэргүүлэх 10 шалтгаанд цус харвалт, зүрхний шигдээс, санамсаргүй осол гэмтэл, хавдар, амьсгалын замын архаг өвчин, астма, амьсгалын дээд замын цочмог өвчлөл, нярайн өвчин, санаатай осол гэмтэл зэрэг өвчнүүдийг оруулсан байна. Манай улсын хүн амын өвчлөлийн хэв маягт 1990-ээд оноос эхлэн тархвар зүйн өөрчлөлт орж, хүн амын дунд халдварт бус өвчлөл, үүнээс шалтгаалсан нас баралт нэмэгдсээр байна. ДЭМБ-аас улс орнуудын халдварт бус өвчний байдалд дараах гурван төрлийн хяналтыг тавьж байна.

Халдварт бус өвчний дэлхийн хяналтын тогтолцоо

✚ Өвчлөл ба нас баралт

Амьсгалын замын архаг өвчлөл, чихрийн шижин, хавдар, зүрх судасны өвчин 30-70 нас Хавдар өвчний түвшин, хавдрын төрлөөр

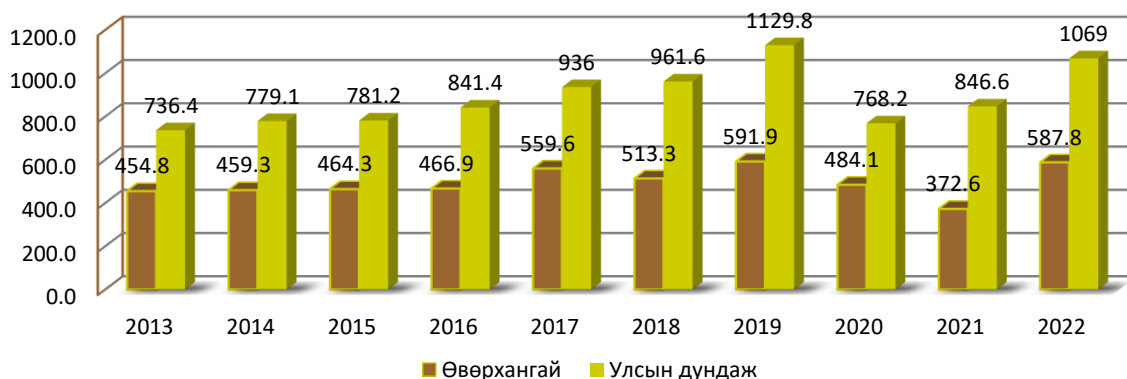
✚ Эрсдэлт хүчин зүйл

Архины хортой хэрэглээ (3) Жимс, ногооны бага хэрэглээ Хөдөлгөөний дутагдал (2) Давсны хэрэглээ Ханасан өөх тосны хэрэглээ Тамхины хэрэглээ (2) Цусан дахь сахар ихсэх/чихрийн шижин Цусны даралт ихсэх Жингийн илүүдэл, таргалалт (2) Холестрины хэмжээ ихсэх

✚ Үндэсний тогтолцоо, хариу арга хэмжээ

Умайн хүзүүний хавдрын эрт илрүүлэг Эмийн эмчилгээ, зөвлөгөө өгөх ХБӨ-ний зайлшгүй шаардлагатай эм, технологи Гепатит В-ийн вакцин Хүний папилома вирусийн вакцин Хүүхдийн хүнсний хангамж, хэрэглээ Хөнгөвчлөх эмчилгээний тусламж үйлчилгээ Ханасан өөх тосыг хязгаарлах, хэрэглээг хориглох бодлого

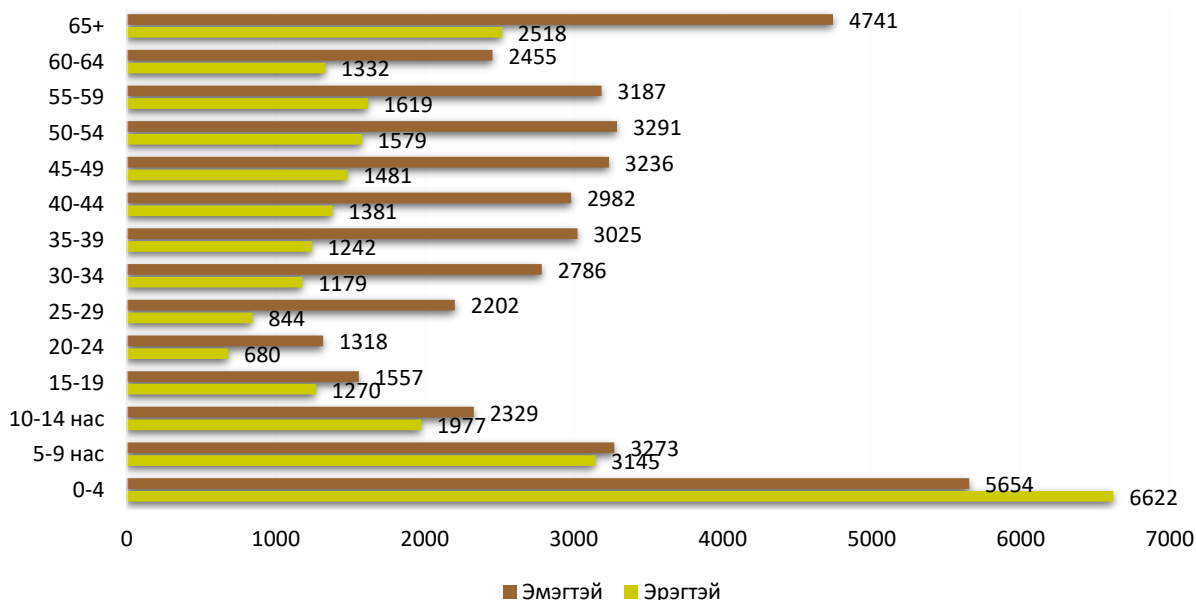
Зураг.7. 1. Халдварт бус өвчлөл, улс, аймгаар, 1000 хүн амд, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Сарын статистик мэдээ (mohs.gov.mn)

Аймгийн хэмжээнд хүн амын өвчлөлийн тохиолдол 2022 оны байдлаар 68926 (давхардсан тоогоор)-д хүрч 1000 хүн амд 587.8 ногдож өмнөх оноос 215.2 пунктээр, сүүлийн 10 жилийн дунджаас 92.3 пунктээр тус тус нэмэгдсэн үзүүлэлттэй байна. Манай аймгийн хүн амын өвчлөлийн түвшинг аймгуудын дундажтай харьцуулахад ойролцоо түвшинд байгаа бол улсын дундаж үзүүлэлтээс харьцангуй доогуур түвшинд байна.

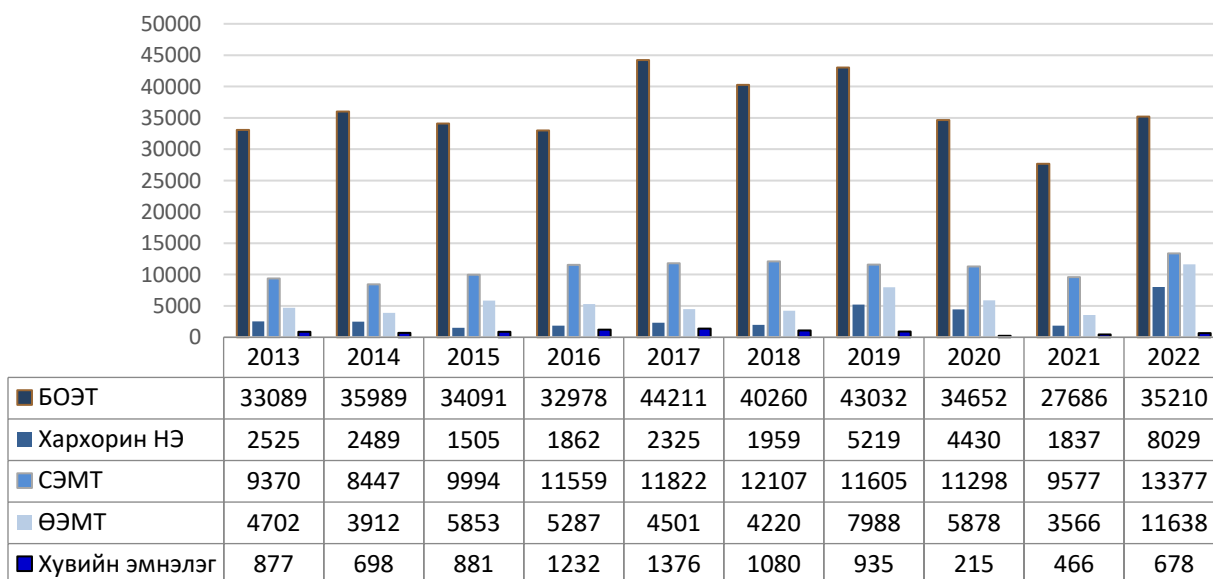
Зураг.7. 2. Хүн амын өвчлөл, насны ангиллаар, хүйсээр, тохиолдлын тоогоор, 2022 он

Эх үүсвэр: Health-info-3.0 мэдээллийн сан

2022 онд бүртгэгдсэн халдварт бус өвчний 39 хувийг эрэгтэйчүүдийн өвчлөл, 61 хувийг эмэгтэйчүүдийн өвчлөл эзэлж байна.

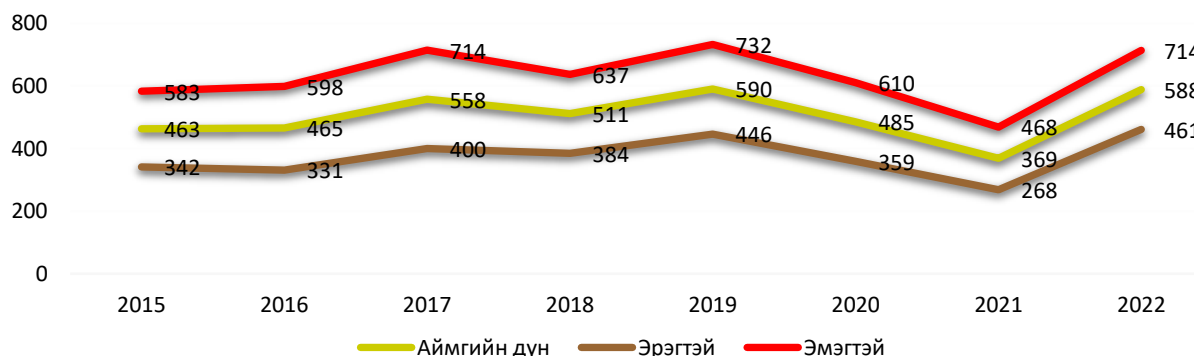
Зураг.7. 3. Хүн амын өвчлөлийн тохиолдол, эмнэлгийн төрлөөр, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Health-info-3.0 мэдээллийн сан

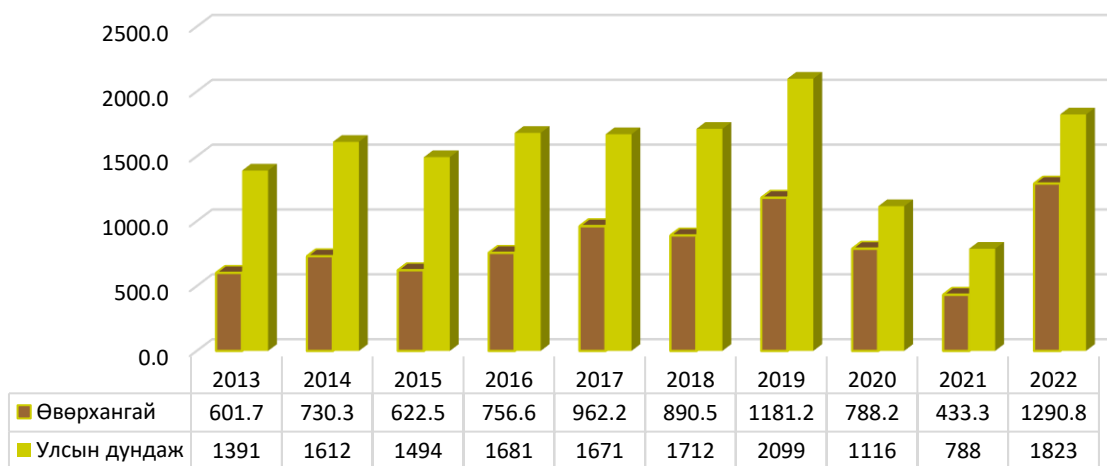
2022 оны байдлаар аймгийн хэмжээнд өвчлөлийн 68926 тохиолдол бүртгэгдснээс 51.1 хувь нь Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төвд, 19.4 хувь нь сумын эрүүл мэндийн төвд, 16.9 хувь нь өрхийн эрүүл мэндийн төвд, 11.6 хувь нь Хархорин нэгдсэн эмнэлэгт, 1.0 хувь нь хувийн хэвшлийн эмнэлэгт тус тус бүртгэгдсэн байна.

Зураг.7. 4. Хүн амын өвчлөлийн түвшин, 1 000 хүн амд, хүйсээр, 2015-2022 он

2022 оны байдлаар 1 000 эмэгтэйд ногдох өвчлөл 714 байгаа нь эрэгтэйчүүдээс 253 пунктээр, аймгийн дунджаас 126 пунктээр тус тус өндөр үзүүлэлттэй байна. Эмэгтэйчүүдийн дундах өвчлөлийн түвшин өндөр байгаа хэдий ч эмэгтэйчүүдийн нас баралтын түвшин эрэгтэйчүүдийнхээс бага буюу дундаж наслалт өндөр байсаар байна.

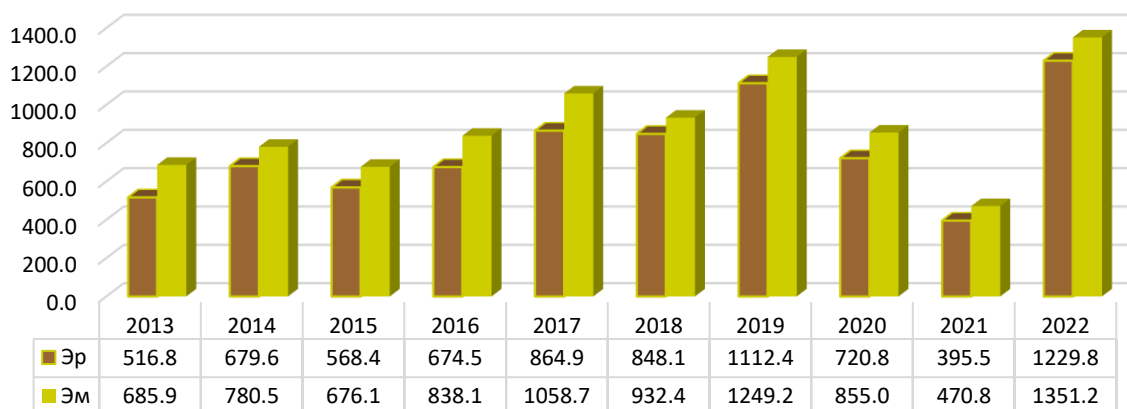
Зураг.7. 5. Амьсгалын тогтолцооны өвчний түвшин, улс, аймгаар, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Сарын статистик мэдээ (mohs.gov.mn)

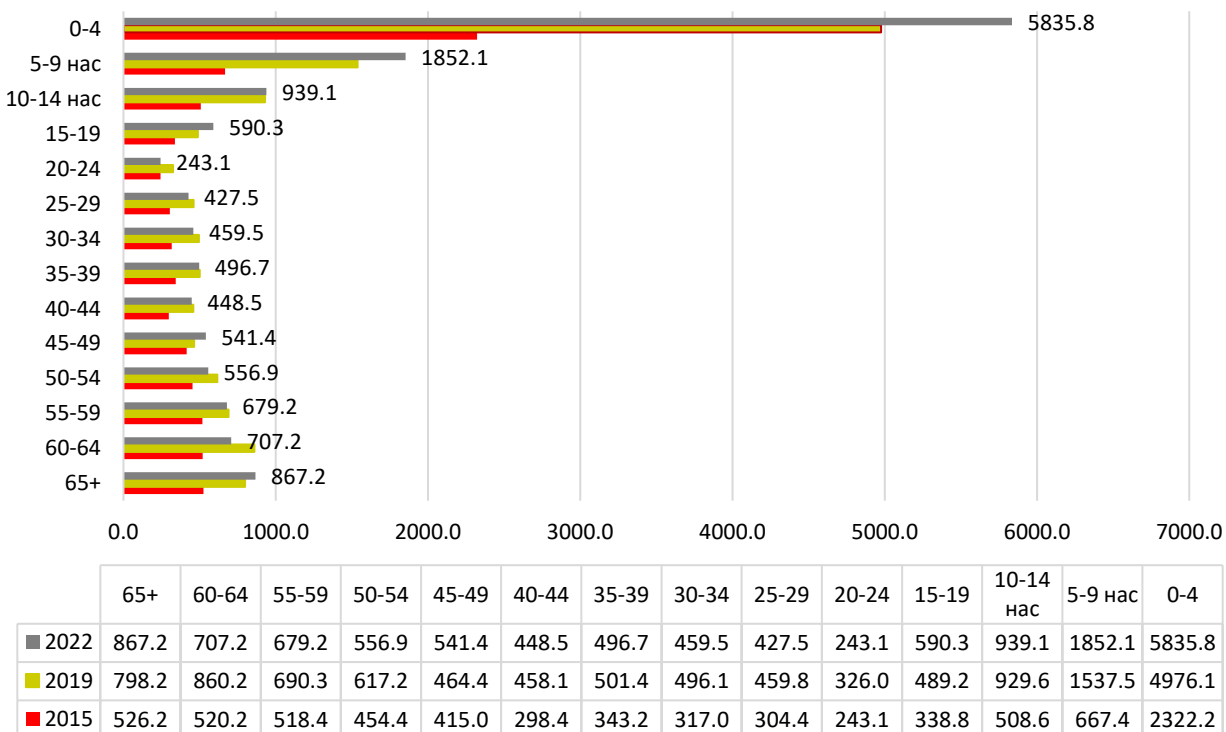
2022 оны байдлаар аймгийн хэмжээнд амьсгалын эрхтэн тогтолцооны өвчлөлийн 15125 тохиолдол бүртгэгдэж 10 000 хүн амд 1290.2 ногдож байгаа нь өмнөх оноос 857.5 пунктээр, сүүлийн 10 жилийн дунджаас 465.1 пунктээр тус тус нэмэгдсэн үзүүлэлттэй байгаа бол улсын дунджаас 532.2 пунктээр доогуур үзүүлэлттэй байна.

Зураг.7.6 Амьсгалын тогтолцооны өвчний түвшин, Өвөрхангай аймаг, хүйсээр, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

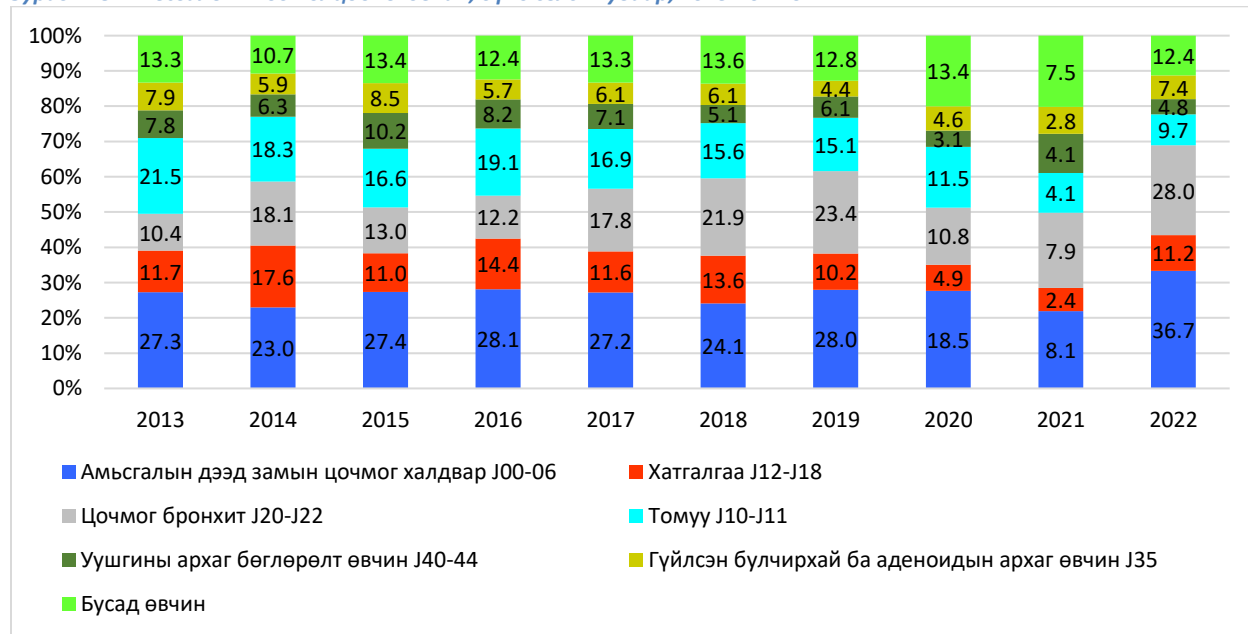
Амьсгалын тогтолцооны өвчлөлийг тухайн насны 10 000 хүн амд ноогдох түвшингээр харвал: 2022 оныг 2015, 2019 онуудтай харьцуулахад өвчлөл бүх насанд нэмэгдэж, 0-4 насныхны өвчлөл 49.6 хувийн эзэлж, 10 000 хүүхдэд 5836 ноогдож 2015 онтой харьцуулахад 3513-аар нэмэгдсэн байна.

Зураг.7.7 Амьсгалын тогтолцооны өвчин, насны бүлгээр, 10 000 хүн амд, 2015, 2019, 2022 онуудаар

2022 онд бүртгэгдсэн амьсгалын тогтолцооны өвчнүүдийн бүтцээр нь авч үзвэл амьсгалын дээд замын цочмог халдвар 36.7 хувийг эзэлж улсын дунджаас 1.1-ээр их, уушгины хатгалгаа 11.2 хувийг эзэлж улсын дунджаас 1.0 пунктээр их, цочмог бронхит 28.0 хувийг эзэлж улсын дунджаас 13.3-аар их, томуу 9.7 хувийг эзэлж улсын дундажтай ижил, уушгины архаг бөглөрөлт өвчин 4.8 хувийг эзэлж улсын дунджаас 4.1 пунктээр бага хувийг тус тус эзэлж байна.

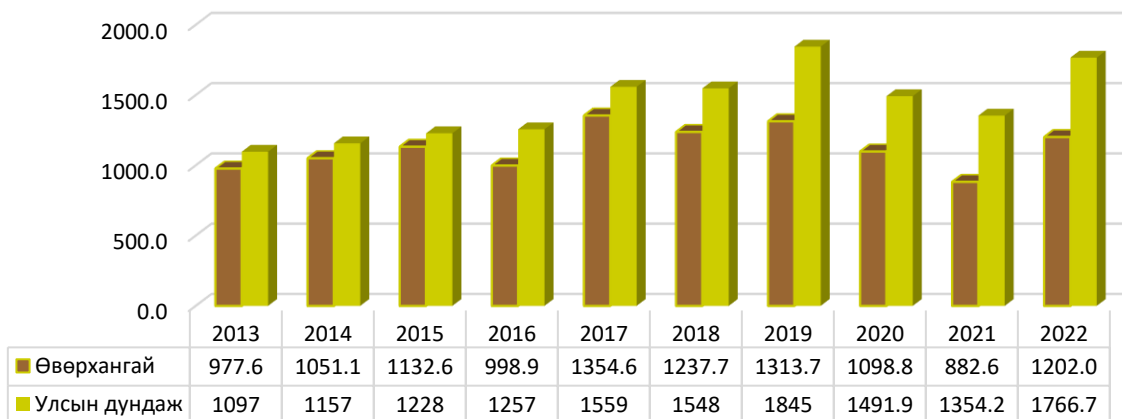
Зураг.7.8 Амьсгалын тогтолцооны өвчин, дүнд эзлэх хувиар, 2013-2022 он

7.2. ХООЛ БОЛОВСРУУЛАХ ЭРХТЭН ТОГТОЛЦОО

Хүн амын өвчлөлийн тэргүүлэх шалтгаан болсон хоол боловсруулах тогтолцооны өвчлөл (10 000 хүн амд) манай аймагт 2022 оны байдлаар 1202 болж, сүүлийн 10 жилийн дундажаас 77-оор, өмнөх оноос 319-өөр тус тус өссөн байна.

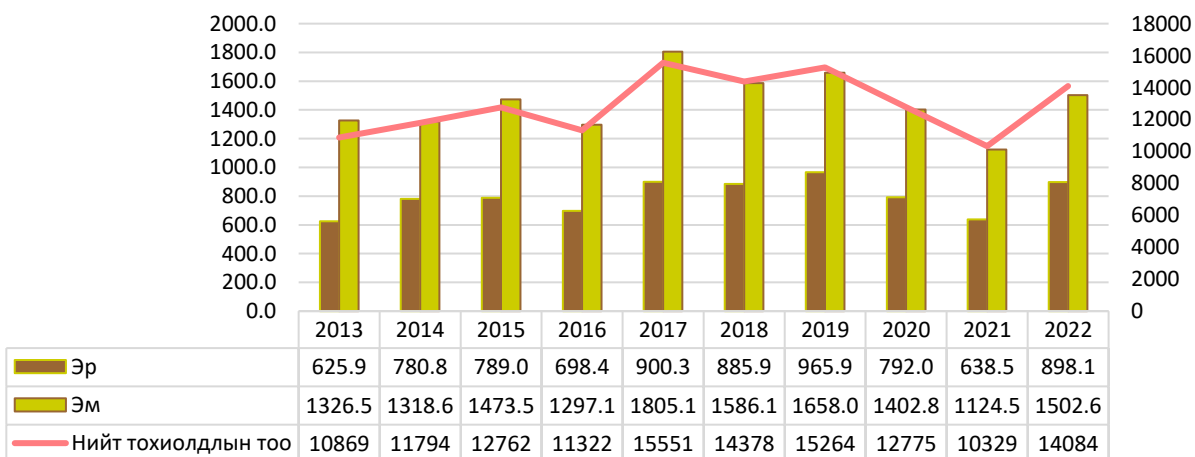
Зураг.7.9 Хоол боловсруулах тогтолцооны өвчний тохиолдлын түвшин, 10 000 хүнд амд, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn)

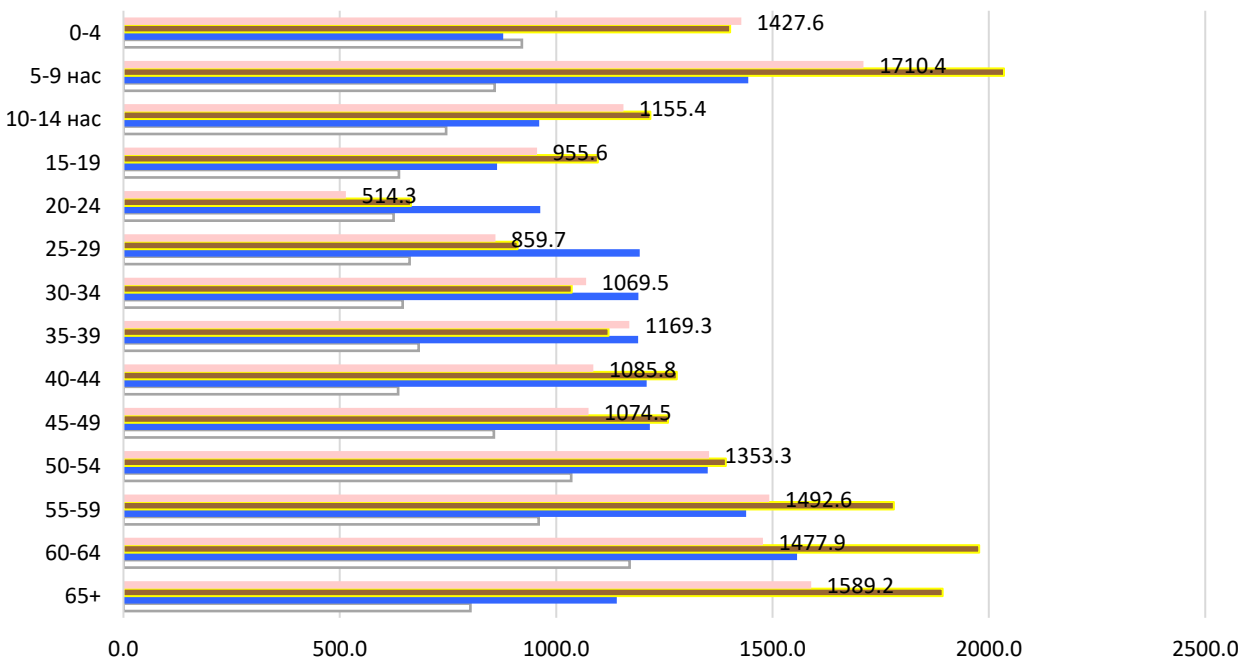
Харин хоол боловсруулах тогтолцооны өвчний 10 000 хүн амд ноогдох түвшинг 2022 оны байдлаар харвал эрэгтэйчүүдийнх 898 болж улсын дунджаас 223-аар бага, аймгийн 10 жилийн дундажаас 101-ээр их, эмэгтэйчүүдийнх 1502 болж улсын дунджаас 207-оор бага, аймгийн 10 жилийн дундажаас 53-аар их байна.

Зураг.7. 10. Хоол боловсруулах тогтолцооны өвчлөлийн түвшин, хүйсээр, 10 000 хүнд амд, 2013-2022 он

Хоол боловсруулах тогтолцооны өвчний түвшинг насны бүлгээр 2010, 2022 оныг харьцуулан харвал насны бүлэг дэх өвчлөл дийлэнхдээ нэмэгдсэн байна. 2022 онд 5-9 насны 10 000 хүүхдэд ногдох өвчлөл хамгийн их буюу 1710.4 болж, 2010 оныхоос 852-оор, 2015 оныхоос 266- аар нэмэгдсэн байна.

Зураг.7. 11. Хоол боловсруулах тогтолцооны өвчин, насны бүлгээр, 10 000 хүн амд, 2010, 2015, 2019, 2022 он

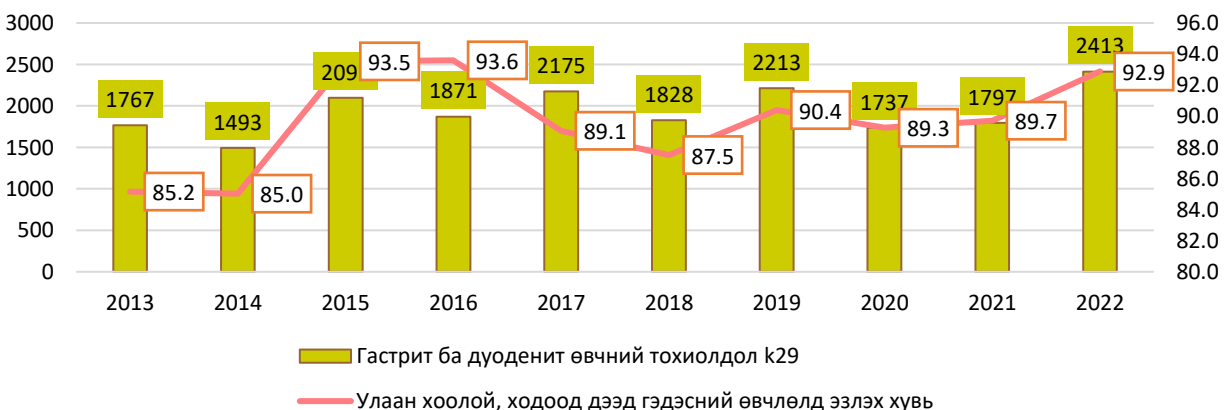
Хүснэгт.7. 1. Хоол боловсруулах замын өвчлөл, тэргүүлэх шалтгаан, тохиолдлын тоогоор, 2013-2022 он

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Амны хөндий, шүлсний булчирхай ба эрүүний өвчин /к00-к14/	5584	6067	7171	6124	8471	7949	8505	6800	5222	8112
Улаан хоолой, ходоод, дээд гэдэсний өвчин /к-20-31/	2075	1756	2242	1999	2442	2089	2448	1946	2003	2598
Элэгний өвчин /к70-77/	993	1150	875	613	1386	1959	926	1170	753	331
Цэсний хүүдий, цэсний зам ба нойр булчирхайн өвчин /к80-87/	1137	1384	1391	1422	1847	1138	1370	1340	1125	1043
Халдварт бус энтерит ба колит /к50-52/	645	867	578	644	811	729	1297	854	696	1219
Мухар олгойн өвчин /к35-38/	251	338	291	289	304	273	330	254	234	286
Хоол боловсруулах тогтолцооны бусад өвчин	184	232	214	231	290	241	388	411	296	495
Нийт	10869	11794	12762	11322	15551	14378	15264	12775	10329	14084

7.3. УЛААН ХООЛОЙ, ХОДООД, ДЭЭД ГЭДЭСНИЙ ӨВЧНҮҮД

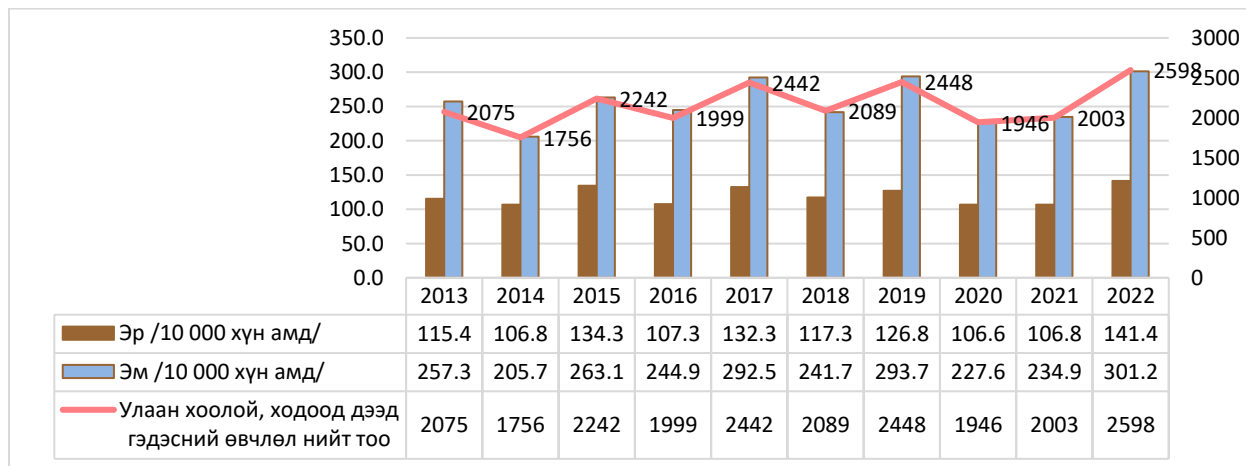
Улаан хоолой, ходоод, дээд гэдэсний өвчний дотор гастрит ба дуоденит 92.9 хувийг эзэлж байна.

Зураг.7. 12 Гастрит ба дуоденит өвчний тохиолдол, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

2022 оны байдлаар улаан хоолой, ходоод, дээд гэдэсний замын өвчний 2598 тохиолдол бүртгэгдэж сүүлийн 10 жилийн дунджаас 439-өөр өссөн ба хүйсээр авч үзвэл 10 000 хүн амд ногдох өвчлөл 10 жилийн дунджаар эмэгтэйчүүдэд 256.3 болж эрэгтэйчүүдийн өвчлөлөөс 136.8-аар их байна.

Зураг.7. 13 Улаан хоолой, ходоод дээд гэдэсний өвчлөл, Өвөрхангай аймаг, 2013-2022 он

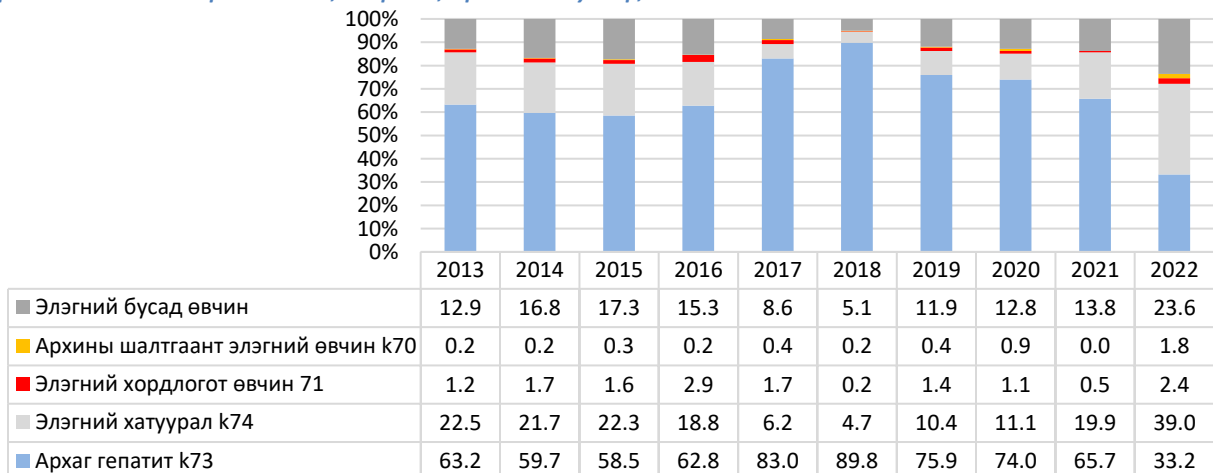
Хоол боловсруулах тогтолцооны өвчний дотор элэгний өвчин 2022 оны байдлаар 2.5 хувийг эзэлж байна.

Элэгний өвчлөл дунд архаг гепатит өвчин дийлэнх хувийг эзэлж байгаа ба 2022 онд 33.2 хувийг, 10 жилийн дунджаар 66.6 хувийг тус тус эзэлж байна.

Зураг.7. 14 Элэгний зарим өвчлөл, тохиолдлын тоо, 2013-2022 он

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Архаг гепатит /k73/	63.2	59.7	58.5	62.8	83.0	89.8	75.9	74.0	65.7	33.2
Элэгний хатуурал /k74/	22.5	21.7	22.3	18.8	6.2	4.7	10.4	11.1	19.9	39.0
Элэгний хордлогот өвчин	1.2	1.7	1.6	2.9	1.7	0.2	1.4	1.1	0.5	2.4
Архины шалтгаант элэгний өвчин /k70/	0.2	0.2	0.3	0.2	0.4	0.2	0.4	0.9	0.0	1.8
Элэгний бусад өвчин	12.9	16.8	17.3	15.3	8.6	5.1	11.9	12.8	13.8	23.6

Зураг.7. 15 Элэгний зарим өвчлөл, байршил, дүнд эзлэх хувиар, 2013-2022 он

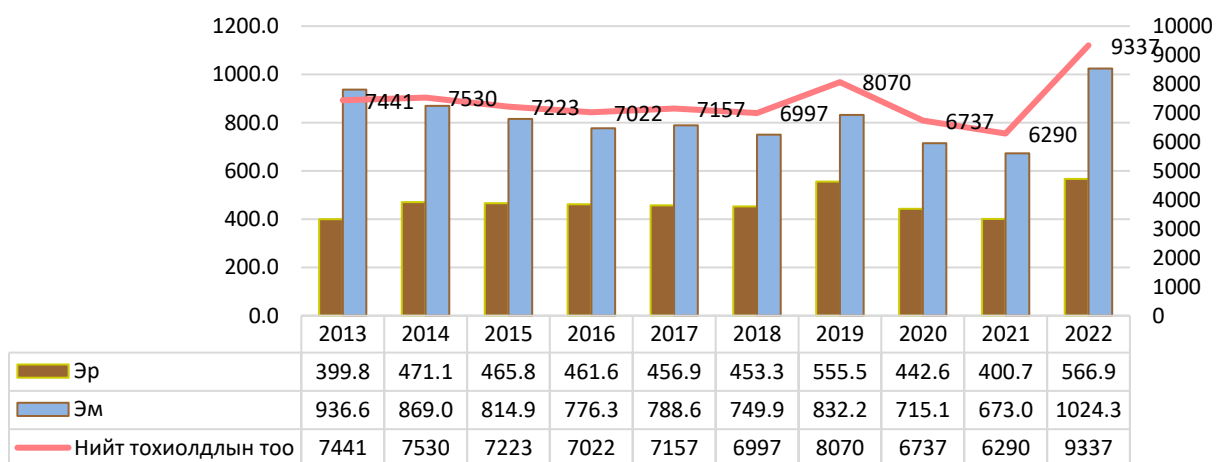
7.4.ЗҮРХ СУДАСНЫ ТОГТОЛЦООНЫ ӨВЧИН

Хүн амын өвчлөлийн тэргүүлэх шалтгааны нэг болох зүрх судасны тогтолцооны өвчлөл 2022 онд 9337 тохиолдол бүртгэгдэж 10000 хүн амд 797 болж улсын дунджаас 511 -ээр их байна. Харин зүрх судасны тогтолцооны өвчний түвшинг 2022 оны байдлаар харвал эрэгтэйчүүдийнх 566.9 болж, 10 жилийн дундажаас 99.5 пунктээр, эмэгтэйчүүдийнх 1024 болж, 10 жилийн дундажаас 206 пунктээр тус тус нэмэгдсэн байна.

Зураг.7. 16 Зүрх судасны тогтолцооны өвчний тохиолдлын түвшин, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

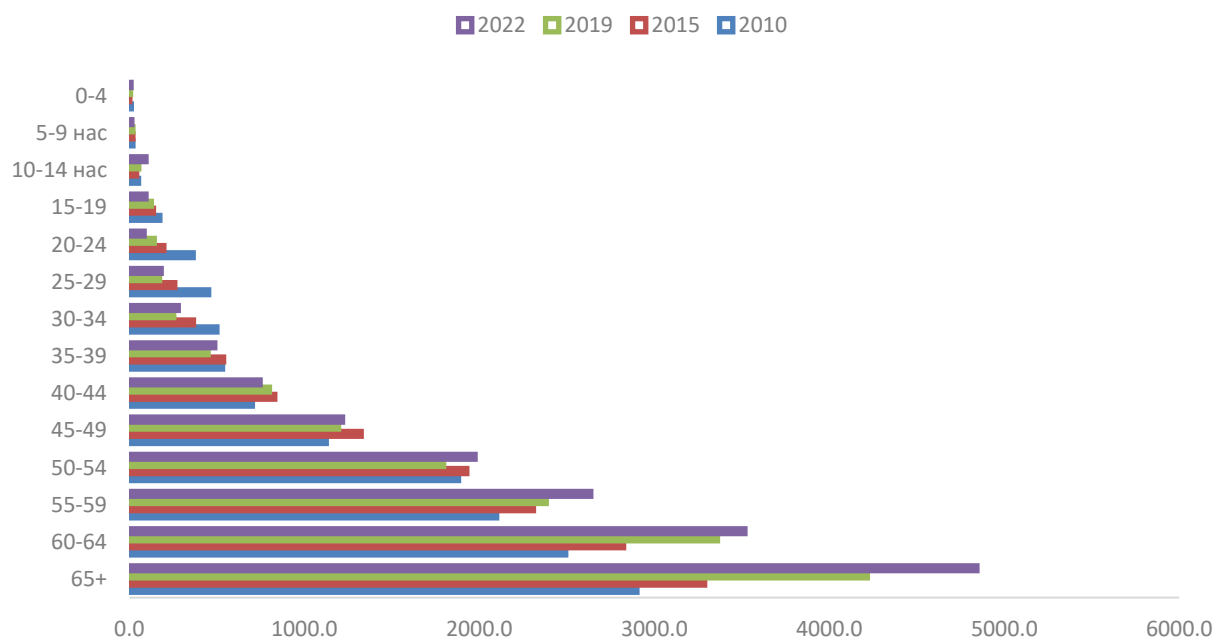

Зураг.7. 17 Зүрх судасны тогтолцооны өвчлөлийн түвшин, хүйсээр, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

Зүрх судасны тогтолцооны өвчний түвшинг насны бүлгээр 2010, 2015, 2019, 2022 оныг харьцуулан харвал 50-аас дээш насныхны өвчлөл нэмэгдсэн байна. 2019 онд 65-аас дээш насанд хамгийн их буюу 4843.7 болж, 2010 оныхоос 1942.8 пунктээр, 2015 оныхоос 1555.7 пунктээр тус тус нэмэгдсэн байна.

Зураг.7. 18 Зүрх судасны тогтолцооны өвчний тохиолдлын түвшин, тухайн насны 10 000 хүн амд, 2010, 2015, 2019, 2022 он

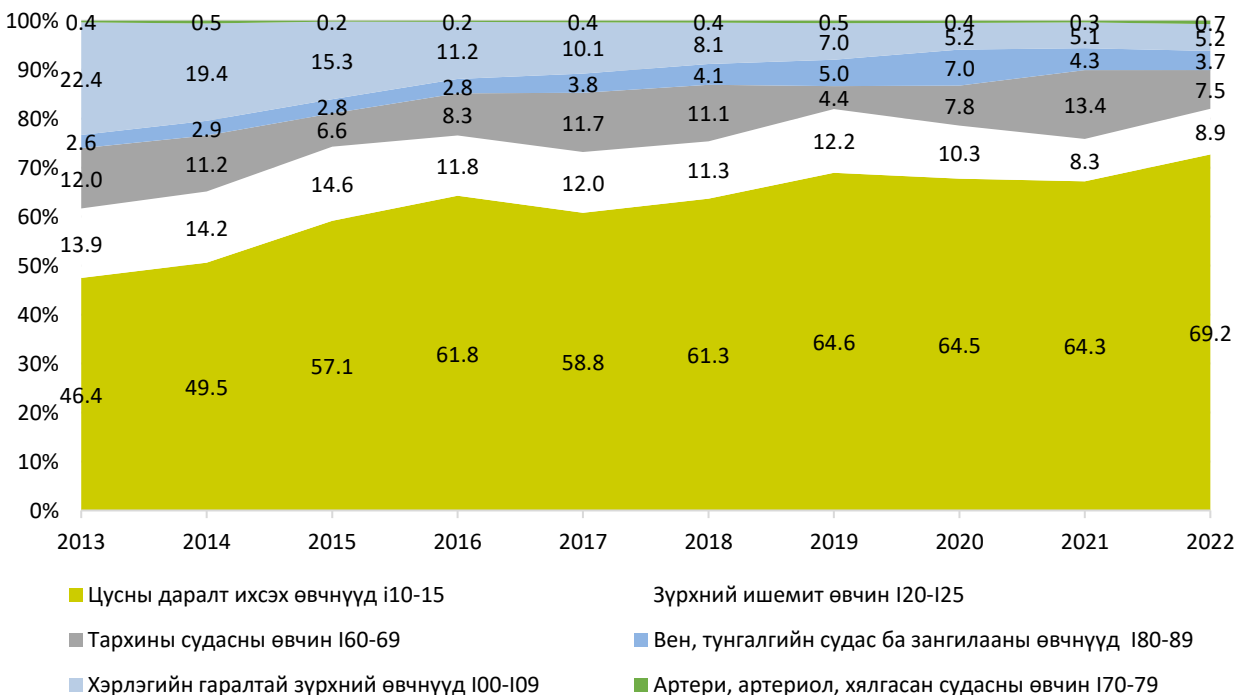
	65+	60-64	55-59	50-54	45-49	40-44	35-39	30-34	25-29	20-24	15-19	10-14 нас	5-9 нас	0-4
2022	4843.7	3517.4	2637.2	1975.2	1217.1	746.6	487.1	279.3	180.6	83.9	94.8	94.6	13.9	9.3
2019	4217.1	3361.4	2382.0	1795.1	1194.3	800.0	449.8	253.5	172.4	141.2	125.5	53.1	19.2	5.9
2015	3288.0	2824.6	2308.5	1928.6	1324.8	831.3	538.2	366.2	259.8	196.8	137.2	40.5	19.3	1.6
2010	2900.9	2493.6	2098.4	1881.2	1124.6	702.5	531.8	499.3	452.5	364.3	174.2	51.4	19.7	10.5

Зүрх судасны тогтолцооны өвчнүүдийн бүтцийг харахад 10000 хүн амд ногдох өвчлөл 2022 оны байдлаар цусны даралт ихсэх өвчнүүд 69.2 хувийг эзэлж улсын дунджаас 19.2 пунктээр их, зүрхний ишеми өвчин 8.9 хувийг эзэлж улсын дунджаас 11.1 пунктээр их, тархины судасны өвчин 7.5 хувийг эзэлж улсын дунджаас 3.8 пунктээр бага, тунгалгийн судас ба зангилааны өвчнүүд 3.7 хувийг эзэлж улсын дунджаас 2.8 пунктээр бага, хэрлэгийн гаралтай зүрхний өвчин 5.2 хувийг эзэлж улсын дунджаас 3.7-аар их, артер, артериол, хялгасан судасны өвчин 0.7 хувийг эзэлж улсын дунджаас 0.7-р бага үзүүлэлттэй байна.

Зураг.7. 19 Зүрх судасны тогтолцооны тэргүүлэх өвчнүүд, тохиолдлын тоогоор, 2013-2022 он

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Нийт тохиолдлын тоо	7441	7530	7223	7022	7157	6997	8070	6737	6290	9337
Цусны даралт ихсэх өвчнүүд /110-15/	46.4	49.5	57.1	61.8	58.8	61.3	64.6	64.5	64.3	69.2
Зүрхний ишемит өвчин /120-125/	13.9	14.2	14.6	11.8	12.0	11.3	12.2	10.3	8.3	8.9
Тархины судасны өвчин /160-69/	12.0	11.2	6.6	8.3	11.7	11.1	4.4	7.8	13.4	7.5
Вен, тунгалгийн судас ба зангилааны өвчнүүд /180-89/	2.6	2.9	2.8	2.8	3.8	4.1	5.0	7.0	4.3	3.7
Хэрлэгийн гаралтай зүрхний өвчнүүд /100-109/	22.4	19.4	15.3	11.2	10.1	8.1	7.0	5.2	5.1	5.2
Артери, артериол, хялгасан судасны өвчин /170-79/	0.4	0.5	0.2	0.2	0.4	0.4	0.5	0.4	0.3	0.7

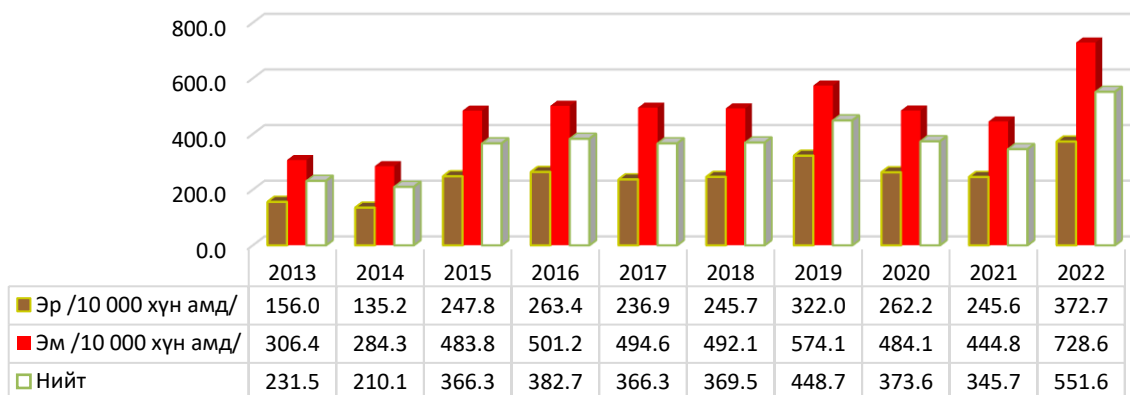
Зураг.7. 20 Зүрх судасны тогтолцооны тэргүүлэх өвчнүүд, дүнд эзлэх хувиар, 2013-2022 он

ЦУСНЫ ДАРАЛТ ИХСЭХ ӨВЧИН

Цусны даралт ихсэх өвчин зүрх судасны тогтолцооны өвчний дотор сүүлийн 10 жилийн дунджаар 59.7 хувийг эзэлж улсын дундажаас 5.5-аар их байна. Цусны даралт ихсэх өвчнийг 10 000 хүн амд 2022 оны байдлаар 551.6 болж, сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 187 пунктээр өсчээ. Хүйсийн хувьд эмэгтэйчүүд 10 000 хүн амд 728.6, эрэгтэйчүүд 10000 хүн амд 372.7 тохиолдож байна.

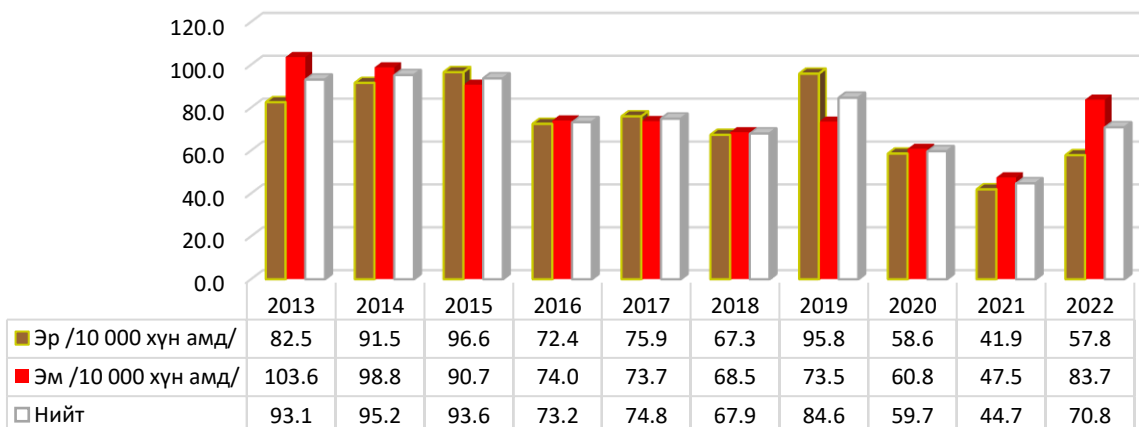
Зураг.7. 21 Цусны даралт ихсэх өвчин, хүйсээр, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

ЗҮРХНИЙ ИШЕМИ ӨВЧИН

Зүрхний ишеми өвчин зүрх судасны тогтолцооны өвчний дотор сүүлийн 10 жилийн дунджаар 11.7 хувийг эзэлж, 2022 оны байдлаар 8.9 хувийг эзэлж улсын дундажаас 11.1 пунктээр бага байна. 10 000 хүн амд ноогдох зүрхний ишеми өвчнийг 2022 оны байдлаар авч үзвэл 70.8 болж, сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 5 пунктээр буурсан байна. Хүйсийн хувьд 10 000 эмэгтэйд 83.7, эрэгтэйчүүдэд 57.8 тохиолдож байна.

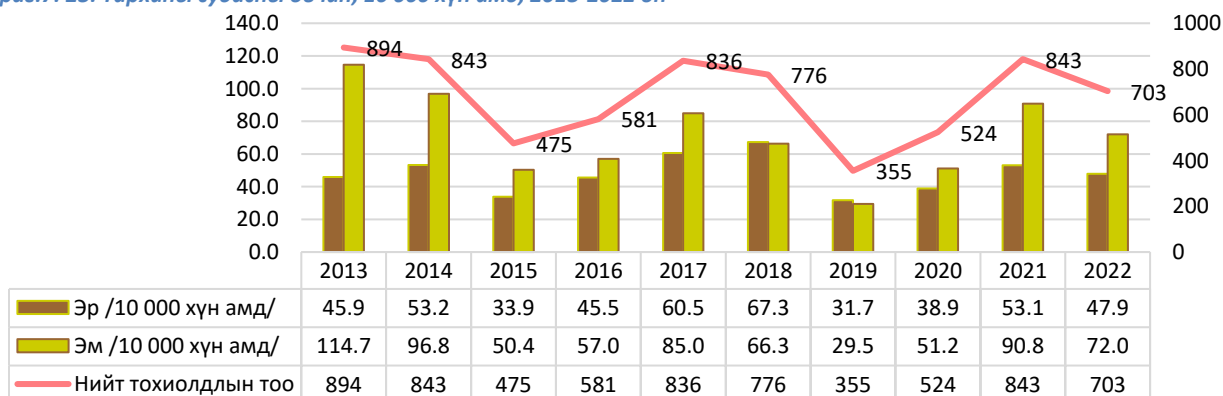
Зураг.7. 22 Зүрхний ишеми өвчин, хүйсээр, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

ТАРХИНЫ СУДАСНЫ ӨВЧИН

Тархины судасны өвчин зүрх судасны тогтолцооны өвчний дотор сүүлийн 10 жилийн дунджаар 9.4 хувийг эзэлж байна. 10 000 хүн амд ноогдох тархины судасны өвчнийг 2022 оны байдлаар авч үзвэл 60.0 байна. 2022 оны үзүүлэлтийг хүйсээр авч үзвэл эмэгтэйчүүдэд 72.0, эрэгтэйчүүдэд 47.9 тохиолдож байна.

Зураг.7. 23. Тархины судасны өвчин, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

7.5.ШЭЭС БЭЛГИЙН ТОГТОЛЦООНЫ ӨВЧИН

Шээс бэлгийн тогтолцооны өвчнүүдийн бүтцийг харахад 2022 онд сувганцрын өвчнүүд 58.2 хувийг эзэлж улсын дундажаас 15.6 пунктээр их, эмэгтэйн аарцгийн эрхтэний үрэвсэлт өвчин 15.7 хувийг эзэлж улсын дундажаас 1.0 пунктээр бага, эм бэлэг эрхтний үрэвсэлт бус өвчин 3.5 хувийг эзэлж улсын дундажаас 5.1 пунктээр бага, шээс ялгаруулах тогтолцооны бусад өвчин 9.0 хувийг эзэлж улсын дундажаас 0.2 пунктээр их, эр бэлэг эрхтний өвчнүүд 6.3 хувийг эзэлж улсын дундажаас 2.4 пунктээр бага, бөөрний түүдгэнцрийн өвчнүүд 2.1 хувь, бөөрний дутмагшил 0.9 хувь, шээс чулуужих өвчин 0.8 хувийг тус тус эзэлж байна.

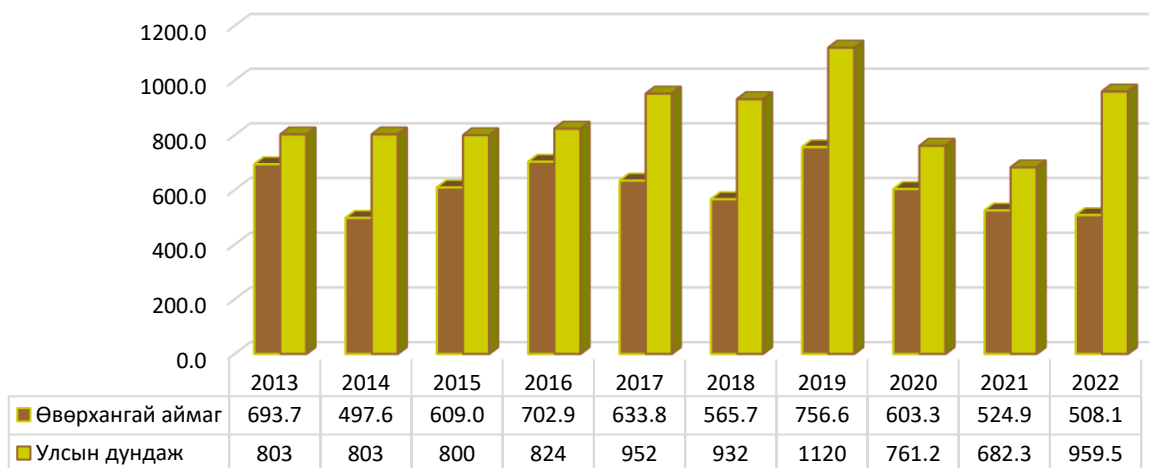
Хүснэгт.7. 2 Шээс бэлгийн тогтолцооны өвчлөл, өвчний төрлөөр, бодит тоо, 2013-2022 он

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Нийт өвчлөл	7713	5583	6862	7967	7275	6572	8791	7014	6142	5957
Сувганцарын өвчнүүд N10-N16	3992	3212	4328	4573	3676	3017	3986	3061	2239	3467
Эмэгтэйн аарцгийн эрхтэний үрэвсэлт N70-N77	2312	1072	1268	2177	2201	2132	2665	2229	2361	933
Эм бэлэг эрхтэний үрэвсэлт бус N80-N99	280	289	460	432	378	456	765	483	465	208
Шээс ялгаруулах бусад N25-N39	182	171	141	171	250	234	284	279	386	534
Эр бэлэг эрхтэний өвчнүүд N40-N51	151	130	153	125	257	337	413	366	257	373
Хөхний өвчин N60-N64	175	155	145	131	177	171	263	305	189	217
Түүдгэнцрийн өвчнүүд N00-N08	518	491	259	262	227	103	190	95	101	126
Бөөрний дутмагшил N17-N19	92	33	89	75	90	91	194	162	104	53
Шээс чулуужих өвчин N20-N23	11	30	19	21	19	31	31	34	40	46

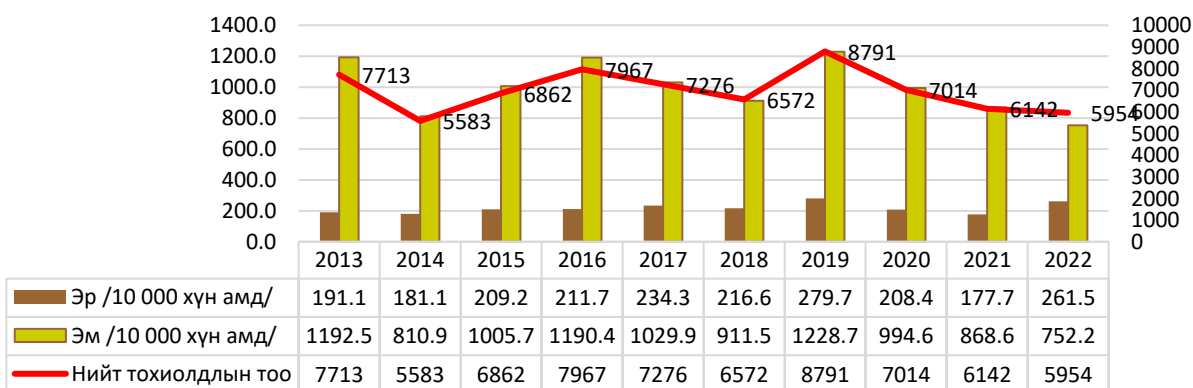
Хүн амын өвчлөлийн тэргүүлэх шалтгааны нэг болсон шээс бэлгийн тогтолцооны өвчлөл (10 000 хүн амд ногдох) 2022 онд 508.1 болж улсын дундажаас 451.4-өөр бага, аймгийн сүүлийн 10 жилийн дундажаас 101 пунктээр, өмнөх оноос 16.8 пунктээр тус тус буурсан байна. Харин шээс бэлгийн тогтолцооны өвчний түвшинг 2022 оны байдлаар харвал эрэгтэйчүүдийнх 261.5

болж, 10 жилийн дундажаас 44.5 пунктээр, эмэгтэйчүүдийнх 752.2 болж, 10 жилийн дундажаас 246.3 пунктээр тус тус нэмэгдсэн байна.

Зураг.7. 24 Шээс бэлгийн тогтолцооны өвчний тохиолдлын түвшин, 10 000 хүн амд, хүйсээр, 2013-2022 он

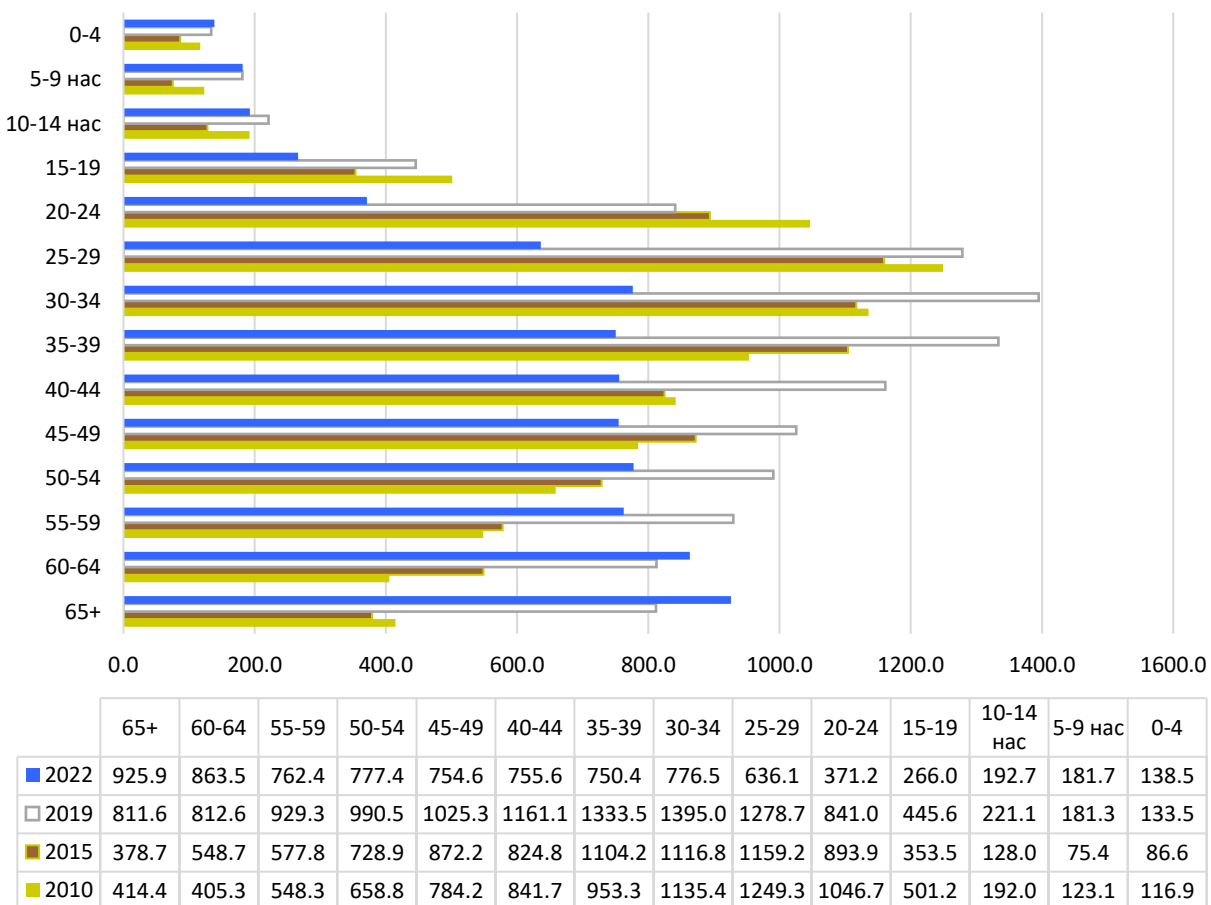

Зураг.7. 25 Шээс бэлгийн тогтолцооны өвчний тохиолдлын түвшин, 10 000 хүн амд, хүйсээр, 2013-2022 он

Тухайн насны 10 000 хүн амд ноогдох шээс бэлгийн тогтолцооны өвчний түвшин 2022 онд 0-4, 60-аас дээш насныханд нэмэгдэж, бусад насны бүлгүүдэд буурсан үзүүлэлттэй байна. 2022 онд тухайн насны 10000 хүн амд ногдох өвчлөл 65-аас дээш насанд хамгийн их буюу 926 болж, 2010 оноос 511.5 пунктээр, 2015 оноос 547.2 пунктээр тус тус нэмэгдсэн байна.

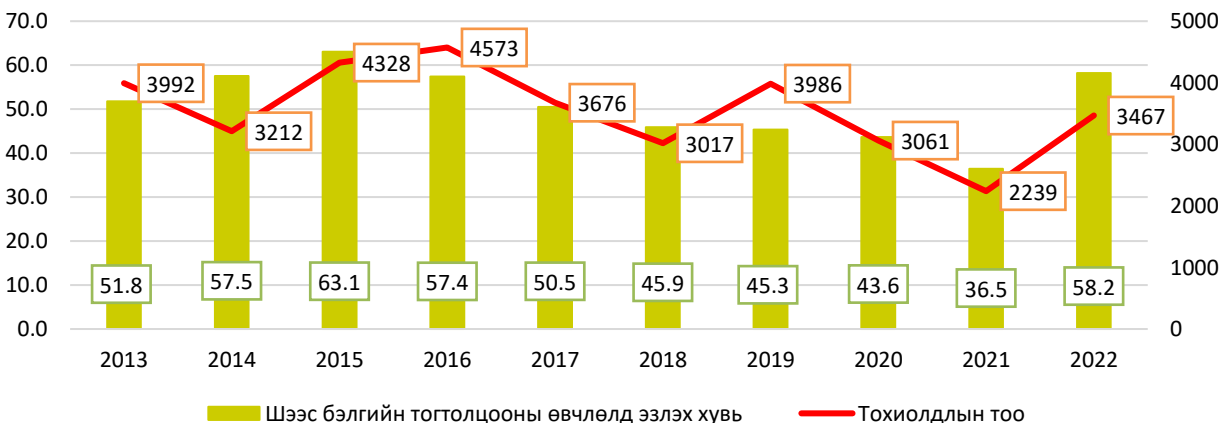
Зураг.7. 26 Шээс бэлгийн тогтолцооны өвчин, насны бүлгээр, 10 000 хүнд ногдох, 2010, 2015, 2019, 2022 он

БӨӨРНИЙ СУВГАНЦРЫН ЗАВСРЫН ЭДИЙН ӨВЧИН

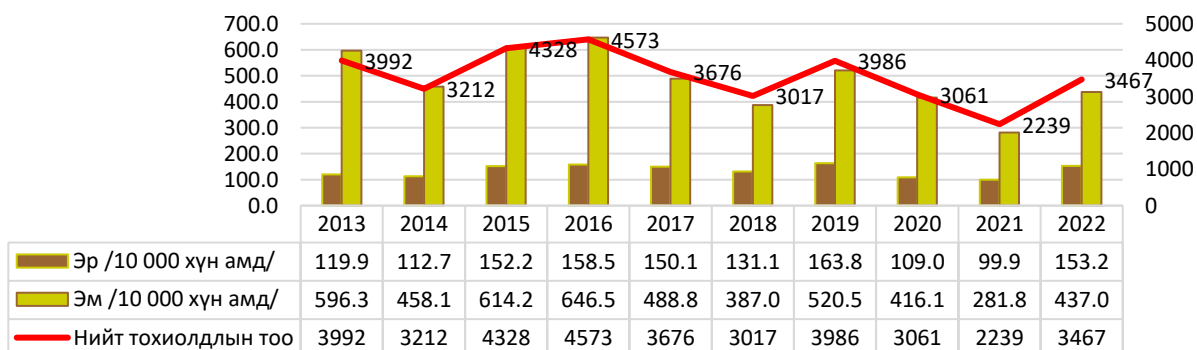
Бөөрний сувганцрын завсрын эдийн өвчин шээс бэлгийн тогтолцооны өвчний дотор 2022 оны байдлаар 58.2 хувийг эзэлж, сүүлийн 10 жилийн дунджаар 51.0 хувийг эзэлж байна.

Зураг.7. 27. Бөөрний сувганцрын завсрын эдийн өвчин, тохиолдлын тоо, хувиар, 2013-2022 он

2022 оны байдлаар бөөрний сувганцрын завсрын эдийн өвчний 3467 тохиолдол бүртгэгдэж шээс бэлгийн тогтолцооны өвчлөлд 58.2 хувийг эзэлж байна.

Зураг.7. 28 Бөөрний сувганцрын завсрын эдийн өвчин, Өвөрхангай аймаг, хүйсээр, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

2022 оны байдлаар нийт тохиолдлын тоо 3467 байгаа нь сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 88 тохиолдлоор буурсан байна.

7.6. МЭДРЭЛИЙН ТОГТОЛЦООНЫ ӨВЧИН

Мэдрэлийн тогтолцооны өвчнүүдийн бүтцийг харахад 2022 онд мэдрэлийн ёзоор ба сүлжээний эмгэг 33.5 хувь, толгой өвдөх, мигрень 32.2 хувь, эпилепси, уналт 10.0 хувь, дистони 3.5 хувь, тархины саа ба саажилтын хам шинж 3.2, тархины цус багасах дайралт ба түүнд хамаарах хамшинжүүд 2.5 хувь, төв мэдрэлийн тогтолцооны үрэвсэлт өвчнүүд 0.7 хувь, мэдрэлийн тогтолцооны бусад эмгэг 14.5 хувийг тус тус эзэлж байна.

Хүснэгт.7. 3 Мэдрэлийн тогтолцооны өвчлөлийн төрөл, бодит тоогоор, 2013-2022 он

Тэргүүлэх өвчлөлүүд	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Мэдрэлийн ёзоор ба сүлжээний эмгэг G50-G59	1136	1295	1187	1401	2382	2074	1012	1350	1277	1387
Мигрень, толгой өвдөх G43-44	428	346	469	525	1215	1210	690	1017	879	1333
Эпилепси, уналт G40-41	322	567	469	475	578	503	335	306	291	416
Дистони G24	286	187	219	98	134	76	101	25	59	144
Тархины саа ба саажилтын хам шинж G80-83	46	136	172	100	171	150	65	62	50	131
Тархины цус багасах дайралт ба түүнд хамаарах хамшинжүүд G45	66	53	12	41	150	194	215	89	35	102
Төв мэдрэлийн тогтолцооны үрэвсэлт өвчнүүд G01-09	45	63	66	43	40	40	33	17	24	28
Мэдрэлийн тогтолцооны бусад эмгэг	642	798	447	407	676	508	575	467	464	600
НИЙТ	2971	3445	3041	3090	5346	4755	3026	3333	3079	4141

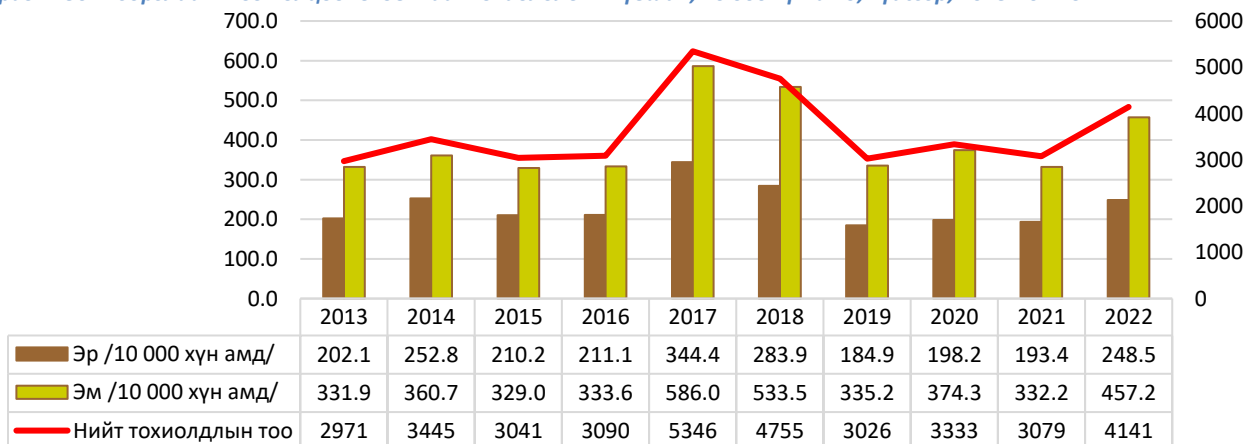
Хүн амын өвчлөлийн тавдугаар шалтгаан болсон мэдрэлийн тогтолцооны өвчлөл (10 000 хүн амд ногдох) 2022 онд 353 болж, сүүлийн 10 жилийн дундажаас 38-аар, өмнөх оноос 90 пунктээр тус тус нэмэгдсэн бол улсын дундажаас 197 -р бага байна. Харин мэдрэлийн тогтолцооны өвчний түвшинг 2022 оны байдлаар хүйсээр харвал эрэгтэйчүүдийнх 248 болж, 10 жилийн дундажаас 15 пунктээр, эмэгтэйчүүдийнх 457 болж 10 жилийн дундажаас 60 пунктээр тус тус нэмэгдсэн байна.

Зураг.7. 29 Мэдрэлийн тогтолцооны өвчний тохиолдлын түвшин, 10 000 хүн амд, хүйсээр, 2013-2022 он

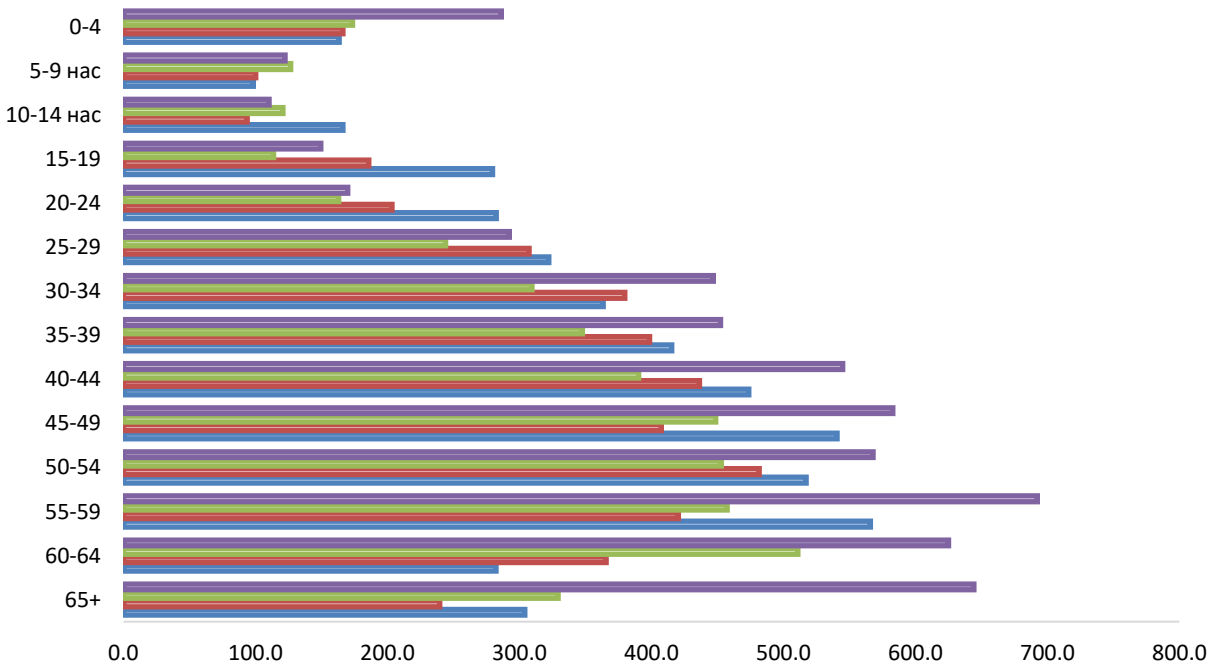
Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn)

Зураг.7. 30 Мэдрэлийн тогтолцооны өвчний тохиолдлын түвшин, 10 000 хүн амд, хүйсээр, 2013-2022 он

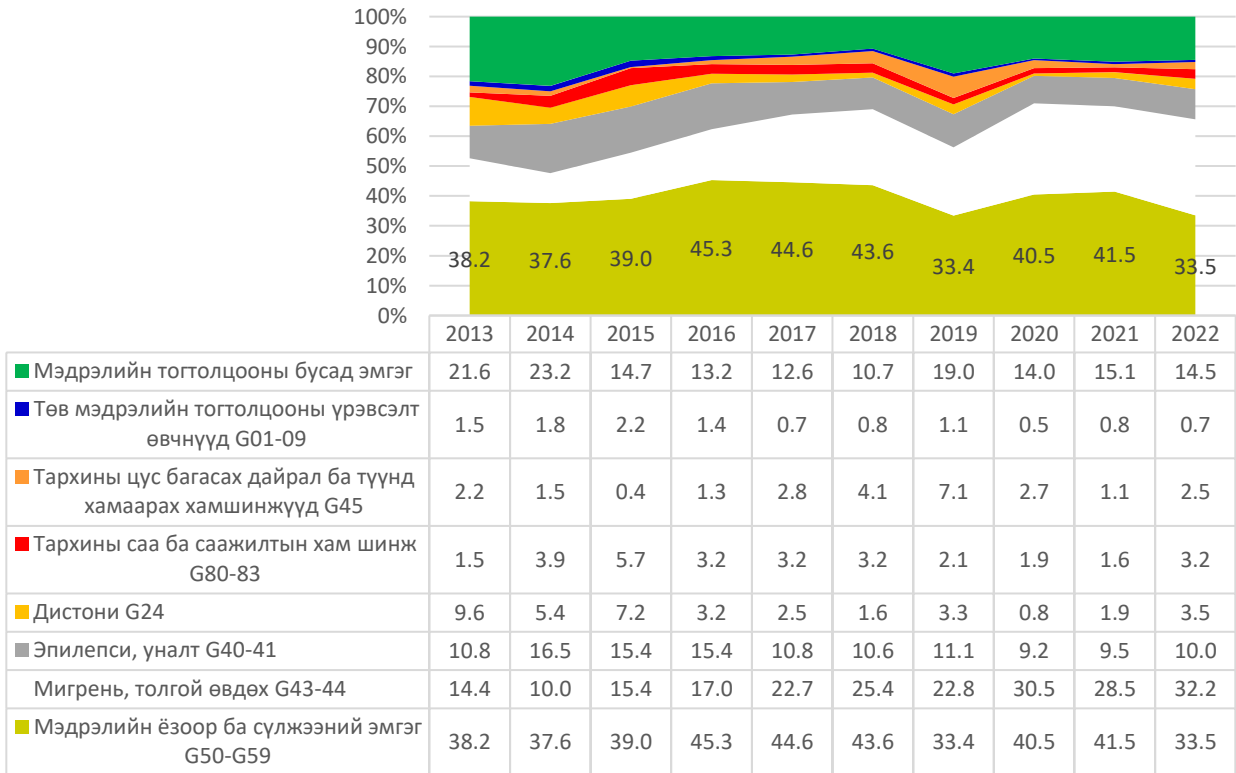
Мэдрэлийн тогтолцооны өвчний түвшинг насны бүлгээр 2010, 2015, 2019, 2022 оныг харьцуулан харвал 0-4 нас болон 30-аас дээш насанд нэмэгдэж бусад насны бүлэг дэх өвчлөл буурсан байна. 2022 онд 55-59 насанд хамгийн их буюу 692 байна.

Зураг.7. 31 Мэдрэлийн тогтолцооны өвчин, насны бүлгээр, 10 000 хүн амд, 2010, 2015, 2019, 2022 он

	65+	60-64	55-59	50-54	45-49	40-44	35-39	30-34	25-29	20-24	15-19	10-14 нас	5-9 нас	0-4
2022	644.3	625.1	692.4	568.0	582.9	544.8	452.4	447.0	292.4	170.0	149.6	110.4	122.4	286.3
2019	329.2	511.0	457.4	452.9	448.8	390.4	347.8	309.5	244.0	163.0	113.8	120.9	126.7	173.6
2015	239.5	365.8	420.4	481.7	407.5	436.5	398.6	379.9	307.4	203.4	186.0	93.8	100.2	166.2
2010	304.0	282.2	565.9	517.3	540.6	473.9	415.5	363.5	322.2	282.5	279.6	166.3	98.5	163.5

Зураг.7. 32 Мэдрэлийн тогтолцооны өвчнүүд, дүнд эзлэх хувиар, 2013-2022 он

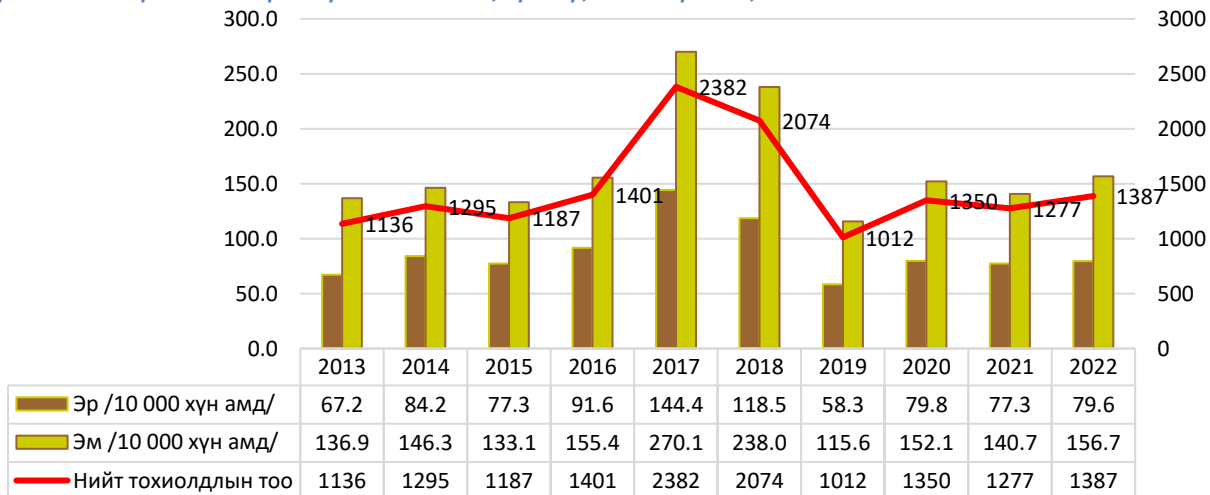
Зураг.7. 33 Мэдрэлийн ёзоор ба сүлжээний эмгэг, улс, аймгаар, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn)

2022 оны байдлаар мэдрэлийн ёзоор ба сүлжээний эмгэгийн 1387 тохиолдол бүртгэгдэж 10 000 хүн амд 118.4 ноогдож улсын дунджаас 59.3 пунктээр бага байна.

Зураг.7. 34 Мэдрэлийн ёзоор ба сүлжээний эмгэг, хүйсээр, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

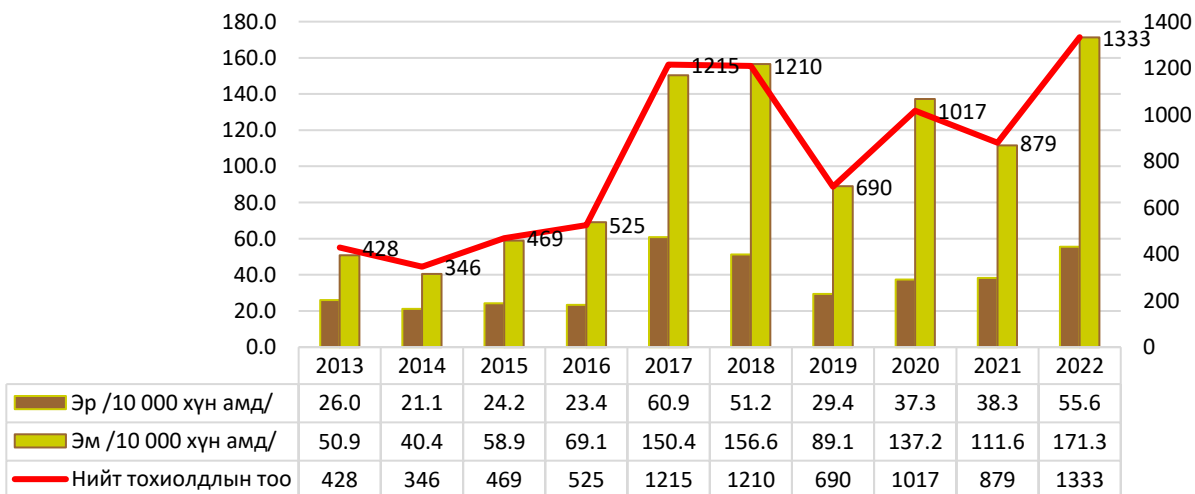
МИГРЕНЬ, ТОЛГОЙ ӨВДӨХ ӨВЧИН

Мигрень, толгой өвдөх өвчин мэдрэлийн тогтолцооны өвчний дотор сүүлийн 10 жилийн дунджаар 22.4 хувийг эзэлж байна. 10 000 хүн амд ноогдох өвчлөл 2022 оны байдлаар 113.8 болж сүүлийн 10 жилийн дундажтай харьцуулахад 43.5 пунктээр нэмэгдсэн байна.

Зураг.7. 35 Мигрень, толгой өвдөх, 10 000 хүн амд, улс, аймгаар, 2013-2022 он

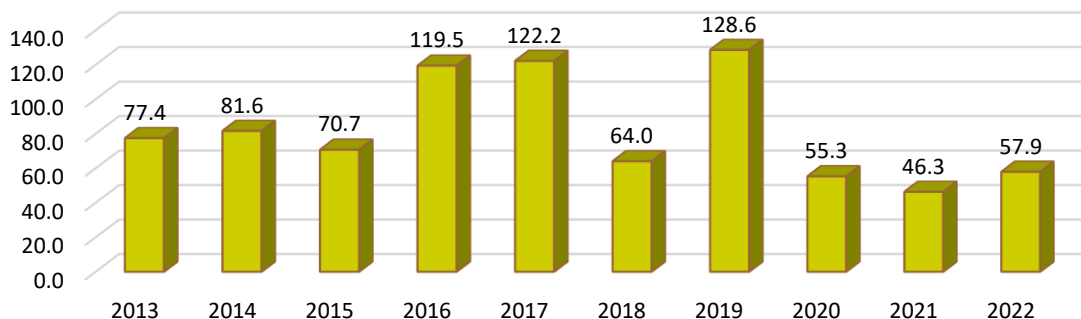
Зураг.7. 36 Мигрень, толгой өвдөх, хүйсээр, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

ДОТООД ШҮҮРЭЛ, ТЭЖЭЭЛИЙН БА БОДИСЫН СОЛИЛЦООНЫ ӨВЧИН

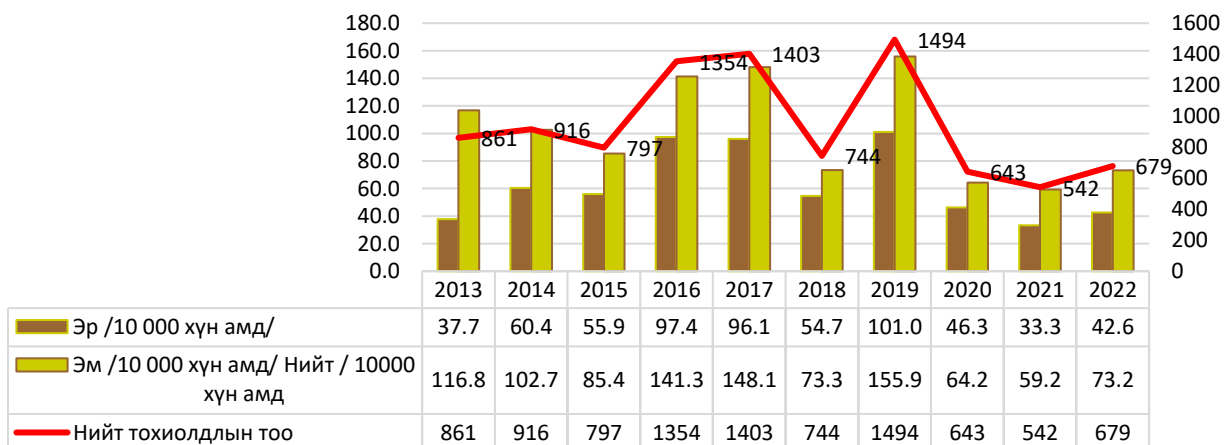
2022 оны байдлаар дотоод шүүрэл бодисын солилцооны өвчний 679 тохиолдол бүртгэгдэж 10 000 хүн амд 57.9 ногдож байгаа нь 10 жилийн дунджаас 264 тохиолдлоор буюу өвчлөлийн түвшин 24.5 пунктээр буурсан үзүүлэлттэй байна.

Зураг.7. 37 Дотоод шүүрэл, тэжээлийн ба бодисын солилцооны өвчин, 10 000 хүн амд, Өвөрхангай аймаг, 2013-2022 он

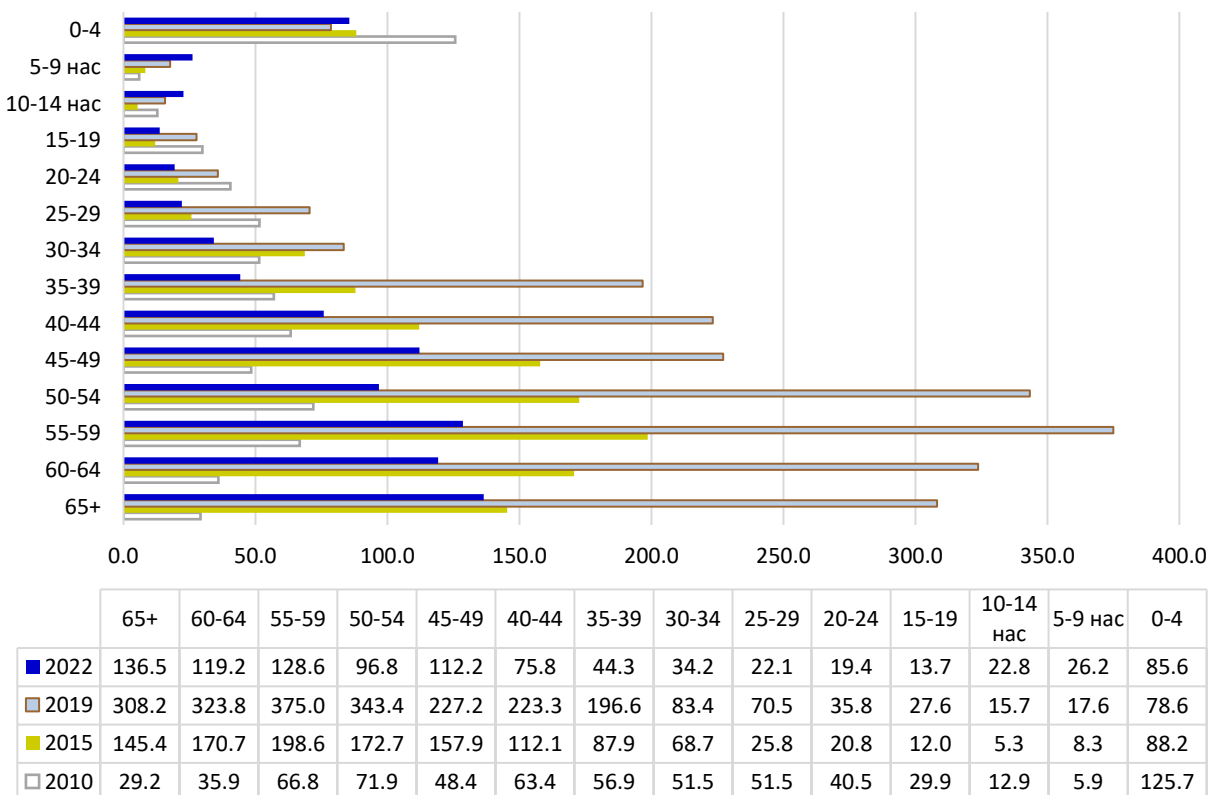
2022 оны үзүүлэлтийг хүйсээр авч үзвэл 10 000 эмэгтэйд 73.2 ногдож байгаа нь эрэгтэйчүүдийнхээс 30.6 пунктээр их үзүүлэлттэй байна.

Зураг.7. 38 Дотоод шүүрэл, тэжээлийн ба бодисын солилцооны өвчин, Өвөрхангай аймаг, хүйсээр, 2013-2022 он

Дотоод шүүрлийн тогтолцооны өвчний түвшинг насны бүлгээр 2010, 2015, 2019, 2022 оныг харьцуулан харвал 5-14 наснаас бусад насны бүлэг дэх өвчлөл буурсан байна. 2022 онд 65-аас дээш насанд хамгийн их буюу тухайн насны 10 000 хүн амд 136.5 ноогдож байна.

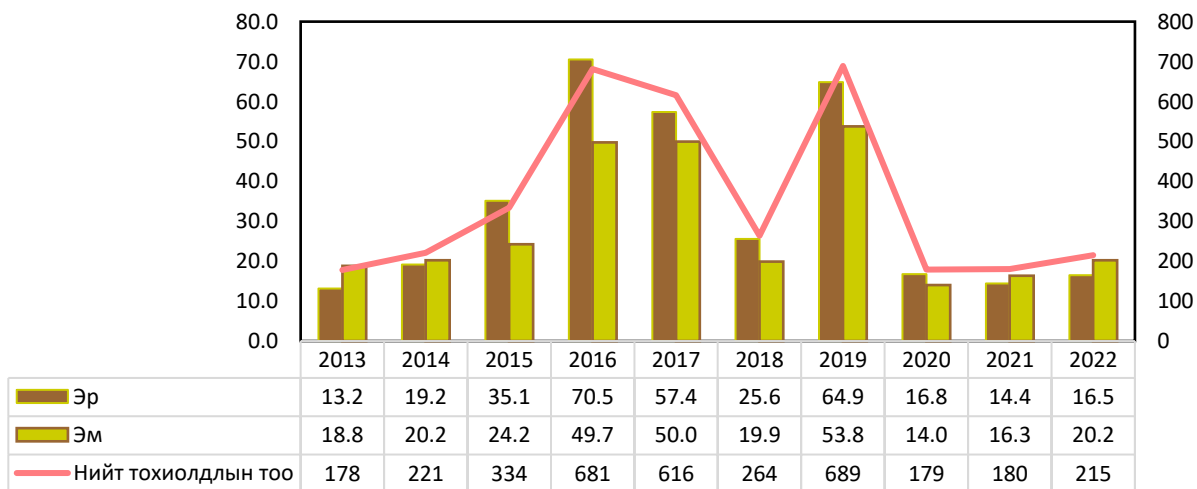
Зураг.7. 39 Дотоод шүүрлийн тогтолцооны өвчин, тухайн насны 10 000 хүн амд, Өвөрхангай аймаг, 2010, 2015, 2019, 2022 он

7.7. ЧИХРИЙН ШИЖИНГИЙН ӨВЧЛӨЛ

Чихрийн шижин өвчин нь дотоод шүүрэл, тэжээлийн бодисын солилцооны өвчлөлийн 37.1 хувийг эзэлж байна. 2022 онд 10000 хүн амд 19.0 ногдож байна. Хүйсийн хувьд 10 000 эрэгтэйд 16.5, 10 000 эмэгтэйд 20.2 байна.

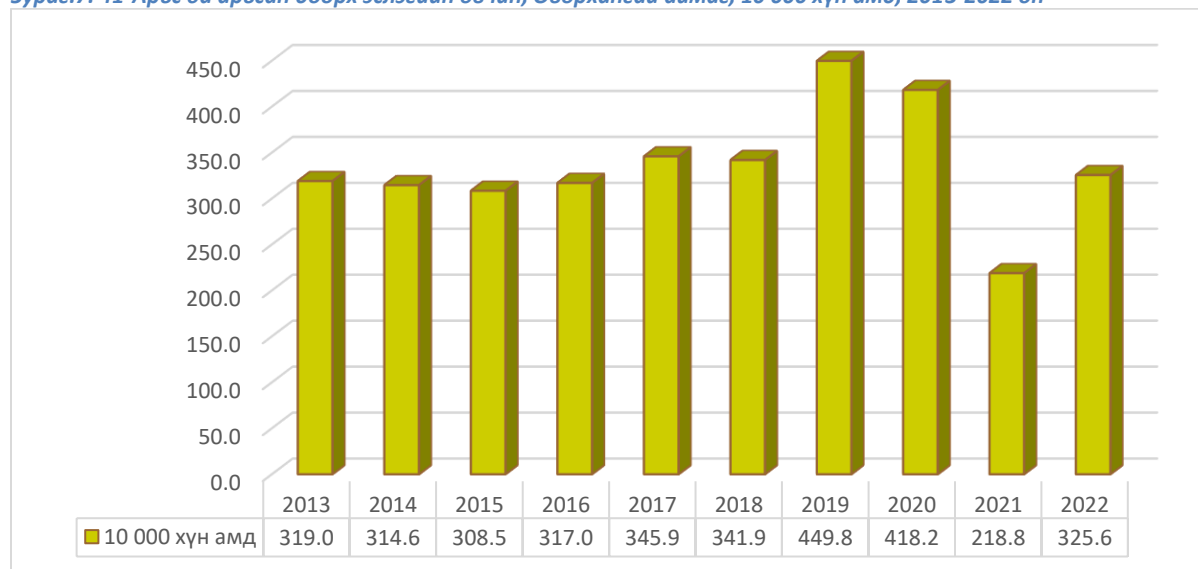
Зураг.7. 40 Чихрийн шижин өвчин, хүйсээр, 10 000 хүн амд, 2013-2022

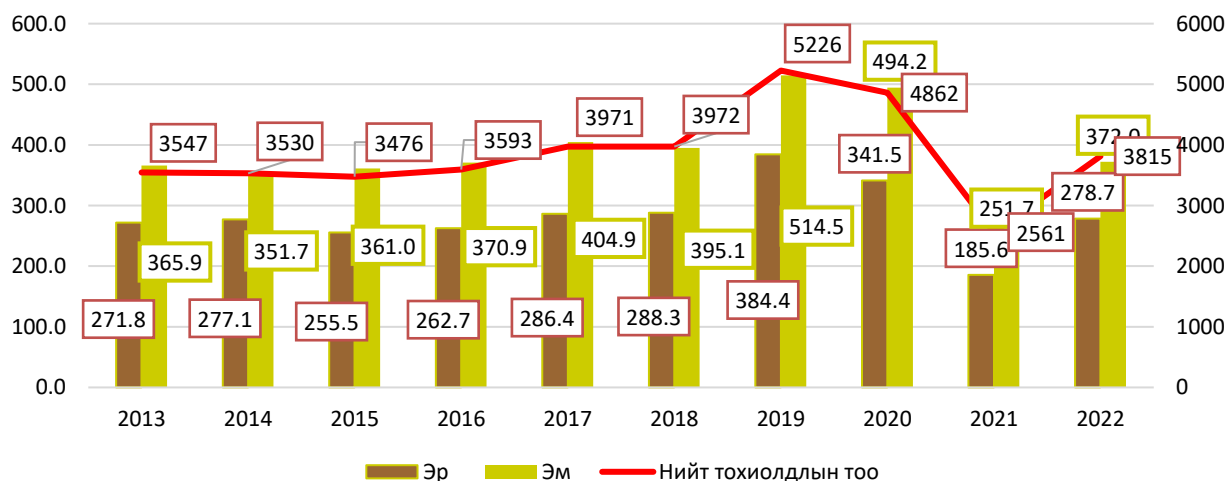
7.8. АРЬСНЫ ӨВЧИН

2022 оны байдлаар арьсны өвчний 3860 тохиолдол бүртгэгдэж 10 000 хүн амд 325.6 ногдож сүүлийн 10 жилийн дунджаас 10 пунктээр буурсан үзүүлэлттэй байна.

Зураг.7. 41 Арьс ба арьсан доорх эслэгийн өвчин, Өвөрхангай аймаг, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

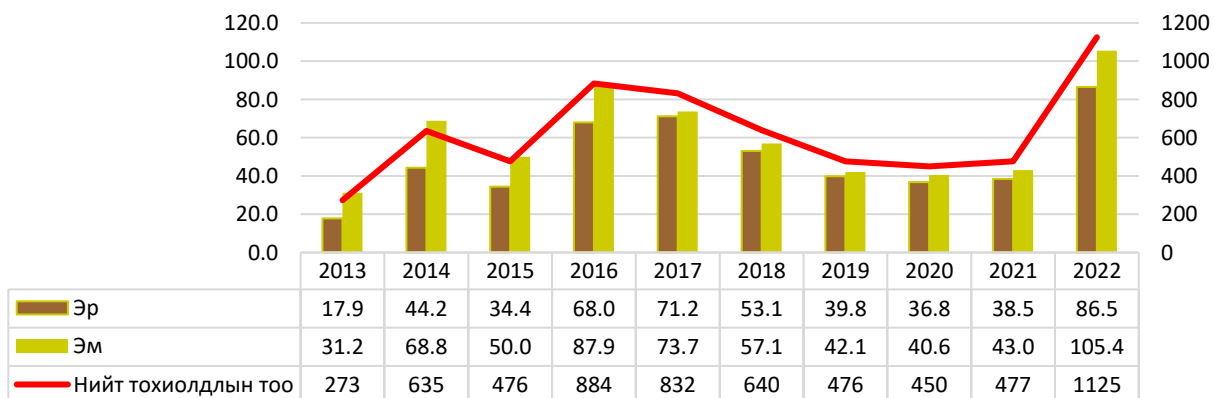
Зураг.7. 42 Арьс ба арьсан доорх эслэгийн өвчин, Өвөрхангай аймаг, хүйсээр, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

7.9.СЭТГЭЦ БА ЗАН ТӨРХИЙН ЭМГЭГ

Сэтгэц зан төрхийн эмгэгийг сүүлийн 10 жилээр авч үзвэл жилд дунджаар 626 тохиолдол бүртгэгдсэн байна. 2022 онд бүртгэгдсэн өвчлөлийн 44.8 хувийг эрэгтэйчүүд, 55.2 хувийг эмэгтэйчүүд эзэлж байна.

Зураг.7. 43 Сэтгэцийн ба зан төрхийн эмгэг, Өвөрхангай аймаг, 10000 хүн амд, 2013-2022 он

7.10 ХОРТ ХАВДРЫН ӨВЧЛӨЛ

Монгол улсын хүн амын дунд 2022 онд 6885 хорт хавдрын шинэ тохиолдол бүртгэгдсэн ба зонхилох байрлалын хорт хавдрын өвчлөлийн бүтцэд элэгний хорт хавдар 33.2 хувь, ходоодны хорт хавдар 17.2 хувь, уушги гуурсан хоолойн хорт хавдар 7.6 хувь, улаан хоолой 5 хувь, умайн хүзүүний хорт хавдар 4.6 хувийг эзэлж байгаа ба нийт хорт хавдрын 67.6 хувийг дээрх хорт хавдрууд эзэлж байна.

Манай аймгийн хүн амын дунд 2022 онд 266 хорт хавдрын шинэ тохиолдол бүртгэгдсэн ба хорт хавдрын өвчлөлийн бүтцэд элэгний хорт хавдар 33.8 хувь, ходоодны хорт хавдар 15.4 хувь, уушги гуурсан хоолойн хорт хавдар 7.5 хувийг эзэлж байна.

Хавдрын тохиолдлын түвшинг (10 000 хүнд ногдох) сүүлийн 10 жилийн байдлаар харвал 2022 онд аймгийн хэмжээнд 22.7 болж улсын дундажаас 2.1 пунктээр, аймгийн сүүлийн 10 жилийн дундажаас 5.4 пунктээр, өмнөх оноос 1.7 пунктээр тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна. Манай аймагт бүртгэгдсэн тохиолдол нь улсын дүнгийн 3.9 хувийг эзэлж байна.

Зураг.7. 44. Шинээр бүртгэгдсэн хорт хавдрын өвчлөл, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Health-info-3.0 мэдээллийн сан

2019-2023 онуудад хорт хавдрын 939 тохиолдол бүртгэгдснээс 0-25 насны хүүхэд, залуучуудад хорт хавдрын 27 тохиолдол бүртгэгдэж нийт тохиолдлын 2.9 хувийг эзэлж байна.

Хүснэгт.7. 4 0-25 насанд тохиолдож буй хорт хавдрын бүтэц, Өвөрхангай аймаг, 2014-2022 он тохиолдлын тоогоор

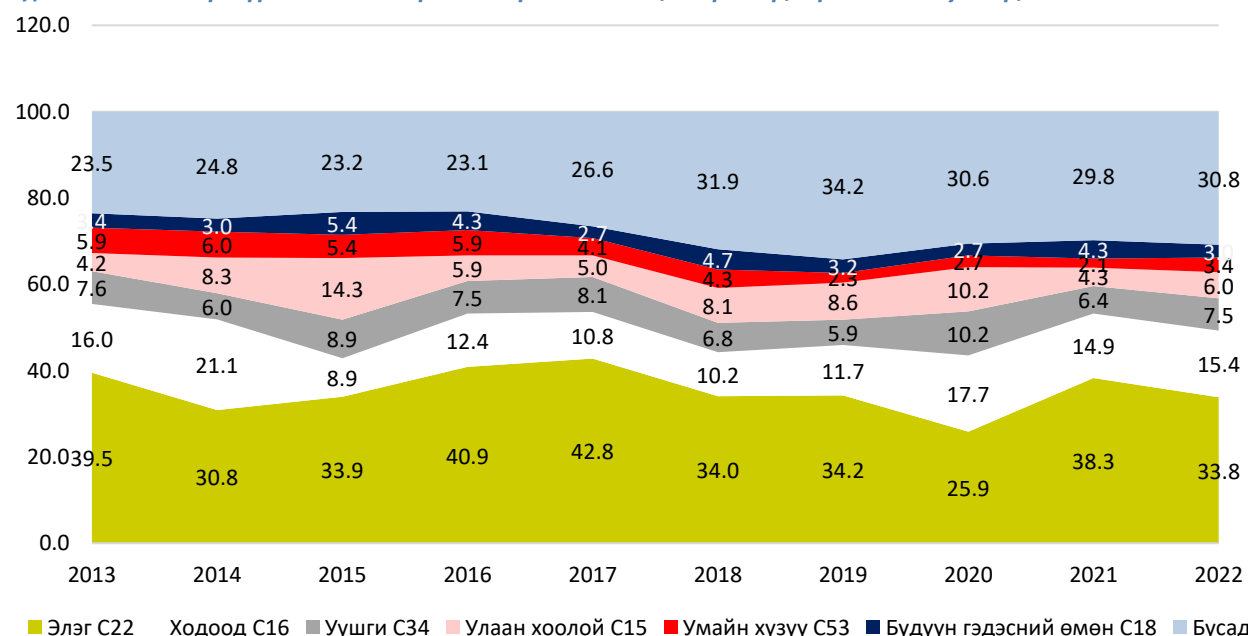
Төрөл	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Яс ба үений мөгөөрсний өмөн			2			3	1		1
Бусад холбох ба зөөлөн эдийн өмөн						1	1		2
Төмсөгний өмөн					1				
Бөөрний дээд булчирхайн өмөн					1				
Цусны эсийн өмөн	1		1	1	3		1		2
Элэг ба элгэн дэх цэсний сувгийн өмөн			1	1				1	
Хожкины буюу уутанцрын лимфом				1					
Тархины өмөн	1								3
Хөхний өмөн							1		
Өндгөвчний өмөн							1		1
Бамбайн өмөн									1
Нүд ба түүний дайврын өмөн									1

Хүснэгт.7.5 Шинээр бүртгэгдсэн хорт хавдрын зонхилох төрлүүд, тохиолдлын тоогоор, 2013-2022 он

Хорт хавдрын төрөл	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Нийт хорт хавдар	119	133	112	186	222	235	222	147	47	266
Элэг /C22/	47	41	38	76	95	80	76	38	18	90
Ходоод /C16/	19	28	10	23	24	24	26	26	7	41
Уушги /C34/	9	8	10	14	18	16	13	15	3	20
Улаан хоолой /C15/	5	11	16	11	11	19	19	15	2	16
Умайн хүзүү /C53/	7	8	6	11	9	10	5	4	1	9
Бүдүүн гэдэсний өмөн /C18/	4	4	6	8	6	11	7	4	2	8
Бусад	28	33	26	43	59	75	76	45	14	82

Эх үүсвэр: Health-info-3.0 мэдээллийн сан

Зураг.7.45 Шинээр бүртгэгдсэн хорт хавдрын өвчлөл, төрлөөр, дүнд эзлэх хувиар, 2013-2022 он

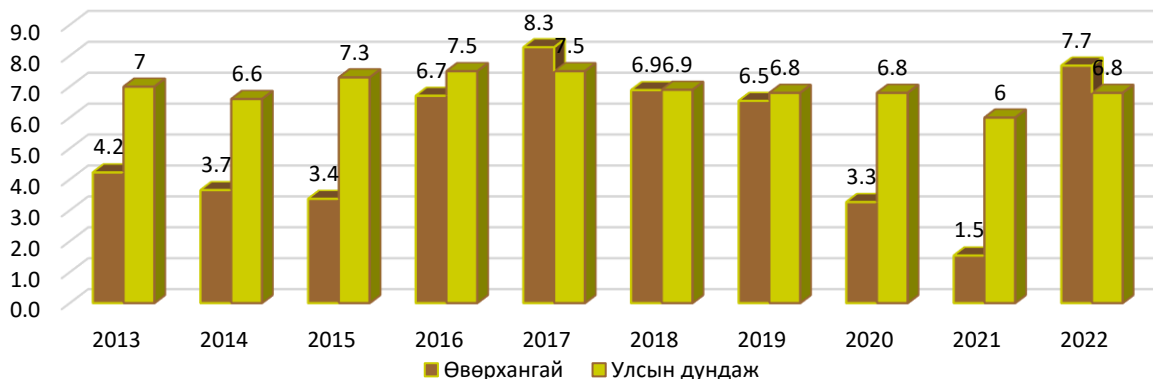

Эх үүсвэр: Health-info-3.0 мэдээллийн сан

ЭЛЭГНИЙ ХОРТ ХАВДАР

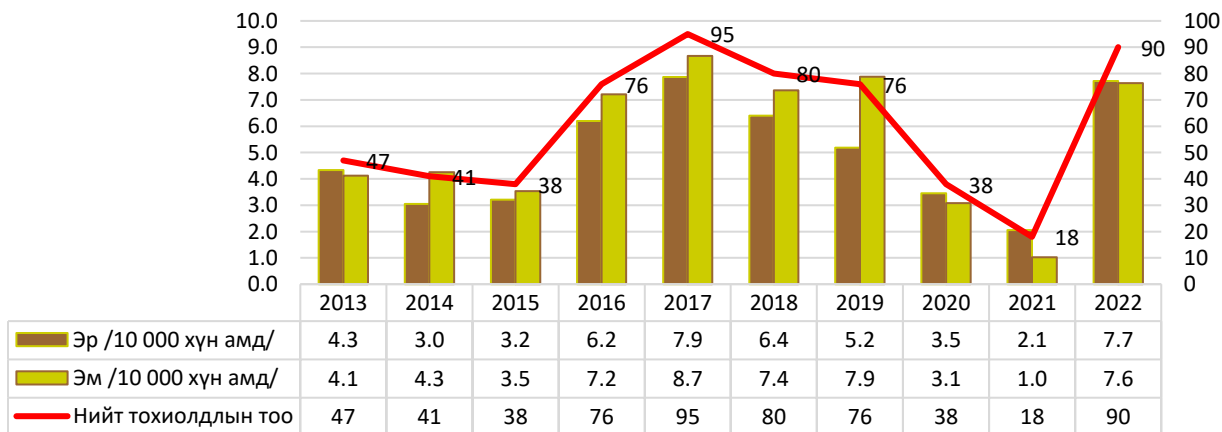
Элэгний анхдагч хорт хавдар үүсэх гол шалтгаан нь гепатит В (HBV), С (HCV) эсвэл дельта (HDV) вирусийн архаг халдвар, түүнчлэн согтууруулах ундаа хэтрүүлэн хэрэглэхээс үүдэлтэй гэдэг нь судалгаагаар тогтоогдсон. Монгол Улсын 2022 онд оны элэгний хорт хавдрын 2286 шинэ тохиолдол бүртгэгдсэн бол манай аймгийн хэмжээнд 90 тохиолдол бүртгэгдэж улсын дүнгийн 3.9 хувийг эзэлж байна. Элэгний хорт хавдар нь манай аймагт сүүлийн 10 жилийн хугацаанд бүртгэгдсэн хорт хавдрын тэргүүлэх шалтгаан болж 35.4 хувийг эзэлж байна. Элэгний хорт хавдрын өвчлөлийг хүйсээр харвал 2022 онд нийт өвчлөгчдийн 50.0 хувийг эрэгтэйчүүд эзэлж, сүүлийн 10 жилийн дундажаас 2.8 пунктээр өссөн байна. Харин эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь 2022 онд 50.0 болж сүүлийн 10 жилийн дундажаас 2.8 пунктээр буурсан байна.

Зураг.7. 46 Элэгний хорт хавдрын өвчлөл, улс, аймгаар, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Health-info-3.0 мэдээллийн сан

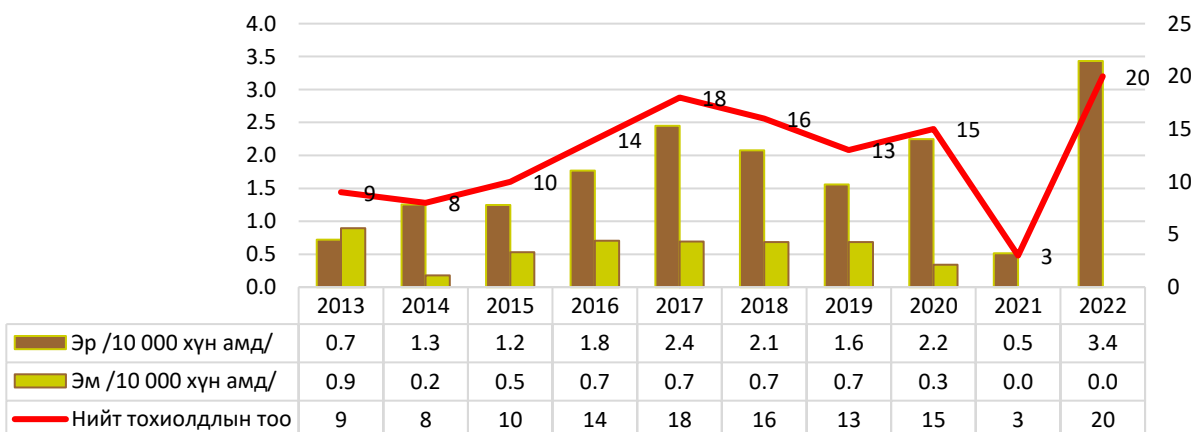
Зураг.7. 47 Элэгний хорт хавдрын өвчлөл, хүйсээр, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

УУШГИНЫ ХАВДАР

Уушгины хорт хавдрыг үүсгэдэг гол хүчин зүйл нь хүн амын амьдралын дадал зуршил, хоол хүнс, хүрээлэн буй орчин зэрэг байдаг. Монгол Улсын хэмжээнд 2022 онд уушгины хорт хавдрын 521 шинэ тохиолдол бүртгэгдсэн бол манай аймагт 20 тохиолдол бүртгэгдэж улсын дүнгийн 3.8 хувийг эзэлж байна.

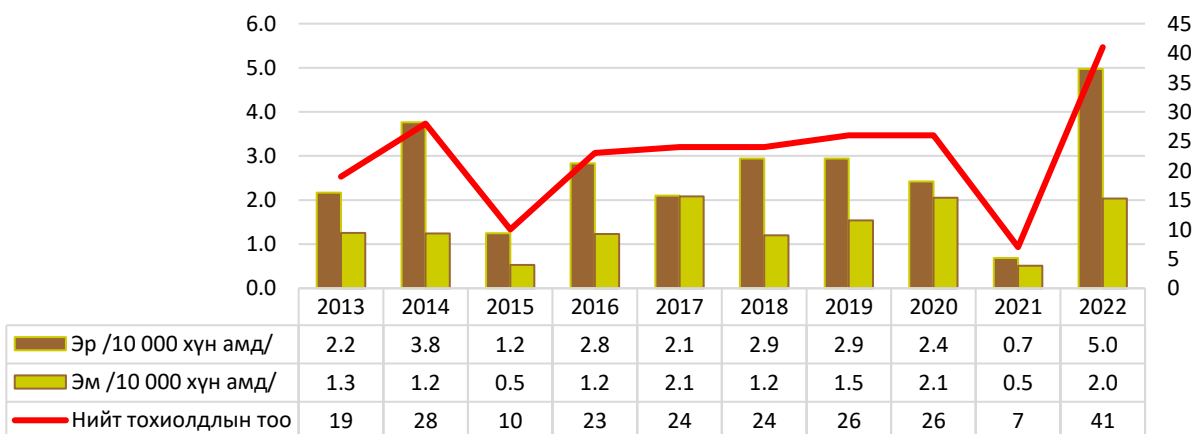
Зураг.7. 48 Амьсгуурс ба уушгины хорт хавдар, хүйсээр, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

ХОДООДНЫ ХАВДАР

Архи, согтууруулах ундаа хэтрүүлэн хэрэглэх, тамхи татах, жимс жимсгэнэ, хүнсний ногооны хэрэглээ бага байх, хелико бактерийн халдвар, удамшлын генийн өөрчлөлт зэрэг нь ходоодны хавдрын эрсдэлт хүчин зүйлс болдог. Манай аймагт 2022 онд ходоодны хорт хавдрын 41 шинэ тохиолдол бүртгэгдэж, сүүлийн 10 жилийн дундажаас 18-аар, өмнөх оноос 34 тохиолдлоор тус тус нэмэгдсэн байна. Ходоодны хорт хавдрын өвчлөлийн түвшин (10 000 хүн амд) 2022 онд 3.5 ноогдож байна.

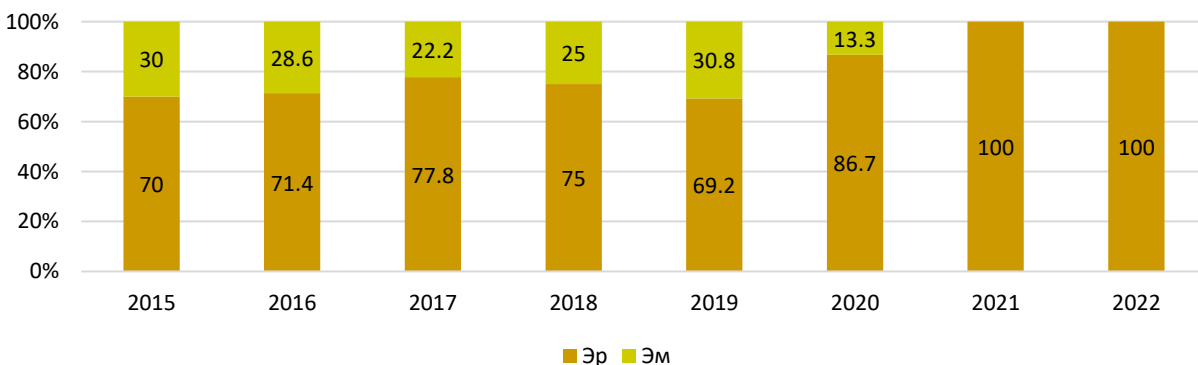
Зураг.7. 49 Ходоодны хорт хавдрын өвчлөл, хүйсээр, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

ШИНЭЭР БҮРТГЭГДСЭН ХОРТ ХАВДАР, ЗОНХИЛОН ТОХИОЛДОХ ТӨРӨЛ, ХҮЙС

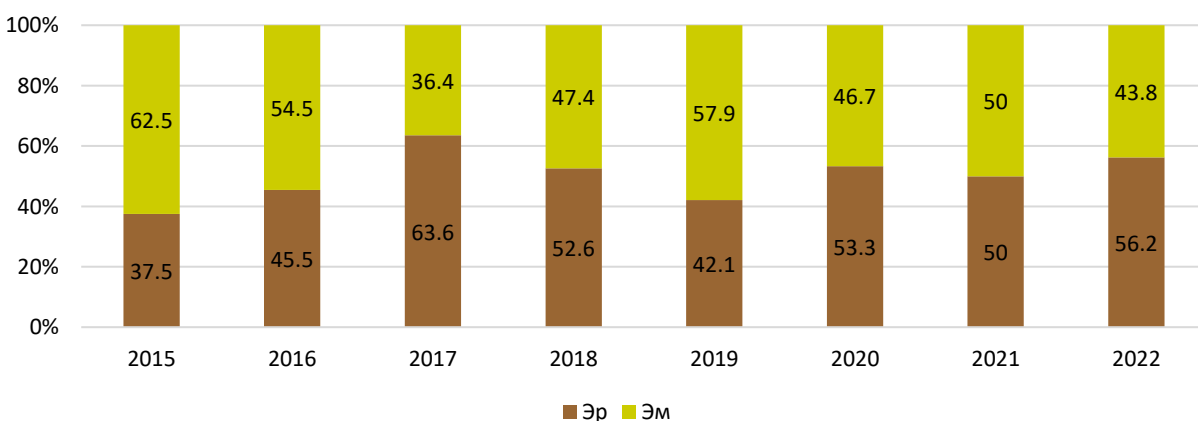
Шинээр бүртгэгдсэн хорт хавдар нь үүсэхэд нөлөөлөх хүчин зүйлээс хамааран хүйсийн хувьд ялгаатай байна. Доорх зургуудад хорт хавдрын эзлэх хувийг хүйсээр харуулав.

Зураг.7. 50 Уушигны хорт хавдар, хүйсээр, эзлэх хувь, 2015-2022 он

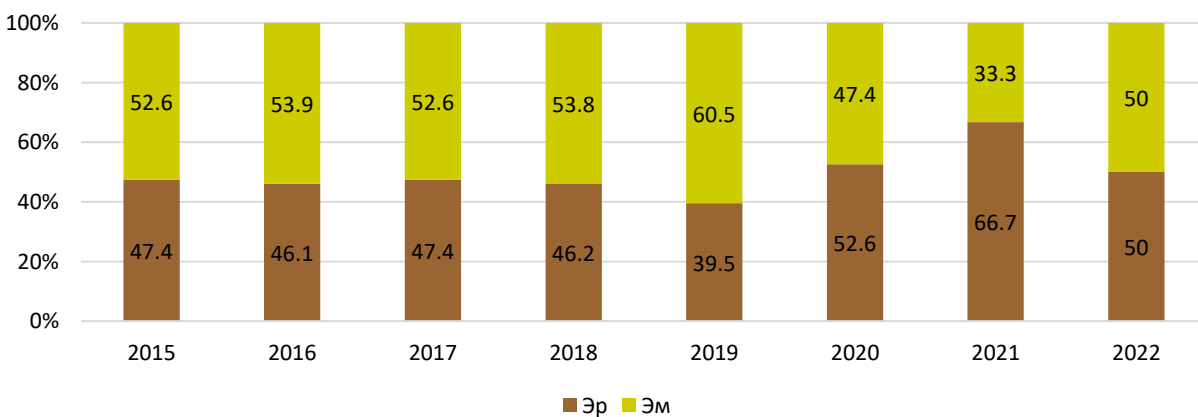
Уушгины хорт хавдрын дийлэнх хувийг эрэгтэйчүүд эзэлж байна.

Зураг.7. 51 Улаан хоолойн хорт хавдар, хүйсээр, эзлэх хувь, 2015-2022 он

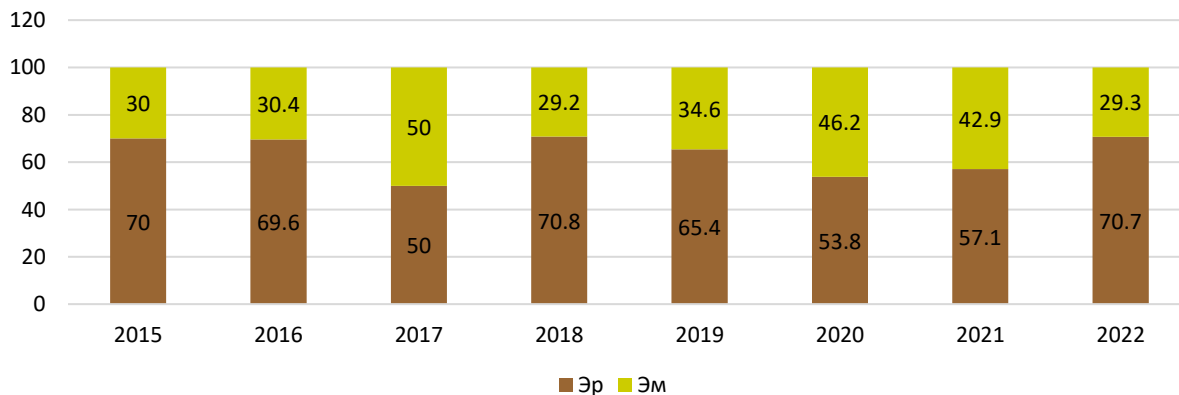
2015-2022 онуудын дунджаар улаан хоолойн хорт хавдрын 49.9 хувийг эмэгтэйчүүд, 50.1 хувийг эрэгтэйчүүд эзэлж байгаа нь хүйсээс хамаарсан шалтгаан, хүчин зүйлгүй байгаа нь харагдаж байна.

Зураг.7. 52 Элэгний хорт хавдар, хүйсээр, эзлэх хувь, 2015-2022 он

Шинээр бүртгэгдсэн элэгний хорт хавдрын өвлөлийг 2015-2022 онуудын дунджаар авч үзвэл эмэгтэйчүүд 50.5 хувийг, эрэгтэйчүүд 49.5 хувийг эзэлж байна.

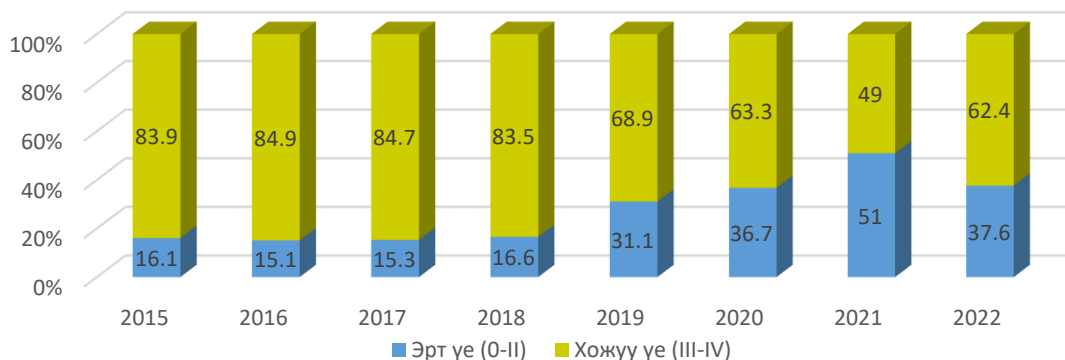
Зураг.7. 53 Ходоодны хорт хавдар, хүйсээр, эзлэх хувь, 2015-2022 он

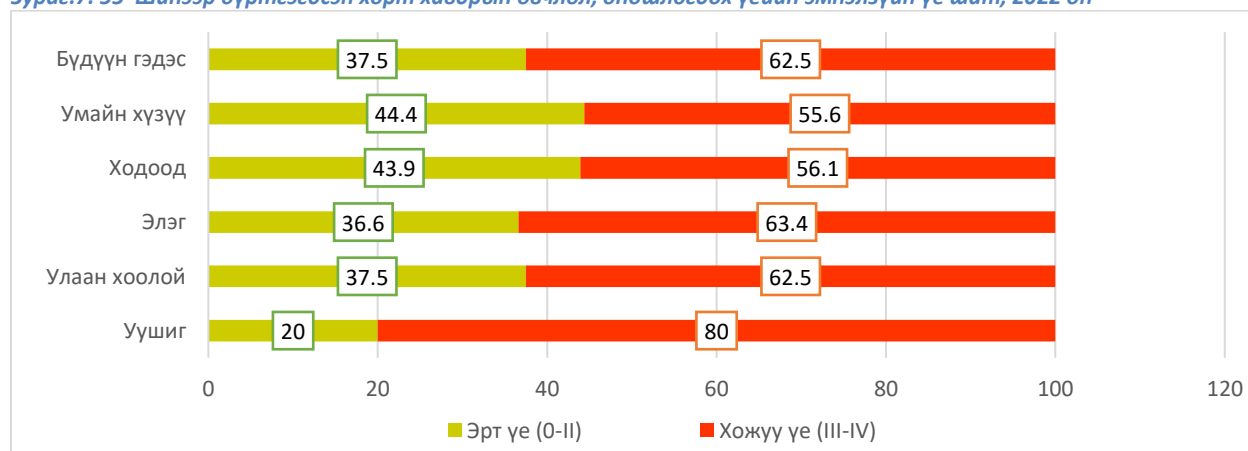
2015-2022 онуудын дунджаар шинээр бүртгэгдсэн ходоодны хорт хавдрын өвлөлийн 63.4 хувийг эрэгтэйчүүд, 36.6 хувийг эмэгтэйчүүд тус тус эзэлж байна.

ХАВДРЫН ХЯНАЛТ

Зураг.7. 54 Хорт хавдрын өвлөлийн оношлогдох үеийн эмнэлзүйн үе шат, дүнд эзлэх хувиар, 2015-2022

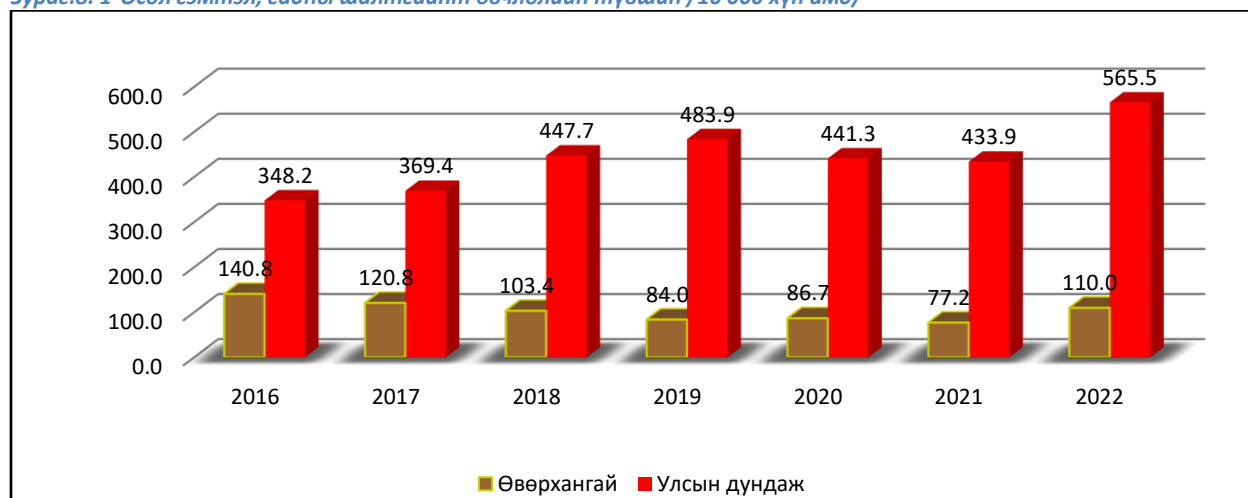

Зураг.7. 55 Шинээр бүртгэгдсэн хорт хавдрын өвчлөл, оношлогдох үеийн эмнэлзүйн үе шат, 2022 он

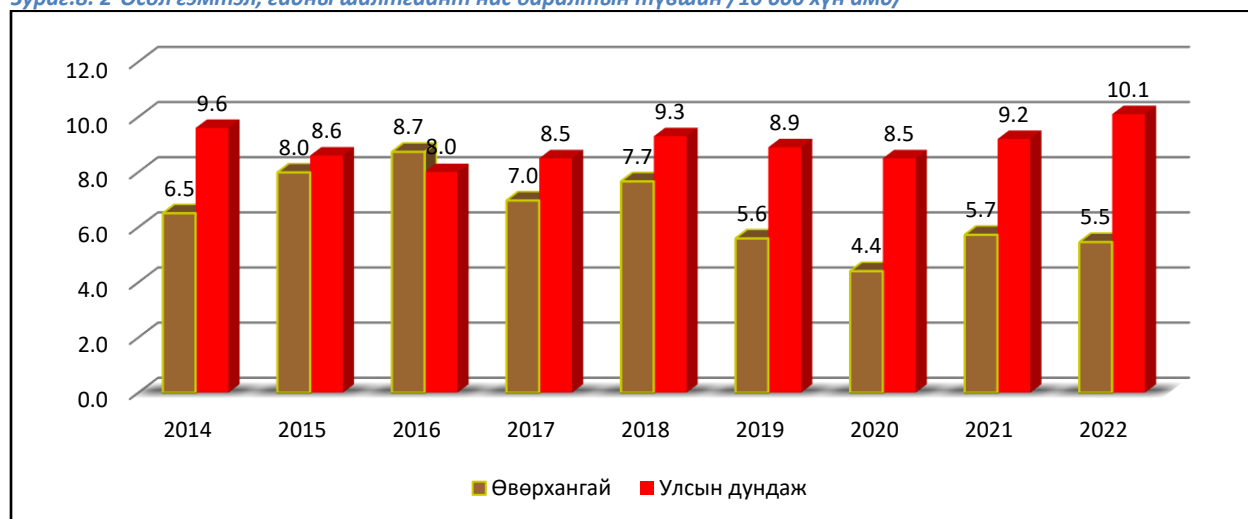

БҮЛЭГ VIII. ОСОЛ ГЭМТЭЛ, ГАДНЫ ШАЛТГААНТ ӨВЧЛӨЛ, НАС БАРАЛТ

Зураг.8.1 Осол гэмтэл, гадны шалтгаант өвчлөлийн түвшин /10 000 хүн амд/

Зураг.8.2 Осол гэмтэл, гадны шалтгаант нас баралтын түвшин /10 000 хүн амд/

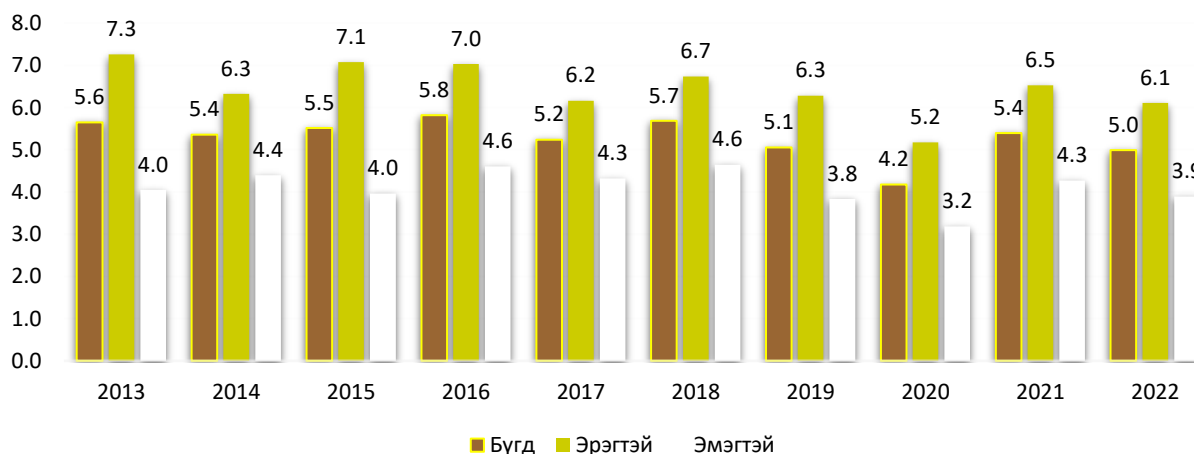
Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Health-info-3.0 мэдээллийн сан

БҮЛЭГ IX. ХҮН АМЫН НАС БАРАЛТ

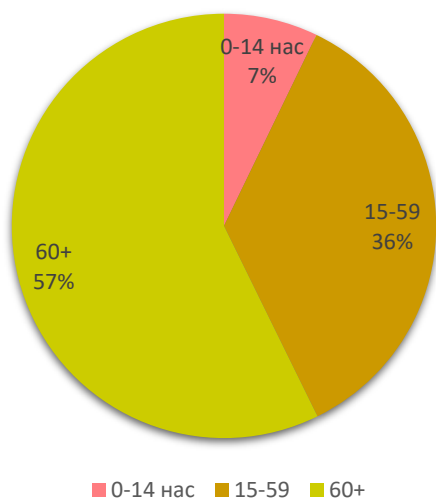
9.1. НАС БАРАЛТ

Манай аймгийн хүн амын нас баралтыг сүүлийн 10 жилийн дунджаар харвал жилд 605 буюу 1000 хүн амд ногдох нас баралтын ерөнхий коэффициент 5.3 байгаа нь улсын дунджаас 0.1 пунктээр бага байна. Хүн амын нас баралт 2022 онд 585 болж, сүүлийн 10 жилийн дундажаас 20 тохиолдлоор, өмнөх оноос 46-аар тус тус буурсан байна.

Зураг.9.1 Хүн амын нас баралтын түвшин (1000 хүнд ногдох), хүйсээр, Өвөрхангай аймаг, 2013-2022 он

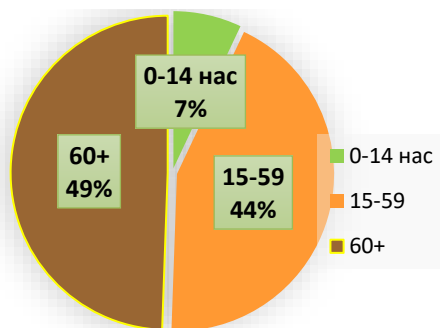

Зураг.9.2 Нийт нас баралт, насны бүлгээр, 2022 он

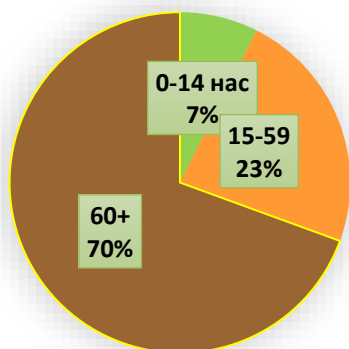
2022 оны байдлаар эрэгтэйчүүдийн нас баралтын өсвөр насанд /0-14/ 42 тохиолдол бүртгэгдэж 7.2 хувийг, 208 тохиолдол нь хөдөлмөрийн насандаа /15-59/ нас барж 35.5 хувийг, 335 тохиолдол тэтгэврийн насанд /60-аас дээш/ нас барж 57.3 хувийг тус тус эзэлж байна.

Зураг.9.3 Эрэгтэйчүүдийн нас баралт нас баралт, насны бүлгээр, 2022 он

2022 оны байдлаар эмэгтэйчүүдийн нас баралтын өсвөр насанд /0-14/ 25 тохиолдол бүртгэгдэж 7 хувийг, 155 тохиолдол нь хөдөлмөрийн насандаа /15-59/ нас барж 44 хувийг, 176 тохиолдол тэтгэврийн насанд /60-аас дээш/ нас барж 49 хувийг тус тус эзэлж байна.

Зураг.9.3 Эмэгтэйчүүдийн нас баралт, насны бүлгээр, 2022 он

2022 оны байдлаар эмэгтэйчүүдийн нас баралтын 17 тохиолдол 0-14 насанд тохиолдож 7 хувийг, 53 тохиолдол нь хөдөлмөрийн насандаа /15-59/ тохиолдож 23 хувийг, 159 тохиолдол 60-аас дээш буюу тэтгэврийн насандаа нас барж 70 хувийг тус тус эзэлж байна.

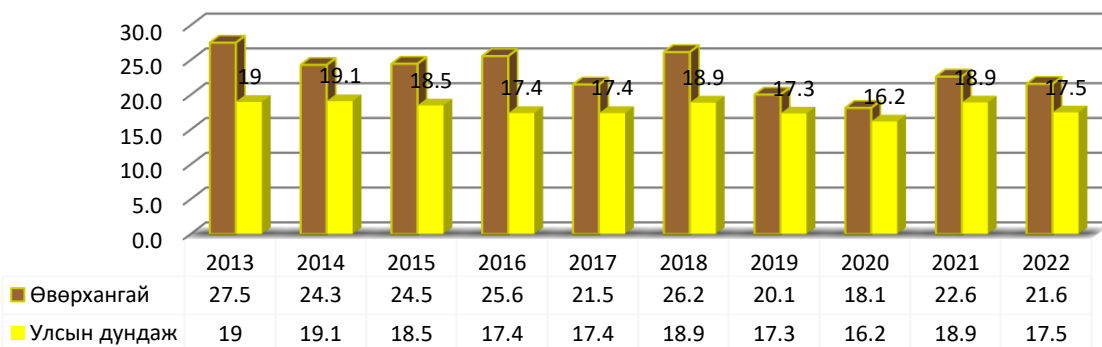
9.2. ЗҮРХ СУДАСНЫ ТОГТОЛЦООНЫ ШАЛТГААНТ НАС БАРАЛТ

Зүрх судасны тогтолцооны өвчний улмаас улсын хэмжээнд жил бүр 5500-6000 хүн буюу нас баралтын тэргүүлэх шалтгаан болсон хэвээр байна. Манай аймгийн хувьд сүүлийн 10 жилийн дундажаар жилд 265 хүн тус өвчлөлийн шалтгаанаар нас барж байна.

Сүүлийн 10 жилийн дундажаар хүн амын нас баралтын нэгдүгээр шалтгаан болох зүрх судасны тогтолцооны өвчний улмаас нас барсан хүмүүсийн 60.2% эрэгтэйчүүд, 39.8% нь эмэгтэйчүүд байна. Зүрх судасны тогтолцооны өвчнөөс зүрхний ишемит өвчин, тархины цус харвалт, бусад зүрх судасны тогтолцооны өвчин, зүрхний шигдээс дийлэнх хувийг эзэлж байна.

Эдгээр нийтлэг өвчин тус бүрт эрэгтэйчүүд эмэгтэйчүүдээс харьцангуй их өртөж байна. Нас барсан хүмүүсийн насны хувьд эрэгтэйчүүд эмэгтэйчүүдээс илүү залуу насандаа нас барсан байна. 2022 онд зүрх судасны тогтолцооны шалтгаант нас баралтын түвшин 10 000 эрэгтэй хүн амд 27.5, 10 000 эмэгтэй хүн амд 15.9 ногдож байна.

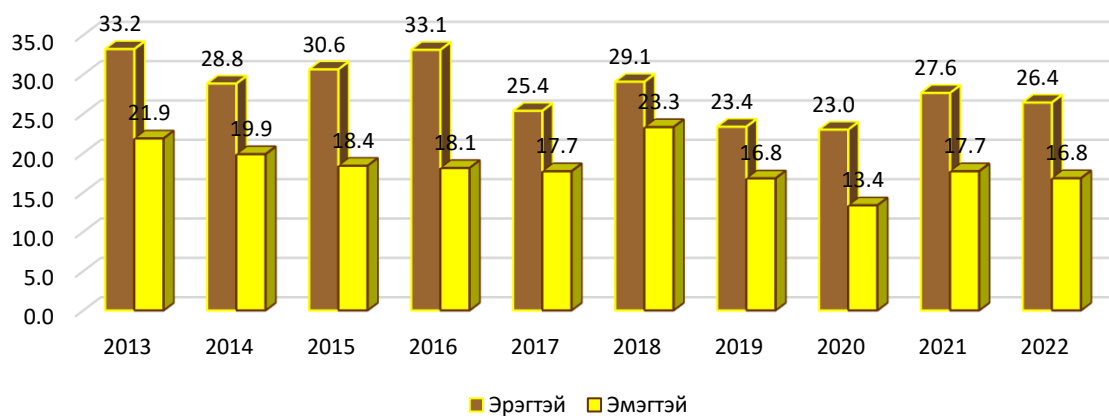
Зураг.9. 4 Зүрх судасны тогтолцооны шалтгаант нас баралт, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Health-info-3.0 мэдээллийн сан

2022 оны байдлаар 10 000 хүн амд ноогдох зүрх судасны тогтолцооны шалтгаант нас баралтын түвшин 21.6 байгаа нь өмнөх оноос 1 пунктээр, сүүлийн 10 жилийн дунджаас 1.6 пунктээр тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна.

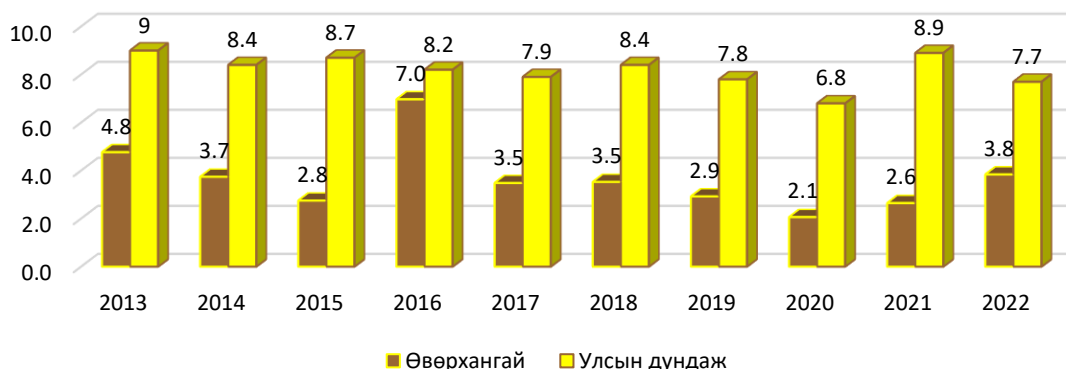
Зураг.9. 5 Зүрх судасны тогтолцооны шалтгаант нас баралт, 10 000 хүн амд, хүйсээр, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Health-info-3.0 мэдээллийн сан

2022 оны байдлаар хүн амын нас баралтын тэргүүлэх шалтгаан болсон зүрх судасны тогтолцооны өвчний 17.8 хувийг зүрхний шигдээс өвчний шалтгаант нас баралт эзэлж байна. 2022 онд зүрхний шигдээсээр нийт 45 хүн нас барсан нь сүүлийн 10 жилийн дундажаас 3 тохиолдлоор буюу 6.7 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна. 10 000 хүн амд зүрхний шигдээсийн шалтгаант нас баралтыг хүйсээр, сүүлийн 10 жилийн дунджаар харвал эрэгтэйчүүд эмэгтэйчүүдээс 3.4 дахин их байна.

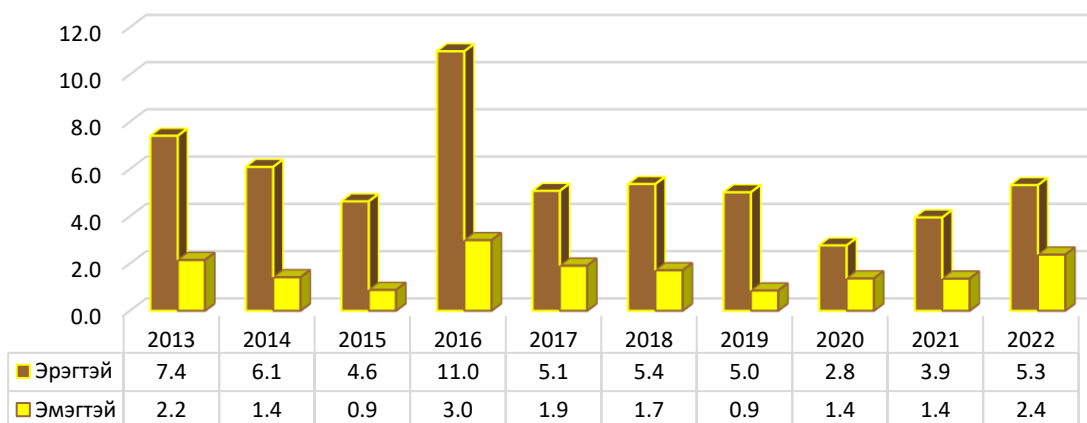
Зураг.9. 6 Зүрхний шигдээсийн шалтгаант нас баралтын түвшин, 10 000 хүнд амд, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Health-info-3.0 мэдээллийн сан

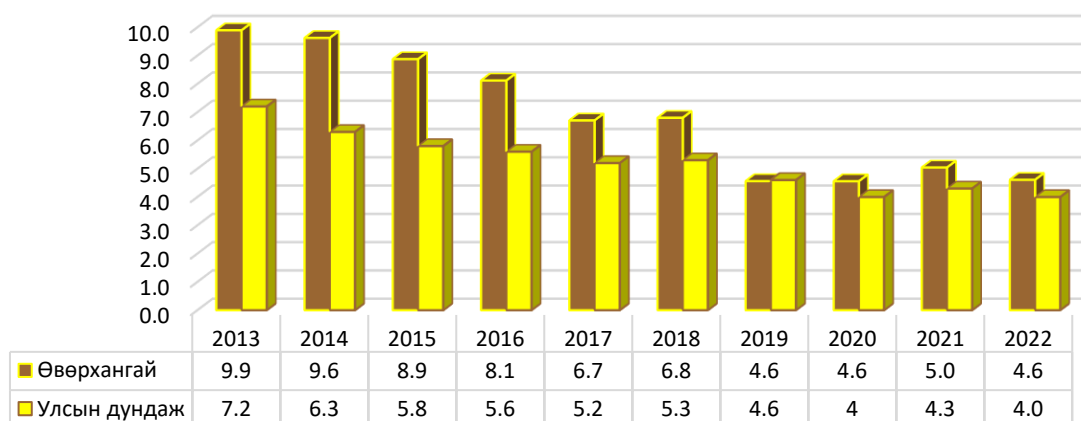
Зүрхний шигдээсийн шалтгаант нас баралтыг хүйсээр авч үзвэл 2022 онд 10 000 эрэгтэйд ноогдох түвшин 5.3 болж, 10 жилийн дундажаас 0.4 пунктээр, 10 000 эмэгтэйд ноогдох түвшин 2.4 болж, 10 жилийн дундажаас 0.7 пунктээр тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна.

Зураг.9. 7 Зүрхний шигдээсийн шалтгаант нас баралтын түвшин, Өвөрхөнгөй аймаг, 10 000 хүнд амд, хүйсээр, 2013-2022 он

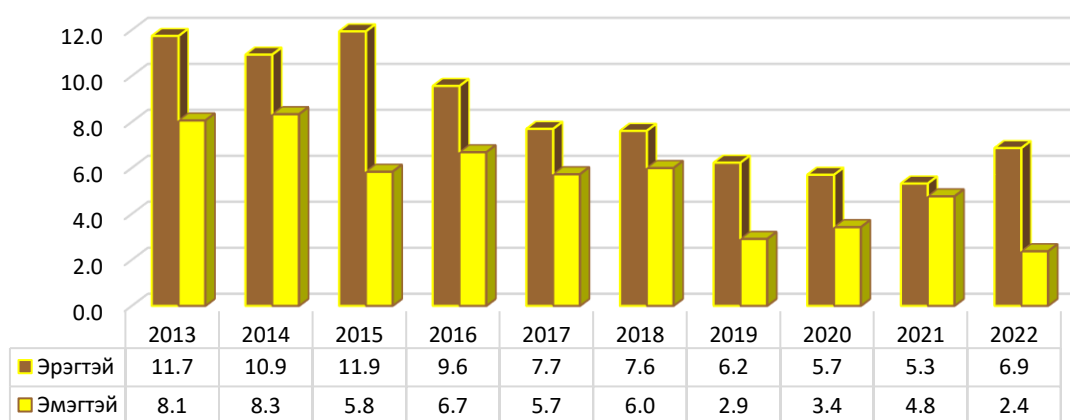
Сүүлийн 10 жилийн дундажаар зүрх судасны өвчний шалтгаант нас баралтын 21.3 хувийг тархинд цус харвалтын шалтгаант нас баралт эзэлж байна. 2022 оны байдлаар 10 000 хүн амд ногдох тархинд цус харвалтын шалтгаант нас баралт 4.6 болж улсын дундажаас 0.6 пунктээр өндөр, аймгийн сүүлийн 10 жилийн дундаж 6.9 байгаа нь улсын дундажаас 1.7 пунктээр өндөр үзүүлэлттэй байна.

Зураг.9. 8 Тархинд цус харвалтын шалтгаант нас баралт, 10 000 хүнд амд, 2013- 2022 он

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Health-info-3.0 мэдээллийн сан

Зураг.9. 9 Тархинд цус харвалтын шалтгаант нас баралт, 10 000 хүнд амд, хүйсээр, 2013- 2022 он

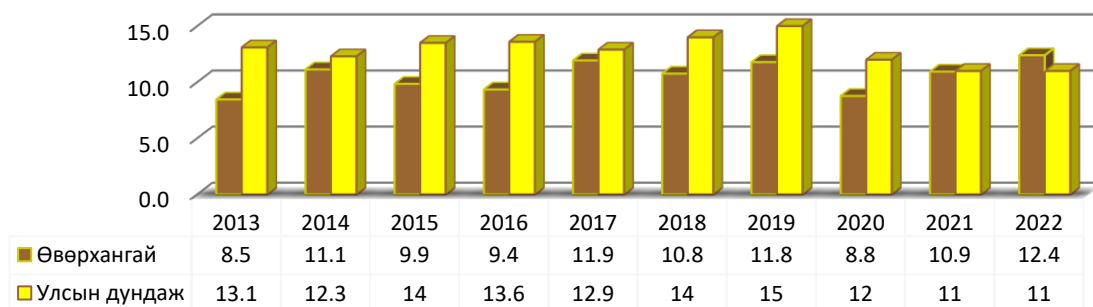
9.3. ХОРТ ХАВДРЫН ШАЛТГААНТ НАС БАРАЛТ

Хавдраас шалтгаалсан нас баралт 1990 оноос хойш нас баралтын 2 дахь шалтгаан болсоор байгаа бөгөөд улсын үзүүлэлтийг авч үзвэл нас барагчдыг 58.7 хувь нь эрэгтэйчүүд байгаа нь эмэгтэйчүүдээс илүү өвчилж, нас барж байна. Улсын хэмжээнд насны хувьд 40-өөс дээш насныхан 96.0 хувийг эзэлж байна. Манай аймгийн хувьд 60.7 хувийг эрэгтэйчүүд эзэлж улсын үзүүлэлтээс 2.0 пунктээр өндөр байна. Насны хувьд 40-өөс дээш насныхан 97.9 хувийг эзэлж улсын дундажаас 1.9 хувиар өндөр байна.

Манай аймгийн сүүлийн 10 жилийн дундажаар нас баралтын түвшин 10 000 эрэгтэй хүн амд 11.4, 10 000 эмэгтэй хүн амд 9.7 байна.

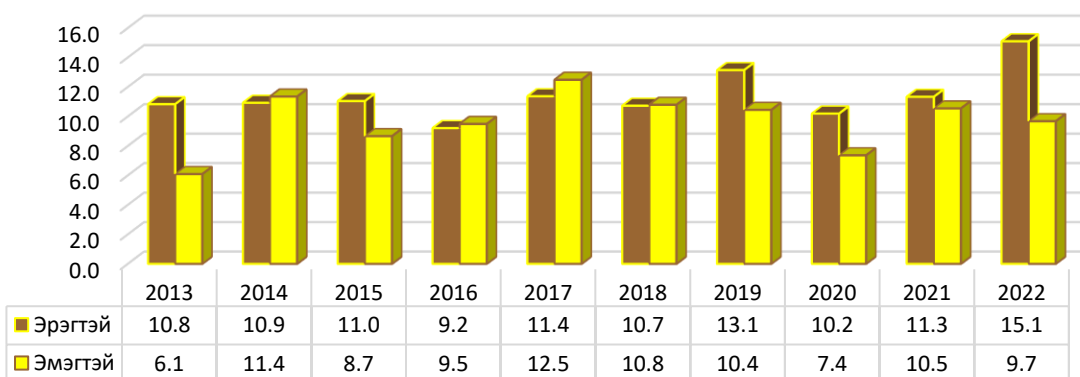
Хавдрын төрлийн хувьд дийлэнх нь элэг ба элгэн дэх цөсний сувгийн хорт хавдар, ходоодны хорт хавдар болон амьсгуурсны (бронхын) ба уушгины хорт хавдраас болж нас барсан байна.

Зураг.9. 10 Хорт хавдрын шалтгаант нас баралтын түвшин, 10000 хүнд амд, 2013-2022 он

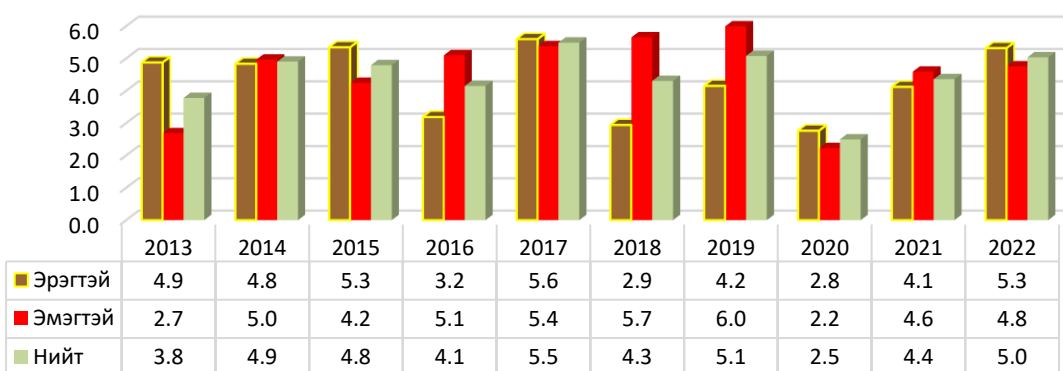
Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Health-info-3.0 мэдээллийн сан

Зураг.9. 11 Хорт хавдрын шалтгаант нас баралтын түвшин, 10000 хүнд амд, хүйсээр, Өвөрхангай аймаг, 2013-2022 он

Элэгний хорт хавдар нь хүн амын нас баралтыг өвчлөлөөр тооцоход эрэгтэй, эмэгтэй хүмүүсийн нас баралтын 1-р шалтгаан болсоор байна. Аймгийн хэмжээнд 2022 оны байдлаар элэгний хорт хавдрын шалтгаант нас баралтын 59 тохиолдол бүртгэгдэж 10 000 хүн амд 5.0 ноогдож байгаа нь өмнөх оноос 0.6 пунктээр, сүүлийн 10 жилийн дундажаас 0.6 пунктээр тус тус нэмэгдсэн үзүүлэлттэй байна. Сүүлийн 10 жилийн дундажаар эрэгтэйчүүд 48.3 хувийг, эмэгтэйчүүд 51.7 хувийг тус тус эзэлж байна.

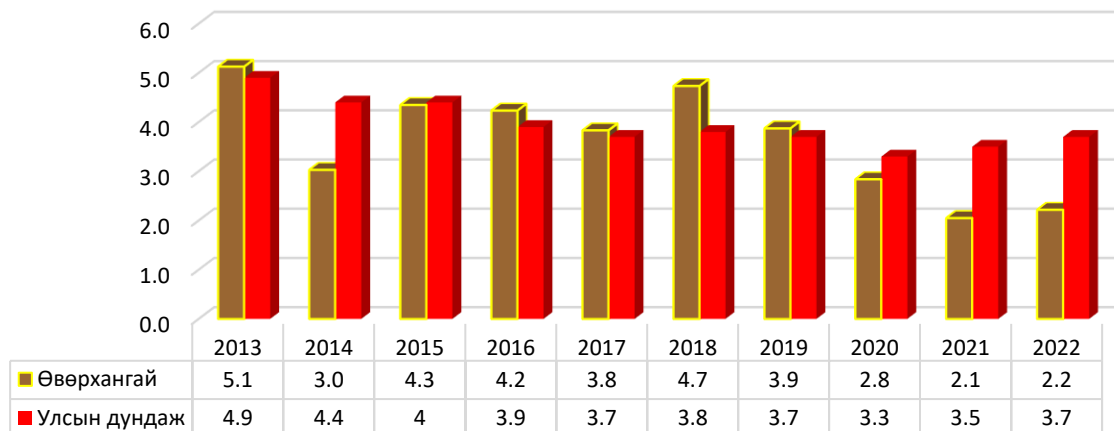
Зураг.9. 12 Элэгний хорт хавдрын шалтгаант нас баралт, 10 000 хүнд амд, хүйсээр, 2013-2022 он

Хоол боловсруулах тогтолцооны өвчний шалтгаант нас баралт 2013 онд нийт нас баралтын 9.1 хувийг эзэлж байсан бол 2022 онд 26 тохиолдол буюу 4.4 хувийг эзэлж байна.

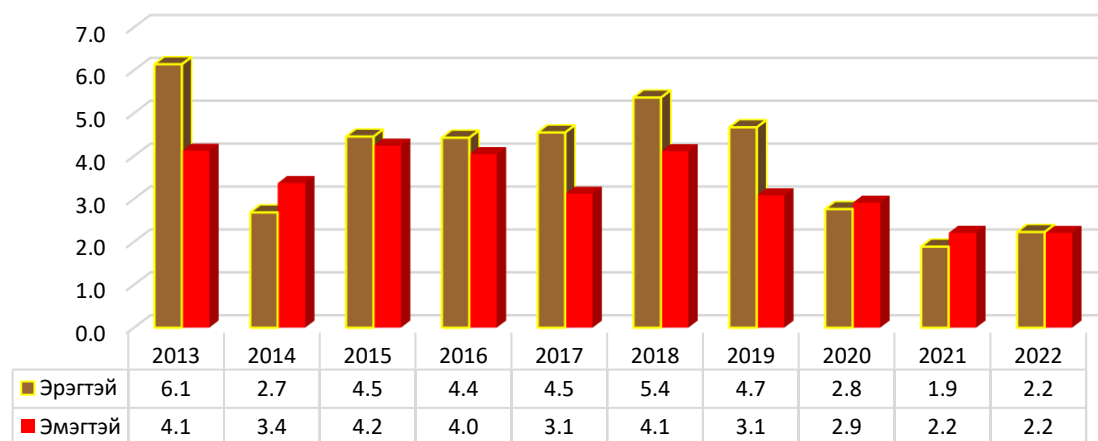
2022 оны байдлаар 10 000 хүн амд ноогдох нас баралтын түвшин 2.2 байгаа нь улсын дунджаас 1.5-аар, аймгийн сүүлийн 10 жилийн дундажаас 1.4 пунктээр тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна.

Зураг.9. 13 Хоол боловсруулах тогтолцооны өвчний шалтгаант нас баралт, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

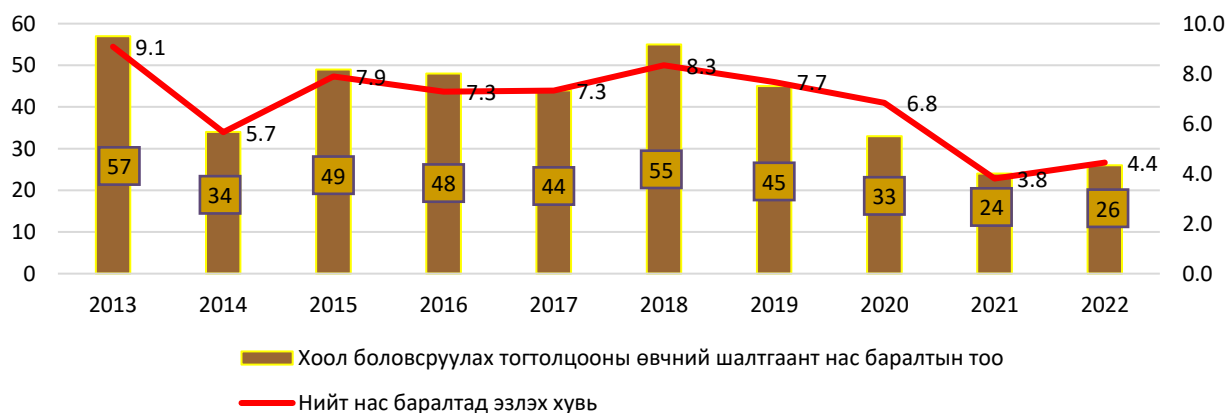
2022 оны байдлаар хоол боловсруулах эрхтэн тогтолцооны өвчний шалтгаант нас баралт 10 000 эрэгтэйд 2.2 байгаа нь өмнөх оноос 0.1 пунктээр, сүүлийн 10 жилийн дундажаас 1.7 пунктээр тус тус нэмэгдсэн үзүүлэлттэй байна.

Зураг.9. 14 Хоол боловсруулах тогтолцооны өвчний шалтгаант нас баралт, хүйсээр, 2013-2022 он

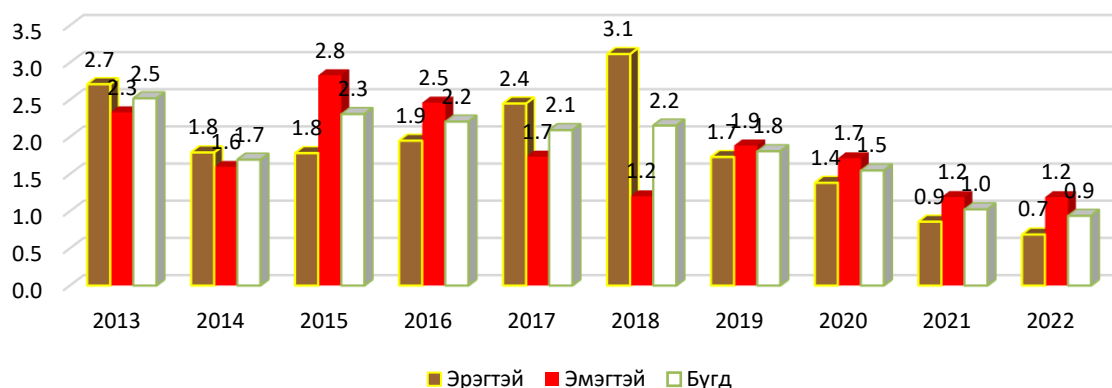
Сүүлийн 10 жилийн хугацаанд хоол боловсруулах өвчний шалтгаанаар нийт 415 хүн нас барсан байна.

Зураг.9. 15 Хоол боловсруулах тогтолцооны өвчний шалтгаант нас баралт, 2013-2022 он

2022 оны байдлаар хоол боловсруулах тогтолцооны шалтгаант нас баралтын 42.3 хувийг элэгний цирроз ба фиброзын шалтгаант нас баралт эзэлж байгаа бол сүүлийн 10 жилийн хугацаанд элэгний циррозын шалтгаант нас баралтын 209 тохиолдож бүртгэгдэж, хоол боловсруулах тогтолцооны 50.4 хувийг эзэлж байна. Насны ангиллаар харуулбал, сүүлийн 10 жилийн хугацаанд эрэгтэйчүүдийн нас баралт 50.2 хувийг эзэлж байна.

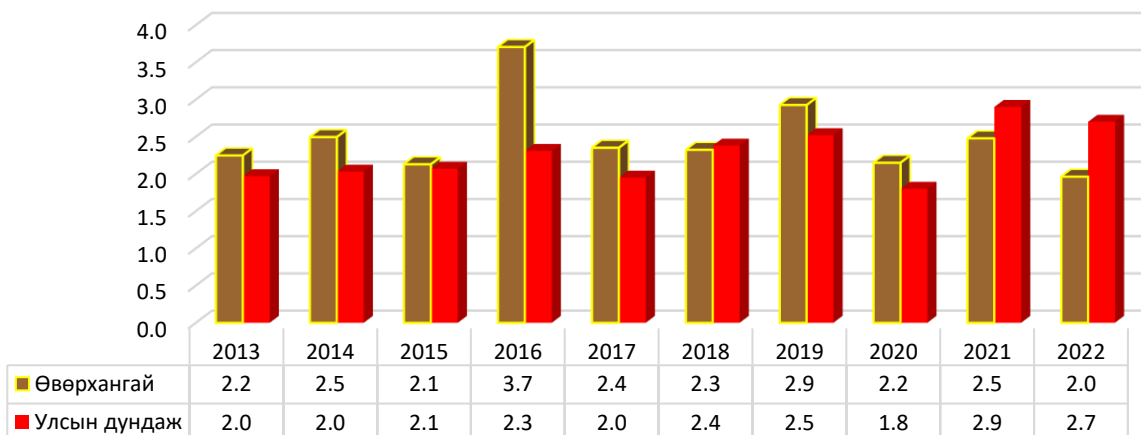
Зураг.9. 16 Элэгний циррозын шалтгаант нас баралт, Өвөрхангай аймаг, хүйсээр, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

9.4. АМЬСГАЛЫН ТОГТОЛЦООНЫ ӨВЧНИЙ ШАЛТГААНТ НАС БАРАЛТ

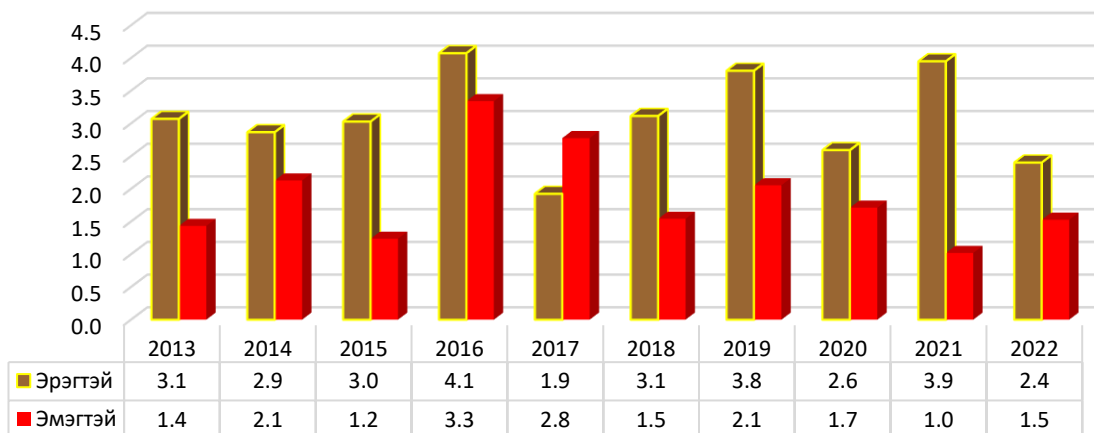
Аймгийн хэмжээнд сүүлийн 10 жилийн хугацаанд амьсгалын тогтолцооны өвчний шалтгаант нас баралтын 284 тохиолдол бүртгэгдсэнээс 62.0 хувь нь эрэгтэй, 2022 онд 23 тохиолдол бүртгэгдсэнээс 61.0 хувь нь эрэгтэй байна.

Зураг.9. 17 Амьсгалын тогтолцооны өвчний шалтгаант нас баралтын түвшин, улс, аймаг, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

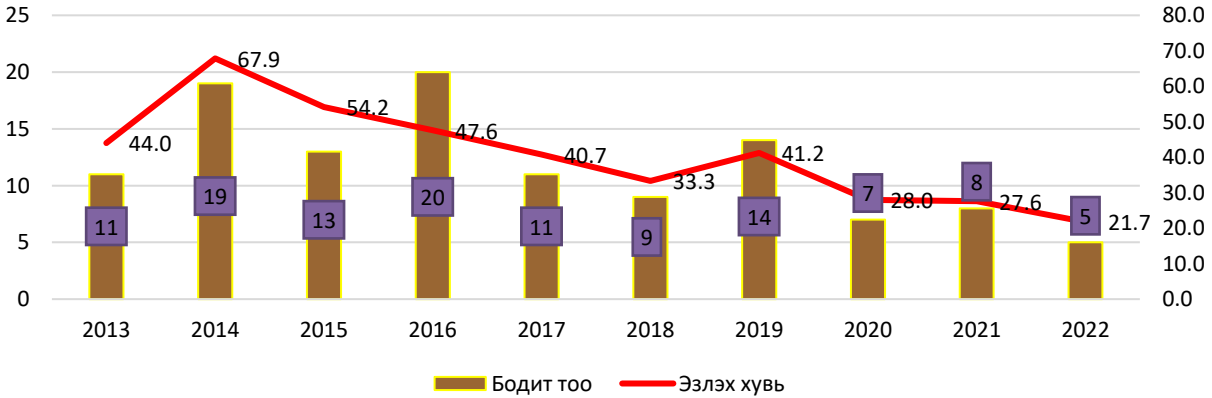
2022 оны байдлаар 10 000 эрэгтэйд ноогдох нас баралтын түвшин 2.4 байгаа нь сүүлийн 10 жилийн дундажаас 0.7 пунктээр буурсан, 10 000 хүн амд ноогдох эмэгтэйчүүдийн нас баралт 1.5 байгаа нь 10 жилийн дундажаас 0.4 пунктээр мөн адил буурсан байна.

Зураг.9. 18 Амьсгалын тогтолцооны өвчний шалтгаант нас баралтын түвшин, хүйсээр, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

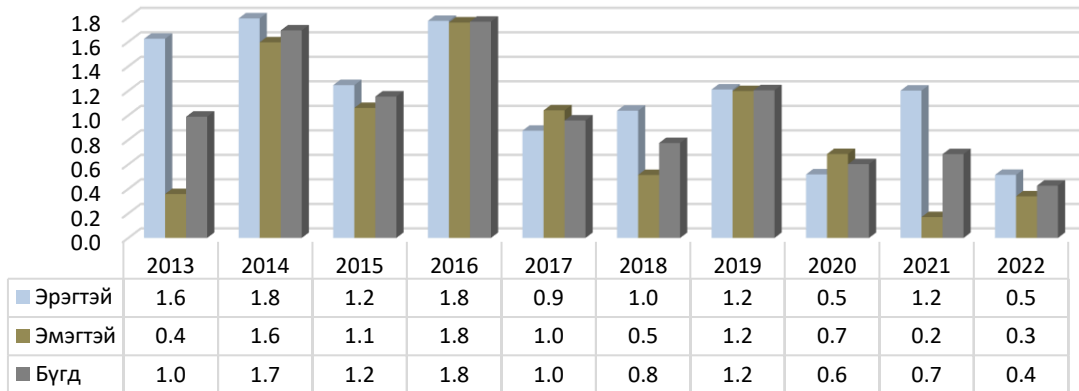
2022 оны байдлаар уушигны хатгалгаа өвчний шалтгаант нас баралт нь амьсгалын замын шалтгаант нас баралтын 21.7 хувийг эзэлж байгаа нь улсын дундажаас 28.6 хувиар бага байна. Сүүлийн 10 жилд уушигны хатгалгаа өвчний шалтгаант нас баралтын 117 тохиолдол бүртгэгдэж амьсгалын тогтолцооны өвчний нас баралтын 41.2 хувийг эзэлж байна.

Зураг.9. 19 Уушигны хатгаа өвчний шалтгаант нас баралт, Өвөрхангай аймаг, 2013-2022 он

Уушгины хатгалгаа өвчний шалтгаан нас баралтын 10 000 эрэгтэйд ноогдох түвшин 2013 онд 1.6 болж эмэгтэйгээс 1.2 пунктээр өндөр үзүүлэлттэй байсан бол 2022 онд эрэгтэйчүүдийн нас баралтын түвшин 0.5 болж эмэгтэйгээс 0.2 пунктээр өндөр байна.

Зураг.9. 20 Уушгины хатгаа өвчний шалтгаант нас баралт, хүйсээр, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

9.5. ОСОЛ ГЭМТЭЛ, ГАДНЫ ШАЛТГААНТ НАС БАРАЛТ ЗАМ ТЭЭВРИЙН ШАЛТГААНТ НАС БАРАЛТ

Осол гэмтэл, гадны шалтгаант нас баралтын хэлбэрээр авч үзвэл сүүлийн 10 жилийн хугацаанд осол гэмтэл, гадны шалтгаант нас баралтын 758 тохиолдол бүртгэгдснээс 33.5 хувийг зам тээврийн осол эзэлж байна. 2022 онд улсын хэмжээнд 462 хүн зам тээврийн ослоор нас барсан бол манай аймагт 22 тохиолдол бүртгэгдэж улсын дүнгийн 4.8 хувийг эзэлж байна. 2022 оны байдлаар эрэгтэйчүүдийн зам тээврийн осолд өртөж амь насаа алдах явдал эмэгтэйчүүдээс 4.5 дахин, 10 жилийн дундажаар 5.5 дахин их байна.

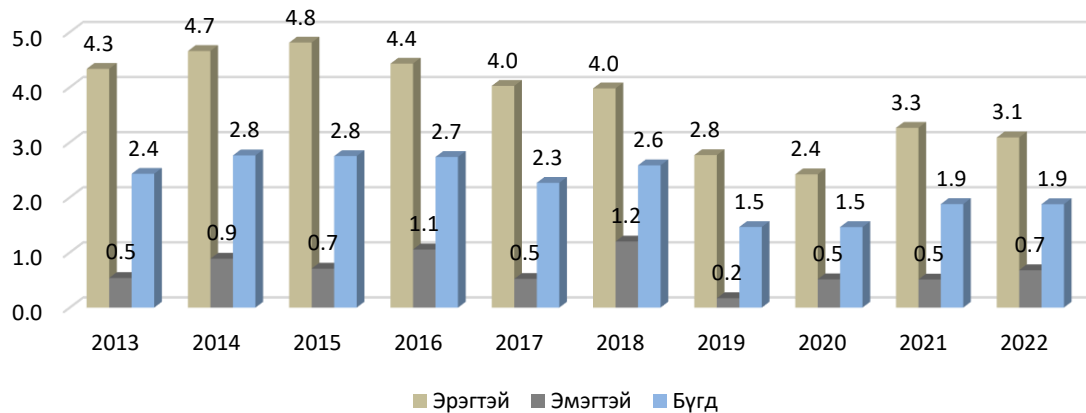
Зураг.9. 21 Зам тээврийн ослын шалтгаант нас баралт, улс, аймгаар, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн үзүүлэлт - Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв (hdc.gov.mn), Health-info-3.0 мэдээллийн сан

Зам тээврийн шалтгаант нас баралтанд эрэгтэйчүүдийн эзлэх хувь 2022 онд 81.8 хувь, сүүлийн 10 жилийн дундажаар 84.6 хувь байна.

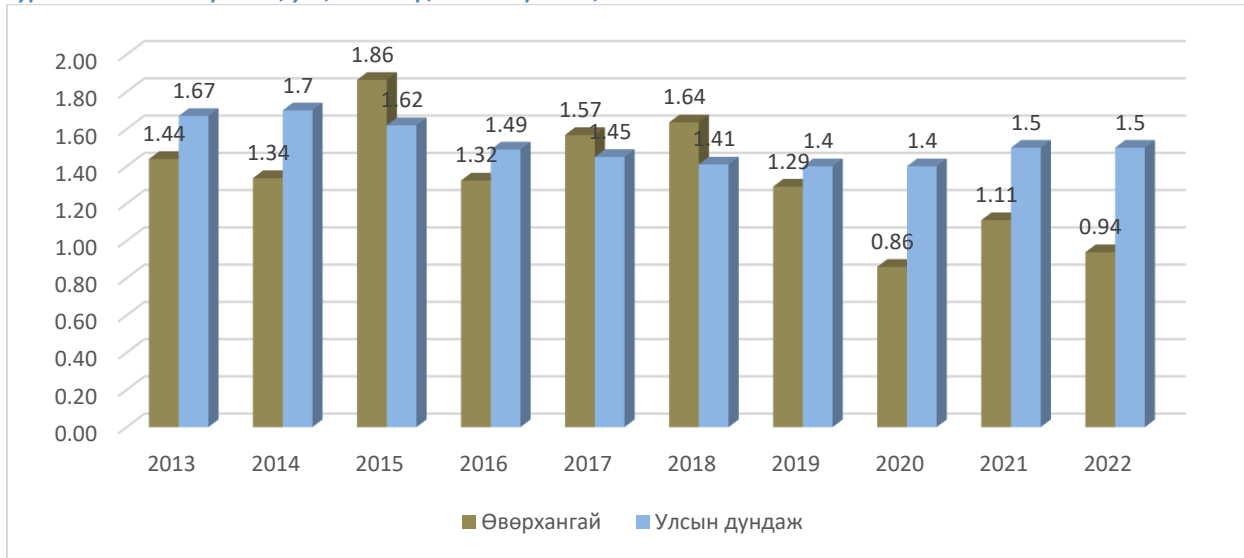
Зураг.9. 22 Зам тээврийн ослын шалтгаант нас баралт, хүйсээр, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

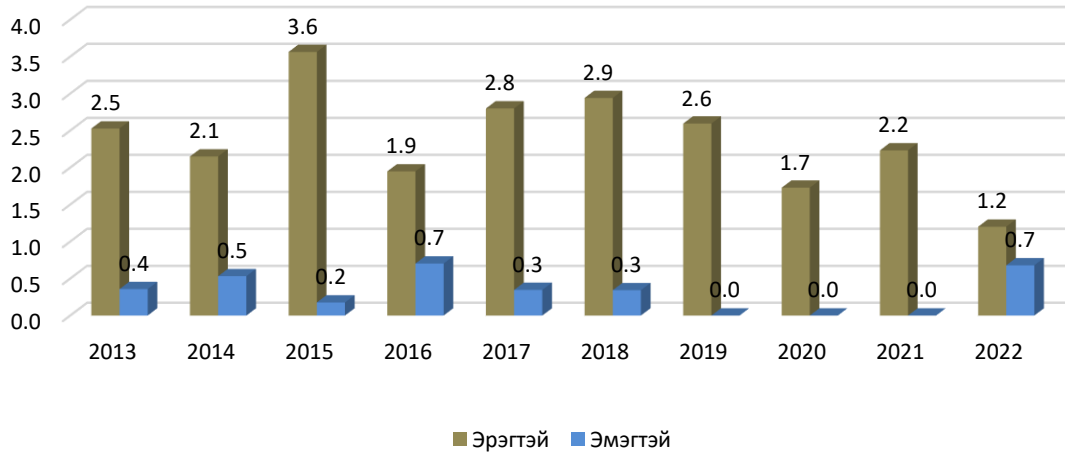
АМИА ХОРЛОЛТ

Сүүлийн 10 жилийн хугацаанд жилд дунджаар 606 орчим хүн нас барснаас 2.5% орчим хувь нь амиа хорлон нас баржээ. 2013 оны байдлаар амиа хорлосон нас баралт 10 000 хүн тутамд 1.44 байсан бол 2022 онд 0.94 хүн болж буурсан байна. Хүйсээр авч үзвэл: 2013-2022 онд нийт 153 амиа хорсон нас барсан хүн амын 135 тохиолдол буюу 88.2 хувь нь эрэгтэйчүүд байна. Амиа хорлогчдын тоо 2022 онд 11 байгаа нь нийт нас баралтын 1.9 хувийг эзэлж байна.

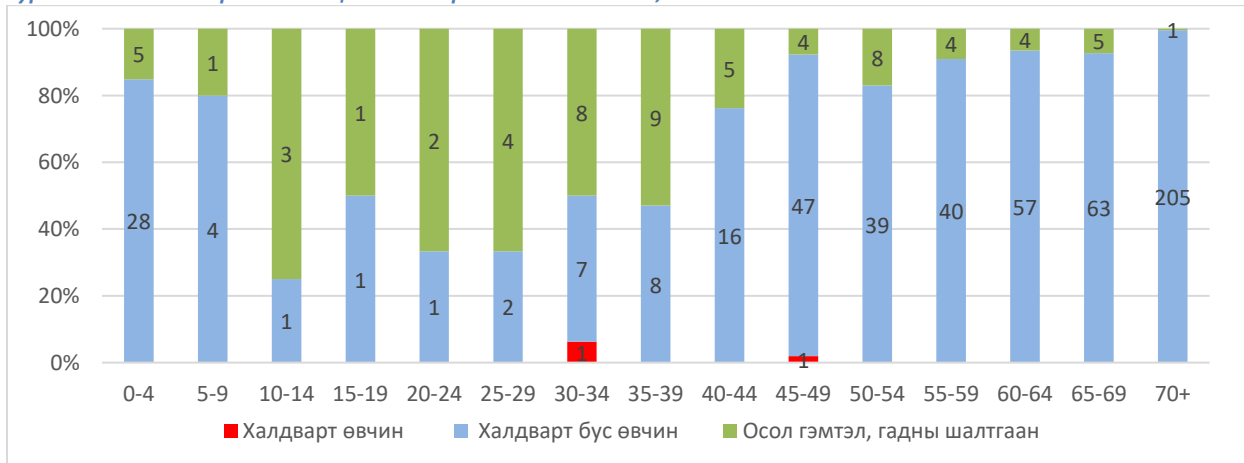
Зураг.9. 23 Амиа хорлолт, улс, аймгаар, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

Зураг.9. 24 Амиа хорлолт, Өвөрхангай аймаг, хүйсээр, 10 000 хүн амд, 2013-2022 он

Зураг.9. 25. Насны бүлэгт тооцсон нас баралтын шалтгаан, 2022 он

Хүснэгт.9. 1 Нас баралтын тэргүүлэх шалтгаан, хүйсээр, 10 000 хүн амд, 2018-2022 он

	2018		2019		2020		2021		2022	
	Эр	Эм	Эр	Эм	Эр	Эм	Эр	Эм	Эр	Эм
Зүрх судасны тогтолцооны өвчин	29.2	23.4	23.3	16.7	23.0	16.8	27.8	16.8	26.4	16.7
Хавдар	10.8	10.8	13.1	10.4	10.2	10.4	11.4	10.4	15.1	10.4
Гэмтэл, хордлого ба гадны шалтгаант нас баралт	12.5	2.9	10.7	0.5	8.0	0.5	10.0	0.5	8.6	0.5
Хоол боловсруулах тогтолцооны өвчин	5.4	4.1	4.7	3.1	2.8	3.1	1.9	3.1	2.2	3.1

Хүснэгт.9. 2 Хорт хавдрын тэргүүлэх шалтгаант нас баралт, тохиолдлын тоогоор, 2018-2022 он

Хорт хавдрын төрөл	2018		2019		2020		2021		2022	
	Бүгд	Эм	Бүгд	Эм	Бүгд	Эм	Бүгд	Эм	Бүгд	Эм
Элэг ба элгэн дэх цөсний сувгийн өмөн (C22)	50	33	59	35	29	13	55	27	59	28
Ходоодны өмөн (C16)	22	8	22	2	16	5	23	7	18	4
Улаан хоолойн өмөн (C15)	13	4	13	7	10	6	17	11	11	3
Амьсгуурс ба уушгины өмөн (C34)	9	0	9	1	16	5	4	0	19	1
Нойр булчирхайн өмөн (C25)	2	1	5	2	5	2	5	3	5	3
Хөхний өмөн (C50)	1	1	2	2	1	1	0	0	0	0
Умайн хүзүүний өмөн (C53)	3	3	3	3	3	3	2	2	6	6
Түрүү булчирхайн өмөн (C61)	0	0	4	0	0	0	0	0	1	0